

Epistolae familiares / [Francesco Petrarca].

Contributors

Petrarca, Francesco, 1304-1374.
Gregoriis, Joannes, de Forlivio.
Gregoriis, Gregorius, de Forlivio.

Publication/Creation

Venice : Joannes and Gregorius de Gregoriis, de Forlivio, 13 Sept. 1492.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/x6kn2z79>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Case 3. a. 23.

Brit. Mus. Cat. V, 342

Cap.
Hain 12877
Proctor 4526
V.B. 3868
Winship p. 129

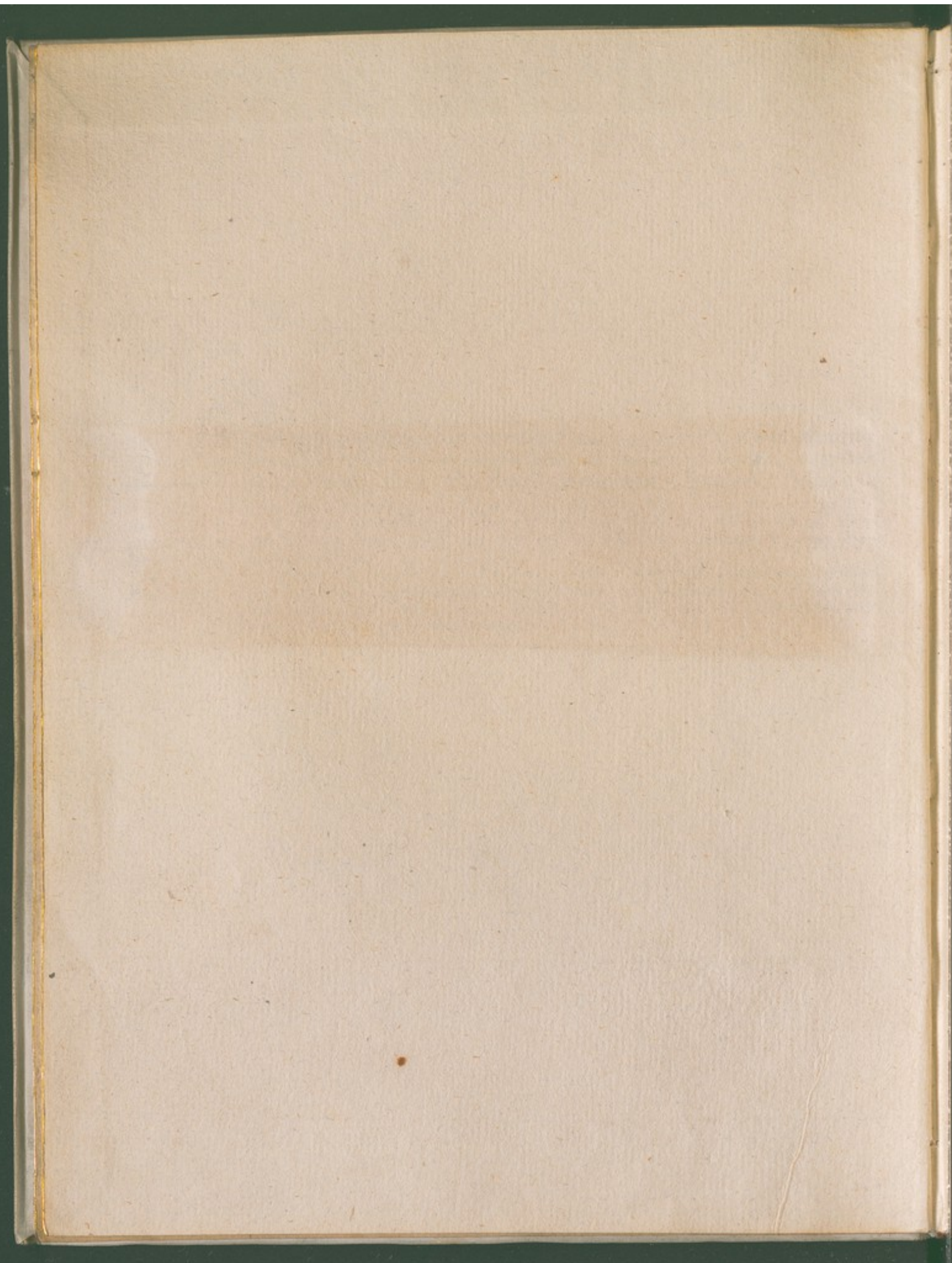
Petrarca. Ven. Joh. & Greg. de
Gregorio, 1492

PETRARCA, FRANCISCUS, Epistolae familiares. (Edidit Sebastianus Manilius).
Venetiis, Johannes et Gregorius de Gregoriis, 1492. 4°. Rom. ch. c. s. et ff. n. 39—40 ll.
6 ff. n. n., 117 ff. n., 1 f. n. n. Mit der blattgrossen Druckermarke
des Joh. und Greg. de Gregoriis (Kristeller 228). Schönes Exemplar.
Pergamentbd., Goldschnitt. (Venezia 1492)

Hain-Copinger 12 811; Proctor 4526, Type 23; Brit. Mus. Cat. V, S. 342;
Hortis 337.

Das Werk enthält auch medizinisch sehr interessante Briefe: Epistola Jo. Columnae,
docet illum quo pacto podagricum morbum curet; Clementi VI, fugienda esse medicorum collegia,
si valitudinem reparare cupiat; Socrati suo, quod pestilens annus et conjunctos et amicos eripuerit
conqueritur etc.

Mit Ex-libris Elz. Pin.

FRANCISCI PET. EPISTOLE FAMILIARES

Sebastianus Manilius Romanus: Dominico Bolano Veneto Patri-
tio: Equiti aureato: Philosophiæ Doctori: ac Comuni Venetorū aduo-
catori Salutem plurimā dicit.

n Vper e tua bibliotheca: ad quā liberrimus mihi sēp patuit
accessus: & poetæ & oratoris facundissimi: Frācis̃ci petrar-
chæ octo epistolarū d̃ rebus familiaribus libros accepimus:
ultimū qdē (ut op̃ior) mācū: reliquos barbarico calamo ad
eo p̃ximos: ut nō nisi elegans diuinator elemētōrū structurā internōs
se potuisset. Tua tamen adhortatione: qua nihil mihi est potius: ut im-
primerentur curauimus. cū perfacilis quidē ea nobis inesset facultas:
In qbus laboris nō parū: utinā nō infamiae: repperisse me fateor. Nā ut
erant gallica manu exarati: sine auctoris titulo legebantur: & epi-
stolæ ipsæ: uel pauce uel nullæ cui mitterētur assignabāt. Vex̃ ut inge-
nii facultas: & regē cōiectura in tanta obscuritate dictabat: oī adhibito
studio: aliq̃ ex parte uel emendauimus: uel fortasse i peiorē statū rede-
gimus. Sat erit hiis q̃ id idē post me egerit (ut plantie Doripæ utar ad
agio) foeliciter alieno piculo sapere. Debetur itaq̃ tibi Magnifice uir
quātuluscūq̃ hic noster labor: & si quid aliud in tuo Manilio est. Si-
quidem me oīum primus ad hāc inclitā Venetiārū Urbē accedētē:
tibiq̃ nō dū cognitū: nō solū hilari fronte excepisti: uer̃ ēt i tuorū fa-
miliarū numero ascribere: tuoq̃ fouere gremio dignatus es. Accipies
ergo Frācis̃ci Petrarchæ ū ielegātes epistolas. Quibus si: quādo ex tuo
magistratu: uel ex foelicissima uenetarū rerū historia: quā i tua sūmā
eloquētiæ officina i p̃sētia cudis: orbi terrarū cōspiciuā futurā: si tibi fa-
ta pmiserit ut in lucē prodeat aliqd sup̃fuerit ocii: pro fatigatā mētis
solatio utere: Vbi nō pauca de uirtutibus locutū ipsū iuenies: multa
aut i uitioꝝ detestationē. Et si uerbis mores correspōderūt: facile sit ip-
sū sūmā itegritatis uir̃: uereq̃ philosophū iudicare. Vex̃ hāc ad ipsi-
us uitā attinent: quā nūc nō recēdere i animo est: cū ipse met hanc
mihi laboris partē i prima epistola ademerit: i qua fere oēm ipsius
uitā legētibus itueri licet. At ne ignores quid de meo apposueri: quid
ue refecādū duxeri: aliquāto huic excedenti epistolæ metas: benignas
(ut cōsuesti) aures p̃stabis. Aptauimus i primis & libroꝝ & epistolarū
Titulos nullo quadrātes ordie: quorū fere oīum hāc erat formula. Ad
Socratē suū. Ad barbatū. & cetera id genus. Nos uero Ciceronē cate-
rosq̃ doctissimos uiros imitati: eo quē epistolæ lex exposcebat titū ti-
tulos exposuimus (ut itueri fas ē) Eas at̃ q̃ sine illius ad quē mitterētur
noīe legebātur: hāc duarū litterarū. T: M. idice munuimus. Vnū p̃ter
morē addidimus quo minori fastidio legerētur: ut. s. epistolæ sūmā
paucis uerbis i ip̃o titulo p̃strigeremus. Indices p̃terea & librorū & epi-
stolarū i p̃icipio opis ānotauimus: numerisq̃ earharū accomodauimus:
ut quæq̃ inuētū faciliior esset: Nōnulla aut̃ quæ recordatione di-

gna uisa sūt i libroꝝ marginibus signauimus. Multa tādē passim i to
to opere mēnose apposita: uerā lectioni restituimus. Ea uero quæ bar
bariē quādā referebāt: & quæ nec epistolæ ratio: nec romana eloquen
tia admittebat: poenitus refecauimus: ut erat ābasciatoribus iliēsiū
Tiberii principis respōsio: pro legatis Iliensium. guerre p bellis. mul
taq; hīs similia. Vnū tamē q̄ inter cætera approbaueri illud fuit. Vt. s.
Aretiū nō Florētia Francisco ipsi pro natali solo tribuatur. Nam solo
hoc titulo oē opus īscribebatur. F. P. Aretini epistolæ: Quod quidem
nec me mouisset: nisi hoc ipso die e patauio quedā epistola eo fere tpe
scripta quo Franciscus uiuebat mihi eēt allata: qua Iohanni aretino
cuidā utrū aretium p natali solo habeat sciscitanti sic respōdet. Quā
do uero tā anxie me rogas: plus aliquid quā interrogas respōdebo.
Ego nō solū aretii sed in uico intimo ciuitatis illius qui hortus uulgo
dicitur heu flos aridus & fructus insipidus natus satusq; etiā fui. Quā
quidē: quoniā i tēpore nō recepimus cū reliquis haud interseri potuit.
Hoc idē in prima ad Socratē epistola ipsemet testatur: in qua Aretiū
haud ignobilē italiæ ciuitatē: natalē terrā appellat. Sit tamē hoc i opi
nionibus repositū. Ego uero (si id in quo bonū nāciscimur natale so
lū iure dici pōt) uel Aretinū appellē: uel urbis romæ ciuē reputē: i qua
dignitates & honores nō paucos assecutus ē: Et presertim coronā lau
rea: qua poetarū tēpora redimūtur i capitolio a nostris ciuibus nō si
ne populi plausu donatus est (ut ipse multis testatur epistolis) Adde
q̄ a nostris colūnensibus qui semper litteratos uiros & fouere & am
plecti sunt soliti: Quiq; roānæ uirtutis memores: Priscā illā nostrorū
ciuiū aī itegritatē ad hāc usq; tpa pduxerūt: īsūma ueneratōne ē habi
tus: cuius rei multæ uel ad Stephanū Col. Seniorē: uel ad Iohānē. Car.
nec nō ad cæteros Colūnēses epistolæ testes sūt: qbus fere oē hoc opus
cōsūtur. Verū hęc sint i legētiū arbitrio (ut diximus) Legimus itē aliq̄
q̄ apd nō nullos fortasse p uitio reputabūtur. ut ē sorgiæ sūtē: rugant
frūtē: sōpniū qd sōpniaſti: mancipium: & multa huius similitudinis.
Quod qdē apud ātīquos elegātissimū erat (ut olī puer a Pōponio Læ
to pceptore nostro: romanæq; liguæ parēte didici) & q̄ fortasse magis
mireris: pteritis diebus i bibliotheca Diui Stephani i quodā uetustissi
mo codice sūpniū p sōnio legimus. nec id qdē miꝝ. nā apud ātīquos
.o. u. & .e. uocales altera i alterā cōuertebatur: ut uostris p uestris i plau
ti Amphitruone: cōsulcāt frūtē i Bacch dū plogo: multa q̄ alia q̄ passi
apud ueteres romanæ liguæ auctores iueniūtur. Erūt itē aliq̄ q̄ rephēsi
one non careāt fateor: uerū impressorum ignauia id factum esse com
peries. ut est æ p oe diphtongo posuisse. & id quidem multis in locis.
Cæterū quoniam iā receptui canere tēpus est: hoc sine sermonē clau
dā. Si soli tibi in quo oīs nostra obseruatio sita est placuisse uidebor:
oblatrātium turbam te tutore nō metuā. Vale.

INDEX EPISTOLARVM LIBRI PRIMI

Frā. Pet. Socrati. suo. S. P. D.		fol. i
Quid uero nunc	epistola prima	
Frā. P. Thomæ messanenſi. S. P. D.	Famā ante obitū nō eſſe appetendā	
cū ea nobis uiuentibus minime poſſit acquiri		fol. v.
Quærelam publicam.	epistola ſecunda	
Frā. P. Raimundo ſupantio. S. P. D.	Hoīum uitam equeac floſculum	
momēto & uirere & areſcere		fol. vii.
Vereri mihi.	epistola tertia	
F. P. Io. Colūnæ Apoſtolici dogmatis Car. S. P. D.	Gallicæ pegratōis	
enarratō atq; inibi de laudibus italiæ aliq; cognitu nō idigna		fol. viii
Gallias ego nuper.	epistola quarta	
F. Pe. Io. Colūnæ. S. P. D.	Germaniæ peregrinatōne enarrat.	fol. viiii.
Aquis digreſſum	epistola quinta	
F. P. Ia. C. Iōberiēſi p̄ſuli. S. P. D.	Familiariter cōq̄ritur q̄ ſe ū expectato	
romā petierit. ſimulq; nō pauca d̄ fide & taciturnitate cōmēorat		fol. io
Reuertebar e germania.	epistola ſexta	
Frā. P. Thomæ Meſſanēſi. S. P. D.	deſtatur dialecticorū inanē & cō	
tētioſam petulātiā		fol. xi.
Temerarium eſt	epistola ſeptima	
Fra. P. T. Meſſanēſi. S. P. D.	De iuētiois & ui īgenii obſeruatōe	fol. xiii.
Quid agendum	epistola octaua	
Frā. Pet. Thomæ Meſſanēſi. S. P. D.	æloquētiā animiq; æquitatem cæ	
teris rebus eſſe anteponēdam		.xv
Animi cura	epistola nona	
Frā. Per. Thomæ Meſſanēſi. S. P. D.	Deſtatur ſenē dialecticū	fol. xvi
Seniculum tuum	epistola decima	
Frā. Pet. Thomæ Meſſanēſi. S. P. D.	Faceta famelici hoīs periphras	
quem paraſito cōmparat		fol. xvi
Foeliciter puto ſucceſſit	epistola undecima	
F. P. Thomæ Meſſanēſi. S. P. D.	ī eūdē ſenē dyaleticū iuehitur	fol. xyii
Ecce iterum tentamur	epistola duodecima	
INDEX EPISTOLARVM SECVNDI LIBRI		
F. P. Philippo Cauālicēſi p̄ſuli. S. P. D.	d̄ obitu fratris cōſolatō	fol. xvii
Ingens ſcribendi	epistola prima	
Fra. Pet. Philippo Ca. præ Salutē. D.	Facilē eſſe ſepulchri iacturā: atq; in	
ibi nō pauca de uariis ſepeliēdi ritibus: ſicq; eum de obitu inſepulti		fol. xx
amici cōſolatur		
Amicum bonum	epistola ſecūda	
Frā. Pet. ſeuero ap̄enimicolæ. S. P. D.	exiliū nō multifaciēdū: & quis	
proprie dicatur exulare		fol. xxi
Exilium & ſi	epistola tertia	

Fra. Pet. Senero apenninicolæ. S. P. D. Quod egre ferat exilium iterum
eum cōsolatur fol. xxiii

Excidisse tibi epistola quarta

Fra. Pet. Io. Columnæ sūme religionis uiro. S. P. D. Aīas multa pati
ex corporum societate fol. xxvi

Ex itinere medio epistola quinta

F. P. Io. Colūnæ. uiro religioso. S. P. D. Amicitia amicorum absētia nō
dfraudari fol. xxvii

Sperabā ex te epistola sexta

F. P. I. C. S. P. D. d futuris expectatōne āputādā ut q̄te uiuatur fol. 28.

Molestissimā morā. epistola septima

Fra. Pet. Io. Co. S. P. D. Ea q̄ accidūt aduersa equo aīo ferēda: nec na-
turae leges accusādas: cū tā bōa quā mala ex hiis pueniāt fol. xxviii

Quarrelarū tuarū uocibus epistola octaua

Fra. Pet. Iacobo Columnæ. S. P. D. De uariis rebus rescriptio: ibiq; nō
pauca de laudibus urbis romæ fol. xxviii

Semisopitum epistole tuæ. epistola nona

Fra. Pet. Acapito Colūnæ. S. P. D. Mortale genus sēp ī peius ruere: ac
post habitis melioribus deteriora curare studiosius fol. xxxii.

Non miror in te epistola decima

Fra. P. Acapito C. S. P. D. Inuitat eū ad poeticā coenā ut uēiat fol. xxxii

Ad coenā expectatus epistola undecima

Fra. Pet. Io. Colūnæ. S. P. D. Soracte mons oppida q; nōnulla circum-
stantia describuntur fol. xxxii

peropportunū curis epistola duodecima

F. P. Io. C. S. P. D. Causas moræ apud caprarū mōtē recēset fol. xxxiii.

In hoc ecce caprarū. epistola tertiadecima

F. Pet. Io. C. S. P. D. se nihil ī p̄sētia scribere posse ostēdit eo q̄a magni-
tudine ruinarū urbis ita obruatur ut q̄d aīus ferat ignoret fol. xxxiii.

Ab urbe Roma epistola quartadecima

F. P. Io. Co. S. P. D. Iohānā & agnetē sorores collaudat: mulieribusq; q̄
Romæ atq; apud exteris natiōes uirtute claruerūt cōparat fol. xxxiiii

sunt qui. epistola quintadecima

INDEXEPISTOLARVM. Libri tertii.

Fra. Pet. Thomæ messanensi. S. P. D. Addubitationis de Thyle insu-
la rescriptio: uarieq; ibi de ea insula opiniōes fol. xxxiiii

perāmbulanti neteg; cōfinia. epistola prima

Fra. Pet. Thomæ messanēsi. S. P. D. Superuacaneū eē curas hoīum
in longū protendi in etate breuissima fol. xxxv

Quid ad litteras tuas dicā epistola secunda

Fra. P. Stephano Co. iuniori. S. P. D. Vti uictoria nescienti frustra esse
q̄ uicerit: exemplo Hānibalis: pompeii Cyri: Allexandri Agamēno

nis: ac Scipionis Africani fol. xxxv.
 Potuisti uir fortissime .epistola tertia
 Fran. Pet. Stephano col. iuniori .S.P.D. Reddit eū certiore de qbus
 dā & carmine & solita oratiōe ad eū missis litteris fol. xxxvii
 De uniuerso rerū tuarū epistola quarta.
 Fra. Pet. Eidem .S.P.D. solitudinem nō oratione laudari posse
 sed experientia probari fol. xxxvi.
 Postulas tibi statum .epistola quinta
 Fran. P. Stephano col. iuniori .S.P.D. De summo bono disceptatio: & q
 uere dici possit summa foelicitas fol. xxxvii.
 Quid in quaestione epistola sexta.
 Fra. Pet. T. M. Regio consultori .S.P.D. mediocritatē oībus ī rebus eē
 appetendam & praecipue a regibus. fol. xxxvii.
 Quamuis non sim nescius .Epistola Septima
 Fran. P. T. M. .S.P.D. Et tristē praeteritorū memoriā deponēdā: & futu
 roꝝ p̄dictoribus nō credendū esse demōstrat fol. xxxviii.
 Abiciamus oro .epistola octaua
 Fran. Pet. T. M. .S.P.D. In quot incommoda homo ebriosus incidat
 ostendit fol. xxxviii.
 Taceo quā aduersus ebrietatē .Epistola nona
 Fran. Pet. T. M. .S.P.D. Hortatur eū ad belli imminētis profectionem: si
 mulq; nō pauca de foelicitate in breui uitae spatio multis exemplis
 commemorat fol. xxxviii.
 Fides silentium interrumpit epistola decima
 Fran. Pet. T. M. .S.P.D. De ui amoris sermo habetur fol. xxxxi.
 Magna p̄sus amoris epistola undecima
 Fran. Pet. Marco suo .S.P.D. Adhortatur illum ad diuinū amorē: polli
 ceturq; suū erga illū nunquā defuturū fol. xxxxi.
 Animum tuum epistola duodecima
 Fran. Pet. Io. colūnae uiro religioso .S.P.D. Docet illū quo pacto poda
 gricū morbum curret: ibiq; ex non insuauī fabella podagram cū diui
 tibus solū habitare contennit fol. xxxxii.
 Anilem tibi fabellā epistola decimatertia
 Fra. Pet. T. M. .S.P.D. Excusat se q̄ pecunia illius idigētiā releuare non
 possit: multa q; ibi de laudibus paupertatis fol. xxxxiii.
 Regū ceruicibus epistola decimaquarta
 Fran. Pet. T. M. .S.P.D. Exortatur eū ad bonorū amicorū cōquisitionē:
 & ut malos tāq; maritimos fluctus fugiat: pbatq; bonos uel paucos
 uel nullos eē: malos aut quā plurimos fol. xxxxiii.
 Studeto bonis omnibus epistola decimaquinta
 Fran. P. T. M. .S.P.D. Consolatur eū ut ī aduersis se uirum prebeat: cū
 aī uirtus maxime ī calamitatibus dignoscatur: exēplo militis & nautae

quoque alter in praelio alter in tempestate probatur fol. xxxxiij

O quam multa epistola sextadecima

Fran. P. T. M. S. P. D. Conqueritur quod ad id infelicitatis tempora deuenierint
ut homines nil nisi ingratitude polleant fol. xxxxiij

Ego uero absit epistola decimasextima

Fran. Pet. Fratri. S. P. D. Sola hac cupiditate se teneri ostendit ut scilicet
antiquorum scripta audis perquirat: hortaturque eum ut diligenter
omnem etrusiam inuestiget si aliquid scriptorum antiquorum
inueniat fol. xxxxiij.

Quod saepe olim epistola decimanona

Fran. P. T. M. S. P. D. Homines nec experientia quidem ab infelicitate
deterri multis exemplis ostendit fol. xxxxv.

Adeo pertinax epistola uicesima

Fran. Pet. Laelio suo. S. P. D. Excitat illum ut scribat: remque suam in calce
epistolae illi commendat fol. xxxxvi.

Saepe te litteris epistola uicesima prima

Fran. Pet. Laelio suo. S. P. D. Narrat illi simulque commendat amici cau-
sam fol. xxxxvii.

Impletum est epistola uicesimasecunda

Fran. Pet. Laelio suo. S. P. D. Eloquentiam plurimum ualere ad mitiganda
effectorum animos exemplo maiorum: quod suum uillicum mitigaue-
rit admiratur fol. xxxxvii.

Quid tibi uis dicam? epistola uicesimatertia

INDEX EPISTOLARVM LIBRI QUARTI

Fran. Pet. Io. Columne. S. P. D. Ventosi cuiusdam galliarum montis de-
scriptio fol. xxxxviii.

Altissimum regionis huius epistola prima

Fran. P. Dyonisio suo. S. P. D. Congratulatur illi quod ad Robertum regem uo-
catus accesserit: ibique non pauca de diuitiarum contemptu: de beatae uitae de-
siderio: ac de laudibus regis commemorat fol. li.

Nil dulcius audierat aures meae epistola secunda.

Fr. P. Roberto siciliae regi. S. P. D. Quod mortem neptis tam constanter lau-
dauerit admiratur: nonnullaque de aeternae immortalitatis: multa autem de re-
giis laudibus interserit fol. lii.

Perstrinxit oculos meos epistola tertia

Fran. Pet. T. M. S. P. D. Consulit illum Romae ne an parisii assumenda sibi
laurea putet: cum utrimque litteris accersatur fol. liii.

Ancipiti in biuio sum epistola quarta.

Fra. Pet. T. M. S. P. D. Suum optimum consilium de assumenda laurea se ex-
equitur ostendit. fol. liii.

Consilium tuum epistola quinta.

Fr. Pet. T. M. S. P. D. Quod Romam sit petiturus pro adipiscenda laurea

- quoue die eā sit assumpturus eū certiorē reddit. fol. liiii.
 Fortunæ insidias epistola sexta.
 Frā. P. Roberto sicilie regi. S. P. D. gratias illi refert qđ laurea se dignū
 existimauerit: quoue ritu eā Romæ susceperit ostēdit: ibiq; cōtta ue
 terū laudatores p̄sentia cōtēpnētes inuehitur fol. liiii.
 Quantū tibi epistola septima.
 Frā P. Barbato fulmonēsi Regio secretario. S. P. D. Quo tpe laureā ro
 mæ magno cū populi fauore assumpserit illi certū facit. fol. lv
 Idibus aprilis epistola octaua.
 Franciscus P. Io. colūnæ. S. P. D. Quod laureā adeptus sit: & qđ parmen
 ses a tyrannide liberati sint illi significat. fol. lv
 Roma rediens epistola nona.
 Frā. Pet. pegrino. M. S. P. D. Deplorat Tho. Messanēsis obitū: simulq;
 epigramā ut supra defuncti sepulchrum effingat illi d̄stinat. fol. lvi.
 Grauiissimā quærelā epistolā decima.
 Frā. Pet. Iacobo Messanenſi. S. P. D. Thomæ Messa, obitū grauiiter tu
 lisse ostendit fol. lvi.
 Post Thomā meū epistola undecima.
 Fran. P. Io. Col. S. P. D. Hortatur illū ut mortē Iacobi fratris forti ani
 mo ferat. fol. lvi.
 Vrget dolor epistola duodecima.
 Fran. Pet. Lælio suo. S. P. D. Cōquæritur apud eū de repentino Iacobi
 columnæ obitu. fol. lviiii
 Nimis uiximus epistola decima tertia.
 Frā. P. Senuto florētino. S. P. D. Describit suos familiares: oratq; eū si
 fieri potest ut meliores adinueniat. fol. lx.
 Tria mihi epistola quartadecima.
 Fra. P. T. M. S. P. D. Repræhēdit illum & qđ de antiqs scriptoribus nō
 recte sentiat: & qđ nimis inutiliter sibi gloriā quærat fol. lx.
 Dictū difficile est epistola quintadecima.
 Fra. P. T. M. S. D. De eadē cōcertatione habetur oratio fol. lxiii
 Sic est ut putabam epistola sextadecima
 Fra. P. T. M. S. P. D. Sūptus pro facultatibus tēperādos: potiusq; aī fru
 galitatē quā corporis gloriā appetēdā esse cōtēnit fol. lxii
 Delectari te epistola decima septima
 Fran. P. T. M. S. P. D. Iocose comiterq; illū reprehēdit qđ obsceno muli
 erculæ amore teneatur fol. lxiii
 Tibi quidem amicus epistola decima octaua
 Fra. Pet. T. M. S. P. D. Quod errorē fateatur de se optimā spem habere
 ostēdit fol. lxiii
 Quod obiectū epistola decima nona
 INDEX EPISTOLARVM LIBRI QUINTI

- F.P. Barbato . Sul . S . P . D . Roberti regis siculi obitū dplorat fol . lxxiii
 Quod uerabar accidit . epistola prima
- Fra . P . Io . Col . S . P . D . Reddit illi gratias pro multis i se collatis bene-
 ficiis : nonnullaq; pariter cōmemorat fol . lxxiii .
 Gratias ago . epistola secunda
- Fra . P . Io . Col . S . P . D . de sua romā neapolimq; uersus profectione : si
 mulq; Robertum quēdam detestatur fol . lxx
 Ut fidem . epistola tertia
- Fra . P . Io . Col . S . P . D . Quæ admiratione digna Baiis & puteolis uide-
 rit hac epistola illi significat fol . lxxi .
 Mos mihi tuus . epistola quarta
- Fra . Pet . Io . Co . S . P . D . Tempestatem quā apud neapolim oīum ingen-
 tissimā uiderat : hac epistola describit fol lxxii .
 Insignem tempestatem . epistola quinta
- Fra . Pet . Io . Col . S . P . D . gladiatorios ludos qui neapoli exercebantur
 neapolitanorūq; mores detestatur fol . lxx
 Absolui grauib . epistola sexta
- Fra . n . P . Io . andrea bononienfi . S . P . D . Quid de sōpniis sentiat : quan-
 taq; sompniis adhibenda sit fides ostendit . fol . lxx .
 Nocturno te sompno permotū . epistola septima
- Fra . P . Iohanniandrea bononienfi . S . P . D . quid de adulescēte amore
 capto sentiat hac epistola scribit fol lxxii .
 De adulescente tuo epistola octaua
- Fra . n . P . Io . andrea bononienfi . S . P . D . Quid de libidinoso sene sētia
 ostēdit fol lxxiii
 Dissimilem primæ . epistola nona
- Fra . P . Barbato Sulmonēsi . S . P . D . Quod in hostiū infidias apud Re-
 giū parmēsiū inimicā Ciuitatē deuenit illi hīs litteris apit fol lxxiii
 Ut more nostro epistola decima
- Fra . P . Andrea mantuano . S . P . D . Detractoꝝ uerba cōtēpnēda eē : eo
 rū precipue qui post mortē in aliquē inuehūtur fol . lxxiiii
 Vix nūquā aliter . epistola undecima
- F . P . Andrea mātuano . S . P . D . De eadē re sermo habetur fol lxxiiii .
 Theon ille . epistola duodecima
- F . P . Socrati suo . S . P . D . Morā semper aliquid periculi habet : e : dilatio
 nēq; propellendam esse ostēdit fol lxxiiii
 Obsecro obtestorq; . epistola tertiadecima
- Fra . P . Socrati suo . S . P . D . Seruorū malignitatē d'testatur ex plauti co-
 mediis sumpta occasione fol . lxxv .
 Nuper dū fugiendi fastidii . epistola decima quarta
- Fra . n . P . Socrati suo . S . P . D . exhortatur illū metaphoricos ut ad beatā
 uiā cōsequēdā cui gilet in qua sūma capitis cōsistit . fol lxxv

In campum martium epistola quintadecima
Fran.P.Guidoni Ianuensi.S.P.D.Quod tardiuscule ad eū scripserit se
excusat fol.lxxv.

Epistolam sub tuo noīe epistola sextadecima.
Fran.P.Guidoni Ianuensi.S.P.D.Quā ob cām amissam epistolā tanto
pere lugeat demonstrat:ibiq; multis exemplis deformem artificē for
mosum opus effingere posse contennit. fol.lxxvi

Non sum nescius.epistola decima septima.
F.P.Gui.Iā.S.P.D.petēti de cōditōe sui status hæc respōdet. fol.lxxvii.
De statu meo .epistola decima octaua.

Fran.P.Clemēti sexto Romano pontifici Maximo.S.P.D.fugiēda eē
medicorum collegia si ualitudinē reparare cupiat fol.lxxviii
Febris tue nuntius epistola decimanona.

INDEX EPISTOLARVM libri sexti.

Fran.Pet.Hannibali Tusculanensi episcopo cardinali.S.P.D. Auaritiā
cæteris uitiiis esse potiorē:eamq; in Romanos pontifices plurimū ī
perii habere ostendit. fol.lxxviii.

Infoelicem inuidiam epistola prima
Fran.Pet.Io.colūnæ uiro religioso.S. P.D.per euagationem quādam
omnis res Romanas & uetustate & magnitudiue admirabiles cōme
morat fol.lxxx

Deambulabamus Romæ soli epistola secunda
Fran.P.Io.Col.sūmæ religionis uiro .S.P.D.Nec senectutem nec pau
ptatē nec morbos magnificiendos:cum senectus uenerabilis paup
tas salutaris ad beatā uitā sit:Morbos autem aliquando cohibendis
uitiis aptissimos esse disputat. fol.lxxxii.

Vna mihi tecum lis est epistola tertia.
Fran.P.Io.colūnæ uiro religioso.S.P.D.Reddit rationem quare in e
pistolis tot antiquorum exemplis utatur:plurimumq; ad uirtutum
imitationem exempla ualere ostendit. fol.lxxxviii.

Exemplis abundo epistola quarta.
Fran.P.Barbato fulmonensi.S.P.D.Deplorat andræ roberti regis fi
lii indignam ac miserrimam mortem. fol.lxxxviii

Hen quam uolenti epistola quinta.
Fran.P.T.M.S.P.D.Hortatur illum uti hominem uitiiis perditū repræ
hendere desistat:cum se sciat operam perdere. fol.lxxxxi

Sine illū epistola sexta
Frā.P.T.M.S.P.D.In hominem nō faciūdū sed loquacē inuehitur ibi
q; qd faciūdia quid ī ē loquacitas sit ostendit fol.lxxxxi

Quod ad studiū rei familiaris epistola septima.
Fran.P.T.M.S.P.D.Munera pro tribuentis animo nō pro rerum ma

gnitudine recipiat hortatur.

fol. lxxxxi.

Quam pauper epistola octaua

Fran. P. phylippo caualicensi epō. S. P. D. se cum socrate suo iturum
ad illum pollicetur.

fol. lxxxxii.

Veniā ad te epistola nona

INDEX EPISTOLARVM libri septimi.

Frā. P. Barbato sulmonensi. S. P. D. Quod sulmonem primo ipetu bar
bati oppresserint occupauerintq; dolet: polliceturq; illi in calce epi
stolæ operam suam.

fol. lxxxxiii.

Inter multifidas epistola prima

Fran. P. socrati suo. S. P. D. sompniū quod de inuento thesauro sōpnia
uerat his litteris illi narrat.

fol. lxxxxv

Hesterne noctis epistola secunda.

Fran. P. Io. tricastrino epō. S. P. D. Quod petierat: & qd' ipse pollicitus
fuerat exequutiōi se daturū dicit.

fol. lxxxxvi.

Petionis tuæ memor epistola tertia

F. P. Lælio suo. S. P. D. Negociū suū si poterit se expediturū dicit: pauca
q; ī fine de urbis romæ dilaceratione cōq̃ritur.

fol. lxxxxvi.

Multa scribere tempus dehortatur epistola quarta.

Fran. P. Socrati suo. S. P. D. Quam mediocritatis appetitu teneatur hac
epistola illi significat.

fol. lxxxxvii

Sumæ quidem rerū mearū: epistola quinta.

Frā. Pet. Nicolao urbis Romæ tribuno. S. P. D. Quod famam eius im
minutam audierit indignatur.

fol. lxxxxvii.

Fecisti fateor. epistola sexta.

Fran. Pet. Iohanni aretino. S. P. D. patriæ libertati: honoriq; suo cōgra
tulatur

fol. lxxxxviii

Oīa optato proueniunt amice epistola septima:

Fran. P. T. M.. S. P. D. Cū eo apertas inimicitias gerendas esse qui amici
tiā pro iniuria reputet.

fol. lxxxxviii

Agreste prouerbiū epistola octua

Fran. P. Io. anchiseo. S. P. D. Quare potius cisalpinam galliā quam flo
rentiam petierit rationibus demōstrat.

fol. lxxxxviii

Littere tuæ epistola nona.

Fran. Pet. Iohanni Anchiseo. S. P. D. congratulatur apud eum de aduē
tate amico

fol. lxxxxviii

Credi non posset epistola decima.

Franciscus Petrarcha Iohanni anchiseo. S. P. D. Deflet Francisci amici
immaturam mortem:

fol. c

Heu quid hoc est? epistola undecima

Fran. Pet. Iohanni columnæ Car. S. P. D. consolatur eum forti ut ani
mo ferat fratrum & nepotum obitum

fol. ci

- Fatebor ingenue epistola. duodecima
 Fran. P. Bruno florentino. S. P. D. Amantum ceca esse iudicia. fol. ciii.
 Solū: seu solis comitatum curis epistola tertiadecima
 Fra. Pet. Luchino Vicecomiti Mediolanēsi. S. P. D. Accusat nostri t̃p̃is
 p̃cipum ignaviā ignoratiāq; simulq; eos maiores nostros q̃ & uir
 tute & litteris claruerūt extollit. fol. ciii.
 Quales speraueram epistola quartadecima.
 Fran. P. Ia. florētino. S. P. D. Adulatiōes admodū se odisse ostēdit hor
 taturq; eū potius ut carpat: nō laudet. fol. ciii.
 Veris utinā laudibus. epistola quintadecima
 F. P. Gilberto parmēsi grāmatico. S. P. D. orat illum ut optimis mori
 bus adulescētulū suū instituat: multa q; ibi de scolastica disciplina in
 terferit. fol. cv.
 Adulescētulum nostrum epistola d'cima sexta
 Fra. P. Lancellotto æquiti placentino. S. P. D. pluribus amicorū litteris
 se teneri ostendit: & qd' amorē remediū cōferēdum sit docet. fol. cv.
 Herebat calamo dextra epistola decima septima.
 INDEX EPISTOLARVM LIBRI OCTAVI
 F. Pe. Stephano Columnæ seniori S. P. D. Laudat ipsum q̃ fortunæ te
 la tam forti acceperit animo: consolaturq; in fratrum: uxoris: filiorū;
 ac nepotū morte. fol. cvi.
 Heu miserande senex epistola prima
 F. P. Olimpo. S. P. D. q̃ se domū nō repperit dolet fol. cviii.
 Nil omni ex parte foelix epistola secunda.
 Fran. Pet. olimpo. S. P. D. Quanto fontis sorgie amore teneatur ostē
 dit: simulq; ad uitam solitariam illum inuitat fol. cviii
 Expectaui anxie epistola tertia.
 Fran. Pet. Olimpo. S. P. D. Inuitat iteq; illum ceterosq; amicos ad uitā
 solitariam. fol. cxi.
 Omnis amor epistola quarta.
 Fran. Pet. Olimpo. S. P. D. Iterum pponit illi solitudinē: ad quā capel
 sendam apud sorgie funtem hortatur fol. cxiii.
 Iam superiori epistolæ epistola quinta.
 Fran. Pet. Bartholomeo heremitico religioso. S. P. D. Carmina quæ ip
 se petierat se mittere significat fol. cxiii.
 Quod professionem tuam decuit epistola sexta
 Fran. P. socrati suo. S. P. D. Quod pestilens annus & coniunctos & ami
 cos eripuerit conqueritur fol. cxv.
 Mi Frater epistola septima.
 F. P. socrati suo. S. P. D. Eiusdem pestilentis anni cōquæstio fol. cxvii.
 supererat hic mihi epistola octaua.

AELIMATISSIMI POETAE: ATQUE ORATORIS NON IN
CVLTI: FRANCISCI PETRARCHAE ARETINI EPISTOLA
RVM DE REBVS FAMILIARIBVS LIBER PRIMVS FOELI
CI AVSPICIO INCIPIT AD SOCRATEM SVVM.

FRANCISCVS PETRARCHA ARETINVS SOCRATI SVO.
P. SALVTEM DICIT.

Vid uero nūc agimus frater? Ecce iā fere omnia
tentauimus: & nusquā requies: quādo illā expe
ctamus? ubi eam querimus? tēpora (ut aiunt) in
ter digitos effluxerunt. Spes nostrae ueteres cum
amicis sepultae sunt. Millesimus trecētesimus q̄
dragesimus octauus annus est: qui nos solos at
q; inopes fecit. Neq; enī ea nobis abstulit quae In
do aut Caspio Carpathio ue mari restaurari que
ant. Irreparabiles sunt ultimae iacturae. & quodcūq; mors intulit imedi
cabile uulnus est: Vnū est solamē. Sequemur & ipsi quos premisimus:
quae quidem expectatio quā breuis futura sit nescio: hoc scio. q̄ lon
ga esse non potest. quātulacūq; sane est: nō potest esse non molesta.
Sed a querelis saltem in principio temperandū est. Tibi frater q̄nā tui
cura sit: quid de te ipso cogites ignoro. Ego iā sarcinulas cōpono (&
quod migraturi solēt) quid mecū deferā: quid iter amicos partiar: qd Attende
ignibus mandē circūspicio. Nihil enim uenale mihi est. Sum sane migratiū
ditior (seu uerius) impeditior quā putabam. multa mihi scriptorum cōsuetudi
diuersi generis supellex domi est: sparsa quidē & neglecta: p̄quisiui si nem.
tu iam squalentes arculas: & scripturas carie semesal puluerulentas ex
plicui. Importunus mihi mus nocuit: atq; aedacissimū tineae uulgu
& palladias res agentem inimica Palladis turbauit aranea. Sed nihil
est quod nō frangat durus & iugis labor. Cōfusis itaq; circumuentus lit
terarum cumulis: & informi papiro obsitus primū quidem capi impe
tum cūcta flāmis exurere & laborem ingloriū uitare. Deinde (ut cogi
tatiōes e cogitatōibus erūpūt) Et quid inquā phibet uelut e specula
fessū lōgo itinere uiatorē i terga respicere: & gradatī adolescētia tuae
curas metientē recognoscere? Vicit hec sentētia. Sicut enī nō magnifi
cus sic nō inamēnus labor uisus est: quid quo tpe cogitassē recorda
ri. Sed termere cōgesta nullo ordie uersāti mirū dictū q̄ discolor & q̄
turbida rerū facies occurrerit. Vt q̄dā nō tam specie illorum quā intel
lectus mei acie mutata: uix ip̄e cognoscerē. Alia uero nō sine uolupta

EPISTOLARVM

Nihil uita
Fugacius
nihilq; se-
quacius
morte.

te quadā retroacti tēporis memoriā excitaret. & erat pars soluto gres-
su libera: Pars sienis homericis astricta: quoniam ylocraticis habenis
raro utimur. Pars autem mulcēdis uulgi auribus intenta: suis & ipsa le-
gibus utebatur. quod genus apud siculos (ut fama est) nō multis ante
saeculis renatū breui per omnem italiam: ac lōgius manauit. Apud gre-
corū oli ac latinorū uetustissimos celebratū. siquidē & Attichos & Ro-
manos uulgares: rithmico tantū carmine uti solitos accepimus: Hāc
itaq; uariarū rerū tāta colluuiē aliquot me diebus occupatū habuit: &
licet dulcedine nō parua: atq; amore ad proprias inuētiones insito
retraheret: uicit tamē charitas maiorū operū: quā iam diutius iterru-
pta: nō sine expectatione multorum de manibus meis pendent. Vicit
recordatio uitae breuis. Timui (fateor) insidias: quid enim queso fuga-
cius uita est? Quid morte sequacius? Subiit aīum quā iecissē fūdāmē-
ta: quid mihi laborū: uigiliarūq; restaret. Temeritas (imo uero isania)
uisa est: in tam breui & incerto tempore: tot longos certosq; labores
amplecti: & uix ad singula suffecturum ingeniū in diuersa distrahere.
praesertim cum (ut nosti) labor alius me maneat tanto preclarior. quan-
to plus solidae laudis est in auctoribus quam in uerbis. Quid multa?
Incredibilem forte rem audies ueram tamē. mille uel eo amplius: seu
omnis generis sparsa poemata: seu familiares epistolae: nō quia nihil
in eis placuisset: sed quia plus negotii quam uoluptatis inerat: uulca-
no corrigendas tradidi. nō sine suspirio quidem quid enī mollitiem
fateri pudeat? sed occupato anīo: quamuis acri remedio: succurrendū
erat. & tanquam in alto pregrauata nauis releuanda preciosarum eti-
am iactu rerum. Cæterum illis ardentibus: pauca quidem animad-
uerbi in angulo iacentia. quā uel casu magis quam cōsilio seruata: uel
pridē a familiaribus transcripta: cūcta uincenti senio restiterant. pau-
ca dixi. Vereor ne lectori multa: scriptori autē longe nimia uideantur
His ego indulgentior fui. Viuere passus sum: nō illorum dignitati
sed labori meo cōsulēs. nihil enī negotii preferebant. Ea uero duorū
amicorum libranti ingenia: hac lance partiri uisum est. ut p̄sa tibi: car-
men Barbato nostro cederet. Sic enī & uos olim optare solitos: & me
pollicitū esse memineram. Itaq; cūcta passim occurrentia uno impe-
tu uastanti: & ne his quidē ut tunc erat animus parafuro. Vestrū alter ad
leuam: Alter ad dexterā adesse uisus: & apprehensa manu: ne fidem
meā: & spes uestras: uno igne cōsumerē familiariter admonere. Hāc il-
lis euadendi precipua causa fuit: alioquin (crede mihi) cū reliquis arsis-
sent. Hāc ergo quā nunc tibi d̄ uirili reliquiarum illarum parte obue-
niunt: qualiacūq; sunt: nō solum equo: uerum etiam auiclo animo

perleges. Non audeo illud Apulei madaurensis: in commune iactare. Lector intende. Letaberis. Vnde enim mihi id fiducia: ut lectori de lectione: letitiam ue pollicear? leges tamen ista mi Socrates: & ut es amantissimus tuorum: fortasse letabere: cuiusque animum probas delectaberis stilo. quid enim refert: quanta sit forma: non nisi amanti subita iudicium: supuacuo comitur: quae iam placet. Si quid hic sane meum placet: non id meum fateor: sed tuum: hoc est non ingenii mei: sed amicitiae tuae laus est. Nulla hic equidem magna uis dicendi: quippe quae nec mihi adest. & quam si plane afforet stilus iste non recipit. ut quam nec Cicero ipse in ea facultate prestantissimus epistolis suis inseruit: certe nec libris in quibus est equabile quoddam (ut ipse ait) & temperatum orationis genus: Eximia illa uis: lucidum & rapidum & exundans flumen eloquentiae: in orationibus suis exercuit: quo genere pro amicis saepe aduersus rempublicam. suosque hostes usus est Cicero. quo pro aliis saepe: pro se quater: & quadragies Cato. quod quidem genus in expertum mihi est. Nam & a rei publice muneribus absui. & fama mea tenuit murmure forsan interdum: & sibilis lacecita clandestinis: nullum haecenus: quod ulciscerer: uel uitarem iudicarium uulnus excepit: & uerbalem ferre opem alienis uulneribus non est nostrae professionis. Neque enim aut tribunal ambire: aut locare linguam didici: aduersante penitus & reluctante natura: quae me silentii ac solitudinis amatorem fecit: fori hostem: pecuniae contemptorem. Sed bene habet. quando me eius rei non egentem fecit: cuius forte inopem fecisset: si egerem. Omissa igitur illa oratoria dicendi uis: qua nec egeo: nec abundo. & quam si exuberet: ubi exerceam non habeo: hoc mediocre: domesticum & familiare dicendi genus amice leges ut reliqua: & boni consules: his quibus in communi sermone utimur: aptum accomodatumque sententiis: Sed non omnes tales iudices habeo. neque enim aut idem omnes sentiunt: aut similiter amant omnes: quomodo autem omnibus placerem: cui placere paucis semper studium fuit? Triplex est proesto ueri iudicii uenenum: amor. odium. inuidia. Illud autem uide ne nimium nos amando: uulgare coegeris: quae melius latuissent: ut enim tibi amor: sic aliis forte aliud officiet: Inter amoris autem & inuidiae cecitatem causa quidem plurimum: effectum nihil interest. odium quod me dio loco numeraueram nec mereor certe: nec metuo. Sed fieri potest ut nugae meae tibi habere tibi legere nilque in eis aliud quam nostras ac nostrorum casus meminisse cogites in quo rem mihi pergratam feceris: sic enim & petito tua non neglecta uidebitur. & fama

Attende
iudiciorum
omnium
tres esse affectus.

Attēde re
rū omniū
breuitatē.
Anīmad-
uerte fere
oēm Fran-
cisci Pe-
trarchæ ui-
tam.

mea tutā erit. Alioquin nihil superuacuo nos metipsos fatiore deci-
pimus. quoniam modo amicum licet nisi sit idem alter ego lectu-
rum hec sine fastidio arbitremur? diuersa inuicem & aduersa: in quibus
non idem stilus: non una scribentis Intentio: quippe cum pro uari-
etate rerum uarie affectus animus illa dictauerit. raro quidem letus.
mestus sepe. Epycurus philosophus uulgo infamis sed maiorum in
iudicio magnus: epistolas suas duobus aut tribus inscripsit. Idome-
neo polieno: & Metrodoro. Totidem pene suas Cicero. Bruto: Atthi-
co: & Ciceronibus suis: fratri scilicet ac filio. Seneo. per paucas pre-
ter quā Lucilio suo scribit. promptum opus & felicissimi successus
nosse collocutoris sui animum unius assueuisse ingenio. Scire quid
illum audire iuuat. quid te loqui deceat. Mihi autem fors longe alia.
nempe cui usq; ad hoc tēpus uita pene oīs in peregrinatōe trāsacta est.
Ulisaeos errores erroribus meis cōfer: pfecto si noīs & rerū claritas una
foret nec diutius errauit ille nec latius. Ille patrios fines iā senior exces-
sit. Cū nihil in ulla ætate lōgū sit: oīa sunt in senectute breuissima. Ego
in exilio genitus: in exilio natus sum tanto matris labore tatoq; disci-
mine ut nō obstetricū mō sed medicorum iudicio diu exanimis habe-
retur. ita piclitari cepi ante quā nascerer. & ad ipsū uitæ limē auspicio
mortis accessi. Meminit haud ignobilis italiae ciuitas Aretiū: quo pul-
sus patria pater magna cum bonorum acie confugerat. Inde mense se-
ptimo sublatu sū totaq; tuscia circūlatu prauāli di cuiusdā adolescē-
tis dextera. qui (quādo iuuat laborū discriminūq; meorum tecum pri-
mitias recordari) liteo obuolutus: nec aliter quā metabus camillā nodo
so. de stipite pendentem ne cōtactu tenerū corpus offenderet gestabat
Ist i trāsitu Arni fluminis lapsu equi effusus dum onus sibi creditū ser-
uare nititur uiolento gurgite ppe ipse periit. Finis Tusci erroris pise.
Vnde rursus ætatis āno septimo diuulsus ac maritimo itinere transue-
ctus i gallias: hibernis aqlōibus haud pcul massilia naufragiū passus pa-
rū absui quī ab ipso rursus nouae uitae uestibulo renocarer. Sed quo
rapior oblitus propositi? Inde nimirū usq; ad hāc etatē aut nulla pror-
sus aut rarissima subsistēdi respirādiq; facultas fuit: & quot interferra
dū periculorum timorum ue spēs ptuleri preter me unū nemo te me-
lius nouit: quae id circo memorare nūc libuit: ut memineris me inter
pericula natū: inter pericula senuisse (si modo iā senui) & nō gra dora
mihi i senio reseruantur. Hec autē & si cōmunia sint oībus intransantibus
in hāc uitā) neq; enī militia solū sed pugna est uita hoīs super terram
Sūt tamē alia alii. & lōge diuersū pugne genus: & quāuis quēq; sua pre-
grauet: tamē re uera iter eas qbus p̄mimur sarcinas multū refert. In his

ergo uitæ tempestatibus (ut ad rem redeā) nullo portu anchorā longum in tempus iaciens: quot ueros amicos nescio: quorū & iudicium anceps & penuria ingens est. notos autem innumerabiles quesui. Multis itaq; multūq; animo & conditione distantibus scribere contigit: tā uarie: ut ea nūc relegēs: interdum pugnantia loquutus ipse mihi uidear. quod propemodum coactum me fecisse fatebitur quisquis in se simile aliquid expertus est. prima quidē scribētis cura est: cui scribat attēdere. Vna enī & quid & qualiter: cæterasq; circūstātiās intelliget. Aliter uirū sortē: aliter ignauū decet alloqui. Aliter Iuuenē iexpertū: aliter uitæ muneribus functū senē: aliter p̄speritate tumidum: aliter aduersitate cōtractū. Aliter deniq; studiosū: litterisq; & ingenio clarū: aliter uero nō intellecturū si quid altius loquaris. Infinitæ sunt uarietates hoīum. nec maior mentiū similitudo quā frōtiū: & sicut nō diuersorū modo: sed unius stomachū: nō idem cibus oī tpe delectat: sic idē aiūs: nō uno sēp nutriēdus stilo est. ut geminus sit labor: cogitare quis nā ille sit: cui scribere p̄positū est: q̄liter uē tūc affectus: cū ea q̄ scribere instituis lecturus est. quibus ego difficultatibus multū a me ipso differre cōpulsus sū. quod ne mihi ab iniq̄s iudicibus uitio uerteretur partim beneficio ignis obtinui: partim tu mihi p̄stiteris: si clanculum suppressoq; noīe ista possederis. Quæ si inter paucos sup̄stites amicos occultare nō potes (quoniā linceos oculos habet amicitia: nilq; amicorū uisui imperuiū est) Admone ut si quid horū apud eos substiterit: q̄ primū abiiciāt: neq; in eis rerū aut uerborū mutatione turbetur. Ita enī accidit: ut qui hæc in unā cōgeriē redigi: nūquā aut tibi ut peteres: aut mihi: ut affētirer: uēturū in aiūm suspicabar: laborē fugiēs passim in una dictū epistola: in altera repeterē: meisq; (ut ait Terētiū) p̄ meis uteret. Nouissime cū multis ānis edita: & ad diuersas mundi plagas ire iussa unū in tēpus locūq; cōuenissent: facile deformitas uniti corporis apparuit: q̄ per mēbra tegebatur. & uerbū quod semel in una epistola positū delectabat: i toto ope sæpius repetitū fastidio esse cæpit. Vni itaq; relinquēdū: de reliquis eradēdū fuit. Multa quōq; d̄ familiaribus curis tunc forte dū scriberētur: cognitu nō idigna: nunc quāuis cupido lectori: grauiā detraxi: memor i hoc irrisum a Seneca Ciceronē: quāquā i his epistolis magna ex parte: Cicerōis potius quā Senecæ morē seq̄r. Seneca enī quicquid moralitatis i oibus fere libris suis erat: i epistolis cōgessit. Cicero autē p̄fica i libris agit. Familiaria & res nouas: ac uarios illius seculi rumores i epistolis includit. de quibus quid Seneca sentiat: ipse uiderit. mihi (fateor) p̄amena lectio ē. relaxat enī ab itētiōe illa rerū difficiliū: quæ perpetua quidē frāgit: ani

Infinitas
esse homi
nū uarieta
tes.

Linceos o
culos ha
bere ami
citiam.

Attēde di
uersitatē
stili Cice
ronis & Se
necæ.

mū: intermissa delectat. Nā Sidonii temeritatē admirari uix sufficio:
 nisi forte temerarius ipse sim: qui temerariū illū dicā: dū sales eius seu
 tarditatis meæ seu illius stili obice: seu fortassis (nā unūquodq; possibi
 le ē) scripturæ uitio nō satis itelligo. Vnū utiq; nō me fugit: irrisū: & a
 Sidonio Ciceronē. o. libertas ne si dicā audacia: quos temeritatis nō
 me offendit exasperē. Inuētū esse hoīem latinū: qui nō dico aliquid
 (ut & senecā: & iam hinc me ipsum excuse: uix est enī humanum)
 oī rephēsiōe caruisse. sed eloquētiā aut stilū: aut oīo dicēdi genus Ci
 cerōis irrideat: Atq; hoc Sidonius ausus est. Aluernu orator nō latio
 se fingere fratrem: ut ait ille (qd̄ ipsū satis erat audacie) sed emulum: &
 (qd̄ est grauius) irrisorē: atq; illi detrahēre: cui oēs d̄ erūt: p̄ter paucos
 illius coetaneos ac cōciues. quos presētū comes haud dubie torisit: & i
 uoces cōpulit iuidia: quā nec Sidōio causā locus: nec tēpus idulxerat:
 quo magis magisq; aīum uiri miror: ut cōtra idubitatū eloquētiā p̄ci
 pē eloquētiā studiosus insurgeret. alio sēculo: atq; alio natus orbe.
 & sane cūcta uersāti nihil occurrit: quo uel docti hoīs ignoratiā accusa
 re possim: uel iuidiā excusare. Nihilq; quo suspicer: pueritatē fuisse iu
 dicii: nō naturæ. falli tamē i hoc possū (ut in multis) in eo certe nō fal
 lor: uel si fallor: cū multis lōgeq; clarissimis falli inuat: q; solute facun
 die p̄cipatus cōtradictoribus late uictis: unius Ciceronis est p̄p̄rius:
 quo luce clarior sit: uel morū uel intellectus obliquitas cōtrariū asse
 rētis. Ille tamē adducit: nescio quē Iuliū titianū: & nescio quos fronto
 nianos sue irrisiōis auctores: quibus: ego simulq; oībus idē sentiēti
 bus: una uoce respōdeo hoc solū. Sicut equidē uerum ē illud Senecæ
 quoniā quicquid habet romana facūdia: quod insolēti greciæ: aut op
 ponat aut p̄ferat: circa Ciceronē effloruit. Verūq; illud quītiliani ubi
 inter multa & gloriosa p̄conia uiri huius. dono quodā p̄uidētiæ
 genitū dicit: i quo totas uirtutes suas eloquētiā expiretur: & post mul
 ta quibus hoc p̄bat. Quare inquit nō īmerito ab oībus ætatis suæ re
 gnare in iudiciis dictus est. apud posteros uero id cōsequutus: ut Ci
 cero iā nō hoīs nomē: sed eloquētiæ habeatur. Hūc igitur spectemus:
 hoc p̄positū nobis exēplū sit. ille se profecisse sciat cui Cicero ualde
 placebit. Sicut hæc iquā uera sūt: sic illud quoq; uerissimū: quibus dis
 pliceat Ciceronis oratio: uel nō nosse uerā p̄fectāq; facūdiā: uel odisse.
 Hāc ego calūniā idiscussā trāsire nō potui: quāquā ualde festinē. ad rē
 redeo. Multa igitur hic familiariter ad amicos inter quos & ad te ipsū
 scripta cōperies: Nūc de publicis priuatisq; negociis: nūc de doloribus
 nostris (quæ nimis crebra materia ē) Aut aliis de rebus: quas casus ob
 uias fecit. Nihil q̄si aliud egi: nisi ut animi mei status: uel si quid aliud

nosse: notū fieret amicis. p̄batur enī mihi: qđ p̄ia ad fratrē epistola
 Cicero idē ait esse epistolae p̄p̄iū: ut is ad quē scribitur: de his rebus q̄s
 ignorat: certior fiat. / t̄q; ea mihi tituli fuit occasio: de quo aliquādo
 cogitātī: quis epistolarū nomē cōsētaneū rebus esset: q̄atamē & mul-
 ti ueterum eo usi erāt: & ipse ego uariū carmē ad amicos: d̄ quo paulo
 supra mētio icidit: eodē p̄notabā: bis eo uti piguit. nouūq; ideo placu-
 it nomē: ut familiarū regliber diceretur. ī quo pauca scilicet admodū
 exquisite: multa familiariter. deq; rebus familiaribus scripta erāt. & si
 iterdū exigēte materia: simplex: & ielaborata narratio: quibusdā iterie-
 ctis moralibus: qđ & ab ip̄o Cicārōe seruātū ē: & hāc tā multa quidē
 d̄ tā parua re loq; cēloq; p̄mordaciū iubet metus. qui nihil scribētes qđ
 iudicari queat: de aliōq; iudicāt ingeniis. ipudētissima temeritas: quae
 solo silentio tuta est. Complosis in litore manibus sedenti: facile ē fer-
 re quam uelit de gubernatoris arte sententiam. aduersus hanc proter-
 uia latebris saltē tuis: horridula hāc: atq; improuide nobis elapsa de ē
 dito. Illam uero non phidiae minervā (ut ait Cicero) sed qualēcūq;
 animi mei effigiē atq; ingenii simulacrū multo mihi studio dedola-
 tū: si unquā supremā illi manū imposuero: cū ad te uenerit: secure q̄li-
 bet in arce cōstituito. hāc hactenus. Illud libētius si licerēt silētio te
 gerē. sed ingens morbus nō facile occultatur. erūpit enī: & inditio suo
 p̄ditur. pudet uitae in mollitiem dilapsae. Ecce enim (quod epistola-
 rum ordo ipse testabitur) primo mihi tempore sermo fortis ac sobri-
 us: bene ualentis animi fuerat: adeo ut non me solum: sed saepe ali-
 os consolarer: sequentia in dies fragiliora: atq; humiliora sūt neq; sat
 uirilibus referta quārimōiis: Illa precipue: ut occultare studeas precor.
 quid enī alii dicerent: cum ipse relegens erubescā? ergo ego in adole-
 scentia uir fui: ut in senectute puer essem? is felix & execranda pueritas
 fuit: animum uel mutare ordinem: uel subtrahere tibi penitus ista:
 quae damno. Neutro circumueniri posse uisus eras: qui & flebili-
 um exempla: & omnium cum consule diem tenes. Ad excusati-
 onum igitur arma confugio lassauit me longo & graui p̄lio. dum
 spiritus dumq; animus fuit. ipse restiti. & ad resistendum alios cohor-
 tatus sum. Vbi hostis uiribus atq; impetu: labare mihi pes atq; ani-
 mus cepit. excidit confestim sermo ille magnificus: & ad hāc quae
 modo displicent lamenta descendi. qua in re excuset me forsitan
 amicorum pietas: quibus saluis ad nullum fortunae uulnus inge-
 mui: eisdem mox una pene omnibus ruina obrutis: & mundo isup-
 moriēte ihūani potius quā fortis uisū est nō moueri. Ante hoc tēpus
 qđ me unq; d̄ exilio d̄ morbo: de iudicio. d̄ cōitiis: d̄ ullis fori turbibus

Aduerte
 elegantissi-
 mā simili-
 tudinē te-
 meritatis.

Ingentem
 morbum
 nō facile
 occultari.

quis me de paterna domo: de fortunis perditis: de gloria imminuta:
de pecunia dilata: de absentia amicorum flebiliter agentem audiuit?
Quibus quidem in molestiis: tam molliter agit Cicero: ut quantum
stilo delector: tantum saepe sententia offendar. Adde litigiosas epi-
stolas: & aduersus clarissimos: atq; ab eodem paulo ante laudatissi-
mos uiros iurgia ac pbra mira cū animi leuitate: quibus legēdis deli-
nitur pariter: & offensus: temperare mihi non potui: quo minus ira
dictante: sibi tāquā cōetaneo amico familiaritate quā mihi cū illi
us ingenio est: quasi temporum oblitus scriberem: & quibus in eo di-
ctis offenderer admonerem: quā mihi cogitatō principium fuit: ut &
Senecā tragediā: quā inscribitur octauia: post annos relegens: parili
impetu eidem quoq; ac deinde uaria occurrēte materia: Varrōni Ver-
gilioq; atq; aliis scriberem. e quibus aliquas in extrema parte huius o-
peris inserui. quā nisi pmonitū lectorem subita possent admiratōne
perfundere: quedam in illo publico incendio periere. Qualis ille uir
tantus: in doloribus suis fuit. talis ego in meis fueram. hodie (ut scias
presentem animi mei habitum: neq; enim inuidiosum fuerit id mi-
hi tribuere: quod imperitis euenire ait Seneca) factus sum ex ipsa despe-
ratione securior. Quid enim metuat qui totiens cum morte luctatus
ex despera sit? Vna salus uictis nullam sperare salutem. Animosius in dies agere
ratione fieri uidebis. animosius loqui. & si quid forte stilo dignum se obtulerit.
securiores erit stilus ipse nervosior: multa sane se offerent. Scribendi enim mihi
ex uergilii uiuendiq; unus (ut auguror) finis erit. Sed cum cetera suos fines aut
& Senecā habeant. aut sperent. huius operis: quod sparsim sub primum adole-
scentiā tempus inceptum: iam atate prouectior recolligo: & in libri
formam redigo nullum finem amicorum charitas spondet: quibus as-
sidue respondere compellor: neq; me unquam hoc tributo multiplex
occupationū excusatio liberat. tum demum & mihi immunitatem
huius muneris quæsitam: & huic operi positum finem scito. cum me
defunctum: & cunctis uitae laboribus absolutum noueris. Interī iter
inceptum sequar: non prius uiuam: quā lucis exitum opperiēs: & quietis
mihi loco fuerit dulcis labor. Caeterum (quod & Rethores & bello-
rum duces solent) infirmioribus in medium coniectis: dabo operam:
ut sicut prima libri frons sic extrema acies uirilibus sententiis firma
sit. uel eo amplius. quo uiuendo magis ac magis induxisse uideor: cō-
tra impetus: atq; iniurias fortunæ. Deniq; quis inter experimenta re-
rum sum futurus: profiteri minime ausim. sed hoc animo sum ut nul-
li amplius rei succumbā. Si fractus illabatur orbis: impavidum ferient
ruinæ. Ita me maronis flacciq; sententiis armatum scito: quas olim

lectas: & sæpe laudatas: nunc tandem in extremis casibus meas facere ipsa ineuitabilis fati necessitate didici. Dulce mihi colloquium tecum fuit: cupideq; & quasi de industria protractum. uultum enim tuum rettulit: per tot terras & maria: teq; mihi presentem fecit usq; ad nesperam: cum matutino tempore calamum cepissem. diei iam & epistolæ finis adest. Hæc igitur tibi frater: diuersicoloribus (ut sic dicā) liciis texta dicauerim. Cæterum si stabilis sedes & frustra semper quæsitum ocium contigerit (quod iam hinc ostendere se incipit) nobilio rem & certe uniformem telam tuo nomine meditor ordiri. Vellem ex his paucis esse: qui famam promittere possunt & prestare. sed ipse tu propria in lucem uenies: alii ingenii subiectus: nihilq; auxilii mei egenus profecto. tamen si inter tot difficultates assurgere potuero. tu oli ydomeneus. tu Attichus. tu Lucilius meus eris. Vale.

Franciscus Petrarcha. Thomæ Messanenfi. S. P. D. Famā ante obitum nō esse appetēdā: cum ea nobis uiuētibus minime possit acquiri:

Værelā publicam nemo sapiens suam facit: Satis quisq; priuatæ quærelæ domi habet. satis dixi. nimis dicere debueram. Nulli ne hoc unquā accidisse reris? falleris. Nulli uero contrarium accidit. Vix superstitē qui fecerat: cuiusqua scripta: uel gesta placuerunt. laudes hoīum mors inchoat. Scis quare? quia cum corpore moritur inuidia: uiuītq; cū corpore. Multorū inquit scripta laudantur. quæ si gloriari licet. nō pergis ulterius: sed (qui indignatibus mors est) suspensum linguens auditoris animū sermone præter uolam inexplēto. Verum enī uero fugientē cōsequor mētis augurio: scio quid uelis. Multorum scripta laudātur: quæ tuis admota: carere nō tantū laudatores: sed etiam sectore debuiſſent: cum tua interim nullus attingat. Recognosce in uerbis meis indignationē tuā: quæ iusta esset: nisi illā de cōmuni omnium acerno: in usus proprios traduxisses. omnium inquā quos hic scribendi seu amor seu morbus tenuit oīum ue quos tenebit. Respice enim in primis quorum sunt illa quæ laudantur. quere auctores: certe pridē in cinerem uersi sūt. Vis & tua laudari? morere. A morte hominis uiuere incipit humanus fauor: & uitæ finis principium est gloriæ: quæ si ante ceperit: singularius quedā: & in tempestiua res est. plus dicam dum eorū qui tecū uixerunt: quisquam superfuerit. cumulate quidem quod appetis nō habebis: cū omnes pariter urna concluderit: uenient qui sine odio: & sine inuidia iudicent. Ferat itaq; de nobis quālibet sententiam presens ætas. si æquā: feramus

Inuidiam
cū corpore
& uiuere
& iterire

Laudē nō
nisi post
mortē as
seq posse:

Famæ ini-
micâ eē p-
sentiâ.

Nemini i-
uidos: ac d-
tractores
deesse: âti
quorū scri-
ptorū exē-
plo.

Attende
ignauiam
horum tē-
porum.

æquo animo. si iniquâ ad equiores iudices: hoc est ad posteros pro-
uocemus. quando ad alios nō licet. Delicatissima res est iugis cōuersa-
tio. minimis offēditur: & famæ semper inimica p-sentia ē. multa q; ad-
miratōi hoīum familiaritas detrahit: frequēs q; cōuictus. Vides ne tu
hos scolasticos? genus hoīum uigiliis ac ieiunio sēllidū. crede mihi:
Nihil ad lucubrandū durius. nihil mollius ad iudicādū cū multa labo-
rissimè legerit. Nihil exāināt: & qd i re sit ddignatur i qre cū hoīem
ipm nosse uideatur. itaq; oīum una lex ē. Cūcta enī ex æquo quorū au-
ctores: uel semel aspexerint: scripta fastidiunt. Hoc inquires paruis
accidit Ingeniis: magna enī & ualida per obstātia quelibet erumpunt
Redde mihi pithagorā: reddā tibi illius ingēii cōtēptores. Redeat in-
greciā plato. Renascatur homerus: reuiuiscat Aristoteles. Reuertatur
in italiā Varro. Resurgat Liuius. Reflorescat Cicero. nō modo segnes
laudatores inuenient: sed mordaces etiam & liuidos detractores: qd
quisq; suis tēporibus expertus est. Quid uergilio maius habuit līgua
latina? Repperit tamē ille: qui non poetam: sed raptorem alienarum
inventionū: & translatores dicerent. Ipse aut & ingenii fiducia: & iu-
dice fretus Augusto: alto aīo iuidorū uerba d'spexit. Tibi qdē magnā
ingenii consciētiam esse scio. sed ubi Augustū iudicē inuenies? quem
enixe admodū: atq; oībus modis ingeniis sui tēporis fauisse cōpertū
est. Nostri reges de saporibus epularū: & de uolatu auium iudicare
possunt. de ingeniis hoīum nō possunt. quod si forte præsumpserint:
superbie tumor: aperire oculos: aut flectere: & in uerum figere non si-
nit. Itaq; nequid suæ ætatis suspicere uideantur: miratur Veteres. quos
nouere cōtemnūt. ut defunctorū laus: uiuentiū cōtumelia nō uacet.
Inter hos iudices uiuendum: moriendūq; nobis est. & (quod ē durius)
tacendum. Vbi enī ut dixi Augustum iudicē queremus? Vnum habet
Italia: imo uero terrarum orbis unū habet. Robertum siculum regem.
fortunata Neapotis: quæ unicū sæculi nostri decus: incōparabili fælici-
tate sortita es. Fortunata inquā & inuidiosa Neapolis litterarum do-
mus augustissima. quæ si Maroni quōdā dulcis uisa es. quāto nūc dul-
cior uidereris: ubi ingeniorū ac studiorū equissimus extimator habi-
tat. Ad te cōfugiat quisquis ingenio fidit. Neq; uero differendum pu-
tet: suspecta mora est: deuexa enī est ætas & mundus iam pridē eo ca-
rere: & ipse ad meliora regna transire: meritis. Vereorq; ne multa ipse
mihi seræ penitentiae materiā prolatādo quesierim. oīs quidem pul-
chre rei dilatio turpis & oīs de honesto deliberatio longior inhone-
sta est. rapienda est occasio cōfestimq; faciendū: quod ante tempus fie-
ri nō potest. Quod ad me attinet: currere & properare propositum est
(ut quod de Iulio Cæsare: in epistola quadam ait Cicero) omnia mea

studia in istum conferam. Ego uero ardenti quidem studio: ac fortasse æfficiā: quod sæpe uiatoribus: cū pperāt euenit. ut si serius quam uoluerit forte surrexerit: pperādo etiā citius: quā si de nocte uigilassēt pueniāt quo uelint. Sic ego quoniā in isto hoīe colēdo: tā indormiui diu: cursu corrigam tarditatem. Tibi autem tuo foro uti necesse est: quādo ad eū regē: aspirare nō tā freti: quā belli obice phiberis. Patria enī tua: cuius nemo amātor ciuis est: inimici regis impio subiacet. Dicere Tirāni: nisi quia timeo aures tuas offēdere. Ad hęc & magna res est. neq; nostris calamis discernēda: sed illorū gladiis. Igitur ad inceptū redeo. Si hęc tibi exēpla de illustrissimis electa nō sufficiunt alia ex alio grege hoīum adiiciam: & ætate recentiora: & iactitate clarissima. Quantos oli emulos Augustinus noster: quātos Hieronymus: quātos habuit Gregorius: donec spectata uirtus & litterarū diuina: & admirabilis ubertas iuidiā uinceret? Vix horū quisquā integrū famæ pconiū: nisi ab ipso die mortis accepit. Vnū emulo ac rephenfore carētē: unū plena & idecepta laude decoratū Ambrosiū: cuius ne i uētis qdē famā mordax liuor attigerit: apud quosdā iueio: qd forte ad purā eius ac simplicē doctrinā oīs ābigui exptē referendū ē. nā apud Paulinū q Ambrosiū uitā: & obrectator eiū noīa legimus & uidiētā diuino iudicio irrogatā. pfer igitur iā sine lāmētis: quod sūmis ingeniis cōtigisse uides. Videris autē qdā i parte tuarū litterarū: hoc ipsū cōqri. quod multos noueris magnū i uita nomē assequutos. & hoc quoq; si me audire uolueris: magnifice cōtēnes Scis enī quibus hoc eueit? Cicero i se his eqdē solis: q famā suā: quoniā calamo nequeūt clamore defēdūt cūdo de finibus bo- Aspice istos purpuratos: qui ingenti strepitu: populorū in se ora cōuer nibus bo- tūt: qui se sapiētes dici uolūt. & quos sapiētes uulgus appellat: singulis nox & ma ciuitatibus ascribēs sapientū greges. cū tamē illa florenī oli studiorū lox de epi mater grecia: nō amplius quā septem sapientū nominibus gloriatur. curi ābitō quod ipsū posteris iportune nomen arrogantiae uisū est. Sed qui eos ne & super excusāt: aiunt non id eis cognomen proprio iudicio: sed populorum bia memi- suffragiis obtigisse. Vnus ex oībus sæculis: Epycurus: sapiētē se profi nit: cui cau- teri ausus intollerāda supbia: seu potius ridiculosa demētia: cuius se si dico: in cūdo de finibus bonorū & malorū meminit Cicero. hodie in nostro solentiam rū cauidicorū grege furor ille uulgaris est. Respice: & hos qui i alterca. F r. P. ade- tionibus & cauillationibus dyalecticis totū uitæ tempus expēdūt. seq; in quat: Dia- anibus sēp qstiūculis exagitāt. & plagiū meū de oībus habeto. Oīum lectico: q; nempe cū ipsis fama corruet. Vnūq; sepulchrū nomini ossibusq; sus- ridiculas- ficiet: cum enim mors frigidam linguam stare coegerit. non modo ac uerbo- ut sileāt necesse ē. sed ut de his etiā sileatur. possē exēplis affluere: teq; fas cōten- ipsum i multis testē facere. quot loq; cissimas pical agnouimus: in ocu- tiones:

lis infanæ multitudinis perstreperentes quorum repente nox cecidit: ni
 si longa & apud quosdam superstitum odiosa forte narratio esset
 Sed de his & sæpe alias: & nunc quod res ipsa poscebat diximus:
 Neque enim ut eos monerem sermo mihi institutus sed ut tibi sa-
 tisficerem: cuius omnino diuersa conditio est. tunc enim maxime
 resonabis cum iam loqui amplius nequiuersis. Cæterum ualde im-
 patientis animi est: breuissima expectatione torqueri. Expecta pau-
 ris esse ani- lulum. eris uoti compos: cum obstare tibi ipse desieris id ex parte
 mi breuis- lōgeua forsā absentia: ad plenū mors sola p̄stabit. Reduc ad memo-
 riam expe- riā ex oībus sæculis illustres uiros: Roāos: grecos: barbaros cuius nō p̄
 statōe tor- sētia famæ nocuerit: tibi (si recētiore memoriā es) plures forte ex histo-
 queri. riis occurrēt. Ego id uni oīum Africano tributū memini ut scilicet &
 Attēde so- fama mirabilis & p̄sētia mirabilior haberetur. Idē sacris i litteris tribu-
 lum Scipi- itur Salomoni. q̄re aliū. forte nō iuēies. & si uergilius imodico studio
 onem afri- Eneā suū exornādi hoc ad eum gloriæ genus transferre cōtēdat sed
 canum: & imobile uerū est excusant tamē q̄si nō Eneā sed sub Eneā nomie uirū
 Solomo- fortē p̄fectūq; describat. dedit idē oratorum uni dūtaxat is qui hoc si
 nem fuisse- cut uerius usurpasset. p̄illustri scilicet oratorū p̄iceps Marcus tullius
 & fama. & uni quoq; poetarū idē tribuit Aulo licinio archia: sed uereor ne id
 p̄sētia ad- amore iudiciū obliquāte p̄ceptorī suo mediocri. Ingenii uiro tribu-
 mirabiles. at. quod nec homero tribuit: nec uergilio tribuisset. Cæterū ut ad te re-
 uertar nihil ex oībus que dixi: quod tibi iustā indignādi materiā p̄sta-
 re possit inuenies. Nemo enī se anteiri ab uno uel a paucis egre fert ni-
 si qui gloriæ p̄cipatū p̄tinaci sibi mēte constituit. Patere (ut cæterarū
 rerū) sic ingenii tui sortem noīsq; fortunam. putabas eam in solis di-
 Aduerte- uitiis ius habere: humanarū rerū oīum excepta uirtute domina ē. Il-
 Fortunā- lam quoque sæpe oppugnare: sed nunquā expugnare permittitur. Fa-
 oīa p̄ter- mā certe: qua nihil est leuius facile rotat ac uentolis suffragiis circūuo-
 uirtutem- luit: a dignis eā transferēs ad indignos. nihil quidē mobilius: nihil
 expugna- iniquius uulgari iudicio super quo fama fundata est: Itaque mirū nō
 re. est si assidue quatitur: q̄ tā tremulis innititur fundamētis. Hec sane nō
 nisi i uiuos regnum habet: mors hoīem eximit ab impio fortunæ: Ces-
 sant exinde ludibria: hec uelit ipsa uel nolit: uirtutē fama: ceu solidū
 corpus umbra consequitur. habes ergo (ni fallor) gloriandi potius
 causam quam indignādi. si cū oībus fere prestantibus: atque clarissi-
 mis uiris cōmunis tibi tua fors est. Quoq; etiā nūc equiore aīo sis Afri-
 canū ipsū: quē ex hac acie segregare uisus eram: i cōmune restituā: cui
 quis: quod rarissimū est (ut dixi) p̄sētia nō noceret: Nocuit tamen (ut
 caeteris) hoīum inuidia. quā tantis uirtutibus nō potuit extinguere: in

cenditque potius & inflāmauit. Nocuit (quod sine indignatōe nō possum
meminisse) cōuersatio lōgior: & nascēs ex familiaritate cōtemptus. Vn
de autē hec eliciā percōtabere. Nolo me aliquid imutasse suspiceris Ip
sa Titi Liuii. clarissimi scriptoris uerba ponā: qui orta contentione di
gnitatis honorūque iter Scipionē Africanū Titūque flaminīū: in qua
succubuisse Scipionē refert. Maior inquit gloria Scipionis: & quo ma
ior eo ppior inuidiā & statī postea. Accedebat inquit & aliud. Scipio
africanus iā prope annū decimū assiduus i oculis hoīum fuerat quā res
minus uerendos magnos hoīes ipsa facietate facit. Et hec quidem ille.

Tu uero (ut iā finē faciā) fortunā tuā tanto comite solabere: expecta
bisq; tranquillius memor uetus apud Flaccum uerbum esse. quod ut
uina sic poemata meliora dies reddit. apud plautū aliquāto uetustius
Ille enī ait. Qui utuntur uino uetere sapientes puto: & qui libenter
ueteres inspectant fabulas. quod non minus ipsi flacco bilē cōmouit
se suspicor quā tibi. tāta esse uetustatis reuerētiā: ut crimē lōgo sermōe
purgādū sibi fuerit Luciliū reprehēdisse. Postremo tecū cogita quid ē
hoc: pro quo tam sollicitē torqueamur. Ventus est fama quam sequi
mur: fumus: est umbra est: nihil est. Itaque facillime recto atque acri
iudicio contemni potest. quod si forte (quoniā generosos animos fa
miliarius hec pestis insequi solet) appetitū hūc extirpare radicis nō
potes. excrescentē: rationis saltem falce cōpescere. parendum tēpori: parē
dum rebus est: deniq; (ut sētētiā meae sumā breuibus expediā) uirtu
tem cole dum uiuis. famā inuenies in sepulchro. Vale.

Frācisus Petrarca. Raimūdo superantio. S.D. Hominum uitā eā
ac flosculū momento & uirere & arescere.

E rerī mihi (nec immerito) uisus es: ne (quod fere oībus ado
lescentibus accidit) aetatis flore decipiar. Non pollicebor ti
bi pater aīum solidū ac stabilē: oīsq; uanitatē exortē (quod
in hac aetate difficillimū & potius diuinā gratiā: quā huma
ne uirtutis arbitror) sed mentem haud quaquā suae cōditiōis ignaram
spondeo. Sentio me (mihi crede) nūc dum maxime florere uideor: ma
xime ad arescēdum pergere: quid in re celerrima segnibus uerbis utor?
immo uero ppera re: imo currere: imo (ut loquar pprie) uolare. Volat
enim aetas (ut ait Cicero) Et oīo nihil est aliud tēpus uitae huius: q̄ cur
sus ad mortē. i quo (ut ait Augustinus) Nemo uel paulo stare uel ali
quāto tardus ire pmittitur. Sed urgētur oēs pari motu: nec diuerso im
pelluntur accessu: neq; enī cuius uita breuior fuit: Celerius diē duxit. q̄

Titi Liuii
uerba de
Scipionis
& Titi Fla
minii di
gnitate.

Vetusta
poemata
uino uete
ri adequa
ri ex Flac
ci & Plau
ti auctori
tate.

Aetatem
uolare. ex
Ciceronis
auctori
te.

Attende ille cui longior. sed cum æqualiter æqualia momenta raperentur am-
 nō isuaue bobus. Alter abiit propius. alter remotius: quo non impari uelocitate
 ex diuo ambo currebāt. Aliud est enī amplius uia peregisse. aliud tardius am-
 Augustio bulasse. Qui ergo usq; ad mortem productiora spacia temporis agit
 sententiā non lentius pergit: sed plus itineris conficit. Ecce quanti duo uiri uæ
 omnibus locitatem uitæ mortalis describentes: uolare eam & currere asserunt:
 . si eūdem Quotiens uero Vergilius: fugere tēpus ait? Quid si omnes tacerēt? qd
 uitæ spa etiam si negarent? nūquid ideo segnius fugiens curreret aut uolaret?
 tiū mortis Neq; uero me talia sumis labiis loquutum putes (qui q; coætaneis me
 q; equalē is est mos) per auctoꝝ uireta captare flosculos. quod uiro turpe ait Se
 esse termi neca: nobis ita permissum putant. ut nihil uideatur in adolescentia for-
 num. mosius. Ego me non nego flosculos interdum legere: quibus inter se
 minorū choros (si res tulerit) uti queā. sed ita ad optatam senectutem
 merita cum laude perueniam: ut ego magis omnia ad uitā extiment
 qm ad eloquētiā referēda. & quāuis (ut est usus: ut est ingeniū: ut est
 aius: ut est ætas) eloquētiæ studio delecter. tamē & dū alioꝝ bene di-
 cta recenseo: & si quādo mihi aliquid forte sonātius excidit: utrobiq;
Dementis magis meditor: ut quicquid id est uitæ proffit: adolescētiaq; me ma-
 esse animi lis expediat: q; ut uerbis ornatioribus iuuenilis lingua lasciuat. Sum-
 niti in id mæ quidē demētia uidetur in id niti: ad quod forte nūquā sis uentu-
 ad quod p rus. & quod paucis accidit: quodq; cū adeptus fueris modicū proffit:
 neni in nō fortassis & multū noceat. illud uero negligere: quod & oībus prōptū
 potest. p oībus utile: dānosūq; nūquā esse possit. Scimus aut magnorū aucto-
 ritate hoīum experimētoq; rerū edocti. quoniā paucis bene loqui be-
 ne uiuere aut oībus datū ē. & tamē plures illud aplectūtur: hoc fugiūt
 Ita est natura hoīum: difficultatibus icūbere: & ea cupidius appetere: q;
Cupidiū laboriosius parātur. Ego quidē (& si mihi fidē ætas d'roget) teste tamē
 homines cōscia lego: nō ut eloquētiōr aut argutiōr: sed ut melior fiā. & (quod
 appetere de morali phylosophiæ parte dixit Aristoteles) ad oēs traho quāquā
 quæ labo si uterq; fructus sequeretur: fortunatiōrē me laborū non negarē. Tibi
 riosius pa autē pater gratias ago: q; me paterne mones: & oro ut idē sæpe facias.
 rantur. sed sic habeto: me iā hinc cepisse cognoscere cursū meū: & pericula
 numerare. & multos nosse decrepitos: me altius humi fixos: ac tenaci-
 us i herentes. Multū me tangit illud Domitiāi principis iam senescen-
Attende tis. Nil inquit gratius decore: nil breuius. Et illud Catonis senis apd
 uitæ Fuga Tulliū: quis est tam stultus: quāuis sit adolescēs: cui sit exploratum ad
 citatē: ex uesperum esse uicturum? & illud Vergilii tunc iuuenis iuueniliter di-
 domitia- ctum: sed uere: sed grauitē: sed mature. Collige uirgo rosas: dū flos
 ni impera nouus: & noua pubes: Et memor esto eum sic properare tuum
 toris:

Ego uero memor sum (& quamuis nondum plene possim) cogito tamē ut possim: & in dies ut profundius possim: nitor. Cogito nō qd aliis uideor sed quid sū & ætatē hāc & qualēcūq; formā corporis & reliqua (unde mihi forsā ab aliis uidetur) sentio data mihi ad periculū ad exercitiū ad laborē. Deniq; (ut breuiter cōcludam) Scio me ascēdere ut descendam: uiuere ut arescam: ut senescam adolescere: uiuere ut moriar. Vale.

Catois: &
uergilii se
tētia.

Fran. P. Iohāni colūnx. Apostolici dogmatif Cardinali . S. P. D. Galliæ pegrinationis enarratio: atq; inibi d laudibus italiae aliqua cognitu non indigna.

Alliaf ego nuper nullo quidem negocio (ut nosti) sed uisē di tantū studio & Iuuenili quodā ardore pagraui: germa-
nimā tādē: theniq; ripas attigi: cōtēplatus solícite mōres hominū. & aspectu telluris icognitæ delectatus ac singula cum nostris cōferēs: & licet multa utrobq; magnifica uideri me tamē italiæ originis nō pēitet: imo (ut uerū fatear) quo latius pegrrior eo maior itali soli subit admiratio. Quod si gratias agebat Plato diis (ut uerbo eius utar) immortalibus inter multa q; grecū eū & nō alienigenam edidissent quid nos prohibet pro eadē quoq; gratias agere ortusq; nostri deum auctorem recognoscere: nisi forte nobilitas est grecū nasci q; italicū. quod si quis dixerit: dicat idem & seruū esse nobiliore quā do minū Atq; nullus hoc greculus quātūlibet p̄cax ipudēsq; dicere audebit dū meminerit diu ante urbē cōditā ante partū & auctū uirtutibus iperū. Deniq; ante Roānos rerū domios gētēq; togatā. nō italiā sed quotā italiae partē eo tpe desertā & uacuā grecis habitatoribus possessā magnāq; greciā nūcupatā. q; enī tūc magna uisa ē: q; maxia: quā imēsa uideri potuit post euersā Corithū. post uastatā Aetholiā. post Argos & micēas ceterasq; urbes triūphatas. post Macedōiæ reges captos Pirrūq; deuictū & madētes iterū asiatico cruore termophilas. Credo neminē negaturum aliquanto clarius Italicum esse quā grecū sed de hoc forte alibi: nunc in gallias reuertamur. Pariseorū ciuitatē regni caput q; auctore Iulium Cæsarem pretendit introi nō aliter anio affectus quam olim thessaliae ciuitatē Hypatam dum lustrat apuleuis. Ita enim sollicito stupore suspensus & cuncta circūspiciens uidēdi cupidus explorādiq; uera ne an ficta esset q; de illa ciuitate audierā nō parū i ea tēpus absumpsi & quotiens operi lux defuit noctē superaddidi Demū ambiendo & ihiando magna ex parte didicisse uideor quis in eadem ue

Aduerte
greculi p
cacitatem
Inspice sū
mas italiae
& romani
iperii lau
des:
Pariseorū
urbē a Iu
lio Cæsare
cōditam.

Gandauū ritati quis fabulis locus sit q̄ (quoniam lōga narratio est neq; hoc lo-
 ab eodem co satis explicabilis) differēda est donec ex me oīa corā audies. Gāda
 cōditum. uū quoq; (ut media sileā) eodem cōditore supbū uidi: & Ceteros Flā
 driæ Barbantiæq; populos lanificos atq; textores. Vidi leodiū insignē
 clero locū: Vidi aquēsem Karoli sedem: & in templo marmoreo uerē
 dum barbaris gentibus illius p̄cipis sepulchrum. Vbi fabellam audi
 ui: nō in amenam cognitu a quibusdam templi sacerdotibus quā scri
 ptam mihi ostenderunt: & postea apud modernos scriptores accurati
 us etiam tractatam legi. quā tibi quoq; ut referā incidit animus. ita ta
 men ut rei fides non apud me queratur: sed (ut aiunt) penes auctores
 maneat. Karolū regem quem magni cognomine equare pompeio:
 Karoli ma & Alexandro audent mulierculam quādam perditē & efflictim amas
 gni recēse se memorant. eius blanditiis: eneruatum neglecta fama (cui plurimū
 tur amor. īseruire cōsueuerat) & post habitis regni curis: aliarum rerum omniū
 & postremo sui ipsius oblitum: diu nulla prorsus in re nisi in illius am
 plexibus acquieuisse: summa cū indignatione suorum ac dolore. Tan
 dem cum iam spei nihil superesset: (quoniam aures regias salutaribus
 consiliis insanus amor obstruxerat) feminam ipsam malorū causam
 īsperata mors abstulit: cuius rei ingens primum in regia: sed latens
 gaudium fuit. Deinde dolore tantum priore grauior: quātum fediori
 morbo correptum regis animum uidebant. cuius nec morte lenitus fu
 ror sed in ipsum obscenū cadauer & ex āgue translatus est: quod balsa
 mo: & aromatibus conditum: onustum gēmis & uelatū purpura die
 bus ac noctibus: tā miserabili quā cupido fouebat ampletu. Dici ne
 Regnū & quit: quam discors: & quā male se compassura cōditio est: amantis: ac
 Amorem regis nunquā profecto cōtraria sine lite iunguntur. Quid est autem re
 non recte gnium: nisi iusta & gloriosa dominatio? Contra. quid est amor: nisi se
 eodem pe da seruitus & iniusta? Itaq; cū certatim ad amantem (seu rectius) ad a
 ctore p̄si mentem regem pro summis regni negotiis: legationes gentium: prae
 ftere. fectiq; & prouinciarum praesides conuenirent. Is in lectulo suo miser
 omnibus exclusis: & obseratis foribus: amato corpusculo coherebat
 amicam suam crebro uelut spirantem: responsuramq; compellans. Illi
 curas laboresque suos narrabat: Illi blandum murmur & noctur
 na suspiria: Illi semper amoris comites lacrimas instillabat (horredū
 miserie solamen) sed quod unū tamen ex omnibus: rex alioquin (ut
 aiunt) sapientissimus elegisset. Addūt fabulae: quod ego nec fieri po
 tuisse: nec narrari debere arbitror. Erat ea tēpestas in aula coloniēsis
 antistes: uir (ut memorant) sanctitate: & sapiētia clarus: nec non comi
 tatus & cōsili regii prima uox: q̄ domini sui statū miseratus: ubi aiad

uertit humanis remediis nihil agi: ad deū uersus illū assidue ꝑcari: in illo spē repōere: ab eo finē mali ꝑscere: multo cum gemitu. quod cū diu fecisset: nec desiturus uideretur die quodā illustri miraculo recreatus est. Siquidem ex more sacrificanti: & post deuotissimas ꝑces ꝑctus & aram lachrimis implenti: de cælo uox isonuit: sub extinctæ mulieris lingua furoris regii causam latere. Quo lætior mox ꝑcto sacrificio: ad locum ubi corpus erat se proripuit: & iure notissimæ familiaritatis regie introgressus: os digito clā scrutatus gemmā ꝑexiguo ānulo inclusam: sub gelidā rigentiq; lingua repertā festinabundus auexit. Nec multo post rediens Karolus: & ex consuetudine adoptatū mortuæ cōgressū ꝑperans: repēte aridi cadaueris spectaculo cōcussus obruit: exhorruitq; cōtactū: auferri eam quātocius: ac sepelli iubens idē totus in antistitem conuersus. illum amare. illum colere. illum in dies arctius āplecti. deniq; nihil nisi ex sentētia illius agere: ab illo nec diebus nec noctibus auelli. Quod ubi sensit uir iustus: ac prudens: optabilem forte multis: sed onerosam sibi sarcinā abiicere statuit: ueritusq; ne si uel ad manus alterius ꝑueniret: uel flammis cōsumeretur: domo suo aliquid ꝑiculi afferret: annulum ī uicinæ paludis prealtam uo raginem demersit. Aquis forte tum rex cum proceribus suis habitabat: ex eoq; tempore cunctis ciuitatibus sedes illa prelata est. In ea nil sibi palude gratius: ibi assidere: illis aquis mira cum uoluptate illius odore uelut suauissimo delectari. Postremo illuc regiam suam transtulit & in medio palustris limi: imenso sumptu iactis molibus: palatium templumq; construxit: ut nihil diuinæ uel humanæ rei eū inde abstraheret. postremo ibi uitæ suæ reliquū egit: ibiq; sepultus ē. Cauto prius ut successores sui primā inde coronam: & prima imperii auspicia caperent: quod hodie quoq; seruatur. seruabiturq; quā diu romani frena imperii thetonica manus aget. Longior fui in hac narratione quā debui. Sed quoniam peregrinatione longinqua librorum solatio destituta est: & in perpetuo motu facilius est multa cogitare: quā grandia iustum epistolæ modū implere seriis nō ualens: eam (ut uides) obuiis: quibusq; confarcio. Vale.

Fran. P. Iohāni Columnæ. S. P. D. germaniæ ꝑgrinationē enarrat.

Quis digressum: sed prius unde ortum oppidi nomen putāt Agrippia
 aquis baiano more tepentibus ablutū: excepit Agrippina colōia ad
 colonia: quæ ad sinistrū rheni latus sita est. loci: & situ & flu sinistrum
 mine clarus & populo. Mirum in terra barbarica quanta ci, rhēi latus
 b

militas: quæ urbis species: quæ uirorū grauitas: quæ mūdiciæ matrona-
 rū forte Iohannis baptistæ uigilia erat. dū illuc applicui: & iam ad occi-
 dentem sol uergebat: confestim amicorū monitu (nam & ibi amicos
 prius mihi fama pepererat: quā meritum) ab hospitio traducor ad flu-
 uiū i signe spectaculum uisurus. nec fallebar: omnis enim ripa præcla-
 ro: & ingēti mulierum agmine tegebatur. obstupui. dii boni: quæ for-
 ma: quis habitus: amare potuisset: quisquis eo non preoccupatum ani-
 mum attulisset. In loco paulum altiore constiteram. Vnde i ea quæ ge-
 rebantur intenderem. incredibilis sine offensione concursus erat. Vi-
 cissimq; alacres: pars herbis odoriferis incintæ: reductisq; post cubitū
 manicis: candidas in gurgite manus: ac brachia lauabant nescio quid
 blandum peregrino murmure colloquentes. Vix nunquam clarius in-
 tellexi: quod Ciceroni placet: & ueteri prouerbio dici solet. inter lin-
 guas incognitas: omnes propemodum surdos: ac mutos esse. Vnum
 mihi solatium gratissimorum interpretum non deerat. Nam & hoc in-
 ter cūcta mirabere cælum illud spiritus pyerios alere. Itaq; dum mira-
 tur Iuuenalis q; Gallia caufidicos docuit facunda britannos. miretur
 itidem: docta q; argutos aluit germania uates. at ne me auctore fallā-
 ris. Scito ibi nullū maronem esse: Nasones plurimos. ut dicas uerum
 fuisse presagium: quod in fine libri methamorphoseos mustū uel po-
 steritatis gratiæ: uel ingenio suo fidens ponit. Siquidem qua romana
 potētia (seu ueruis) qua romanū nomē domito orbe se porrigit: plau-
 sibiliter nunc fauentis populi ore perlegitur. His ego comitibus: ubi
 quid audiendum: seu respondendum incidit: pro lingua: & pro auti-
 bus usus sum. Vnum igitur ex eo numero admirans: & ignarus rerum
 percontatus uergiliano illo uersiculo. Quid uult cōcursus ad amnem
 quid uepetunt animæ? responsum accepi. peruetustum gentis ritum
 esse: uulgo persuasum: presertim foemineo. omnem totius anni cala-
 mitatem imminentem: fluuiā illius diei ablutione purgari. & dein-
 ceps letiora succedere: itaq; lustratiōem esse annuam: inexhausto sem-
 per studio cultam: colendamq;. Ad hec ego subridens: o nimium feli-
 ces inquā rheni accolæ quorum ille miseras purgat. nostras quidem
 nec Padus unquā ualuit purgare: nec Tybris. Vos uestra mala britānis
 rheno uestrore trāsmittitis: nos nostra libenter a fris atq; illiriis mittere
 mus. sed nobis (ut intelligi datur) pigriora sunt flumina. Commoto
 risu: sero tandem inde discessimus: Proximis aliquot diebus a mane
 ad uesperam: ciuitatem iisdem ducibus circumuiui haud iniocundum
 exercitium. non tam ob id quod ante oculos erat: quam recordatione

nostrorum maiorum qui tam procul a patria monumēta roāne uirtutis tam illustria reliquissent. In primis autē occurrebat Marcus agrippa: coloniae illius auctor: qui licet multa domi: multa foris preclara cōstruxerit: illā tamen ex omnibus dignā censuit: cui suum nomen iponeret edificator ac bellator egregius. dignusq; habitus quē Augustus sibi generū ex toto orbe deligeret qualiscūq; filiae uirum. sed dilecte sed unice sed auguste. Vidi tot simul trunca milia sacrarū uirginū: & terrā generosis dicatā reliquiss: ac dgenerum (ut aiūt) cadauerū expultricē. Vidi capitoliū: effigiē nostri: nisi q̄ prosenatu illic pacis ac belli consilia agitatē: hic formosi iuuenes: ac puellae mixtim: nocturnas laudes deo concinunt: eterna concordia. Ibi rotarum & armorum strepitus: ac gemitus captiuorum. Hic quies & gaudium: & iocantium uoces deniq; illuc bellicus huc pacificus triumphator igreditur. Vidi templū urbe media pulcherrimum. quāuis iexp̄letū: q̄ haud in merito sūmum uocant. Magorū ibi regū corpora: ab ortu ad occasum: tribus saltibus transuecta: quos athereū quondā regem ad praesepia uagientem: cum muneribus ueneratos legimus: uenerabundus aspexi. Parumper hic pater optime: & pudoris mei metas excessisse uideor: & plura collegisse quā necesse erat. Vtrūq; fateor. sed mihi nil tam necesse est: quam ut imperio tuo paream. inter multa sane: quae abeunti iusseras: hoc fuit extremū: ut de terris ad quas ibam: & de singulis quae uidisse: audiuisseq; perinde te certiorē scripto facerem: ac uerbo soleo: ne calamo parcerē ne breuitati: uel ornatui studerem: ne ue floridiora decerperem. sed cū cta cōplecterer. Deniq; tulliano uerbo usus. Scibe dixisti. quicquid in buccam uenerit: promisi me facturum: promissum crebris ex itinere litterulis implexisse uideor. Si iussisses loqui de altioribus reptassem. nunc epistolae officium reor: non ut scribentem nobilitet: sed ut certificet legentem. q̄ si omnino uideri uolumus ostendemus nos in libris: in epistolis colloquamur. Procedo. ad. ii. Kalendas iulias colonia discessi rāto sole ac puluere: ut saepe alpias niues. ac frigora rheni a uergilio te quirerem. Inde arduennam siluam scriptorum testimonio pridem mihi cognitam. sed uisu atram: atq; horrificam trāsiui solus (& quod magis admireris) belli tempore. sed incautos (ut aiunt) deus adiunxit. Ac ne longum iter uix equo peracto calamo remetiar: multis ego regionibus ambitis: hodierno die lugdunum perueni. Nobilis Lugdunū & ipsa romanorum colonia est paululumq; uetustior Agrippina. romano duo hic noti ānes in nostrū mare currētes: rhodanus ararisq; cōueniūt rum Colosona icolae appellāt. Sed d̄ his nihil āplius iūcti enī ad te pperāt. alter

Attende e
pistolae of
ficiū.

Arduēna
Silua.

Nobilis Lugdunū

romano

rum Colo

cogenti alter coacto similis: & Auinionem ubi te nunc ac genus huma-
nū Romanus pontifex detinet: permixtis uadis abluunt. huc ego cum
mane peruenissem: & intranti forte familiaris hic tuus occurrisset: mil-
le eum questiunculis (ut mos est peregre reddeuntū) aggredior. Ille
autem nihil ad reliqua. Sed preclarissimum fratrem tuū: ad quē ma-
xime properabam: sine me romam petiisse narrauit. quo audito que-
rendi ueniendiq; ardor repente deferuuit. Hic igitur expectare in
animo est. donec & æstas ipsa deferueat: quam hucusq; non senseram:
& me uegetiorem quies faciat: qui me sessum esse hoc ipso primum lo-
quente perpendi. Nulla quidem fatigatio maior: quā animi est q; si
reliqui itineris tediū subierit: rhodāus mihi pro uehiculo erit. Interim
ut noris ubi sum: hec tibi festinante nūtio transcurrere non piguit. De
fratre item tuo: duce olim: nunc (da dolori ueniā) desertore meo: nus-
quā alibi: quā apud ipsum cōqueri uisum est. quā querelam: ut sibi quā
primū mitti iubeas: oratus facito. Et uale nostri memor.

Frācisus Petrarcha: Iacobo Colūnæ Lombardiensi præsuli. S. P. D. Fa-
miliariter cōqueritur q; se non expectato Romā petierit: simulq; non
pauca de fide & taciturnitate cōmemorat.

Euertebar e germania: & iam lugdanū perueneram. precum
tuarum: & desiderii mei: uncis retrahentibus: non tam poeti-
co: aut phisico: quā cursorio more festinans. Illic cursui meo
molestissimū frenū adhibuit insperatus rumor. Ausugisse te
absentiæ meæ: uelut oportunitate captata: & sine me romam petiisse.
Amanti: q; quod profecto nunquā facturū esse promiseras. Quid dicā? Amante
non ama- nō amato nil reor eē miseriū. Quomodo autem te: seu quibus primū
ri nihil eē uerbis aggrediar? Suspiciosum ne: an tuorum cōtemptorem putē? ni-
miserius. hil moribus minus tuis conuenit: obliuiosum querar mirator ipse me
moræ tuæ? Fidefragū dicā? sed notissima fides est. Quid ergo? Tu cul-
pæ nomen inuenies & te ipsum condēnabis: uel si libet absolues: apud
tribunal tuum tecum agitur. tu idem: & reus & testis & iudex eris. Se-
Amorē i de igitur: & mecū aliquantis per: equo iure discepta. Equat enim amor
paria ade- imparia. q; si contra me forte lingua tua pronuntiauerit: ad conscien-
quare. tiam prouocabo. Responde dolori meo querenti. Cur tu Romæ: ego
in gallia sum? Quid tanto diuortio dignum feci? An ut inutilis: & ina-
Dolorē: li mena sarcina itergū abiicior? de utilitate qdē uideris. de reliquo (quo
bertatis as niam dolor ingens: libertatis assertor esse solet) ipse pronuntio. Nulla
sertorē so igitur (si te noui) amenior: nulla curis tuis oportumor: tecum est Le-
tere esse

lli mei & cæterorum pace dixerim quibus (ut me equare audeam) sup-
 be forsitan fortunæ illorum: cogit & dolor mei. ego enim te mundo
 pretuli. tu mihi: quæso: quid nō præfers? An timuisti ne secretum tuū
 ex me in uulgus erumperet? Ita ne rimosum expertus es: ita infirmi: ac
 futilis animi: cui tā facile commissa diffuerent? Egisti incaute: qui mi-
 hi totiens grauiora credideris. Sed (crede mihi) quoniam hodiæ (ut ui-
 deo) dolor uerecundiam superat. crede iquam mihi pater optime. Nul-
 lius (quē quidem ego nouerim:) fido silentio secundus sum. Nemo
 me ideo q̄ secreta non teneam: ne dicam fideli amicitia: sed uel sena-
 torio gradui: uel sacerdotio cereris: inhabilē arguerit. legimus apud
 persas: nihil fide sanctius nihil pulchrius silentio nihil loquacitate de-
 formius. Itaq; illud uel morte custodiunt. hanc morte castigant. non ē
 qui quocunq; supplicio sui regis pandat archanum. Si quis forte con-
 trafecerit: nullo non supplicio dignus habebitur præclare. Quid enim
 omnino facilius quā tacere? ad quid ergo utilis: aut cui magnæ rei sit
 habendus idoneus. qui rem longe facillimam: implere nequiuert? An
 uero occupationes meas interrompere noluisti? Cōuersatio igitur lō-
 geua quid profuit? Nundum intelligis: non esse me de illorum grege
 quī (ut ait. Flaccus) breui fortes iaculatur euo multa: qui terras alio ca-
 lentes sole permutant. qui penetrant aulas: & limina regū. Vt uergili-
 us ait qui animum suum in frustra discerpūt. huic arrident illi seruiunt.
 Neminem ex integro diligunt nulli plene cōfidunt. certe ego qui sim
 nescio. Valde enim in iudicio rerum nostrarum fallimur. sed ut sim de
 grege nihil optantium magnopere laboro. de multis nunquā speraui:
 sciebam enim q̄ qui paucorum similis fieri studet: multis fiet inuisus. Aduerte e-
 Spes & occupationes meæ in te hactenus sitæ erant. In quo si me diuti
 us errare non es passus perurbane mecum agi non negauerim. q̄ alie-
 nationem animi tui: non contumelioso quidem actū non uerbo aspe-
 ro non graui supercilio: sed fuge silentis inditio perceperim. Sin expe-
 riri: aut inflamare desiderium meum cogitasti. Vide ne aduersus imbe-
 cillum animum nimis aculeatum ludi genus elegeris. At forte indul-
 gentior causa est: pepercisti arbitror labori meo: ueritus ne fastidio pe-
 lagi impar essem. & quoniam id tibi quoq; restat iter per siticulosam
 Apuliam: sub æstiuo sole deficerē. Sed quæso. non ne hoc tuo de me
 iudicio iniurius es famæ meæ? Vbi ego hanc opinionem merui? q̄s
 me labor fregit: aut terruit? Sola uidēdi dulcedo: per ignotam me bar-
 bariem circunducit. per italiam credo pulchra necessitas nō duxisset.
 sub pireneis olim collibus: ut tibi comes essem nisi pudet: quātis me p-
 cibus: ac bianditiis onerasti? quāquam (ut uerū fatear) sequæbar ego p-

pe cupidius: quā detrahebar. quid ita nūc sub Apēnini iugis comes ei
 se non merui: nisi forte inertiam meam illa peregrinatio patefecit. tu
 uero quotidie miraberis unde ea laborē patiētia i litteras: ocio mihi
 nato: ac enutrito: presertim cū & anni tēpus esset aduersum: & neprico
 sum iter: & inculta regio (quodq; sup oīa nos angebat) cōuersatio dur
 ra & multū nostris moribus aliēa. Sed forte (quoniā sēsim ratiocinatio
 ad ueg; ducit). nō q̄cūq; potuimus possumus. dies auget. dies iminuit.
 Aduerte ab ea pegrinatione: q̄rta nūc æstas agitur. triēnio senior factus sum: q̄d
 cādide lec tps nō tantū mutādo corpusculo mortalis hoīs: sed auertēdis iperis:
 tor diem atq; urbibus late patet. Ludo tecū (ut uides). Magnus iterdum dolor
 oīa & au atq; ubi lamēta defuerint: i iocos uertitur. oīs quidē dies fateor gradus est
 gere & mi ubi lamēta defuerint: i iocos uertitur. oīs quidē dies fateor gradus est
 nuere: ad mortē. & uagiētes in cunabilis ifantes: crescendo pariter senescunt.
 Neq; tamē ea ætas est mihi: q̄ naturale detrimētū sentiat: quippe q̄ nō
 dū plena est. Itaq; crescētibus adhuc annis puehor. multoq; & mēbris:
 & aīo ualidior i dies fio: quāuis nō ignorē: quid seq̄tur. Viator enī quo
 altius ascēdit: eo descēdēdū p̄ximior fit (& si dici fas eēt) quodāmodo a
 scēdēdo descēdit. Idem mihi accidit. Interi tū ascēdo. Quæ cū ita sint.
 Idoneā facti tui cām forte tu noueris. ego eā palpitabūdus iquiro: nec
 iuenio: & hoc uno uel maxime amare me itelligo (q̄ amatiū mos est p̄
 mis qdē offēsioibus moueri: mox ubi flāmā extiguere nō datur ad ex
 cusatōnū medicamēta cōfugere: & qd̄ acrius factū dolēt: mel nequaquā
 factū si liceat: uel bono aīo factū dicere). Hoc igitur ago si possum: ut
 iure d̄sertus uidear. qd̄ utinā mihi psuadeā: & p̄fecto fieri pōt ut tu nec
 p̄fectionē meā ipedire uolueris. nec potueris reditū expectare. & cū me
 Nil nō ex ab amplexu tuo lachrimātē dimitteres: nouā mihi gemēdi materiā in
 pectrato culcare uolueris. Vellē iclemētior fuisses: pietas enī tua i cōtrariū uersa
 hoste no ē. Inexpectato nil hoste nocētius: & itēpestiua q̄libet grauiora sunt. Vn
 centius de si absq; fletibus eē nō poterā: melius tunc fleuissē. quoniā natura
 hoc habet: ut abeuntiū potius: quā redeuntiū cōites lachrymas uidea
 mus. Tu p̄cor quā p̄mū cogita: q̄liter te mihi: extundāti illo defēdas: et
 loqo. quā uere nihil ad rē: modo uerisimiliter satis erit. Credere para
 to nulla iēfficax psuasio est. interim facilius iducar: ut tuæ culpæ igno
 scam: quam fortunæ meæ. Vale nostri memor.

Temerari- Fran. P. Tho. Messanensi. S. D. Detestatur dyalecticorū inanē ac cōtē
 um esse cū tiosam petulantiam.
 eo hoste Emerariū ē cū eo hoste cōfligere: q̄ nō tam uictoriam appetit:
 pugnare q̄ certamē. Scribis quēdam senē dyalecticum: litteris meis uehe
 qui nō mi mentissime p̄motū: q̄si artificiū suū ego dānauerim. ideo palā
 nus certa

fremere: & minari multa se quoque in studia nostra suis litteris iuicturum: men- que ui-
 eas te litteras multis nequicquam mensibus expectasse. Noli eas expecta- toria que
 re amplius crede mihi nunquam ueniet: Hoc modestiae remansit. Siue is stili rat.
 pudor: siue ignorantie confessio est. lingua inplacabiles: calamo non cōtēderat.
 Nolūt apparere quā friuola sūt quibus armatur. ideoque more parthico A nnota
 fugitiuū pugne genus exercēt & uolatilia uerba iactātē q̄si uēit tela cō dialetico
 mittūt. Cū his (ut dixi) suo more cōtēdere temerariū ē. Quippe qui su rū cōtētio
 mā uoluptatē ex cōtētiōe pcipiūt. Quibus nō uegeti uenire ppositū est fas lites
 sed alterari. Atque Varrōis puerbiū ē. Nimiū altercādo ueritas amittitur
 noli autē trepidare: ne in aptū scripturæ solidique colloquii capū descēdat Nimia al-
 Hi sūt enī d̄ qbus Quintilianus: iter institutiōes oratorias loq̄batur. quos tercatione
 repias in disputādo mire callidos: cum ab illa cauillatiōe discesserint nō ueritatem
 magis sufficere in aliquo grauiore actu quā pua q̄dā aīalia: q̄ in angustiis amitti: ex
 mobilia capō dephēduntur: merito itaque capū timēt: uegeti est enī illud uarrōis se-
 eiusdē diuerticula & anfractus suffragia esse infirmitatis: ut q̄ cursu pag tentia.
 ualēt flexu eludāt. Tibi uero amicæ unū hoc dixisse uelim. Si uirtutē: si
 ueritatē seq̄ris: id genus hoīum uita. Sed quo nā fugiemus a facie isano
 rū: si ne isulæ q̄dē tutæ sūt? Ergo nec scilla: nec caribdis obstiterit quo
 minus hæc pestis in trinacriā transnataret. imo uero iā isulæ peculiare
 malū est. Si dyalecticoꝝ agmini britānico ethnea nūc nouoꝝ ciclopū a
 cies accesserit. Hoccine ē q̄dī cosmographia: pōpōi legerā. Siciliæ ma-
 xie similē esse britāniā. Ego q̄dē putabā similitudinē hāc in terræ situ:
 ac ppe triangulari utriusq̄ specie: & fortasse etiam in circūfusi maris ppe
 tua collisiōe cōsistere. Nihil de dyalecticis cogitabā. Audierā Ciclopas
 p̄mum: postea Tyrānos: utrosq̄ feroces incolas: tertiū mōstri genus: ad
 uenisse nō nouerā: armatū entimemate bisacuto: & ipso taurominita-
 ni litoris feruore pcacius. Unū sane & ego p̄dem aiadueterā: & tu nūc
 admōes: eos sectā suā Aristotelici noīs splēdore ptegere. dicūt enī Ari-
 stotelē ita solitū disputare. Est fateor q̄lisq̄lis excusatio clare ducū ihe-
 fisse uestigiis. nā & Marcus Tullius: nō iuitū se cum Platōe si oporteat:
 erraturū dicit. Sed fallūtur. Aristoteles enī uir ardētis ingenii: de rebus al-
 tissimis: uicissim & disputabat & scribebat. Alioquin unde huius tā multa
 uolumina: sūmo studio. & tantis exhausta uigiliis? inter multoꝝ & p̄fer-
 tim illius fortunati discipuli: graues occupatiōes: & in ætate non lōga: si
 quidē circa illum apud scriptores infamem: tertium scilicet & sexagesi-
 mum uitæ annum defunctum accepimus. Isti autem cur a duce suo:
 tā diuersi abeūt? Cur q̄so Aristotelicos dici iuuat: & nō potius pudet?
 Nihil illi tāto phylosopho dissimilius hoīe nihil scribente patū intel-
 ligente multūq̄ & inutiliter clamāte. Quis illas conclusiunculas non

rideat: quibus litterati homines se simul & alios fatigant. In quibus omnē
 aetate conterunt. quippe ad alia inutiles. ad hoc ipsum precipue danosi. quā
 lia sunt quae a Cicerone & a Seneca pluribus locis irridetur. Quale est il
 lud diogeni propositum: quē dū cōtumeliosus dialecticus uerbis esset
 aggressus hoc modo. Quod ego sum id tu nō es. Annuissetq; dioge
 nes. Ille subiunxit. homo autem ego sum. cum id etiam non negasset;
 cōclusionē subintulit cauillator: homo igitur tu nō es. enimvero ul
 timum hoc inquit diogenes falsum est. & si uerū fieri uis a me incipe.
 Multa sunt id genus perridicula: in quibus quid querent: an famam an
 oblectamentū: an bene beateq; uiuendi consiliū: sciunt ipsi forsitan:
 mihi nihil ignotius. Nam lucrum aut digna studiornū merces nobili
 bus ingeniis uideri debet. Mechanicorum ē lucra captare. Honestarū
 artium generosior finis est. Dum haec audiunt irascuntur. Est enim fe
 re multiloquiū cōtētiosi hoīs iracūdiā proximū. Ergo inquit dyalecti
 cā tu cōdēnas. Absit. Scio enim quātū illi stoici tribuāt: secta phyloso
 phorum fortis & mascula cuius cū saepe alias tū in libro de finibus Ci
 cero noster meminit. Scio q; una liberaliū est: & gradus ad alta nitenti
 bus. Interq; philosophorū dumeta gradiētibus: non inutilis armatu
 ra. excitat intellectum. signat ueri uiam. mōstrat uitare fallacias deniq;
 si nihil aliud promptos & pargutulos facit. Hoc ita esse nō ificior Sed
 nō statim: q; honeste trāsimus laudabiliter imoramur. quinimo uiato
 ris ifani est: amānitate uiarum: metā quā destinauerat obliuisci. multa
 cito transisse: & nusquā citra terminū substituisse: uiatoris laus est: & q;
 nō uiator ex nobis est: breui oēs: aduersoq; tpe: tāquā hiberno pluuia
 liq; die lōgū ac difficile iter agimus: cuius dyalectica pars esse pōt. utiq;
 terminus nō est. & potest pars esse matutina: nō serotina. plurima qui
 dē honeste fecimus: quae turpissime faceremus. Si enim dyalectica sco
 las: q; i eis pueri lusimus: senes relinquere nescimus: eodē iure nec par
 ipar ludere: nec harūdine tremula equitare pudeat: nec rurū cunis ifan
 tilibus agitari. Sūt mire varietates rerū ac uicissitudines tēporū: q;s oc
 currēs natura fastidio uigilātissimo artificio meditata est. eas nō putes
 i anni tātū circulo: sed multo magis i lōga aetate repiri: uer floribus: &
 arborū comis: aestas frugibus diues ē: autūnus pomis. hiems niuibz a
 būdat. Hāc modo nō tātū tolerabilia: sed grata. si puertātur: siēt cōcus
 sis naturae legibus iportūa. Et nemo erit: q; uel Hyemis glaciē aequo aīo
 p aetate pferat uel solis ardorē: alienis mēsis seuiētē. Sic nemo repe
 ritur: qui uel senē ifatibus colludētē: nō oderit: aut rideat uel puerū ca
 num: aut podagricum: nō miretur. Quid autem quāso: ad omnem di
 sciplinā: tam utile immo tam necessarium est: quam ipsarū litterarū

prima cognitio? In quibus omnium studiorum fundamenta cōsistūt. Sed ex diuerso quid sene ridiculosius in talibus occupato? Tu ergo senis tui discipulos meis uerbis excita. neq; deterreas: sed hortare. nō quidem: ut ad dyaleticam: sed ut peam ad meliora festinent. Seni autem dic non me liberales artes dānare. sed senes pueros. Vt enim nihil elementario sene turpius. quod ait Seneca. Sic nihil dyaletico sene deformius. Et si filogismos eructare cepit. fuge cōsulo: ac iube illum disputare cum Enchelado. Vale

Fran. Petrarca Thomæ Messanenfi. S. D. De inuentionis & ui inueni. obseruatione.

Vid agendum tibi sit cōsulis: in eo statu in quo fere omnis scribentiū turba est: quando & sua cuiq; non sufficiunt. & uti pudet alienis: & interim a scribendo cessare non finit ipsa rerū dulcedo. itaq; mortalium animis gloriæ cupiditas. Sic itaq; perplexus atq; hesitans: ad me redis. primum oīum: consultius fuerat certiozem adisse consultorem. a quo uel multa & uaria: uel unum q̄cūq; optimū & electissimū esset: accepisses. Enimuero nunc ad hostium pauperis pulsasti. Vnde tamen me uolente: non oīo uacuis abibis. quod ab alio mendicauī: id tibi libēs impartiar. mihi (quidem fateor) d' hac re non amplius quā unicum consilium est. qd' si fortassis inefficax experimento deprehenderis. Senecam culpabis. At si efficax: sibi nō mihi gratiam referes. Deniq; in omnem euentum: illum non quidem solum: nam & hoc ante flaccus dixerat. & (quod satis auguror) ante flaccū alii: quod querendi nunc otium non est. sed expressiorem habeas uelim consilii huius auctorem. Cuius summa est. apes in inuentionibus imitandas: quæ flores non quales acceperint: referunt: sed ceras: ac mella: mirifica quadā permixtione conficiunt. Eius autem non sensū modo: sed uerba Macrobius in saturnalibus posuit: ut mihi quidem: uno eodemq; tempore: quod legendo simul ac scribendo probauerat rebus ipsis improbare uideretur. Non enim flores apud Senecam lectos i fauos uertere stultit: sed integros: & quales in alienis ramis inuenerit protulit. quāquā qd' alienū ego aliquid dixerim: licet ab aliis elaboratum: cum Epicuri sententia sit ab eodem Seneca relata quicquid ab ullo bene dictum est nō alienū esse sed nostrū. Non est itaq; cur Macrobius culpāus sit q̄ magnā epistolæ unius partem: i prohemio operis illius nō tā trāstulit: quā trāscripsit. Id enim & mihi forsā interdū: & multis maioribus accidit. Sed illud affirmo: elegantioris esse sollertiæ ut apium imita-

Apes in inuentionibus imitandas esse

tores nostris uerbis: quāuis aliorū hoīum snias pferamus. Rursus nec huius stilū aut illius: sed unum nostrū cōflatū ex pluribus habeamus. Felicius quidā nō apiū mōre passim sparsa colligere: sed quorūdam: haud multo maiorū uermiū exēplo: quorū ex uisceribus sericū prodit: ex se ipso sapere potius & loqui. Dūmō & sensus grauis ac uerus: & sermo eēt ornatus. Verū quia hoc: aut nulli prorsus: aut paucissimis datū est: feramus equanimiter ingenii nostri sortē: nec altioribus inuidētes: nec despicientes qui ifra nos sunt nec paribus iportuni. Scio autē quid tu nunc tacitus dicis. Homo hic me a studio retrahit. & ab industria dehortatur: dū patiēter ignorātiā ferre docet. Ego uero nihil magis cauē dū arbitror: quā ne ignauia cōsenescat īgeniū. licet enī Cicero scribat uideri sibi hoīes cū multis rebus hūiliores: & ifirmiores sint: hac re maxime bestiis p̄stare: q̄ loqui possunt. tamē id uel oratori: ad cōmēdationē artis: quā tradēbat indulgēdū fuit: uel sic accipiēdū ut ipsum loqui posse sine p̄uio ītellectu esse nō possit. Alioquin multo mihi potius uidetur i eo p̄cellere: q̄ intelligere: q̄ multa scire: ac meminisse possunt: qd' beluis natura nō tribuit. tā & si aliquā ītellectus discretionis. & memorie similitudinē habere uideātur. Quid ergo? hortor atq; obsecro: ut oī uigilātia: & sūmis uiribus ai tenebras: ignorantiam: depellamus: enitamurq; i terris aliquid addiscere: quo uia nobis ad cælū fiat. sed interdū meminerimus. si forte (quia nō oēs uno sydere nascimur) tardi tati nostrae iter ad summa nō panditur decere nos īgenii terminis esse cōtētos: quos deus nobis & natura p̄fixerint. Quod nisi fecerimus. Nūquā sine mētis anxietate futuri sumus. quādiu enim in cognitionem rerum ibimus quod iter nunquā intermittere usq; ad extremum spiritum debemus: noui quotidie recessus apparebunt: ad quos se ignorantia nostra porriget. hinc meror: & indignatio: & contemptus nostri. q̄f latebras (quoniā uulgus indoctum nō uidebit) letius deget: atq; tranquillius? Ita fiet ut scientia q̄ īgēs causa sacrae delectatiōis esse deberat: molestissimā solitudinē iferat. & uitā cuius se ducē pollicebatur: iterimat. Afflit ergo cunctis i rebus modestia. Illa nobis suadebit: ut nō in his solum: quae fortunae aut corporis dicuntur. sed in his etiam: quae ai bona sunt quaecunq; nobis portiuncula obuenerit: d' modicis quoq; nō modicas grates agere cōsuescamus largitori eterno. qui optime qd' nobis expediat uidet idq; largitus est. non quod delectabilius: sed qd' oportunius nouit. Et ni mirum sicut iure laudatur senex paucorum ille iugerum. qui regum aēqbat opes aīo. sic ille laudabitur deformis. hebes: aut balbus: qui alcibiadis formā aīo qui Platōis īgeniū: aut eloquētiā Cicerois equauerit. Cui igitur īgeniū deest. nō desit eq̄nimitas. cui

adeſt: aſſit & moderatrix reſ: oīum diſcretio: ut incorrupto iudicio ui-
 res ſuaſ extimet. Ne forte ſibi blādiens: & ipſe ſe fallens: importabili fa-
 ſce p̄grauet: cōtra illud. qđ i arte poetica ſcriptū eſt. Sumite materiam
 ueſtris qui ſcribitis equā uiribus. & uerſate diu: quid ferre reuſet: quid
 ualeant humeri. Népe adiuuādū ſtudio īgeniū ē. & meditatiōibus ſub
 leuādū. ſed minime cogēdū quo nō poſſit aſcēdere. Alioquī p̄ter quā
 qđ conatus erit irritus ſæpe accidet: ut dū ipſoſſibilia cupimus: poſſibilia
 negligamus. dictū breue: ſed utile (niſi falloꝝ) & memorabile iſeram.
 Quod apud quintilianū acutiſſimū uirū legi. qđ quoniā breuiter ac di-
 lucide: ab eodē ſcriptū erat mutare uerba nō libuit. Accidit enī iqt etiā
 īgenioſis adoleſcētibus frequēter ut labore cōſumātur: & in ſilētiū uſq;
 deſcēdāt: nimia bene dicēdi cupiditate. Qua de re memini narraſſe mi-
 hi iuliū ſcd̄m: illum æqlē meum atq; a me (ut notum eſt) familiariter
 amatum: mire ſacundia uirū. iſinita tamē curā quid eēt ſibi a patruo
 ſuo dictum. Iſ fuit iulius ſlorus ī eloquētia Galliaꝝ (quoniā ibi demū
 exercuit eā) p̄nceps. Alioquī iter paucos diſertus. & dignus illa p̄pinq;
 tate. Iſ cum ſcd̄m ſcole ad huc opatum: triſtē forte uidiffet iſterrogauit
 qđ cauſa frōtis tā obducta. nec diſſimulauit adoleſcēs tertium iā diē eē
 qđ oī labore materie ad ſcribēdū deſtinatæ nō iueniret exordium: quo
 ſibi nō p̄ſenſtātum dolor ſed etiā deſpatio ī poſteꝝ fieret. Tum ſlorus
 arriſes. nunquid tu inquit melius dicere uiſ quā poteſ? hoc nepoti ſuo
 ſlorus. Quintilianus autē nobis imo oībus. ita iquit ſe res habet. Curā
 dum eſt: ut quā optime dicamus. dicēdum tamē p̄ facultate. ad p̄fectū
 enī opus eſt ſtudio: nō indignatiōe. Quod cōſiliū ab eloquētia ad ac-
 tus alioſ uitaꝝ hoīum: multipliciter trahi pōt. Sed quoniā de ingenio
 ſacūdiaq; ſermo erat. Vtriuſq; rei ut cæteraꝝ oīum: diuitiaꝝ & paupertas
 æquo aīo ſerēde. Si quē ſane tā benigno lumine aſtra reſpexerit: ut ipſe
 ſibi ſine externaꝝ opis adminiculo ſatis ſit & p̄ ſe ipſum magnificoſ ſe
 ſus poſſit exprimere: multū habet qđ dono gratie celeſtis aſcribat. Ca-
 ueat iſolētiā. & cū multa humilitate fruatur muneribus dei: ſuū apibus
 morē linq̄t. Noſ autē quibus nō tā magna cōtigerūt: apes imitari nō pu-
 deat. Ille quidē ut Vergilius noſter ait: Vēturæ hiemis memores æſta-
 te laborē expiuntur. & ī mediū q̄ſita reponūt. Experiamur & nos dū tē-
 pus eſt dū ſeruet ætas. & uiget īgeniū. Nō expectemus donec frigus ſe
 neſtutis obrepat: & æſtiue claritati nubila hiberna ſuccedāt. De apibus
 apud eūdē poetā legimus: qđ eas eſtata noua p̄ ſlorea rura: exercet ſub
 ſole labor. Et iteꝝ alio loco: qđ ille iſpratis eſtata ſerena floribus inſidūt
 uariis: & cādida circū lilia ſūdūtur. ſtrepit oīſ murmure cāpuſ. Si uolu-
 mus itaq; cōſiliū ad utilitatē noſtrā latiꝝ extēdere. q̄cunq; de apibus

Altiorē
 mareriam
 quam ui-
 res requi-
 rant ſumē
 dam non

Quintilia-
 ni ſētētia.

Accuratīſ-
 ſimum iur-
 lii ſlori di-
 ctum.

Citatus
 Vergilli
 uerſus de
 apium cō-
 ſuetudine

scripta sunt: ad humanæ inuentionis industriam referamus. ætas nostra quid est aliud: nisi ætas ista flagrantior? Rursus: quid est algēti brumæ similis: quam senectus? Quæ uero tunc nobis huius tēporis: aut ocii fructum sperandū esse proponimus quas ingenii messes: si nūc facie laboris exterriti cessamus? Quid ex horreis nostris posteritas feret: si desidia torpēte consistimus? Nudus ara: sere nudus: hyems ignaua colono. Sed ne ab apibus: ad colonos dilabatur oratio. nunc potius: nunc in pratis. & p Rura multorum floribus uariis insidamus. perscrutemur doctorum hoīum libros. ex quibus sententias florentissimas ac suauissimas eligentes candida circum lilia fundamur. idq; sicut idesef se sic modeste: leniterq; faciendū est: studiorum nostrorum nō inanē uulgi gloriam: uento se contentionis argutiis partam: sed ueritatis effectum ac uirtutis: hōestiores terminum statuamus. Licet (mihi crede) sine clamoris altercationibus scire aliquid. Non facit clamor: sed meditatio doctorem. profecto itaq; nisi uideri magis quam esse ppositum nobis est non tam plausus isanæ multitudinis: quam ueritas in silentio placebit. Erimusq; tenui sono protulisse nobis ipsis interdum autenticarum scripturarum uerba contēti. Atq; ita non fragore resonabit: sed strepet omnis murmure campus. Et quoniam (ut uides) liberalius ago quam dubitationis tuæ necessitas exigebat. Aliud etiam pmissis addiderim. ut omnem locum fugias: ubi aut turpiter: aut cum pompa uiuitur. & ad solius famæ popularis arbitrium: nec minus tibi quam apibus pestiferū scias habitaculum. Aut ubi odor cæni grauis: aut ubi cōcaua pulsu sexa sonant: uocisq; offensa resultat ymago. Neq; tibi soli hoc dictum putes: sed omnibus quicunq; in aliqua rerum laudabiliū inuentione uersantur. duobus his precipue: nobilia multorum suffocantur ingenia: libidinum consuetudine: & opiniōum puerisitate uulgarium. Dum enim illa sedet intrinsecus: exterius ista circumfudet: eneruatur animus & longius ab ipsa ueritatis agnitione distrahitur. Hæc uisæ sunt de apium imitatione quæ dicerem. quarum exemplo: ex cūctis quæ occurrent electiora in alueario cordis absconde. eaq; summa diligentia parce: tenaciterq; conserua: nequid excidat si fieri potest. Ne uediutius apud te: qualia decerpseris: maneant caue. Nulla quidem esset apibus gloria: nisi in aliud: & in melius inuenta cōuerterēt. Tibi quoq; si qua legendi meditandiq; studio reppereris: in fauū stilo redigēda suadeo. Hinc enim illa profluent quæ tibi iure optimo. & presens & uetura ætas attribuet. Atq; ut nullos hodie flosculos: nisi ex uergilianis carpamus arboribus. hinc āni tempore certo dulcia mella premes: nec tantum dulcia: quātū & liquida: & durū bacchi domitura saporē. Vale.

Franciscus.P.Thomæ Messanenſi .S.P.D.Eloquentiam:animiq;
æquitatem cæteris rebus eſſe antepoſendam :

Nimi cura phyloſophū querit:eruditio linguæ oratoris eſt
a propria.Neutra nobis negligenda:ſi nos (ut aiūt)humo tol
lere:&per ora uirum uolitare nobis propoſitum eſt.Sed de
priori alibi.magna enim res eſt.& labor ingens:ſed meſſis
uberrima.hoc loco (ne in aliud exeam:quam quod me ad calamū tra
xit)exhortor ac moneo :ut non uitam tantum & mores (quod primū
uirtutis eſt opus) ſed ſermōis etiā noſtri conſuetudinem corrigamus:
quod artiſicioſæ nobis eloquētiæ cura præſtabit.Nec enim:paruus aut Sermonē
iudex animi ſermo eſt:aut ſermonis moderator eſt animus:alter pen
det ex altero.Ceterum ille latet in pectore.Hic exit in publicū.Ille co
mit egreſſurum:& qualem eſſe uult fingit:hic egrediens:qualis ille ſit
nūtiat.Illiſ paretur arbitrio:huius teſtimonio creditur. Vtriq; igitur
conſulendum eſt.Vt & ille in hunc ſobrie ſeuerus.& hic in illū ueraci
ter:nōrit eſſe magnificus.Quāquam ubi animo cōſultū fuerit. negle
ctus eſſe ſermo nō poſſit:ſicut ex diuerſo:adeſſe ſermoni dignitas nō
potest:nifi animo ſua maietas affuerit.Quid enim attinet:q; cicero
nianiſ te ſōtib; proſus immerſeris? q; nulla te:neq; noſtrorū ſcripta
preterant.ornate quidē:lepide: dulciter: altiſone loqui poteris:grau
ter:ſeuere:ſapienterq;:&(quod ſuper omnia eſt)uniformiter certe nō
poteris .quoniam niſi primum deſideria inuicem noſtra conueniant
(quod præter ſapiētem :ſcito nemini poſſe contingere) illud neceſſe ē
ut diſſidentibus curis:& mores & uerba diſſideant.At bene diſpoſita
mens inſtar in monte ſerenitatis:placida ſemper ac tranquilla eſt .ſcit
quid uelit .& quod ſemel uoluit :uelle non deſinit.Itaq; tam & ſi ora
toriae artiſ ornamēta non ſuppetant.ex ſe ipſa magnificentiffimas:&
certe ſicut cōſonas elicit.Negari autem nequit :quiddam ſingularius
emergere quotiens compoſitis primum animi motibus:quibus eſtuā
tibus:nihil feliciter euenturum ſperare licet:eloquētiæ ſtudio tempus
impenditur:quæ ſi nobis neceſſaria non foret: & mens ſuis uiri
bus niſa:bonaq; ſua in ſilentio explicans:uerborum ſuffragiis non
egeret :ad ceterorum ſaltem utilitatem .quibus cum uiuimus:laborā
dum erat:quorum animos noſtris colloquutionibus plurimum adiu
uari poſſe non ambigitur .Inſtabis autem & dices.heu quantum &no
bis tutius:& illis efficacius fuerat ſuadere ut eorum oculis noſtræ uir
tutis exempla preberemus:quorum illi pulchritudine delectati ad imi
tationis ipetū raperentur:Natura enī hoc habet:ut multo melius:mul

Homines toq; facilius factorum quam uerborum stimulis excitentur: perq; hanc
factis poti uiam expeditius ad omnem uirtutis altitudinem consurgamus. Ego
us quā di uero non aduersor. Quid enim de hoc sentirem: iam tunc intelligere
ctis excita potuisti cum in primis animum componendum esse præmonui. Non
ri: sic sua equidem sine causa reor dixisse satyricū. prima mihi debes animi bōa.
dente na non essent autem prima. si quod illa precederet. Verumtamen quantū
tura quoq; ad informationem humanæ uitæ possit eloquētia: & apud mul
ros auctores lectum: & quotidiana experientia monstrante compertū
est. Quam multos quibus nihil oīo loquentium exempla contulerant
ætate nostra uelut experrectos agnouimus: & a sceleratissimæ uitæ cur
su: ad summam repēte modestiam: alienis tantum uocibus fuisse con
uerfos. Non referam tibi nunc: quæ de hac re. M. Cicero in libris inuen
Cicero in libris inuen tionū copiosius disputat. Est enim locus ille notissimus. nec fabulam
tionum. orphei uel amphyonis interferam: quorum ille beluas imanes: hic ar
bores: ac saxa: cantu mouisse & quocunq; uellet duxisse perhibetur.
nō nisi propter excellētem faciūdiā: qua fretus alter libidinosos ac tru
ces: brutorumq; aīantium moribus simillimos: alter agrestes: & duros
in saxi modum: atq; intractabiles animos ad mansuetudinem: & oīum
rerum patientiam creditur animasse. Adde q; hoc studio multis in
longinqua regione degentibus prodesse permittimur. ad quos enim
nostri copia & cōuictus nunquam forte uenturus est: sermo perueniet.
Iam uero quantum posteris collaturi simus: optime metiemur: si quā
tū nobis contulerint maiorū nostrorum inuenta meminerimus. Sed
hic rursus occurret. Quid enim est opus amplius elaborare? si omnia
quæ ad utilitates hominum spectant: iam ante mille annos: tam mul
tis uoluminibus: stilo prorsus mirabili & diuinis ingeniis scripta ma
nent: pone queso hanc sollicitudinem. nunquam te res ista trahat ad
inertiam. Hunc enim metum: & quidam ex ueteribus nobis abstulerūt
& ego post me uēturis aufero: decem adhuc redeant annorum millia:
Virtutem satis p dig sæcula sæculis aggregentur. nūquam satis laudabitur uirtus: nūquam
nitate nul ad amorem dei: ad odium uoluptatum precepta sufficient. Nūquam
lo sæculo acutis ingeniis iter obstruetur: ad nouarum rerum indaginē. Bono igit
laudari tur animo simus. non laboramus in irritum. non frustra laborabunt:
posse qui post multas ætates sub finem mundi senescentis orientur. potius il
lud metuēdum est: ne prius homines esse desinant: quā ad intimum
ueritatis archāum humanorum studiorum cura perruperit. Postremo
si cæterorum hominū charitas nulla nos cogeret: optimū tamen & no
bis ipsis fructuosissimum arbitrarer: eloquentiæ studium: non in ulti
mis habere. De se alii uiderint. de me autem quid mereantur insolitu

dine quædam uoces: familiares ac notæ: nō modo corde cōceptæ: sed etiam ore prolata: quibus dormitatem animum excitare soleo: quam preterea delectet: uel aliorū uel mea non nūquā scripta reuoluere: quā tū ue ex ea lectione exonerari me sentiam: grauissimis acerbissimisq; molestiis: non facile dicturum me sperauerim. Eoq; magis propriis ad iuor iterdum: quo illa langoribus meis aptiora sunt: quæ cōscia manus medici languentis: & ubi dolor esset sentientis: apponit. Quod nūquam profecto consequeretur nisi uerba ipsa salutaria demulcerent aures & me ad sapius relegendum: uel quadam insitæ dulcedinis excitantia: sensim illaberetur. atq; abditis aculeis interiora transfigerēt. Vale.

Frā. Petrarca. Thomæ Messanēsi. S.D. Detestatur Senē Dialecticū

Eniculum tuum optime ualentem noueris. mores non animo tantum: sed: & corpori opitulantur: frugalitas bone ualitudinis soror est. hunc (nisi fame conficitur) imortalem scito. Ita siccum & defecatum corpusculum est. ita nihil loci febribus: aut podagræ. Victum hominis aspectus ipse testatur: uultus: pallor: macies: & oculorum specus & triste supercilium: & iculta seueritas. Accedit in coturni morem subductus calceus: & attritum senio palliolum. modo litteras nosset: philosophum: aut poetam diceret. physicū enim tergum: tragicos pedes habet. Quicquid ad hec additur superuacuum erit. Vt tamen paucis expediam: haud absimilis est seni Plautino: cuius mores atq; animum mordaci sale respergens seruus ille in aulularia. Pumex inquit non equæ est aridus: atq; hic senex: suam rem perisse: seq; eradicariet: diuū atq; hominum clamat continuo fidem: de suo tigillo fumus si qua exit foras: quin cum it dormitum: sollem obtingit ob gulam nequid animæ forte amittat dormiēs. Aquam plorat: cum lauat: profundere. Famē hercle utendam si roges nunquam dabit: quī ipsi pridem tonsor ungues dempserat: collegit omnia: abstulitq; presegmina: pulmētū: pridē ei eripuit miluus: homo ad p̄torē plorabūduſ deuenit. inſit ibi postulare: plorans: eiulans: ut sibi liceret: miluū uadariet: sexcenta sunt quæ memorem. si sit otium. Hæc ille. huius autē nostri: sexies sexcenta talia curiosus fabulator inueniet. hospitem apuleii milonem prodigalitatē arguet: quisquis hunc uiderit: uel semel audierit disciplinam rei familiaris: yconomicis nulli unquam phylosopho cognitīs regulis coarctatē. Sed nimis alienis uitiis immoramur. Reddeamus ad propria. omnes fere mortales uno morbo laboramus: extremis cōtrariis iactamur. Et est illud Flacci uerissimū. Dū uitāt stulti uitia

Ex plauti
Aulularia
Descrip-
tus senex

Oēs mor-
tales pari-
ter īsanire
ex horatii
flacci snia

in contraria currunt. quid autem interesse credimus inter Rufilli pastil-
los: Gorgonii hircū: aut inter aristippi iacturā: stallerii epigramma? Nō
oportet errare per deuia: & longe querere quid beatos faciat. uitia in
extremis habitant. Virtus in medio sita est Vale.

Franciscus Petrarca Thomæ Messanenſi Salutem. D. Faceta Fame
Lici hominis periphrasis: quem parasito comparat.

Oeliciter puto successit prima percontatio. secundā facis. Ex
periri uis (ut arbitror) in demonstratio causæ genere quid
possim. In laudibus potius quam in contrario me probasseſ
ueli. sed qñdo sic placitū tibi: & sine nomine res agitur quā
uis exacta peryfrasis uicem proprii nominis obtineat: & hic quoq; que-
ſtioni tuæ morem gerā. Is de quo queris: scurra uagus ē qualē descri-
bit Horatius: qui non certū presepe teneret impransus: non qui ciuem
dignosceret hoste. In sūma omnium īportunissimus qui nunquā parasi-
tica arti operā dederunt Nihilo tamē foelicior: quā si omnium desidio-
sissimus foret. nō tā uel nauta scopulū: uel grādinē agricola: uel mer-
cator furem quā eum omnes metuunt. Omnes declinant. omnes ce-
dunt semita quasi oneratus spinis adueniat. Vbiq; uias uacuas: deser-
ta atria: obseratas fores: inuenit. perinde aduentu eius fugitur ac si in
gremio bellum ferat. Nunquam tamen incōmodius ista contingunt
quā hoc anni tempore. æstas utcunq; pauperum portus est. Vna arbor
& uestem: & cibum: & tectum: & cubile sufficit. Nunc quid agat. cōspi-
rat hyems: senectus: iopia: nullus opē fert: & (quæ oīum rerū durissima)
sine miseratiōe miseria ē. uidi illum hodie ualido aqlone iactatū. Ibat
alte succinctus: dederatq; omnia diffundere uentis maroneæ ueneris
in morem. Si fuluum lupi de pelle galerum tegmen capiti habuisset:
in reliquis hernico a pelasgis: accepto habitu: in bellū ibat. sinistri enī
pedis uestigia nudus erat. Ea rabies urgebat: ut conuenire sibi posset
quod apud plantū d se preceps ille parasitus predicat: meus est balista
pugnus: cubitus catapulta. humerus aries. talis erat. Ita tamen ut inter
minas diuturnæ famis uestigia cerneretur. hominem deniq; (ut plantus
idem ait) neq; ieiuniosiorē: neq; magis effractū fame uidi. nec cui mi-
nus procedat: quicquid facere ocepit. postremo dum e conspectu in-
angiportum deflexisset. ut pyraticum uelut scalmum latebris euaderē
uidi illum intrāſitu fumi globos per nebulas exhalatē. ceu Caci spe-
luncam: aut quālibet colicarum insularum preterueheret. Audiui ne-
scio quem tremulum atq; confusum illi ē faucibus erumpētē sonū

quid dicere uellet ignoro tā cōcisim uerba frangebāt. sed puto proprios pedes: ac scapulas: illo satyrico solaretur elogio: durate atq; expe-
ctate cicadas. Habet quod optabas: maledicū me fecisti. Vale.

Franciscus Petrarca. Thomæ Messanensi. S. P. D. In eundē Senē
Dialecticū inuehitur.

Cce itere tentamur. Dialecticus tuus: ut scribis: quiescere nō
e potest: miraris? mirarer ego: si quiesceret. cuius gloria ī strepitu
& cōuitiis sita est. Sed bene habet q; nec ille scribere aliquid
nouit: nec ego eum hinc exaudio. Ita & aures iteriecto ma-
ris: ac terrarū spatio: & oculi mei illius ignorantia tuti sūt: totū īportu
ni colloquutoris pōdus ī tuū caput refunditur (& merito) quoniā litte-
ras meas dialecticis ostēdisti. Ex oībus sane quæ de illius raucissimo la-
tratu collegisse te dicis: hoc primū erat: & maximū. q; artificium nostrū
oīum minime necessariū dicit. Ecce iā uirus: quod in aliis litteris mina-
batur euomuit. Sed est ne hoc quod in studia nostra se inuectur: præ-
dixerat? præclare quidē. Artificiū inquit uestrū ex oībus minime ne-
cessariū. primū de artificio uiderimus. Nescio enim quid artificil no-
bis attribuat. sed puto de poetica eū intelligere. Hāc minime necessa-
riā dicit. nō inficior. Idem enī uidetur & nostris. Nāq; animis natum:
inuentūq; poema iuuandis: & flaccus ipse testatur: & res ipsa docuit po-
eticam delectationi: atq; ornamento esse: nō necessitati editā. Viuat er-
go dialecticus tuus: & cornutis semp affluat sillogismis. quādo & nobis
cū sentit & non est ignarus omniū ut rebar. Sed nequaquā his termi-
nis continetur torrens: & feruidū ingeniū. Quid ergo? rapidū enthi-
mema cōtorquet. Si minus necessaria inquit: & minus nobilis: o: quā
male tegitur Insania. Iam se nō dialecticū modo: sed freneticū osten-
dit. Ergo sutrina & pistrina: & uilissimæ mechanicā artū (si necessi-
tas nobilitare illas potest) nobilissime omniū fiēt. Philosophia aut &
reliquæ omnes: quicūq; beatā: atq; excultā & ornatā uitā faciūt si necessi-
tatibus uulgi nil conferūt ignobiles. o doctrinam nouam: & exoticā
ipsiq; (cuius nomen infamant) Aristoteli incognitā. Ille enim ait. Ne-
cessariores quidem omnes dignior uero nulla. legat primū metha-
physice librū. & inueniet. Sed ignota regione uerū sequi & scrupu-
loso tramite senē ire iubeo: nō paruus labor. Vale.

Eiusdem Francisci Petrarcae secundus liber epistolarum inci-
pit de rebus Familiaribus: ad Philippū p̄sulē Canalicensem:

Fran. Petrar. Philippo Canalicensi p̄suli. S. P. D. De obitu Fratris
consolatio.

Dialectici
gloriam ī
strepitu &
cōuitiis si
tā esse

humani
vulgi
modi
pōne

Angeli scribendi negotium mihi nunc adimit
 tus tua. Vt enim corporis sic animi grauius af-
 fecti: difficilius cura est. Vtriq; autē sano: aut nul-
 lis aut plane leuioribus remediis est opus. Vtq; il-
 lic medico. ita hic consolatore minus (imo uero
 nihil) est opus. tecum ergo uir optime: accuratius
 agerem si te fregisset: aut strauisset aduersitas.

Nunc cum fortunæ impetū forti animo tuleris
 consolatoris mihi partes eripiens: laudatoris ac
 miratoris officium reliquisti. qua in re (ut dice-
 bam) operosioris stili mihi materiam præcidisti

Simplex Cōsolatio enim: ut in mæsti auditoris animum peniteret: eget multa
 uirtuti te- uerborum maiestate. eget grauius animosusq; sententiis. Virtuti testi-
 moniū monium simplex & incultum sufficit. nec oportet ueritatē rerum: si-
 fufficere. ctis adumbrare coloribus: quoniam uirtus ipsa sibi plaudit. & pprio
 contenta præconio: alterius theatri strepitum nō requirit. Veneram
 ad te nuper acri rumore perculsus immature mortis amantissimi fra-
 tris tui. & quam concussus esset animus tuus: ex mei pectoris mansue-
 tudine metiebar: nec cogitabam quosdam istius inualidis tyronibus
 fuisse mortiferos: quos spreuisset fortis & expertus miles. quosdam
 alieni sanguinis effusione perterritos exclamasse: ingemuisse: expallu-
 isse: saepe in extasim concidisse. cum tamē interim quorum ille pecto-
 ribus emanabat: taciti & intrepidi starent: siccisq; oculis uulnerum suo-
 rum fluentia conspicerent. Veneram itaq; mæstus: & ad bene ualētem
 medicus æger accesseram. Inueni faciem tuam inter affectum debite
 pietatis: ac decorē ppriæ honestatis fraterne cōpassiōis: & uirilī ai si-
 gna pferētē. Vtrūq; mihi placuit. Alterū māsuetudinē: alterū sapiētīā
 tuam decet. Humanum ē in morte suorum pietatis testes lachrimas fū-
 dere. Vitile est modum illis imponere: easq; cum aliquamdiu fluxerit
 mas i mor- coercere. Id te utrinq;: qua decuit impleſſe uultus tui habitus desi-
 te suorum gnabat. Accesserunt & uerba: maximorum plena sensuum ex quibus
 effundere ego qui consolandi proposito adueneram: nō tam tibi opem meā ne
 sapiētis au- cessariam cognoui: quam ipse solamen curis meis elicui. Nihil ex
 te uiti eis go consolantis in morē loquuturus. Laudo. probo. admiror. & stupeo
 modū im- magnitudinem animi tui. fratrem optimum amisisti. Immo uero nō
 ponere. amisisti: sed in patriam præmisisti: ad quam tibi quoq; ueniēdum est.

Sed loquamur ut uulgus: non sentiamus ut uulgus. fratrem amisisti
 Non amisisses: nisi foret ille mortalis. Quærela est igitur non de uni-
 Attende us hominis morte: sed de mortalitate naturæ: quæ nos ea lege in
 naturæ le- troduxit in hanc uitam: ut egrederemur ad reuocantis imperium

At reuocauit ante tempus: & præcipiti edicto fecisse uidetur iniuriã. Nullum hic præfinitum tempus est. sine termino debitores sumus. Si essemus in diem obligati: possemus utiq; differre: tergiversari: & exactricis auaritiã culpãre: nunc de celeritate conqueri non possumus: quasi ante diem repetatur: quod statim ut accepimus: debuimus. Sed poterat ulterius uiuere. poterat & citius mori. poterat & aliter mori. & (quãquam honesto uiro: nulla mors possit inhonesta contingere) poterat tamen durius mori. Iste uero sic uixit. sic mortuus est. ut deo gratias agere debeas. & quod talem dedit: & quod taliter abstulit: Et si fata rerum humanarum ac uarietatem casuum recognoscas. non solum non lugebis. sed fortassis etiam gaudebis extinctum. Sæpe enim mors labores uitæ præsentis intercipit: sæpe præoccupat. Quis anxietates: sollicitudines mundi huius. quis miseras: quis erunas & tot contumelias fortunæ: quis animi corporisq; pericula: & in utrumq; ius habentium morborum turbas enumeret? Quibus (& si omnibus præminur) semper tamen subiaceamus. donec nos ab eorum potestate suprema dies exemerit. Ab his omnibus itaq; frater tuus beneficio tempestiuæ mortis immunis est. In hoc autem pater benignissime fallimur. & nimis uulgariter erramus: quod morientes dicimus uitæ commodis abduci. qui tamen: si quis altius consideret ab innumerabilibus malis morte discedunt. quod facillime possem: & auctoritatibus: & rationibus: & exemplis ostendere: nisi quia longum sermonem epistolæ breuitas non capit. Iam ergo sælix adulescens ista non metuit. euasit enim hinc: & modicum discessit a nobis. talẽ sui nominis odorem post se relinquens: ut non parua dulcedine memorantium sensus: & corda permulceat. At hoc inquiet quispiam dolemus. quod bonum nobis & egregium uirum mors præripuit: Laus enim defunctorum: quadam damni memoria: lachrymas uiuentibus excutit: & inconsolabilem gemitum parit irreparabilis iactura. Non sum neicius: hoc a plerisq; dici solere. Ego autem (ut nua uoce tecum dixisse memini) longe aliter existimo. Agebatur ad supplicium Socrates iniquissimis iudicium sententiis. eoq; animo ibat ad mortem: quo steterat semper in uita: magno quidem & recto: & qui fortunæ iugum ferre non nossent. letus erat. quod Tyrannorum minas: quas uiuendo despexerat: moriendo relinqueret. Hunc tali constantia. porrectum sibi a carnifice ueneni uasculum: iam labiis applicantem: multum dispariter affecta uxor auertit: cuius inter cætera faminei ululatus commiseratio uiri erat. quod is iustus atq; innocens moreretur. Quod ille audiens: & a potu tãtisq; i uxorẽ uersus. Quid ergo? An tu iqt satius putabas: nocẽtẽ & iniustũ mori? hoc ille qdẽ elegãter ut reliq;. Ego itaq; (ut uide discesserã

ges i uitæ
distributõ
ne .

multo 30
stingit
ne

Mortẽ sæ
pe huma-
nos labo-
res suo ad
uẽtu iterrũ
pere.

est pibnV
salu 3b3
311 33 311
-201

Cõstãtiæ
exẽplũ So-
cratis mo-
rientis.

reuertar) a plurimorum opinionibus auersus: sic cenſeo: lugenda eſſe malorum mortem: quæ animam ſimul & corpus interimit: contraq; bonorum exitum gaudio proſequendum: q̃ eos deus ex hac ualle miſeriæ miſericorditer eruens ad letiora traduxerit. Nifi forte fratris tui mors ideo acerbior uiſa eſt. q̃ eum procul a finibus patriis inuaſit. Sed nõ ſumus uſq; adeo rerũ ignari. Scimus a poeta ueriſſime dictũ eſſe. q̃ omne ſolũ forti patria eſt. Et tamẽ hoc uero uerius eſt qd̃ ait apoſtolus. Non habemus hic manẽtem ciuitatẽ. ſed aliam inquiremus. Videntur hæc ſibi inuicem aduerſa. ſed nõ ſunt. Quisq; pro diuerſitate loquentium: ſatis breuiter: quod ſentiebat expreſſit. & quã uiſa aliter: atq; aliter. uterq; tamẽ uere. Si poetam ſequeris: non potuit frater tuus extra patriã ſuam mori. At ſi credis apoſtolo & omnes extra patriã morimur: ut ſic tandem i patriam reuertamur. Et ſane utram uiſ ſententiam ſequaris: Nihil inuenies: cur de fatalis zone diſtancia conqueraris. detur fortaffe uiuentibus: ut quibusdam ſeu honeſtis affectibus: ſeu turpibus inducti: locũ unum alteri preferendũ eſſe cõtentant: morientiũ certe nihil intereſt: ubi potiſſimũ moriãtur. Et ſi cui contrarium uidetur: adhuc ſe nutritis: & muliercularũ erroribus ibutum norit: Interrogatus p̃ſ ubi ſepeliri mallet: nihil ſua intereſt reſpõdit. Vndiq; enĩ inquit: ad inferos tantũdem uiã eſt. nos quibus aſcẽdẽs x̃ps in celum: aſcendendi ſpẽ reliquit: dicamus aliter. Quid refert utgeſſe ad iſe in italia: an in galliis: an in hyſpaniæ finibus: an in rubri maris litoribus iaceamus? Vndiq; ad celũ tantũdẽ uiã eſt. Illa nobis uia calcãda eſt: arcta quidem & difficilis. ſed ducẽ habemus: quẽ ſequẽtes aberrare nõ poſſumus. Si ad illã uiã ſpectamus quid ad nos p̃tinet: ubi hæc corporũ ſarcinã depõamus. niſi ſuſpicari libeat difficiliorẽ futurã eſſe lãge iacentium corporũ reſumptionẽ in die nouiſſimo. Sed hoc Religioſiſſima: & uere tali digna filio: mulier nõ timebat: quæ moriẽs: ordinãſq; de ſepulchro: Ponite ait hoc corpus ubicũq;. Nihil nos eiꝯ cura conturbet. Interrogataq; nũquid nõ procul a patria mortẽ formidaret: uide quid Reſpondit. Nihil eſt inquit longe deo. neq; timendũ eſt: ne ille nõ agnoſcat in fine ſeculi: unde me reſuſcitet. Hæc mulier illa catholica. Nos qui & catholici ſumus & uiros pollicemur nũquid muliebrius ſentiemus? Sed ſcio quid acerrime lugeant ſuperſtites in mortibus amicorum. q̃ uidelicet nunquã eos reuiſuri ſint: quos ſummõ amore dilexerũt. paganorũ ſit iſta credulitas: eaq; nõ oĩum. ſed eorũ tantum. qui animas putant cũ corporibus interire. Certe. M. tullius: quẽ paganũ fuiſſe: ſicut notiſſimũ: ita dolendũ eſt: credens aiam i mortale: & glorioſis ſpiritibus poſt hanc uitam celeſte habitaculum patere: non hæc opinabatur. Nunquã enĩ. M. Catonẽ illũ ſenem induceret: in eo libro qui inſcribitur: Cato maior: ſperantem: & uerbis tali

bus utentem. O. præclarū diē: cum ī illud diuinorū anīorū conciliū
 cetūq; proficiſcar: cūq; ex hac turba & colluione diſcedam. Proſici
 ſcar enim nō ad eos ſolum uiros: de quibus ante dixi. Sed etiā ad Ca
 tonē meum: quo nemo uir melior natus eſt. Nemo pietate præſtanti
 or. Et rursus eodem loco. quidē inquit efferō ī ſtudio patres uestros
 quos colui: & dilexi uidendi. Neq; eos ſolū cōuenire habeo quos ipſe
 cognoui. ſed illos etiam de quibus audiui: & legi. & ipſe conſcripſi.
 Hæc & his ſimilia quæ apud Ciceronē Cato loquitur ſatis qd uterq;
 crederet teſtantur. Illi tamē utcūq; crediderint: quorū magna ex par
 te ſpes inanes: ac fallaces fuerant. Nobis ab illo: qui et falli non poteſt
 & fallere non nōuit: ſpes certa præſtatur: illuc tandem: quo fratrem tuū
 tranſlatum conſidimus eſſe uenturos. Sed quid interī faciā? dixerit
 aliquis. deſiderio torqueor amore languēo: auuiditate crucior fratrem
 reuidendi. Quid facias aliud: niſi quod facere ſolent: qui caſu aliquo
 a perſonis cariffimis auellūtur? memoriā retinent. & abſentiū ymagi
 nē: profunda mente cuſtodiūt. illos amant. de illis loquuntur. illis p
 ſperum optāt iter. Idē fac (& certus ſum iam feciſti) fratrem tuū in ea par
 te cordis abſconde: unde nulla eū pellat obliuio. Illum dilige ſepultū
 ut uiuentem dilexiſti: uel etiam multo uehemētius. Illū coge ſepius
 ad te reuerti: cōmemoratione pia & frequenti. Præcare iter ut fauſtū
 ſibi contingat. & calcatis perfidi hoſtis inſidiis: uelox in patriā redi
 tus. Neq; enim hæc aut patriā noſtra eſt. aut fuerat ſua. Vbi & nos per
 egrinamur adhuc. & eum irritis uotis expectauimus: ad meliora pro
 perantem. Exilium eſt hoc. ipſe in patriā proſectus eſt. oremus ut ſoſ
 pes & ſine labore perueniat. Id illi pdeſſe poterit. id agamus. pium ob
 ſequii genus eſt pro deſunctis orare. Lachryme autem ſunt arma mul
 erum. Viros non decent: niſi moderatiſſime forſam atq; rariſſime. Ali
 oquin & fundentibus eas officiūt: & illis nō proficiunt. quorū amore
 fundūtur. Si quibus etiam nūc deſiderii ſtimulos urgeris cogita id di
 utumū eſſe nō poſſe. breuis eſt enim hoīum uita: ut ſi ad nos non ſit
 ille reuerſus. nos tamen ad illū oporteat ſatis celeriter proficiſci Oīa
 autē breuia ut ait Cicero tollerabilia eſſe debent: etiam ſi magna ſint
 Frater tuus ereptus eſt mille laboribus & ueriſimiliter ſperatur ad eter
 nā requiē pueniſſe: aut de pximo puenturus nos in ſeculi ſtuitantis
 agone remāſimus. Quāobrē ſi quis ppter ſe ipſum q̄ relictus eſt de
 flet: uideat ne merito poſſit audire Tullianū illud ſuis incōmodis gra
 uiter angi nō amicum ſed ſe ipſū amātis eſt. Si uero propter illū uerē
 dū eſt ne (ut idē ait) inuidi magis quā amici ſit. Hæc nō tā ad īfor
 mationē: quā ad gloriā tuā rettuli. quoniā ſicut inceperā: gratias cōſo
 latori eterno: tu externa cōſolatione nō indiges. quāquā quid etiā in
 digenti cōferre potuiſſent: he litterule raptim de areſcentis ingenii ſca

Grauiſſi
 mū Cato
 nis dictū
 de anime
 immorta
 litate:

Lachri
 mas: mulie
 rū eſſe ar
 ma: nec ui
 ros dēcere.

febris expresse. Superuacuum est deinceps illorum exempla sub-
 texere: qui suorum mortem fortiter tulisse memorantur. Et tamen ut
 intelligas quorum ego te nūeris ascribo: tantoq; fretus comitatu here-
 as in incepto: quantū memoria cōplecti potuero (pauci enī libelli me
 in hanc solitudinem sunt sequuti) aliquot nobiliora exēpla ex omni
 Pauli Emi copia uetustatis interferam. Emilius paulus uir amplissimus. & sue
 lli cōstātia etatis ac patriæ sūmum decus ex quatuor filiis præclarissime indolis
 in obitu si duos extra familiam in adoptionē aliis dando ipse sibi abstulit: duos
 liorum: d reliquos intra septem dierum spatium mors rapuit. Ipse tamē orbita
 quo Cice tem suam tam excelsō animo pertulit. ut prodiret in publicū. Vbi au-
 ro ea epi- diente populo romano casum suū tam magnifice cōsolatus est. ut ma-
 stola ad g is metuere: ne quem dolor ille fregisset quam ipse fractus esse uide-
 Ser: sulpi retur. ex quo non minorem iudice me gloriam cepit quam ex trium-
 tiū mēinit pho quē illis diebus speciosissimū egerat. per illum enim macedōiæ:
 quæ huius per hoc mortis ac fortunæ uictor apparuit. Pericles Athenien-
 ē principii sis dux intra quatuor dies: duobus filiis orbatus. non solum non in-
 Ego uero genuit: sed nec priorem frontis habitum mutauit. Cato sen-
 ferui uellē or ille (cuius supra mentionem habui) quātum laudetur ab omnibus
 Periclis nullus ignorat: qui modo uel tenuiter nouit: historias (quodq; maius
 atheniēsis est) sine ulla historiarū notitia. Sic iam apud cūctos huius nominis fa-
 cōstātia. mal percrebuit ut eo audito: uix quicquā ad sapiētiae sūmā adici pos-
 Catōis For se uideatur. Ita sit ut nō magis ueterum iudicio quam modernorum
 titudo in cōsensu Cato sapientissimus habeatur. Atq; inter multa præclara ho-
 morte filii minis illius nihil singularius admiramur: quā quod mortem filii op-
 de quo ci- timi uiri modestissimæ dicitur tulisse. Xenophon filii morte nū-
 cero eodē tiata sacrificiū (cui tunc intererat) non omisit. Coronam tantum quā
 loco me- capite gestabat deposuit. mox interrogās diligentius. atq; audiens
 minit: quod strenue pugnās cecidisset: Coronam ipsam capiti reposuit. ut
 Xenophō ostenderet de cuiquā morte non dolendum. nisi turpiter & ignaue
 tis exēplū morientis: quo metu uerisimile est uirum sapientem: nereq; socrati-
 cū: ad primū nūtiū relatum deposuisse coronā. Anaxagoras mor-
 Anaxago tem filii nunciātū. Nihil inquit nouū: aut inexpectatū audio: ego enim
 ræ exēplū cū sim mortalis sciebam ex me genitum esse mortale. O uere dignū
 hoīe respōsum. Quā multi sunt e medio etiam grege phylosophorū
 qui & si nature cōditionē amplecti simularent: tamē peruersum mo-
 riendi ordinem taciti nō tulisset. Anaxagore uero: nihil inopinatum
 poterat cōtingere: cogitabat enī assidue (quod est apud Senecam) oīa
 & mortalia esse: & incerta lege mortalia. Quodq; alio quodā loco ait
 idē. Sciebat sibi oīa restare. Ideoq; quicquid factū esset: dicturus fue-
 rat sciebam. Multa nunc ultro equidem cōstantiæ similis exempla
 se offerunt: sed epistole modus plura non recipit. sinē igitur impo-

nam. & si cui forsan patientia tua ab his laudatissimis actibus aliena uidebitur, propterea quod tu non filium perdidideris, sed fratrem. equo animo patiar unumquemque sentire quod opinio sua fert. Ego quidem in me ipso alterum casum duntaxat expertus sum. filii amissionem non noui. At frater natus necis uulnus excepi. de hoc certius loqui possum. Nihil itaque contendo: neque luctus inuicem confero: sed illud scio: saepe facilius amissum filium restaurari posse quam fratrem. Vale.

Fran. Pet. Philippo Can. prae. Salutem. D. Facile esse sepulchri iacturam: atque inibi non pauca de uariis sepeliendi ritibus. sicque eum de obitu isepulsi amici consolatur.

Micum bonum perisse tibi doleo: sed magis in te rectum perisse iudicium indignor. Neque enim: aut te ipse satis uiriliter: ne dicam phylophyce consolaris. aut illum qua fiendus est defles. si modo quisquam uiri fortis exitus non inuidiosus potius quam miserabilis uideri potest. Nam (ut epistolae tuae sensum breuiter strigam) non tam mihi uideris aut damnatum tuum: aut amici parumper festinatam mortem (tibi parcere possem: uulgato forsitan errori) quam genus mortis. atque inhumati corporis iniuriam: iactatum mari egyptio cadauer deplorare. hanc non uulgarem magis: quam anile querimoniam ferre non ualeo. Nonne enim queso de genere sepulturae tam scrupulose sollicito illud occurrit sepulchri facile esse iacturam? An maronei uersiculi nil aliud clamantis oblitus es? qui adeo pueris etiam notus est: ut iam in peruerbiu abierit. quod si ad mortem respicis. falleris: si per hanc felicem aut miseram fieri putas. Satis est notus uersus. Alterius poete. Non sit morte miser. Vita est quae miseros facit: & beatos: quam qui usque ad extremum suam spiritus bene egit: nullo eget amplius. felix est. securus est. in portu est. Quid ergo ad summam felicitatis huius pertinere arbitraris. utrum tellus illum opprimat. an pelagus uoluat. an flamma consumat? Sed quoniam de sepultura singulariter praeterque omnibus anxium intelligo. quanto tu beatior estimas: hunc tellure demersum: quam illum alter fluctibus obrutum. propter unius credo uergiliani carminis horrorem: quia scilicet. Unda ferret: piscesque ipsi uulnera labent. Quid autem si alterius uulnera rabidi canes absumpserint? si iamelicorum grex. luporum effossis tumulis membra discerpserint? Respondebis (ut arbitror) & hos itidem infelices. Ita iam ex omnibus felices erunt: quibus inconcussa contingit requies sepulchri. Nihil hac opinione puerilius: cum enim cuncta praenideris: negata beluis uiscera: infestis uermibus negare non poteris. Iam cernis: qui contactum pulcherrimorum fortassis animalium formidabas: quid a turpissimis necessario sis passurus.

Attēde oī Verū ista nō adeo metuūtur. quoniā usu iā quotidiana sūt. uides itaq;
 um mētē (quod saepe dicere soleo) nec mea solū est sed illustriū phorum sentē
 nouarē re tia: quicquid in hac uita patimur molesti: non tam ex ista rerum natu
 rum aduē ra: quam ex nostre mentis imbecillitate: siue (ut eorum etiam uerbis
 tu perculi utar) ex opinionū peruersitate procedere. Noua timemus. usitata cō
 ēt si mini temnimus. cur queso? nisi quia in altero mēs inermis in prouisa rerū
 mae sint. u facie turbatur: in altero frequenti meditatione rationis clipeū fabrica
 sitata aut ta est: quem asperitatibus cunctis opponeret. Respice nautarū morē
 quī hor / quam equo animo patiuntur: corpora suorū in fluctus effundi. Vnū de
 ribiles nec multis exemplū illustre non fileo. Lambas de auria: uir acerrimus at
 curare nec q; fortissimus dux ianuensium fuisse narratur: eo maritimo plio qd
 expauesce primū cum Venetis habuerunt omnium memorabile (quae patrū no
 re. strorū temporibus gesta sunt) qui hostili classe conspecta ubi pugnan
 di horā aduenisse cognouit numero licet inferior: tamē suos pro tē
 pore magnifice ac breuiter adhortatus: manū cū hoste cōseruit. Cūq;
 in eo cōgressu filius: illi unicus florentissimus adolescens qui paterne
 nauis prorā obtinebat: sagitta traiectus: primus oīum corruisset. ac cir
 ca iacentē luctus horrendus sublatu esset. Accurrit pater. & nō gemē
 di inquit: sed pugnādi tempus est. Deinde uersus ad filium postquam
 in eo nullā uitae spem uidet. Tu uero inquit fili nunquā tā pulchrā ha
 buisses sepulturam. si defunctus esses in patria. Hāc dicens armatus ar
 matum tepentēq; cōplexus: proiecit in medios fluctus. Ipsa ut mihi q
 dem uidetur calamitate felicissimus. cui talē casum contingit tolera
 re tam fortiter: factū nempe eius ac uerba accensis animis egregiam
 illo die uictoriā peperere. Nec minus ideo pius est habitus: quā si i cū
 bens cadaueri: ac muliebriter ingemiscēs in eo praeipue rege statu: cū
 sumo sue rei publice discrimine torpuisset. Tu genas unguibus so
 deres: tale aliquid in tuis uidens nō tā propter mortis dolorē: quā p
 pter ignominiā sepulturae. Nautici ergo hoies: quod amicis carituri
 sint dolent: ut ceteri. quod mare illos habeat: aequabilius ferunt. idq;
 euenit: quia talia perpeti lōga cōsuetudine didicerūt. Quid igitur i
 digner cū Cicerone: plus usum posse quā rationē? Poterit nauta rudis
 sine lachrymis cernere: quia cōsuetus: quod tu phyllosophus nō pote
 ris ratione fretus: & tot bonis artibus instructus tanto exēploꝝ copia

Attēde se suffultus? An aduertere licet ex ystoriis: multiplices hoīum ritus i se
 pulturaeua pulturis: & ab usu nostro multipliciter abhorrétes. Equibus quosdam
 riet atē: ex suorū corpora domi seruare sumo studio condita: quosdam ea bestiis
 gentiū di obicere solitos: ad id unū pro singuloꝝ facultatibus multo ante com
 uersitate. paratis: ac nutritis & generosi canis aluū optimū sepulturae genus opi
 nari: quosdā uero p se ipsos deuorasse legimus. Arthemisia illa ca
 ria Regina: cōiugalī amoris exēplū inter cūcta celeberrimū nihil ha

buit quod uiro tam dilecto dulcius p̄staret: quā ut defunctū uiuo conderet sepulchro. redactū enim i cineres sūmaq; parsimonia reſeruatū paulatī potui ſupfundēs bibit: & amato corpori tale ſui corporis hoſpitiū dedit. Nec illud modo queritur recte ne id fecerit. Illud potius agitur. ut intelligas omniū quibus angimur in opinionibus: nō in rebus eſſe. Inq; hiſ gignēdiſ: alēdiſ ue cōſuetudinē poſſe quāplurimū. Illa uirg: quē amauerat cōſūpſit. tu ſi quā ex noſtris mulieribus idē facientē uideriſ: obſtupelceſ & abomiātōe ſpectaculi oculos auerteſ. Fiat idē ubi fieri ſolitū eſt. Nec humanitaſ nec iſignis amor: ſed uulgarē obſequiū dicetur. Nō oportet pegrina cōquirere: maioribus noſtriſ i hac ipſa italia moſ fuerat ſuorū corpora flāmiſ exurere: quē morē & hiſtoriarū fideſ: & uſq; ad noſtrā ætatem iuēte ſub terrā urne cū cineribus te ſtantur. Neq; tamē ea puetuſta cōſuetudo eſt. Ante enim (ut nunc) toti humabantur donec id remedii genus inexplēbili odio: belloꝝ ciuiliū: in ſepulchra etiam ſeuiente: cōmēti ſunt: ſeq; ope flāmarū hoſtili ludibrio ſubduxere. Itaq; Scipioneſ ut qui merito ſe rei publice caroſ ſcirent oēs integri iacuerē. Nec oīo ulluſ in gente cornelia uſtuſ eſt. Ante Luciū ſyllā dictatore. Is primuſ oīum contra familiæ ſuæ morē: multoꝝ ſibi cōſciuſ odioꝝ: corpus cremari ſuū uoluit: nominatī uerituſ (ut ferūt) ne in ſe Mariana factio poſt obituſ auderet: quod ipſe auſuſ fuiſſet in Mariuſ. Valuit exemplum: ſecutiq; ſunt factum: quibus facti ratio nulla erat. Set poſtquā cremandi moſ iualuit: uſuſq; ſua eſſe cepit auctoritaſ: tum demū: quod remediū fuerat: decuſ ſu it. & ex illo probrū ingeſ uifū: ſupremiſ ignibuſ: caruiſſe. Hinc laudata pietas: quæ pauculiſ ligniſ collectoriſ in litore niliaco: truncatuſ impie Magni pompei corpū cremare: nō tam potuit quam uoluit. In de ſibi partuſ nomē. Quiſ enim Codruſ hunc noſſet: niſi pompeii membriſ faculaſ inferentem? Ille autē codruſ athenienſiſ alio pi etatiſ genere: & propria morte cognoſcitur. Nunc defunctoſ conbu rere: extremæ ſuerit uel iniuriæ uel uidiſte. Vnde hac in una eademq; gente uarietaſ? Ni mirū decurſu temporis mutati moreſ opinionēſ moreſ p hominuſ alternāt. temporiſ Nec ruruſ id quero: de quo magnuſ inter curſu i duſ uiroſ diſſerenteſ audiui. Vter eſſet ſepulturæ moduſ honeſtior mu ne quem maioribuſ noſtriſ memoriā: quēq; multiſ adhuc gentibuſ tati: ſeruari fama eſt: lege addita: quæ ſepeliri hominē in ciuitatibuſ uetat quibuſdam pauciſ ad modū exceptiſ: quōſ ſingulariſ uirtuſ legibuſ ſoluoſ fecit. cuiuſ tertio de legibuſ meminit Cicero. An hic noſter quem a uetuſtiſ reſumptuſ xp̄ianæ religiōiſ uſuſ obtinuit. Nō ea mihi nunc cura ē. Id potiuſ quod agebam perago: ideo multa nobiſ horribilia uideri: quia cōſuetudine longa: uarioſ concepimūſ erro reſ: quæ apud alioſ diuerſa cōſuetudine nō timētur. Si uero tu mihi

(quod professionis tuæ proprium est) cæteris sprætis:ueritatem regē non uulgi rumoribus: sed insita ratione quæsieris. Inuenies uirum sapientem opinionem ab erroribus auertere: & aut miserari delirantium greges: aut ridere. Vale.

Fran:Pet:Sæuero Apēninicole.S.P.D.Exilium non multifaciendum:& quis proprie dicatur exulare.

Quid sit
prie exiliū

Exilium & si ab exiliendo tractum reat:uel ut (seruio placet) ab eo quod quis extra solum eat:non tamen exilium esse nisi inuito accidat annuerim. Alioquin sæpe a regnis suis Reges exulant.eoq; maxime tempore:quod prorogandis tuendisq; regni finibus & propagandæ gloriæ impenditur: quando nemo illos exules dicere audeat:nisi a quo ratio omnis exulauerit:quippe cum nūquā uerius:& sint & dicantur reges. Aliqua ergo uis dolorq; aliquis interueniat:opportet:ut exilium uerum sit.Id si recipis:iam cernis in tua manu situm:utq; exul an peregrinus sis.Silachrimās si mestus:si deiectus exiisti:exulē te proculdubio noueris. Si uero nihil pprie dignitatis oblitus:neq; coactus:sed libens:& eodem habitu frontis:atq; animi:quo domi fueras:Iussus exire paruisti:peregrinarius profecto:nō exulas.Nam & in cæteris formidatarum regē generibus inuenies neminem esse misere:nisi qui se miserū fecit sic pauperē:nō regē paucitas:sed cupiditas facit.Sic i morte(quæ exilio similima est)non tam rei ipsius asperitas:quam trepidatio:& opinionis pueritas nocet.quibus amotis:multos aspicias:nō modo equanimitē sed lete etiam ac fæliciter morientes:ex quo nimis intelligitur:nō esse necessariū:sed spontaneum mortis malum.Nec in re ipsa:sed totū in obliqua mortalium existimatione repositum:quod nisi ita esset:nūquā in periculo pari tanta esset imparitas aior.Eandēq; rationem uideo exilii:quam cæterorum omniū nō i illo sed in nobis esse quo uincimur. Opinionem scilicet:quæ ubi paululum a ueritate deflexerit:mox innumerabilibus iactatur erroribus:ut ad uerū difficillime redeat:seq; nisi multum adiuta non erigat:ad intuendum propriæ originis maiestatem(ut enim ceptū psequar) Quid exilium quæso? ipsa ne rei natura:aut intermissio dilectæ personæ.An indignatio potius & impatiens desiderium ai languentis exasperat? q; si tu mihi quicq; a patria absūt exulare:sine ulla distinctiōe firmaueris:rari ergo nō exu-

les. Quis enim hominum nisi desidiosus. ac mollis non aliquoties: aut uisum diuidus: aut discendi studio: aut illustrandi animi: aut curandi corporis: aut amplificandi rei familiaris proposito: aut necessitate bellogum: aut suae rei publice: seu domini: seu parentis imperio: domum liquit & patriam? Cur autem ita peregrinantes: non miseri omnes sunt: nisi quia resisterunt: nec impelli se ipsos in miseriam passi sunt. Eque & enim caruerunt coniugio. liberis. cognatis. parentibus: amicorum: conuictu: amatae urbis aspectu. Hoc tamen omnium desiderium leniit modestia: & solamen aliquod inuenit absentiae. Sed & multum prouit spes reditus nunquam iuissent tam constanter animo: nisi se redituros in patriam credidissent. Sit ita. Tibi uero spem quis abstulit? praesertim cum haec sit una ex omnibus quae ab iusto non eripitur. Pellitur in exilium uir bonus ad tyranni nutum. spoliatur rebus omnibus in carcere mittitur. detracatur. laniatur. occiditur: insepultus abiicitur. Inter tot minas atque impetus fortunae. cum cogamur ad cetera: ad desperandum nemo compellitur. Vidimus in exilium missos prius quam ad destinationem peruenissent: inmensum patriae desiderio reuocatos. Alios uero post tempus tanto cum honore: tantaque ciuium penitentia reuersos ut mihi felices tali exilio uiderentur. Quosdam ab extrema inopia ad summas repente diuitias: quosdam ex carcere ad imperium peruenisse. Non nullos collum subduxisse securibus: morti preceptos: & prosperitati eximiae reseruatos. Nemo unquam tam iniquo loco iacuit: ut non ei liceret oculos attollere. Nemo tam deploratum regem suae uidit exitum ut prohiberetur sperare meliora. Ciceronem ab exilio roma reuocauit diebus paucis egregii ciuis praesentia carere uix potuit. Reuocauit & Metellum cui cum in spectaculo theatralibus sedenti honorificentissimae litterae senatus & populi romani nomine redderentur nihil in letitia uersus. eodem uultu fuit: quo menia urbis exierat. Vix nec digressu fractior: nec insolentior reditu. Illic patriae furori cessit. hic desiderio paruit. Illic modestus. hic pius utrobique memorabilis. Tentauit pari facilitate rutilium. sed ille durior mansit & patriam reditu cessit indigna suo. Eadem fuerat fors marcelli: euertus longe alius qui dum reuocatus a Caesare: summo desiderio bonorum omnium rediens: in hostem incidisset: effectum est. ut in locum praedulcis expectationis: publicus luctus incederet cui mortem tamen illam nunquam exilio difficiliorem fuisse crediderim. Una est enim uirtus quae uariis licet aspiciatibus praeferebat: animos armat atque instruit. Fuerat autem hic in exilio talis: ut magni sui praebere iudicium: qualis futurus esset in morte. de quo non ta cebo: quid in libro de uirtute: ad Ciceronem Brutus refert uidisse se eum uidelicet Mitilensem exulem tam in fracto animo: tam auido bonorum studio: tam denique feliciter: beateque disposito: ut non ille sibi: quamuis longe relegatus sed ipse potius exul cum ab illo discederet uideretur. Addit etiam

Exiliū le-
uiter Ferē
dū esse ci-
cerōis: Me-
telli: Ruti-
lii ac: M:
Marcelli
exemplo:

Sola uir-
tus hoīes i
aduersis
cōfirmat:

Gaiū Iulium Cæsarem qui sibi & exulandi auctor fuerat: & postmodum redeundi fuit per ea loca transeuntem: uerecundia per motum super exilio tanti uiri urbemq; ideo: ubi ille tunc erat: de industria perteruētū. O gloriosum exulem. cuius exilium potentissimorum ciuium alter suspexit alter erubuit. Sit Cæsar mundo terribilis: Brutus & Cæsari: utrumq; tamen reuerentiā cepit exulis Marcelli. Quis exiliū tale non cupiat? immo uero quis exilium uocet: quod ipsis patriæ dominis inuidiosum ē? Illos cōmemoro quos penitentia ciuiū reduxit. quam multos autem fortuna restituit. Nunquā camillum Roma exēplum. uocasset. fors illi & excidium urbis quis crederet: ac fremens per italiā transalpinarum gentium furor: uiam fecit ad reditū: ut esset unus (uix memorandum) cunctis exulibus: & bone spei simul & spectatæ erga in gratam patriam pietatis exemplar. Atq; (ut aliquādo ad nostrorum temporum acta transgrediar) Matheus uicecomes mediolano patriæ præpotentis inimici uiribus pulsus: quam diu solus ac profugus: & in summa inopia rerum omnium fuit? comploratus a suis: illusus ab hostibus. Quem ferunt die quodam curarum plenum: præter ripam Benaci lacus errantem: habuisse obuium superbi hostis nuntiū atq; ab eo domini sui uerbis interrogatum: quidnam ibi tam incommittatus ageret: nil aliud respondisse nisi se retia tendere. Quod responsum: tamen forte contemptui habitum: breui quid misterii importarat inotuit. Ita ociosus senex unus: aduersarios suos omnes: ceu totidem pisces esca spei inaniter elusos: providentiæ suæ retibus circūuenit. Alio quoq; tempore cum ad eundem nuntius rediisset: & percontaretur irridens quibus itineribus: aut quando esset in patriam reuersurus: tranquilla fronte respondit. Tu uero abi. dominoq; tuo nuntia iisdem me rediturū itineribus quibus exiui: sed non ante quam sua crimina pponderare meis inceperint. Nec fefellit augurium. Siquidem non multo post in inmensum auctis hostium sceleribus: quibus insolens dabat alimenta felicitas: mediolanum illis eiectis uictor ingressus est: In qua urbe (ut uidet) usq; in hodiernum diem & nepotes dominatur. & filii. Nec in hanc narrationem incidisse ideo uideri uelim ut uel tibi uel cuiquā uiro bono auctor sim aduersus quātumlibet male meritam patriam arma capiendi. Satius reor pauperem in exilio mori: quam libertate turbata nolentibus imperare. Sed ut ueteribus & nouis constaret exemplis non posse per uim exulibus spem auferri. Et si animos difficultatibus obsessos ad patiendam erigit fortium uirorum recordatio accipe nunc etiam insigne recensq; aliud Colūnæ exemplum. Stephanus de columna sūmum milititiæ decus cum plurimas in omni fortuna gloriosus: tamen in exilio gloriosissimus & admirandus laudes.

bilis fuit. neq; enim una erat eius: & cæterorum exulum conditio. Quibusdam extra patriam nobilibus tuto uiuere permittitur. hi cum patriam reliquerint: laxiorē retinent libertatem. Aliis arctior dicta lex est: ut hoc: aut illo loco se contineant: illic habitantibus: nil durius expectandum. Huic uero & patria interdictum: & nullus in orbe terrarum tutus locus: nullus in tanta tempestate portus: aut refugium. Hostem habuit ut potentem: ita in exorabilem: Bonifacium octauum Romanum pontificem: quem armis frangere difficillimum: humilitate seu blanditiis flectere: nec possibile quidem esset. deniq; quem nihil nisi sola mors uinceret: scilicet inhumane: petuntq; modis omnibus immerentis caput exulis. promissionibus. minis. potētiis. dolis: auctoritate: pecuniis. ingentia persecutoribus præmia: tauribus denuntiata supplicia. cum Stephanus nunc citra: nunc trans equora nūc disiunctissimas utriusq; maris insulas: Sicilia: Britanniāq;: nūc extrema galliæ soliugus circuiret: egenus interea cunctaq; reges: sed prædiues animi. Itaq; cum apud arelatem: casu quodam in manus explorantium uenisset: interrogatus quis esset: nomen suum quod dissimulare poterat: multis audientibus dixit. seq; Ciuē romanum intrepido ore professus est. Quanta autem: deus bone unus capitis maiestas quæ odiosas etiam & armatas manus a furore deterruit. Edicto proposito sollicitabantur reges: Ne quis eum foueret hospitio: cuius obtentu: cum sicilia decedere iuberetur: eo animo paruit. ut exul in ea prouincia remansisset: rex abiisse crederetur. Sic illum: sic alios toto persecutionis suæ tempore reges uidit: tāquam ipse rex esset. Altissimo animo: nec ullis aduersitatibus contracto: & supra fortunæ fluctus eminente: prorsus ut uni sibi dictum uideri posset poeticum illud. *Aspice securus uultu non supplice reges.* Quotiens Romæ: & per italiam nuntiata mors eius erat: quotiens actū esse de rebus colūnesium fama fuit & cum illo uiro egregiam corruisse familiam. Nulla usquā de illo spes præter quā in solo ipsius pectore restabat. Nunquā tamen inde discessit: quominus diebus ac noctibus uersaret animosa consilia & omnem laborem obiret imperterritus. Vltro enim in medio rerū suarum discrimē. Amicorum bellis interdum: utriq; partium ignotus interfuit. & omnium confessione unius hominis presentiam est sequuta uictoria. Haud ambigua sed tibi ipsi quam mihi notiora recenseo. Quis ergo miserum dicat hunc exulem? cum quo tantus uirtutū comitatus exulabat: quē post decennem sui experientiam in priorem statum uera animi magnitudo nō fortuna reposuit. Sed quorsum hæc tā multorum exemplorum conquisitio? Vt nemo presenti malo attonitus: uenturum opinione præoccupet. & mediocriter graui exilio: grauissimū malorum omnium desperationem accumulet. præfer

tim cum non solum uirtus operosa ea quæ Stephanum ipsum in
 patriam reuexit: sed mutatis sæpe populorum moribus uel dissentio
 simul tantum: uel (quæ feros animos mitigat) longa dies: incident
 cōmiseratio non digna patientum uel ipsa tacitæ uirtutis admira-
 tio: uel impensum ciuibus suis obsequium: uel publicæ necessitatis
 occasio: uel aliqua uis fortunæ: finem imponere possit exilio. Ne quis
 præterea: quod ipse depulsus sit: uirtutum suarum proiciat ornamen-
 ta: graue cogitans præciosissima rerum in exilium ferre cum uiliora
 non liceat. Neq; enim nouum est: ut efferentes gemmas: atq; aurum
 urbana prædia & omnem inutilem: aut onerosam sarcinā in incendio
 reliquimus. qđ si aurū iter p̄ciosa numerādū esse p̄suasū ē hoībus. quid
 tādē d̄ uirtutibus iudicādū ē? uilius argētū ē auro: uirtutibus auge. Atq;
 cū nō sēp i exiliū ferre argentum: & aurū sinamur quocūq; ferimus:
 uirtutes & bona animi ferre permittimur. quod fecisse uidemus eos:
 quorum tibi nunc exempla proposui: ut ad imitandum exardesceres:
 nec diffideres fieri posse iterum: quod totiens factum est. Licet in exi-
 lium: & in carcerem & in mortem ipsam ferre uirtutes. Licet dixi: im-
 mo uero expedit: necessarium est. oportet. Alioquin uere exules sunt:
 qui relictis his abeunt: uere inopes: uere infelices: & miseri. Nec satis
 est quantum habueris efferre. plusculū exigitur. Vide quā accurate
 uirtutes pa uaticum parat peregre profecturus. copiosior cupit esse: quo longius
 rari partas pergit. Optimū tibi in hac peregrinatione uaticum ex uirtutibus cō-
 aut nō si stabit: quibus affluentibus: etiam si alimenta corporis desint. pauper es
 ne uolu se non poteris. Has. igitur congrega: his te undiq; fulcias. p̄claram tibi
 ptate cu fuisse olim scio multarum uirtutum supellestem non importuna:
 stodiri. nec difficilis: sed agilis: & amena res est. laboriose (ateor) tanta res que-
 ritur. Cæterum postquā quesita fuerit sine labore circumfertur. ques-
 iisti eam ab adolescentia: seruasti eam domi. Noli eam nunc senior.
 & peregrinus amittere: sed quantum habuisti: uel eo ampliorem: quo
 maior se ostendit necessitas perfer. quāquā id tibi nolenti sciam euen-
 turum sponte sua uaticum quidem hoc nūquam usu cōsumitur. sed
 augetur potius. Est enim ex uirtutibus quæ usu pullulant: & in mediis
 difficultatibus crescunt: donec possessorem suū: ad supremum fælici-
 tatis culmen euerint. Taceo nunc exilii tui non spernēda solatia.
 Si sub archthon eternū illud Scithiæ gelu: aut sub ardenti sole inho-
 spitale mundi latus incolere iubereris. deniq; propius licet. set extra ita-
 liam proiectus haberes fortasse aliquid quod fortunæ tuæ posses obii-
 cere. Nunc uide quam digna querela tua sit iussus es florentiam ire: &
 illi c manere: donec te populus reuocet. non ne animaduertis quan-
 tas grates agere debeas magistratibus tuis: qui te ocio longo cōsopi-
 tum excitarent: & ex diuturna consuetudine: maternis uberibus heren-

rem abduxerunt: teq; ex patria (ut pace tua dixerni) multū impari in ciuitatem florentissimā transire uoluerunt? Hoc inquā prætereo: quoniam sic sumus naturaliter affecti: ut incultum licet: ac desertū scopulū: ubi natos nos educatosq; meminimus: omnibus anteponendum terris arbitremur. quod si aliquando error iste cessaret: ignosceres pfecto fortunæ. imo uero ueniam peteres: quod beneficium suum non ante cognoueris. Adde quod duos præclare indolis filios tecum eduxisti. Alterum iuuenem. Infantem uero alterū: per opportunis ætatū gradibus distantes. ut scilicet cum illo curare sarcinā partiri posses: cū hoc etiam obliuisci. Hinc præsidium uidet illinc solamen profectio- nis tuæ. Hii tibi dulcem patriam faciebant. Hos habes. quid requiris aliud? expectas ut uxor pudicissima: ut parentes optimi: ut blandissimæ filiæ reuiuiscant? Non illos tibi exilium abstulit. sed mors quam cum totiens insultantem: & rerum tuarum dulcissima queq; rapientem uiceris: non debes exilio uinci: quod te omnia uitæ prioris adminicu- la: & præcipue natos tantorum pignorum reliquias auferre non pro- hibet. Verum ego (ut dixi) & hoc solatium & omne quod fortunæ isti- bus subiectum est sileo. Scio quæ patriam abstulit In filios ius ha- bere. redeo ad uirtutum stabiliora præsidia: quas tibi nec ciuium tuo- rum decreta: nec imperia tyrannorum. nec prædonum uiolentia. nec nocturni fures eripient. Hæc si tecum detulisti mentietur quis- quis te exulem dixerit. Si autem reliquisti: omnis dies nouum aliquid quod lugeas feret: omnis locus non molestus tantum: sed hostilis: nec exilium: modo tibi: sed carcer erit. Vale.

fran: Pet: Seniero apēninicolæ. S.P.D. Quod egre ferat exiliū iteq; eū consolatur.

Xcidisse tibi omnē spē uideo: quod quā recte patiaris: epistola superiore testatus sū: doleoq; nil illā tibi remedii cōtullisse. Nec satis scio utq; i medico: an i egrotate sit uitiū: q si ad salutē pue- nire cupit: credulū se cōsiliis & obsequētissimū medicorū legibus psta- re debet. Ego qdē i illa id agebā: ut dimissa patria: spē seruare: cuius tā- ta uis ē ut psetes molestias nō fētiat: dū sibi letiora pmittēs: uenturū tps cogitatōe cōplectitur. Quid aut te spare phibebat: patriæ ne relegā- ris a speritas? Quenā uero seu quid prorsus est tibi: pter hoc unū exilii nomē ablatū illatū ue quo doleas? An ad hæc tibi clarorū uiroꝝ exē- pla defuerant? Set multa ante oculos posui & plurima ponerem: ni- si illa periissent ex quibus agnosceres spē bonā euētus habere fælicis- simos. An uero timuisti patriā tuam sine fine seruaturā: quod tantillū ex solita dulcedine renuississet? Sed an ignorabas: nulli natorū patres esse mitiores: quam ei quem semel male tractauerint? Nullius amo- rem magis ardescere: quam eius qui erga bene meritam se gessit

Fidē medi-
co ab agro
to esse præ-
standam.

Antēdeunt asperius? Ante magis exterruit edictum patriæ: quo pænīs adhibitīs ca-
 gi morē in uetur: ne reuocandīs exulibūs mentio ulla fiat ad populum: Scire
 prio rerū autem debes populorum uoluntates sicut ingressu frementēs & uarie
 cōgressu. sunt: sic progressu faciles & instabiles fore. Sed est quedam in animis
 mortalium: quā & tenuiter uideo: & uerbis consequi nequeo miserabi-
 lis & funesta puerilis aures: obstruētū aduersus salutare cōsolatorum
 uoces atq; omnibus modis id agentium ut miseriorez fiant: ne ue ali-
 quid quod dolorem lenire possit obrepat: quo nihil excogitari po-
 test (ne dicam dementius esse) Nunc uero quoniā sic te affectū inue-
 nio: ut desperationem reditus tui pro quadam (ut ita dixerim) uolu-
 ptate suscipias: ab illa parte manum retraham in qua multum intra-
 ctabilem: medicamenta nil releuant. Quid autem prohibet illorū mo-
 re qui uno aut altero membro perditō: ne per reliquum corpus isecte
 partis contagia dilabantur: proxima circumliniunt. uulneris quoq;
 tui oras ambire? & (ne in totum animū dolor serpat) cōquisitis prope
 fomentis occurrere? Noli queso trepidare. nō illuc digitos inferam
 ubi tu forsan expectas: Nihil contra opinionem tuam hodie dictu-
 rus sum. Illud potius ne cum unius rei desperatione: cæterarū omniū
 subeunte fastidio: totius uitæ tuæ tranquillitas pereat enitor: quando
 ita uis: ut redintegrande tibi spei: nulla mihi spes supersit. Finge ita
 q; in exilio uiuendum tibi: in exilio moriendū. Habes credo: quod pe-
 tis: ut me fauente: reditum in patriam desperare tibi liceat. Verū (ut cu-
 mulatiū mos geratur egritudini tuæ) indulgebo tibi amplius: non
 ut in tantum exilio sed toto diuisus ut orbe a terra moriari tua hoc
 tibi barbara tellus incūbat: plus ego quam tu ipse dolori tuo permisi
 tu letius nihil: ego etiam tristiora proposui. nec tamē uideo: quid in
 hac re tam miserum sit: ut uirum sortem cogere possit ad lachrimas.
 Certe si aut insani amoris: aut ambitionis facibus ardere te crederem
 quæ procul a patria cōflagraturæ uiderētur intēsius. uel si exilii comes
 inopiam sequeretur: abeuntem multa mihi simul cōtrahēda fuerant
 quibus seu blandum illud: seu uentosum malum mitigari posset: seu
 præstari solatium paupertati; Quæ quamquam mihi dictu facilia
 uideri: & tibi auditu credibilia debuissent: non tamen facile uario-
 rum remedia morborum his explicabantur angustis. quam tristis
 enim res: quam luctuosa sit: iste quem amorem dicimus: quam mi-
 serabilis exitus inueniat: quā fucata & mendaci fulgore celata sit: quā
 nihil eorum: quæ pollicetur: præstare possit ambitio: quā magno ani-
 mo tollerabilis sit paupertas: non potest a quoquā hominum breui-
 ter dici. In presenti uero quādo nec amoris flammæ: morum tuorum
 grauitas nouit: & si quid olim tale sensisset iam ætas extinxit. ambitio-
 nis præterea suspicionem: honorum per omnem uitam fuga non re-

cipit. Et paupertatem remisit patriæ pietas. magnus mihi labor uberio-
 ris consolatiõis eximitur. Patria tua nullo te alio affecit incõmodo:
 quam ut eius careres amplexibus. omnia tua: aut tecum sũt aut tibi ser-
 uiunt: non illa solum dico: quæ nec eripi poterant magnanimitatem:
 modestiam: aliasq; uirtutes: quæ siue Bias ille sapiens (ut Cicero: ut Va-
 lterius: utq; omnes) siue (ut Seneca: ait) Stilbõ: incensa patria profu-
 gus: sua secum se ferre gloriatur. sed uulgariter intelligo tua: etiã quæ
 de fortunæ manibus accepisti. ueteris enim patrimõii dominus: perin-
 de locuples exul excedis: ac domi fueras ciuis. Ac nescio: an eo forte lo-
 cupletior: q; mæntibus diuitiis: sumptus est parcior. Accedit q; maior
 pars hominum: non prius se cadere posse: quam tota ceciderit: suspica-
 tur. Tu uero non cecidisti sed impulsus es. Integer igitur: ac rectus sen-
 tis iam (ut arbitror) nutare fortunam. & quam fragilibus fundamentis
 inheseris: cum tibi magnus uidebaris itelligis. nec deinceps dubitas: eã
 q; ipulit posse prosternere. Ita (qd' rarissimis cõtingit) exul diues & cau-
 tior uadis ut facile duobus gradibus bõis malũ unũ: & illud exigũ cõ-
 suleris. si qd tũ in uita bonũ nisi uirtus aut malũ aliqd nisi uirtutis op-
 positũ dici debet. Vade itaq; securus non te repetet patria nõ reuehet
 casus. At uero quod tantopere desles: exilium & pertinax illustrabit i-
 iuria. multos magnos uiros calamitas fecit. multos declarauit. neminẽ
 ex diuerso miserum fecit aduersitas sed detexit: nec latitare diutius pas-
 sa est. Quid palleſ? quasi magnum in te ius habeat fortuna. Nõ illa par-
 tes iudicis obtinet: sed testis. qualis sis in tua potestate est. non ẽ i illius
 quale de te testimonium ferat. sed ut ferat tantum: mentiri non potest.
 loqui potest. Quis autem nisi culpæ sibi cõsciũs: testem metuit uere lo-
 cuturum? nõ est quæ te ad ignauiam cogat. est quæ digressus tuos di-
 numerat. patientiam exerceat suspiciat aut despiciat pectoris tui ro-
 bur: demũ populo referat quicquid inuenerit. Erige animum discute
 tenebras errorum popularium: non pateant aures tuæ muliercularum
 uocibus. nunquam letus eris: nunquã securus: si te populo regendũ tra-
 dideris. Quicquid magna pars hominum aut miratur: aut metuit: ridi-
 culum ẽ: quicquid prædicat falsum. cõmictẽ potius te paucorũ cõsiliis.
 nõ sunt ut uidentur ista terribilia: inter quæ uulgus exilium numerat.
 & si lectio longa non profuit experiẽtia proderit fortasse. Noli semper
 terram itueri: interdum oculos attolle. cõfestim ueritas occurret. & exi-
 lium nihil esse fateberis: nec peius uiuere uirum bonum quãtũlibet p-
 cula patria: immo uero non posse extra patriam uiuere cui totus hic or-
 bis est patria. Quid enim refert q; diuersa parte consistat: ualles qui-
 dem & lacus & flumina: & colles alios uidet: cælum unum est: illi se in-
 fert illuc animum exigit: eo cogitationes suas ex omni mundi parte
 transmittit: nec aliud quam sub tecti unius amplexu ex alio in alium

Quid bo-
 num quid
 ue malum
 in uita di-
 ci possit

thalamum transiisse se cogitat. Tu quoque (nisi meam & multorum spem diutissime sefellisti). Absit ut ad unum huius imensi edifici angulum sis astrictus: quominus ubicunque terram sub pedibus calcaueris: ubi caelum supra uerticem uideris ubi te spirabilis aura perflauerit: patriam tuam uoces. Erit igitur exilii tui non solum facilis: sed iocunda conditio cum enim duo sint: quae hominum affectum ad beniuolentiam excitant. Virtus scilicet qua (ut ait Cicero) nihil est amabilius: & immerentibus uiris inflicta calamitas. quorum primum facit ut amemus: miremurque claros uiros secundum ut misereamur afflictis alterum in hac tempestate tibi aderit. Alter adesse uidebitur. Virum fortem sentient omnes exulem dicent & sane (si quid Tullio credimus) inter omnes uirtutes fortitudinis splendidissimus uultus. est rursus iter hominis erumpnas: non in ultimis numeratur exilium. Aut ego fallor: aut optandum est ne forte recedat haec ciuium tuorum ira lentescat. ne ue tibi hoc exulis nomen casus aliquis eripiat: in quo miseriae nihil fauoris autem & gloriae uides esse quam plurimum. Sed laborem inquis: atque ignominiam reformidat animus. primum nego tale hic aliquid inesse. ubi oblatam tibi magne laudis materiam ac generosam fuisse relinquendam patriae causam: alto animo obiectam tyrannidis contumaciam scio. Vbi praeterea ocium & quas semper optaueras: laborum serias inuenisti: deinde qui ignominiam timet quam peperit uirtus: fame non uirtutis amicus est. qui uero labores refugit: optare desinat gloriam ad quam certe difficilis: sed clara (ni fallor) & delectabilis uia fert. Tibi quidem uni (ut dixi) singulari quadam prerogatiua: ingens gloria nullis molestiis: nisi forte quas tu ipse tibi finxeris quaeritur. illud enim uereor ne alienis potius: quam tuis oculis susceptum uulnus aspicias: & casum tuum alieno metiaris arbitrio: quae adeo quotidiana pestis est: ut ad clamorem alienum plerique titubent: & multo prius concidant: quam impulsus sint: quam satis impulsus uideri possit: quem tot hominum millia pessimis opinionibus perurgere non desinunt. sed ut ualde imbecillis uirum est quem lenis aura prostrauerit. Sic prorsus insanum animi scito: quem uideris res suas aliorum: & praesertim ignorantium ponderare sermunculis: qui quo frequentiores sunt eo cautius contagiosus morbus euitandus est: passim tam multorum hominum corda corripientis. Si alios audire uolueris: non deerunt qui fortunam tuam multiplicibus onerent quærelis: qui te incolumem: atque optime ualentem lugeant: qui semineces uelut feretro uiuentis assideant. Audies uoces miserabiles: uidebis forsan & lachrimas: aut simulatas: aut amentiae proximas: miser esse incipies quia miseris aurem praebere consueueris. Nihil enim fere est quod conuictus assiduus in hominum ingeniis non possit quod si te ipsum consulere: tecum quam cum aliis loqui malueris: nunquam desinam de te grandia sperare teque felicissimum iudice te dicere: & inuidiosum ma-

gis extimare quam miserum. Et si ad credendum aliis pronus es cur
 & mihi non credis: ueriora simul & gratiora referenti? Non tu (mihi
 crede) corruisti: nec corrues quidem nisi uelis: nullam ignominiam pas-
 sus es: sed adeunde gloriæ pennis in limine optionem habes: ut & glorio-
 sus incedas an retrocedas: gloriatus. Non labor est iste: sed reges. non exilium
 sed libertas. Quam olim mira celeritate fugientem quærebaris occur-
 rentem ultro complectere: & quæ tanta fuit Romam tibi causa uiden-
 di? libertas quæ sera tamen respexit inertem. Ille in sermone pastorio: Quo nam
 ut libertatem inueniret: patriam se reliquisse gloriatur. tu philosophus loco quæ-
 desiles. Vixisti aliis diu. incipe iam tandem tibi uiuere. Nemo properas-
 se te arguet qui nec prius inceperis quam pastor ipse maroneus. sed cæ-
 didior postquam tondenti barba cadebat. omne tempus ab ineunte uersu.
 etate ciuibis tuis condonasti. erubiterunt inextimabilis rei perpetuam
 largitatem: & ut longæ uitæ reliquias: saltem tibi habeas decreuerunt.
 Agnosce ciuitatis animum & hinc propriam erga illam munificentiam
 contemplare quæ tanta fuit: ut egentissimas licet sui manus perseue-
 rando laxauerit. utere latus immunitate tibi nunc concessa sic patriæ tuæ
 menia: tamquam inquietum libertatis propriæ carcerem: recordare eua-
 sisti. Et (quod magnum est) contigit iubentibus abire custodibus. in sa-
 nis: si quid forte committis: ut redeas. Ad illa potius te conuertere quibus a
 dolescētiā dedicaueras: quæ robustiores annos tuos fecissent utique tranquil-
 los: nisi quā adhuc desideras: patria uenisset. Faciet autem perfectio placidis-
 simā: & uenerabilem senectutē: nec exilii modo: sed fortuitæ regis omnium
 cōtemptricē. de studiis liberalibus loquor: & praesertim de illa parte philoso-
 phiæ quæ uitæ magrā est. Hæc tu nūquid antequam prorsus intermiseras. & si parump ab-
 eis te ciuiliū negotiorum impetus arceret. nunc uero his (quod iam nihil obstat)
 totus incube: teque melioribus auspiciis nouæ uitæ offer. & talibus animam
 exerce muneribus? Relege ueterum historias: quantas emulationes Roma-
 norum ducū: & quod illustrium: hinc repperis exortas: quæ aut se quæquam
 mū extra patriam mitti ueller: aut serius reuocari. Cur quæso? nisi quia dul-
 ce natalis soli caruisse dulcedine: dum latiorē alibi uirtutis exercere ma-
 teriā inueniret. Celebratis cōitiis solebāt cōsules prouincias sortiri. & illā
 generosior animus optabat in qua piculi plurimū uidebat: non quæ per se quæquam
 hominum nisi amēs: picula seu difficultates eligat: sed quæ uirtutis splendorem
 in illis facillime uideatur apparere. Quia prope siue exilium hoc tuum lene est. &
 inopportuna quærela est: inter blanda uociferantium. Siue durum & molestum: quod popu-
 lus asserit: ego autem aduersor: nec tamen ideo: si quod usque uetuste idolis reman-
 sit erit uiro digna quærimonia: oblatum sibi sponte deplorantis: quod
 aliis ambitur. locus hic quem tibi magistratus ordinaret prouinciā tua
 est. non possunt omnes cum ingenti exercitu in Africam transire. de tra-
 stoque ex italia Hannibale: infestam oppugnare carthaginem. non pos-
 d ii triumphos.

sunt alias: ex aliis propagando uictorias. nunc rebellantes hyspanias: nunc obseffa prædonibus maria: nunc armeniam ac iudeam: & totius orientis regna penetrare. Non omnibus datum est: aut fractis numidia uiribus & continuatis imperiis a meridie i boream arma transferre: breuissimoq; tempore: tinctum libico sanguine gladium: thetonicis ac cymbricis mersare cruoribus. aut gallicis late perdomitis: & regibus ad uiolentam confessionem Romanæ uirtutis adductis: hinc rheni: illinc oceani claustra perrumpere. & germaniam: atq; Britanniam uno impetu calcare. nec omnibus contingit: ante currum reges captiuos agere. Hæc enim Scipionibus. Pompeis. Mariis. Cæsaribus. Emiliisq; reseruata sunt. his & similibus uiris absētibus certamen fuit cum hoste longinquo: tibi cum exilio pugna est: cuius impetum non ferēs modo: sed repelles & conteres si cupias quodcunq; necesse est. Si animo tuo persuaferis unicum aduersus aspera clipeum esse patientiæ: & illam saluberrimam Cleantis uocem in latinū: ab anneō Seneca trāstatum in tuum pectus alte demiseris. ducunt uolentem. fata: nolentem trahunt. Vale.

Frācisus Petrarcha Io. Columnæ summæ religionis uiro. S. P. D.
Animas multa pati ex corporum societate.

X itinere medio redeuntem epistolam tuam: auidissime suscepī: optabam enim solito etiam ardentius statum tuum p̄ sperum audire: q̄ amoris comites zelus: & timor per absentiam crescunt Angebar autem & turbatum erat cor meum: quoniam & turbatum te discessisse noueram & hos qui turbationi tuæ materiam præbuerant. nefarii uoti compotes uidebam: sub oculis meis uelut triumphaliter obseruari: q̄ & te i exilium pepulissent: & me presentia oris tui conuictuq; sobrio: ac delectabili spoliassent. Terruerant quoq; me uisa mea: & sompniorum ymagines: quæ turbulētæ miris modis: & infeste semel & iterum: animam dormientis impleuerāt non q̄ ignorarem somniis temere non habendam fidem. sed sic est. hoc iter igressus sum: iter dico: uitæ huius labentis ad mortem. in quo & estuare oportet: & algere. & famem. & sitim: & sompnum: & sompni minas: atq; ambages & quietem turbidam sentire. deniq; multa pati: donec illa dies: expectata piis: formidata nocentibus: mortalem hunc nos exuat amictum. & animos nitentes ad supera de compedibus tandem huius caliginose stationis eripiat. Interea fateor: nec longa est uia passionum insultibus quicquid de his: aut sedandis: aut tollendis philosophi disputent: quicquid in se alii sentiant: adhuc ualde sum obnoxius. hæc mihi nascenti lex cum corpore data est: ut ex eius consortio

multa patiar: aliter non passurus. Secretorum naturæ conscius Poeta: ubi animabus humanis inesse quendam igneum uigorē: & celestem dixit originē: excipiendo subiunxit. Quantū nō noxia corpora tardāt Terreniq; hebetant artus moribundaq; mēbra. hinc metuunt: cupiūtq; dolent: gaudentq; neq; auras. Respiciunt clausē tenebris: & carcere ce- co. Sic eram igitur admirans: q̄ de te post digressum tuum: aures meas nullus rumor impulerat: dum ecce litteræ tuæ mihi oblatae sūt. Agno- ui signum. & iam securior legi. Cæterum quia nuntius mirum in mo- dum festinabat: & res pluribus uerbis egere uidebatur: responsionem distuli in diē alterū: quā iā hīc tripartitam fore prouideo. q̄ tua quoq; de rebus uariis triplex est quærela: unū quod breuiter dici poterat non fuit consilium differre: me scilicet peccatorū meorū nodis implicitum. nōdū importū potuisse cōfugere. Sed in eadē tēpestatē qua me disce- dens reliquisti: iactatum fluctibus herere: nequicquam sepe retentantē uela facere. si quis meus uentus ab occidente consurgeret: hoc tamen solo letum & deo gratias agentem: q̄ te saltē per multos labores: eua- sisse uideo. q̄ nauicula tua ex eisdem periculis ueniens: aut portum te- net aut pleno subit hostia uelo. deinceps expeditior casibus meis oc- curram q̄ & consequendi desiderium incessit: & geminæ solitudinis dimidia parte liberatus sum. Vale.

Cita' us ex
sexto aenei
dos uersus
de aie &
corporis
admixtio-
ne

Franciscus Petrarca. Iohanni Columnæ. Viro religioso. S.P.D.
Amicitia: amicorū absentia non defraudari.

Perabam ex te magnificū aliquid audire. Sapiētia enim tua iam pridem mihi uidebatur: finē impositura quærimoniis. quibus stolidū uulgus: & ingrātū psonat. lōge uero fallebar (ut uideo) atq; utinam submissum liceret ab alio suspicari: & non propriis tuis digitis quærulū illud chirographum cōstaret. in quo rē unā exiguā multis uerbis pene muliebriter deplorasti. cuius lamēta- tionis summa est. tē a cerrime atq; icōsolabiliter doluisse: q̄ huius exo- ptatissimi atq; optimi ducis nostri: meamq; & amicorū faciē uidere de- fieris. Motum te de digressu subito turbatūq; nō dubito. mansuetudi- nem namq; animi: & suauitatem morum tuorum noui: qui oīo cum ulla seueritate: aut habitu mentis asperiore nō conueniūt. Vnde tamē hic tam immodicus dolor non intelligo. Innumerabiles causæ segre- gant amicos Amicitiam ueram nullā: qua p̄sente amicus absens eē nō poterit: quantū enim locorū interuallis ab amicorū cōuersatione disiungimur: tantum absentia detrimentum assidua commemoratio- ne discutimus: cuius si tanta uis est: ut morte superata: defunctos etiam amicos: pro uiuentibus celebremus. quod post obitum Iunioris Africa

Amicitia
ne absētia
quidē se-
parari pos-
se ex Lælij
& marōis
auctorita-
te.

Lelii uer- ni: sapiētissimo: & oīum Romanorū ī amicitia gloriosissimio uiro Le
 ba d' extic- lio docētē didicimus: quid tā magnū est si absentia similiter uicta: lō
 to amico. ge positos: amicos: uultus pro præsenti- bus habeamus. Apud Poetam
 scriptū est. Herent infixi pectore uultus: uerbaq; & ite. Absentē absēs
 auditq; uidetq;. Ergo ī sanus & obscenus amor hoc poterit: pius ac so-
 brius nō poterit? imo uero multo amplius eodē Poeta dicente. Ante le-
 ues ergo pascuntur in ætere cerui. Et freta destituent nudos in litore
 pisces. Ante perratis aborū finibus exul. Aut ararim parthus bibet aut
 germania tigrim. Quā nostro illius labatur pectore uultus Lelius ipse d'
 amicissimo uiro loquēs. uide quibus urbis utatur. Virtutē inquit illius
 uiri amari: quæ extincta nō est. Tu quare nō dicis. uirtutē illius: aut il-
 lorū amo: quæ absens: aut longinqua nō est sed ante oculos meos: oī
 tpe uersatur: & in honore semper erit apud me. At iocundissimū est
 amicos p'sentes habere: intueri frontem: atq; oculos: uiuis eos uocibus
 alloqui. & colloquētiū admotis auribus uerba percipere. Neq; enim (qū
 in hac re poeticis testimoniis uti uacat) sine quadam aī dulcedine le-
 gimus: Anchisen filii occursum alacrem: tensis ad cælū palmis: & profu-
 sis lachrimis dicere. datur ora tueri nate tua: & notas audire ac redde-
 re uoces. Neq; ego quidē aduersor dulcissimā esse p'sentiā aīcorū: quis
 enim hoc negauerit: nisi inhumanus idem: ac ferus? Sed tu mihi nega-
 bis: absētiā quoq; suas habere uoluptates: nisi totā fortassis amicitiae
 pulchritudinē: quæ latissime patet ad oculos solos restringimus: & a
 sede eius: quæ est in aīo seuocamus. quod si fieri cepit: angustissima q;
 dē area restabit ubi se amicos: caritas oblectet. (Vt enim mortē: ut car-
 cerem: ut egritudines: ut peregrinationes seu necessarias seu uolūtarias
 fileā) q's quotidianas naturæ necessitates: sompnū: famē: sitim: æstus: al-
 gores: lassitudinē quis studiōrū aliarūq; rerū occupationes innumeras
 explicet: quibus etiā in eadē domo nēdicā urbe degētium: nec uultus
 aspicere: nec semper uoces: audire permittimur? ita aī breuissimi re-
 peritur amicitia: quā lōgissimæ uitæ nō equauā modo: sed (ut dixi) su-
 p'stitē esse decuerat. Quis autē locus in amicitia relinquatur: Appio ce-
 co? (ceteros enim in eadē cōditiōe positos taceo) Ille mihi p'mus oc-
 currit: quē oīo credibile non est q; oculos nō habuerit: nec amicos ha-
 buisse: qui uniuersæ rei publicæ talis fuerit amicus. Quid est ergo
 q; tantopē lugeas absētiā? quasi hæc tibi possit amicitiam subripere
 cum nihil illa neq; in hac cæteris rebus tuis: nisi quantum tu sibi p'mi-
 seris possit. Memeto potius quæso: non quam longe sis corpore (quā
 uis quid lōginquum uideri potest: in hac puncti unius breuitate: cuius
 nos homines: uix integram particulam incolimus) sed esse in tua pote-
 state ut animo & cogitationibus presens sis. hoc igitur uno quo
 potes modo nos iugiter aspice litterarum identidem frequenti co-

merito te ipsum nobis ostende. Vale.

Fran. P. Johan. Columnæ. S. P. D. De futuris expectatiōem amputan-
dam ut quietæ uiuatur

Olestissimam moram traxisse te nīciæ indignando descri-
bis) p mēsem integrum expectantē aliquam nauē: quæ te in
italiam pferret. Atq; in italia tunc eras: dum ad italiam suspi-
rabas: ita dico si (qd' poetis: atq; cosmographis placet) italiæ
terminus uarus est: intra quē a parte italiæ ciuitas illa sedet. sed utiq; de
re cōstat: interiorē italiam i aio habebas: & p italia Romam dicere uo-
luisti. Sētio iam morbi huius originem. expectatiōibus enī talibus plēa
esse solet adolescentia. q̄rum illi ætati: q̄lis qualis uenia debetur. senectu-
ti autem quæ omnes spes suas iam post tergum spectare debet. omnis
lōga uitæ huius: & anxia expectatio feda est. Tu itaq; senior d te uideris
Ego iunior de me loquar: qui adolescētia iam exacta: ætatē tuā adhuc
longe (si quid hic longum est) ante me uideo. Cæterꝫ quo rarius passio-
nis huiusmodi molestias expior: eo frequentius ueteris mali reliqui-
as incuso. eoq; certius intelligo: uirum prouectum: nec præsenti-
bus frā-
gi: nec futuris angi. sed utrunq; tempus equa fronte despicere: & qd
quid fecum uel attulit uel pmissit: paruipendere. Præsentia: taceo. quo-
niam sermonem de futuris institui. quæ mentes hominum uanis expe-
ctationibus suspendunt & in quibus (nisi fallor) ridiculosius erratur.
Expectans alius peregrinæ nauis aduentum: totis diebus undas prospi-
cit fluitantia longe (ut est apud Lucanum) Semper prima uidens ue-
niētis uela carine. Alius iam iam moturus a litore: serenam cæli tranq-
lilitatem: uotis omnibus exposcit. Iste nulli honesto negotio intentus: id
agit semper quod agebat olim classis yliacæ magister: surgit enim im-
piger & (ut ait Vergilius) omnes explorat uentos atq; auribus æra cap-
tat. Sydera cuncta notans tacito labentia cælo. Alter beati senis herens
tabulis: segnem mortem increpitat. Alter nuptias: aut partum coniu-
gis. Amice: noctem alter expectans: dies horas momentaq; dinume-
rat. Quid multa? Meministi credo in philogia nostra: quam ob
id solum (ut curas tibi iocis excuterem) scripsi. Quid tranquill-
nus noster ait. Maior pars hominum expectando moritur. Ita
est paucissimos inuenies: qui non toti ex incerto pendeāt. Alexan-
der Macendo Iulius Cæsar. Multiq; alii: uel nostri: uel externi
duces quam multa parantes ab hac luce subtracti sunt. Et
mediis eorum conatibus mors occurrit. tanto (ut mihi quidem

Attēde ex
pectantiū
studia.

uidetur) difficilior: quanto insperatior. Hinc est quod idem ille Iulius Cæsar: fragili carina: in ancipiti tempestate deprehensus cum mortem timere cepisset: hoc unum uidetur lamentari: quod ingentes abruperit acutus: festinata dies fati. Nouerat poeta: quid maxime tali uiro: aut molestum fuisset in eo statu: aut esse debuisset. idque potissimum quærelis inferuit. una est autem aduersus hunc morbum medicina: primo gustu fortassis amarior: haustu autem & dulcis & placida. Animū a terrenis abducere si fieri potest. si minus auellere atque extirpare radicitus: quamuis enim hoc plerūque cum dolore & offensione sensuum fiat Raro tamen (ut uides) amissa corporis: absque molestia restauratur: quanto minus aie salus: in quam & uehementiores morbi: & frequentiores incidunt. hoc igitur fac: & presenti letus: nulla futuri temporis expectatione torquaberis. In italiam inquis transire uolo. Nauim expecto: uel quietum mare. Sic dices: si cor tuū rebus mundanis adhuc uisco consuetæ delectationis inheret. At si sursum nititur: dices in italiā transire uolo. quid enim magis expediat: nouit deus: homines ignorant. Nauim aliquam sed non minus aliquē expecto: qui nauim non uenturam nuntiet. & utrunque rumorē equis auribus excipiam. Sed habeo inquit in italia magnum aliquid agere. Jam si quid tibi phylosophiæ studium contulit: uides (ut arbitror) quod extra Italiam geri nequit: magnum esse non posse. quotiens me ad unum locum coarctaueris desinit esse magnus conatus: qui inter angustias cogitur. Sed uolo in italia saltem mori & patria tellure contegi cupio. Qui hæc dicit adhuc italicus est: uir magnanimus nondum est. quid enim puerilius: quam curam gerere: ubi capillorum & unguium purgamenta: ubi sanguinis superuacui uasculum deponas? ubi ipse iaceas non curare? Certe si corpus consideras: tua nihil interest ubi sit res a te olim possessa: nūc aut derelicta si pateris: si relictis ablata: si uero animū respicis nullus eum locus: aut stringit aut laxat angustus. & si uæ ad cælū: ascendendum: siue ad inferos descendendum sit: undecūque discedat: unus est labor. Sed dulce est suorum manibus sepeliri quædam dulcia facit non insitus sapor: sed corruptus māducatiū gustus Quid dulce dicitis: aut nihil sentienti: aut oē huiusmodi obsequiū continententi? Vna oīum est (ut ad propositū redeā) expectantiū cōditio: dū uentura prospiciūt: quæ sunt ante oculos non uident: dānū certū sub ambigua spe. Hæc quæ utique transeunt. Illa aut raro plena fide succedūt: adde quod uel superuacua fere sunt: uel dānosa: & in caput nostrum recasura quæ cupimus: ut sicut sæpe: reiectas indignatio: sic libitum pueritas: uel fastidii: uel iprouisa punities sequatur. Adhuc igitur oēm spem: omne desiderii auerte ab his fallacibus bonis. Incipe unum solū: & uerū & sumū bonū optare si tamen usque ad hanc etatē re apprimē necessariā distulisti tūc discurrendi libido cessabit: & odiū longioris moræ: tū uero non modo

Vna esse
expectan-
tium con-
ditionem

Niciæ: sed (si ita fors tulerit) inter libicas syrtes: sine molestia stabis: rebus tuis cōtētus: nihilq; aliud requirēs. Dicet aliquis: nunquid illud saltem unū quod memoras: bonū expectādū erit ut præsens p̄sēti gaudio: desideratē aiām impleat? Minime. Si enim plene desideras: si san- te: si sobrie (aliter quippe tāta res optari nō pōt) iā quod petebas tecum est. intus in aīa illū quē diligis quære: & inuenies: nō est ut eo potiaris exterius euagādū. Et si quid forte restat adhuc: quod amplius uelis: aut cumulatius expectes: erit expectatio illa: suauis & iocunda. Qui ad hāc regulā se formabit locus e cunctis mortalibus: quotiens exacta luce cubiculū intrabit: de preterito quidem dicere poterit securus: Vergilianū illud a Seneca relatum. uixi & quē dederat cursum fortuna peregi. & d futuro illud horatianum: Cras uel atra nube cælum patet occupato: uel sole puro: nec unquam uenturi studio: p̄senti oblitus: aut sibi: aut aliis: inutiliter ætatem aget. Vale.

Fran. Pet. Ioāni Colūna. S. P. D. Ea quæ accidunt aduersa equo aīo ferenda: nec naturæ leges accusandas: cum tam bona quam mala ex his proueniant.

Verelax tuarū uocibus plenus sum: iā res ad fastidiū inclināt iam mollitiem tuam ferre non ualeo. Neq; enim aliter: quā si in hāc uitam nuper intrasses ad occursum rei cuiuslibet ex pauescis. pudeat inter lamenta senescere: imo uero pudeat olī senē pueriliter lamētari. puerorū est: ad oīa quæ uiderint obstupescere. Quippe quibus noua: & admiranda sunt oīa. Senibus & presertim eruditis: nihil nouū aut inopinātū euenire solet: nihil itaq; stupēdū. Nihil deplorandū. Vnde igitur tot quærelæ de rebus assiduīs: & scd'm naturæ statuta fluentibus: portenta mouēt aīas interdū. Si bicipitē puerum Si quadrimanū uides: miraris hymbrem lapideum: bouis uerba: mulæ partū: in annalibus legimus. quotidiana despiciamus. Tu quid uidisti ppter quod nunc totus in admirationem & lamenta conuersus sis? Ad mirando quidem: admirationē tuā cogis ut admirer. Non tam graui- ter in alio ferrem immoderatū hunc stuporē. Qui totiens mare transi- sti totiens e mediis periculis enatasti: totiens e faucibus mortis ereptus es. Admirando & fortunā tuā accusādo describis: passum te maris ma- gnā: & (ut satyrici uerbo utar) Poeticam tēpestatē: atq; ad litus unde di- scesseras: flatu cōtrario impellēte relatū. hanc tu maris iniuriam existi- mas? natura ē. digniorē quærelæ cām p̄ferres: si uel illud tibi cōtigisset quod quondā cæsarea classis: inter italiā greciāq; sustinuit. quādo p Hadriaticū mare glaciali uelut torpore cōstrictū cursum expedire non ualuit. Vel illud quod terra sub pedibus tremante Pompeianus exerc.

Pueris oīa esse noua senibus au- tem nihil noui eue- nire sole- re.

EPISTOLARVM.

tus tulit in libia ubi nullus pōt cōsistere miles instabilis: raptis etiā q̄s
 calcat harenis. Nunc uero si per terrā rigidos lapides: aut tumētes col
 les: si per mare fluctus incōstantiam pertulisti. Nihil est qd' launteris
 tanquā iniuriosa tibi fuerit elementa. q̄ naturæ potius suæ paruerint:
 quā uolūtati tuæ. Altera litterarū tuarū pars nō minus delicate: ac flebi
 liter: te cū iā pisis applicuisses: i morbū diutinū incidisse memorat. nō
 aliter quā si i ætate tā lōga quid morbus eēt ignorares quomodo aut
 se aduersus mortē pparabit aīus. iter hæc quotidiana tā quæculus? sed
 (ne latius effundar: amplissima enim res est: & uerborū egens) Accipe
 breuiter: quæcūq; de his quærelis a me ipse diffusius dici solent: nimis
 faciles sumus: ad accusandū naturā: nemo deslet q̄ nascitur. Nemo q̄
 uiuit. At q̄ egestatē sentit: q̄ labores patitur. q̄ senescit: q̄ egrotat: q̄
 moritur quisq; cōquæritur: q̄ si scd'm naturā minus ista quā illa sint. Et
 nasci: & uiuere: & comedere: & esurire: & dormire: & uigilare: & labora
 re: & senescere: & egrotare: & mori naturalia sunt ut nemo his morta
 lium uacet nisi cui forte senescēdi necessitatem: laborūq; molestias: &
 egritudinū necessitas mortis præcipitata remiserit. Quid igitur intiles
 quærelas effundimus? an quia nobis solis ista contingūt? solis nobis
 lugere permisimus? An quia oībus: cūctore simul in nos lamēra trāf
 fundimus? & uelut humani generis procuratores: naturā accusamus i
 meritā? odiosum sane negociū & importunū. Illa enim mitissima. nos
 beneficia eius per impatientiā exacerbauimus. in parētē optimā ingra
 ti: in nos metipso impii. Oro itaq; pater amātissime. & si ætatē hāc
 nō dedecet: etiā cōsulo: ut quicquid euenerit: inducamus in aīum. fer
 re fortiter: ferre moderate: ferre sine eiulationibus: & sine ulla lamenta
 tione muliebri. Habuimus enim deliberandi (& gratias xpo) habemus
 adhuc deliberata exequēdi spaciū: & licet uulgus insaniat: sunt tamen
 nobis aliquāto magis sobrii consultores: quorū potius mōitis obse
 quēdū est. Nec te moueat uita mea. quotiēs epistolas meas legis: nec
 in frontem respexeris ista suadētis. Vidisti enim interdū pallētē medi
 cum: qui suā nō poterat: alterius egritudinē curare. Vale.

Medicū, ēt
 malefanū
 alterius
 morbū cu
 rare solitū

Franciscus Petrarcha Iacobo Columnæ. S.P.D. De uariis rebus re
 scriptio ibiq; nō pauca de laudibus urbis Romæ.

Emisopitū epistolæ tuæ clamor excitat quā iocōsis refertam
 cōuitiis letus ridensq; plegi. Et (ut primum uenienti iaculo
 prius occurrā) Vide quælo pater optime de multis quæ cō
 tra me colligis: quātū ab intentione tua: prima etiam scribē
 tis uerba discordent. Mirari solitū te ais: q̄ mundū in ætate adhuc te
 nera: siu artificiose decipiam: ut scilicet ars hæc sit: tā experientia: quam

naturæ. Panegiricum pluriū certe uerborū: sed minime amplioris glorie: uocinisse mihi poteras. Mundus deceptor generis humani: quot uita laqueis implicitam: quā amaræ dulcedinis aspersione cōmēdet: non uit quisquis apertis oculis iter hoc agit. Cuius & nos fraudibus d' industria fauimus. studioseq; ut ipsi nobis ignoti simus: aduersus Apollinis cōsiliū laboramus. Hunc superbia inflat: sub spē magni & excelsi aī illum malitia & fraus & qcqd prudētiæ proximum uidetur: sub amicitia finitimæ uirtutis infatuat. Ille se fortē putat in humanus & ferox. hic se humilē uocat timidus & imbellis. Est & quē titulo frugalitatis auaritia sollicitet: & quē pdigalitas spē largitatis exhauriat. Personata sunt uitia. & imania mōstra formosis sub pellibus delitescunt. Accedit delectabilium sed transitoriarū: imo uero transeuntium: ac fugientium regiturba. Ambitio honorē nobis & plausū aurasq; uulgares. Luxuria blandas & uarias uoluptates. pecunia plurimarū regē sufficientiam ostētat. Nullus hamus sine esca. Nullus sine uisco ramus. Nullus laqueus sine spe. Accedit hūana cupiditas: p̄ceptis inopsq; cōsiliis. & falli facilis & īfidiis oportuna. In hoc igitur ācipiti: & lubrico & suspecto itinere: si quē forte tam cautum: uel natura: uel studium fecisset. Vt mundi fraudibus elusis: mundum ipse deciperet: frontem scilicet ostendēs populo similem: tota intus mente dissimilis: quem tu hunc uirum diceres? Hunc tamen ubi quærimus? & natura optima & ætate solida simul ac sobria opus est: & alienorum casuum obseruatione sollicita. Tu tamen hoc mihi nomen imponis ī mensum quidē (modo non irrideas) quod si hodie uerum non est. Deum oro: qui potens est etiam ab inferis excitare: ut uerū fiat. ante quā moriar. Sed quo hīc iocādo p̄grederis? multos fictiōibus meis opiniones de me cōcepisse magnificas. Fuit ars hæc fautor: quibusdā ex illustribus uiris: ut ingenio quodā ueras uirtutes mirantibus. Hinc & Numæ Pompilio diuini colloquii. & Publio Africano diuinæ etiā stirpis fama quæsitā est: mihi ars ea nō cōpetit: nihil habeo qd' ostentē: & tamē nescio quis me ab incunabulis superuacuis fati fauor insequitur: notior sum quā uelim: & scio de me quātuluscūq; sim: in utrāuis partem multa iactari. quibus ego nec deprimor: nec extollor. Scio populi totidē fere mendacia esse: quot uerba. & hæc qdem hactenus. neq; enim ut turbe displiceā: magnopere laborādū est. Nec dū desinit urbanitas tua: dicis me nō modo uulgus insulsū sed cælū ipsū fictiōibus tētare. Itaq; Augustinū & eius libros simulata quadā beniuolētiā cōplexum: re aut uera a Poetis & philosophis nō auelli. Quid aut īde diuellere: ubi ipsū Augustinū iherētē uides? quod nisi ita esset: nūquā libros de ciuitate dei (ut reliq; fileā) tanta philosophorū & poetarū calce fundasset. Nūquam tantis oratorū ac hystoricorū coloribus exornasset. Nimirū nūquā enim ī sōnis ad tribunal æterni iudicis tractus

Attēde ui
uētum ua
rietates: eo
rumdēq;
sub specie
boni inu
merabilia
uitia.

in chōnā
 in mōnā
 o dōmā
 Aurelium
 Augusti
 num ex li
 bris Plato
 nis: & ex ci
 cerōis hor
 tensio ad
 Christi re
 ligonem
 multa trā
 stulisse.

accesserat Augustinus meus sicut Hieronymus tuus nunquā exproba
 ti sibi Ciceronianum nomē audierat. quod cum audisset Hieronymus
 fidēq; dedisset: q; nunquā amplius libros gentiliū attingeret: quā dili
 genter ab oībus: sed a Cicerone præsertim abstineret: nosti. Augusti
 nū uero cui nullo somno interdictū erat non solū familiariter illis uti
 nō puduit: sed ingenue etiā fateri: se in libris Platonicoꝝ: magnā fidei
 nostræ partem inuenisse: & ex libro Ciceronis: q; uocatur hortēsius: mu
 tatione mirabili: ab omni spe fallaci: & ab inutilibus discordantium se
 ctarum contentionibus auersum: ad solius ueritatis studium fuisse con
 uersum: & lectione libri illius inflāmatum: ut mutatis affectibus: & ab
 iectis uoluptatibus uolare altius inciperet. O uirum ineffabilem: di
 gnumq; quem Cicero ipse pro rostris laudet cuiq; publice grates agat
 q; inter tam multos ingratos: unus uelit esse gratissimus. O uirum ma
 gnifice humilem: & humiliter excelsum. non qui alienis plumis orna
 tus auctoribus hic in sultet: sed q; iā xpiane religōis fluitantē puppim i
 ter hereticoꝝ scopulos agens præsensq; magnitudinis sine arrogātia
 sibi cōsciū ueritatem primordiōꝝ suōꝝ & adolescentie rudimenta cō
 memoret & doctor tantus ecclesie nō erubescat ducatū arpinatis hoīs
 (licet alio tēdentis). Cur aut erubesceret? Nemo dūx spemēdus est: qui
 uiam salutis ostendit. Quid ergo studio ueritatis obesse potest: uel Pla
 to uel Cicero? quorum alterius scola fidem ueracem: nō modo non
 impugnat sed docet & prædicat. alterius libri recti ad illam itineris du
 ces sunt. Eadem & de aliis dici possēt sed piget in re notissima: testes
 superuacuos cōquirere. Nec tamen ideo negauerim multa apud illos
 esse: quæ uitari oporteat. cū & apud nostros quædā sint periculosa in
 cautis. & Augustinus ipse i quodam operoso uolumine: de uberrima
 messe suōꝝ studiorum: internascentis erroris lolium proprio pollice
 decerpit. Quid ergo? rara lectio est: quæ periculo uacet: nisi legēti lux
 diuinæ ueritatis affluxerit: quid seqndū declinandū ne docēs. Illa aut
 duce secura sunt oīa: & quæ nocere poterāt: iā syrtibus & caribdi: aut sa
 mosis in alto scopulis notiora sunt. Vt uero iam tādē huic lasciuæ ca
 lūnie finis fiat. Vero ne an falso Augustinum aīo cōplectar: ipse nouit
 Et enim ubi nec fallere uult quisquā: nec falli potest. Vnde denia uitæ
 meæ: erroresq; cernētē misereri arbitror: præsertim si adolescētiae suæ
 meminit quā uagā: & aberrātē miseratus oīpotēs retraxit ad rectū iter:
 & nūc p harenosis africe litoribus: ubi aliquādiu noxie delectatus: uer
 gebat ad mortē: eternæ frōdētis Ierusalem sine fine municipē esse de
 dit. Inde mihi fauet: inde me diligit: quid enim dubitem: cum audiā
 in eo libro: quem de uera religione conscripsit: eū spe firmissima di
 centem? Quisquis angelorum deum diligit: certus sum q; me diligit
 Si enim ille contēplatiōe cōmunis dei angelicū amorē sibi pmittere

non metuit cum sit homo: audebo & ego qui homo sum: amorem humanum anime illius sacratissimæ: quæ nunc cælo fruitur: sperare. Sed enim nouis hic salibus aspergor. Ais enim mihi phisica etiam nunc & poetica ruminati Augustini dicta: quasi quædam sompnia uideri. Melius dixisses. illa relegenti: totam mihi uitam meam nihil uideri aliud quam leue sompnium: fugacissimumq; fantasma. Itaq; lectione illa excitior interdum: uelut e sompno grauissimo. sed urgente mortalitatis sarcina: palpebre rursus cocunt. & iterum expergiscor. & iterum & iterum obdormio. Voluntates meæ fluctuant: & desideria discordant: & discordando me lacerant. Sic aduersus interiorem hominem: exterior pugnat. nunc dextra ingeminans ictus nunc ille sinistra. nec mora: nec requies: & si pater eternus uoce prælia dirimens fufum dareta de manibus hentelli ardētis eripiat: uincet exterior. Quid multa? adhuc de fine sum incertus uiuoq; in spe ad uictorem mortis exclamans. Eripe me his inuicte malis. da dextram misero: & tecum me tolle per undas. Sedibus ut saltem placidis in morte quiescam. Sed nihil iocis lentius nihil flexibilius: quocunq; traxeris sequuntur. Quid ergo ais. sinxisse me mihi spetiosum laureæ nomen: ut esset & de qua ego loquarer: & propter quā de me multi loqueretur. rem autem ueram i animo meo Lauream nihil esse: nisi illam poeticam ad quam aspirare me longū & indefessum studium testatur. de hac autem spirante laurea cuius forma captus uideor: manu facta esse omnia: ficta carmina: simulata suspitia. In hoc uno uere ut iocareris: simulatio esset utinam: & non furor: sed crede mihi: nemo sine magno labore: diu simulat: laborare autem gratis: ut insanus uidearis: insania summa est. Adde q; egritudinem gestibus imitari bene ualentes possumus. uerum pallorem: simulare nō possumus. Tibi pallor tibi labor meus notus est itaq; magis uereor: ne tu illa festiuitate socratica: quam yroniam uocant: quo in genere: nec socrati quidem cedis: morbo meo insultes. Sed expecta. ulcus hoc cum tempore maturescet: uerumq; fiet in me Ciceronianum illud: dies uulnerat: dies medetur. Atq; aduersus hanc simulatam (ut tu uocas) Lauream: simulatus ille mihi etiam Augustinus forte p fuerit. multa enim & graua legendo: multumq; meditando: Ante quam senescam senex ero. Quis autem erit facetiarum modus? ubi desines? Quid ais? Tēptatum te quoq; fictionibus meis: ac prope delusum. immo uero delusum aliquādiu expectasse me Romæ: simulantem ingens ueniēdi: teq; reuidendi desiderium: tandem (quod spectatores callidi in circulatorum præstigiis solent) aperienti tibi oculos: & in artes meas profundius intendenti: omnem ingenii mei scenam patuisse? deus bone quid hoc est? calumniando tu quidem facies: ut magus sim. Iam Zoroastres uideri mihi incipio rector magie: siue unius tuorum. esto sim Dardanus

Aduerte
de suo a-
more er-
ga laureā
quid sen-
tiat.

Zoroastres
magice ar-
tis rector

uel Damigerō uel Apollo uel aliū si quē artea notiorē fecit. parū ne p
 stigii est: praestigiatores uerbo facere? Sed iam satis: supq; iocū traxi
 mus. Serio uelim mihi respondeas. Cesset quāuis ardor faciem tuā ui
 dēdi. quē laboriosissime i quartū annū iā protraxi: dū cogito: ecce ille
 cras aderit: ecce tu postridie mouebis. excidat quidā curarū nō medio
 cris cumulus: quem cū nullo mortalium nisi tecum equo aīo partires.
 Quiescat affectus cernendi: p̄clarissimum patrem tuū: magnanimos
 fratres: honestissimas sorores: exoptatos amicorum uultus. quātū demū
 extimaturū reris: mēnia urbis & colles: & (ut ait Vergilius) tuscū tybe
 rim: & Romana palatia cernere? Credi non posset: quātū urbē illā (de
 fertam quāuis) & ueteris effigiem Romae: spectare cupiam: quā nūquā
 urbis no
 uidī ubi segnitiam meam (si tamen segnities & nō necessitas fuit) incu
 stre laudes
 so. Exultare mihi uidetur Seneca ad Luciliū scribēs: ex ipsa uilla Scipio
 nis Africani: nec modicum ducit: uidisse locum ubi ille uir tantus exu
 lauerat. ubi negata patriae ossa reliquærat: quod si cōtigat hispano ho
 mini. quid me hoiem ytalicū sentire putas? Non de uilla literni: aut de
 Sciptonis sepulchro. Sed de urbe Roma: ubi Scipio natus est. ubi edu
 catus: ubi uictor idem: & reus: pari gloria triumphauit: ubi non unus il
 le: sed innumerabiles uixerunt uiri: quos nunquā fama tacitura est. De
 ciuitate inquā illa: cui nulla similis fuit. nulla futura est q̄ ciuitas regum
 etiam ab hoste dicta est. de cuius populo scriptum legimus. Magna est
 fortuna populi Romani: magnū & terribile nomē. cuius sine exemplo
 magnitudinem: atq; incomparabilem monarchiam: futurā p̄sentēq;
 diuini cecinunt uates. Neq; ego nunc Romanas prosequor laudes: ma
 ior res est quā ut possit a transcurrēte tractari: sed hæc cursim attingi: ut
 intelligeres: non paruipendere me regine urbis aspectum d̄ qua infini
 ta perlegi. & ipse multa iam scripsi: plura forte scripturus: nisi primor
 dia mea: præcipitata dies mortis abruptat. Finge me his nequaquam
 tangi quam dulce tamen est xp̄iano animo urbem cernere: cæli instar
 in terris: sacrosanctis martirum neruis atq; ossibus cōfertā. & ueri testiū
 præciosa cede respersam. Videre uerendā populis saluatoris ymaginē
 & in saxo durissimo: eternū gentibus adorāda uestigia: ubi ad litteram
 luce clariū impletū cernitur illud Esaie. Et uenient ad te curui filii eo
 rum. qui humiliauerunt te. et adorabūt uestigia pedū tuorū: omnes qui
 detrahebāt tibi. Circuire sanctorū tumulos. uagari p̄ apostolorū atria
 de christia
 næ religi
 onis ado
 ratione
 melioribus iā curis cōitātibus: & iquietā sollicitudine uitæ p̄sentis i li
 tore massiliæ destituta. Quæ cū ita sint: qd me segnē uocās? cū scias q
 iter meū: ex alieno p̄det arbitrio? Ego me ipsū tibi dederā. parū qdē
 sed ppetuū munus. Tu me alteri parere uoluisti. si alter pprie dicitur ta
 lis & tā unanimis germanus. nihil hic mihi cōsciū sū. si culpa est uel ti
 bi parce: uel fratri. In extrema litterarū pte ueritus forte ne lepidissimis

locis tuis offenderer. (Solet enim leōis quātūlibet blāda contrectatio
 aiantia parua pterere) suaue olētis unguētī dragmā adhibes. ubi pupu
 gisse uidebare. dū me ad te amandū: imo uero ad tibi reddendas amo
 ris uices prādulciter cohortaris. Quid dicā? Multa loq nō magis dolo Et dolorē
 re quā gaudio prāpedimur. hoc unum me tacentem nō ignoras. usq & gadiū
 adeo saxeus non sum: ut ad tam debitum amorem sit mihi necessariū impedire
 us hortator. atq; utinam in amando. non magis freno quā calcaribus multa loq
 egerem. Tranquillior iuuenta sequāretur. hoc saltem oro ne fin uolentem
 xisse me fingas. Vale.

Franciscus. Petrarcha. Acapito Columnæ. Salutē. P. Dicit. Morta
 le genus semper in peius ruere ac posthabitis melioribus deteriora
 curare studiosius.

On miror in te qd in oībus stupeo. in meaūt qror & lugeo
 publicū malū est. Quæ negligi sine piculo poterāt certatim
 qrimus. qd' apprime curandū erat. publice negligitur. quam
 fertilis ager: quā domus cōposita quam obsequiosus seruus
 quam sollicitus procurator: quam splēdida uestis: quam nitidus equus
 q pluchra uxor quam nostri corporis ornata superficies: oēs curamus
 quam pulcher & ornatus animus. curat nemo: nec se curaturum spon
 det: aut sperat sed (quod primū eē debuerat) differimus ad extrema. O
 Ciues ciues: quæreda pecunia primū. Virtus post nūmos. Sic est hodie
 Sic erat Flacci seculo. sic erit temporibus pronepotū (nisi forte melio
 ra d' posteris auguramur). Utinam id quidē spare possēmus. Sed (ut res
 eunt: idies peiora comitō: quāuis iam peiora uix possim nedum time
 re sed fingere). Certe sic uiuitur: eoq; criminum: ac furorum uentum
 est: ut procedi ulterius sine publico prācipitiō nō possit. Nunc nūc im
 pletum est quod ante tempus dixerat Satyricus omne in prācipiti
 uitium stetit. Enitemur tamen pro uiribus: ut semper aliquid accedat i
 sania. Nec nunquam a maioribus tradite licentiæ finibus contenti eri
 mus. nunquam cōmitemus: ut mētus uideatur horatiū: ubi ait. ætas
 parentum peior auis tulit nos nequiores: mox daturus progeniem ui
 ciosiore. Et (ut in tempus aliud grauiorem hanc quærimoniam dif
 feramus) insistentes cepto: semper uerissimum faciemus: quod. M. Var
 roni uiro longe doctissimo uisum est. quoniam si duodecimam cure
 partem quam impendimus ut pistor bonum nobis panem faciat
 impendissēmus in nobis: ipsi iam pridem boni essemus. (ut de
 anulis de calceis: de calamistris sileam. Sic est proculdubio: sic
 erit semper curabuntur superuacua: semper necessaria negligē

tur. In litteris tamen tuis clarissime uir: unum & te bone spei pignus habeo. uideris mihi uim pati: & (qui proximus ad salutem gradus est) statum tuæ mentis agnoscere. uideris mihi indignatione magnifica: cum primum se facultas obtulerit: ex his compedibus euasurus. Vale.

Franciscus Petrarcha Acapito Columnæ. S.P.D. Inuitat eū ad Poeticam Cenam ut ueniat.

D cenam expectatus uenies: memorq; non hic cupidinatiū forum esse. Poeticum tibi conuiuium præsto ē. idq; nō Iuuenalis: aut Flacci: sed quale a Vergilio pastorale describitur. mitia poma: castaneæ molles: & præssi copia lactis. Cætera duriora: inelaboratum ac rigidum panem: fortuitum leporem: aut peregrinam gruem: idq; perraro: & callum fortassis apri rancidioris inuenies. Quid multa? neq; locorū nec uictus asperitas ignota est tibi. Itaq; non pedibus tantum: sed ut facere: plautinus parasitus ait: calceatis dentibus ut uenias admoneo. Vale.

Franciscus Petrarcha Iohanni Columnæ. S.P.D. Soracte Mons: Opidaq; non nulla circūstantia describuntur.

Eroportunum curis meis locum si nō alio properat: animus nactus sum in regione Romana. Caprarum mons dictus est olim credo q; siluestribus uirgultis obsessus: capris quam hominibus frequentior haberetur. Paulatim cognitus loci situs & spectata fertilitas: habitatores aliquot sponte contraxit a quibus arx eminenti satis tuinulo fundata: & domorum quantum colli angustus patitur: adhuc uetus caprarum uocabulum non amisit. Locus ignobilis fama: nobilioribus cingitur locis. Est hinc soracte: mons siluestro clarus icola: sed & ante siluestrum: poetaum carminibus illustris. hinc cimini cum monte lacus. quorum meminit Vergilius. Hinc sutrium quod non nisi duobus passuum millibus abest: sedes Cereri gratissima: & uetus (ut perhibent) Saturni colonia. Campus ostenditur non longe a muris. ubi primum in Italia frumenti semen: ab aduena rege iactū dicunt primam messem falce defectam. quo beneficio: miraculoq; delimitis animis: in partem regni uiuens in opinionem diuinitatis uita fuerit: fauore hominū exceptus: senex rex: & falcifer deus est. Aer hic (quā tum breue tempus ostendit) saluberrimus. hinc illinc colles innumeri: altitudine nec accessu difficili: & expedita prospectui. Inter quos & umbrosa laterum conuexa & opaca circum antra subsidunt. Vndiq; submouendis solibus frōdosum nemus erigitur: nisi q; ad aquilonem

Caprarū
mons

Soracte
mons

Sutrium
etruriæ ci-
uitas: ubi
saturnus p
mus italo
rum dici-
tur fruges
terre com-
misisse.

collis humilior apricū aperit sinū: mellificis apibus floream stationē:
 Fōres aquarū dulciū imis uallibus obstrepūt: Cerui: Damæ: Capreoli:
 & feri nemorū greges apertis uagantur collibus. Omē uolucrū genus
 uel undis uel ramis imurmurat. Nā boū & oīs māfueti pecoris armē
 ta: & humani laboris fructus: bacchi dulcedinē: & cæteris ubertatem:
 ad hæc & illa naturæ dona: uicinos lacus: ac flumina: & nō longiquū
 mare prætereo. Pax una. quonā gentis crimine: quibus cæli legibus: quo
 fato: seu qua fide: ui: ab his terris exulet ignoro. Quid enim putas? pa
 stor armatus siluis inuigilat: nō tā lupos metuens: quā raptores. Lorica
 tus arator hastā ad usū rustici pugionis inuertēs: recusatis bouis ter
 ga sollicitat. Auceps retia clipeo tegit. & piscator hamis fallacibus he
 rentē escā rigido mucrone suspēdit (quodq; ridiculū dixeris) aquam
 e puteo petiturus. rubiginosam galeā sordido fune cōnectit. deniq; ni
 hil sine armis hic agitur. Quis ille pnox ululatus uigilū ī mēibus: quæ
 uoces ad arma cōclāmātū? Quæ mihi in sonorū locū: quos blandis
 e fidibus exprimere cōsueuerā: succedere. Nihil icolis hæc regionum
 inter se: aut tutū uideas: aut pacatū audias. aut humanum sentias: sed
 bellum & odia & operibus demonū cuncta simillima. His i locis pa
 ter Inclite inter uolentē ac nolentē dubius iā sextūdecimū diē ago &
 quantū potest ī rebus omnibus cōsuetudo fragore militum: & strido
 re lituum cæteris in arcem cōcurrētibus: me sæpe p hos colles uagum
 uideas atq; aliquid quod posteritatem mihi cōciliet: assidue meditan
 tē. Omnes me cum admiratione respiciunt: ociosum intrepidum & ī
 ermē. Contra ego oēs admiror pauidos: sollicitos & armatos. Hæc ē
 humanarū uarietas actionum. Quod si forsā īterroger: an hinc migra
 re malim. non facile dixerim: & ire iuuat: & manere delectat. Ad pri
 mum pronior sum. Nō quod hic molesti quicquā patiar. sed romani
 uisurus domo moueram. est autem secundū naturam: ut usq; in finē
 uotorū anius nō quiescat. ex quo maxie colorē mihi uidetur habuisse
 opinio illa quæ beatifica uisione dei in qua consumata felicitas hoīs
 cōsistit defunctorū aīas tam diu caritatas astruebat donec corpora re
 sūpsissent. quod naturaliter nō optare nō possunt quāuis illa senten
 tia: multorū saniori iudicio uicta: & cum auctore suo: da ueniā quæso
 qui ualde eū sed non erroris eius dilexisti sepulta iā pridē sit. Vale.

aīum nun
 quam nisi
 optato si
 ne adepto
 qescere

Fra: Pet: Iohāni Columnæ. S. P. D. Causas moræ apud Caprarum
 montem recenset:

N hoc ecce Capræ (imo uero) leonū ac tygridū mōte quo
 liber agno mitior ursus iste tuus habitat: Anguillarie co
 mes: amator pacis: sine bellog metu. Inter bella securus nō

sine pacis desiderio: hospitalitate secundum nemini: consilio tuges: blande
seuerus: & rigide benignus in suos: pyeridum familiarissimus: & excellenti
ingenio: mirator elegantissimus ac laudator: & secundum non aduersum (ut
ille) sed conueniens moribus suis nomen sortita Agnes coniunx eius
præclarissima soror tua: de qua (ut de carthagine Salustius ait) silere me
lius puto quam parum dicere. Sunt enim quedam quæ nullo meli
us modo: quam stupore & silentio laudantur. Horum ex genere so
ror tua est. hoc concors: & mite par coniugium: ceu rosas: aut lilia totidem
notaui inter spineta ac tribulos odiorum horum suauitate ut cumque reliquo
rum temperatur asperitas. Accessit diuinus & singularis uir Iacobus de
colonia: löberienfis Episcopus germanus tuus: ad quem cum aduentus mei
nutium promississe per litteras quid me agere uellet interrogans: quoniam
obsidentibus omnibus aditus domus tuæ hostibus: non tuto uidebar romam
petiturus. Rescripsit ille congratulatus aduentui: & expectare iubens: pau
cisque post diebus: ad septimum. Kal. Februarii affuit cum stephano fratre
primogenito: cuius etiam uirtus eximia (magna quidem materia uatum)
est. neque amplius quam ceterum armatis equitibus stipatus uterque: non sine spe
ctantium horrore transiuerat: cum quingentos: & eo amplius sub hostium si
gnis esse constaret: sed ea (quæ sæpe bellum conficit) fama ducum: iter strau
erat. Cum his ego nunc generosis spiritibus habito tanta dulcedine: ut sæ
pe alibi quam in terris esse uidear: nec iam romam magnopere requiramus: ibi
mus tamen. quamuis denuo dicantur aduersarii reditum in urbem accurati
us obstruxisse. Vale.

Fran. Pet. Iohanni Columnæ. S. P. D. se nihil in presentia scribere pos
se ostendit: eo quia magnitudinem ruinæ urbis ita obruatur ut quid ai
ferat ignoret.

Burbe roma quid expectet: qui tam multa de motibus acce
perit: putabas me grande aliquid scripturæ: cum romam pue
nisse. Ingens mihi forsitan ipostere scribendi materia oblata
est. In presentia nihil est: quod inchoare ausim miraculo rerum tā
taræ & stuporis mole obrutus. Vnum hoc tacitum noluerim. contra ac
tu suspicabaris accidit. Solebas enim (memini) me a ueniendo dehorta
ri hoc maxime preteritu ne ruinosæ urbis aspectu famæ non responden
te: atque opinioni meæ ex libris conceptæ ardor meus ille lætesceret. Ego
quoque (quamuis desiderio flagrare) non iuitus differebam: metuens ne
quod ipse mihi animo sinxeram: extenuaret oculi & magnis sepe noibus
inimica presentia. Illa uero (mihi dictum) nihil iminuit: sed auxit omnia. Vere
maior fuit roma: maioresque sunt reliquæ quam rebar. Iam non orbem
ab hac urbe domitum: sed tam fero domitum miror.

Fran. Pet. Iohanni Columnæ. S. P. D. Iohannam & Agnientem sorores
collaudat: Mulieribusque: quæ Rome atque apud externas nationes uirtute cla
ruerunt comparat.

Sunt qui romanorū ueteres matronas: singulas singulis lau-
dibus attollant. Et Lucretiæ quidē pudicitiam ascribunt.
Martiae grauitatē: pium ipetum Veturiæ. Cōiugalī amor-
is ardorē Portiæ. Claudie hilaritatem sobriam. Iuliae face-
tias: & eloquētiā muliebrē. Urbāitatē Ceciliæ. Liuiæ maiestātē. Cor-
neliæ alteri generosū robur aī. Alteri morū uerborūq; dulcedinem.
Sunt & qui pegrinas suis laudibus psequantur. honestatē ī Penelope
in Arthemisia amorē imortalē. In Ipsicratea tolerantiam. In Thamiri
fortitudinē. Cōsiliū ī Thetide: modestiam ī Argia: pietatē ī Anthigōe:
ī Didone cōstantiam admirantē. Vellē ut. ii. laudatores uetere sorores
tuas Ioannam & agnetē cernerēt. haberēt pfecto ī una domo amplis-
simam laudandi materiam: neq; femineis titulis cōquirendis: per oēs
terras: & p tam multa secula uagarentur. Quicquid usquam sparsim q̄-
ritur. apud has simul iuenitur. Tu uiue nō uirtute tantū ppria: sed ma-
gni genitoris gloria: fratēq; cōcordia: & talium sororū pietate felicis-
simus. Vale.

Eiusdē Francisci Petrarchæ Epistolæ de rebus familiaribus Li-
ber tertius Incipit. ad thomā Messanensem.

(Fran. Pet. Thomæ Messanēsi. S. P. D. Addubitationis de Thyle ī
sula rescriptio: uarieq; ibi de ea insula opiniones.

Erambulāti uetere cōfinia: accessu qdē aspa: sed a
mæna cū pueneris. creber scrupulus īgenii pede
calcādus ē. hoc sane quē tu tibi nup̄ iectū scribis
ego iā pridē p̄mor: q̄roq; itidē: q̄nā mundi parte:
Thyle sit insula. q̄ro. sed (ut uere fatear) nec certo
indice: nec ad rē ducentibus cōiecturis: aut ipsam
aut ulla iueniēdi spē iuenio. & hæc tibi qdē: ex ip-
sis Britānici oceani litoribus: pp̄quior (ut fama
est) ipsi quā uestigamus īsulæ scribo: pfecto unde: uel ātquo litterarū
studio uel noua ac sollicita locorū idagie: certius aliquid scribere pos-
se debueram. Ultimam quippe terrarū esse nō ambigitur. Hoc Vergi-
lius canit. Hoc Seneca. Hoc secutus utrūq; Boetius. Hoc oīs deniq; scri-
ptorū cohors. Illud quoq; satis iter multos cōueit. ī occiduo tractu sitā
quam lōgissime ab ortu solis & a meridie recessisse. Ceterū nobis ī oc-
cidēte positus stimulus addidit ipsa uicinitas. si ad oriētē sita esset: for-
te nō magis thilē: quam thopbanē curaturis. Cū uerō britanniam: &
hybernem: cunctasq; orchadas in occidentali oceano: ad aquilonem
Inq; eodē: fortunatas īsulās: ad Austrū: parti usu: parti assiduo comme-
antiū testimonio nō aliter pene: quā ipsā italiā: aut gallias nosceremus
circūspicere: mirariq; cepimus aliq̄toq; scrupulosius īgrere sicubi ūdis

Thyle īsa
la: ultima
terræ: ex
uergilii
Senecæ. &
Boeti au-
toritate.

emergeret: celebrata hæc oïum litteris insula. quã in nostro oceano
& antiquorū locauit auctoritas: & nūc etiã oriẽtaliū populorū ac toti
us orbis cōfirmat opinio. Quid multa: euenit huic: quod sæpe claris
uiris accidit. ut ubiq; sint quã in patria notiores. percontare occidẽtis
accolas indocti ipsum insulæ nomẽ ignorāt. litteris utiq; clag nomẽ
insulæ est. Insula uero nō minus ignota: quã uulgo. Mihi quidẽ de
hac re cū Ricardo quondã anglorū regis cancellario sermo nō ocio
sus fuit: Viro ardentis ingenii nec litterarū inscio. & qui ut in Britānia
genitus: atq; educatus: abditarūq; rerū ab adolescẽtia supra fidẽ curio
sus talibus p̄sertim questiūculis enodādis aptissimus uideretur. Ille au
tẽ seu quia sic speraret: seu quia puderet ignoratiã fateri (qui mos ho
die multorū est: qui non intelligūt: quãta modestiæ laus sit: hoĩ nato
nec nosse oĩa ualenti: p̄fiteri ingenue se nescire quod nesciat) seu for
te (quod non suspicor) quia huius mihi archani notitiã inuideret. Re
spondit certe se dubietati meæ satisfacturū. sed nō prius quã ad libros
suos quorū nemo copiosior fuit: i patriam reuertisset (Erat enĩ dum i
amicitiã eius incidi tractandis domini sui negociis: apud sedẽ aposto
licã pegrinus. ea scilicet tẽpestate: qua inter p̄fatu dominū suū & frā
corū Regē prima diuturni belli semina pullulabāt: quæ cruẽtā me
sem postea protulere. nec dū repositæ falces: aut clausa sūt horrea) sed
dū promissor ille meus abiisset: siue nihil inueniẽs: siue nouiter in iun
cti pontificalis officii graui munere distractus: quãuis sæpe litteris in
terpellatus: expectationi meæ nō aliter: quã obstinato silentio satisfe
cit ita mihi thyle: amicitia britānica nihil notior facta ē. Post annos
uerō: uenit in manus meas libellus: demirabilibus hybernici a Giraldo
quodã aulico Henrici secūdi regis Anglorū: licet tenui rerū stilo: nō ru
di tamẽ uerborū arte contextus. quẽ ne totū bibliothecæ nostre fori
bus excluderẽ: breuis quedam ipsius particula p̄meruit. ubi de hac ea
dem insula nostræ similis & operosa dubitatio inserta erat. Itaq; simi
litudo una ingenii mihi totius opis cōmẽdauit auctorẽ. Aliquot ibi
scriptorū sententias attingit. q̄ insulæ oceani quæ circa britāniã
quæ ue inter arcthō & occasū sunt: extrema sit thyle. Vbi æstiuo nulla
nox: brumali contra solstitio: nulla dies. Ultra quã pigrū atq; cōcre
tū iaceat mare. Ad hæc Solinū: & ysidorū testes citat. ignotam nihilo
minus insulā occidenti: nullāq; huius uel naturæ: uel noĩs illic esse cō
firmat. Ideoq; cōiecturā sequẽs: aut famosam: sed fabulosā insulā existi
mat. aut infinito ab aliis spatio secretā: nusquāq; alibi: quã i itimis bo
realis oceani secessibus requirendam. cuius sententiæ astipulatorem
facit orosium. poterat. & claudianū ubi yperboreo dānatam sydere
Thylẽ ait: Hoc tamen omisso rē agit. & ad hūc fere modū ille disputat
ta testes quos inducit examina: quam sibi cōstet. & quanta sit dictis si

des intelliges. Ego enī nunc a libris oībus quā longissime absū. & id
 unū i hac peregrinatiōe molestissimū experior: domo egressus. Nullū
 latinæ lingue murmur audio. domū regressus: comites libros cū qui-
 bus loqui sū solitus: nō habeo: oēm mihi colloquiū cū memoria mea
 est. hæc igitur ex tēpore & memoria scribo: ita ut de quibus illā hesitā-
 tē uideo: silētio potius quā calamo cōmittēda credideri. Multa sane
 nō aliter quā si sub oculis libri essēt memini. quæ frequēs horū cogita-
 tio mihi altius atq; tenacius ipressit. Pliniū ille secūdū forte nō lege-
 rat quo nemo certius rē expressit: quā uere definire nō ausim: cū illd Plinius in
 sp occurat. Quid ita oībus habeatur icognita īsula tā uicina: tā celebris secūdo na-
 Sed dicā quid ipse plinius secūdus secūdo naturalis historie libro sen- turalis hy-
 serit. Thylē esse insulā sex dieꝝ nauigatione: ī septētrionē a britānia storix de-
 distantē. Vbi semestrē æstiuū diē: ac paris spatii brumalē noctē eē cō- Thyle insu-
 iectat. & uiolēto quātū sibi uidetur ratōis argumēto: & p̄terea nescio la
 quo phoceali pythia massiliēsi teste utitur. Quæ si uera sunt quātulū
 hic abest Thyle ipsa quā q̄rimus. cuius apud indos (ut auguror) fama ī
 gens: apud nos notitia nulla est. Seruius quidē & si grāmaticus me Seruii grā-
 lior quā uel cosmographus: uel poeta: sequēs tamē priorū uestigia su- matici opi-
 per illū uergilii locū tibi seruiat ultima Thyle. sic ait. Thyle insula est nio d̄ Thy-
 oceani inter septētrionalem & occidentalē plagā ultra britanniā: hi- le insula.
 berniā: orchadas. uides ut unū fere signū oēs aspiciāt? ut inter septen-
 trionē & occasū: ac nō procul a Britānia uario sermone cōueniāt? ubi
 si corpore cōuenissēt re cogēte: mutassent forte sententiā. Duo lon-
 gius abscedūt a cæterorū dictis: sed an ad uerū propius accedant: an p̄-
 pter distantia: nō ita manu (ut aiūt) mendaciū prēdi possit: incertū ē. Ho-
 rū alter orosius est: cuius supra mētio est habita. Alter uero pomponi-
 us mela nobilis cosmographus: quē plinius ī multis sequi solitus hic
 neglexisse uisus est. Is enī toto āno unū solis ortū uerno: unūq; autum-
 nali equinoctio occasū. atq; ita una die dūtaxat: unaq; nocte distinctū
 āni spatiū: hyperboreis populis assignat. primus ī litore asiatico super
 Aquilonē ripheosq; montes habitantibus oīum (si quid sibi credi-
 mus) mortaliū inocētissimis: fælicissimisq; Thilē aut iter oceani insu-
 las. Belgæ litoribus oppositā testatur: noctes ibi breues hyeme quidē
 fuscas. æstate lucidas. solstitio nullas. Adest tanta discordia: ut mihi q-
 dem nihilo uideatur occultior insula ipsa quam ueritas. Sed bene
 habet: quia quod laboriose q̄rimus. ip̄one nescimus. lateat ad aquilo-
 nem thyle: lateat ad Austrū nili caput: modo nō lateat ī medio consi-
 stens uirtus. & huius uitæ breuis semita per quā magna pars hominū
 palpitādo titubādoq; proficiscitur: ad incertū finē ābiguo calle festinās
 Ne ergo nimis magnā operā ip̄endam in īquisitione loci: quē sōt
 san iuentū cupide linqueremus: claudenda iā epistola: & tempus cu-

ris melioribus ip̄edēdū ē. Hæc sūt q̄ d̄ hoc ābiguo tibi nūcex ip̄a (ut ita dixerim) iqsitōis area excutere potui. reliq̄ a doctōribus exige. Mihi qdē si hæc nē latibula riāri & abdita nōsse negatū fuerit me ip̄m nōsse sufficet. Hic oculos ap̄iā. Hic figā ituitū orabo eū q̄ me fecit: ut se mihi me q̄ simul ostēdat. & (qd̄ uotū sapiētis ē) notū mihi faciat finē meū. Vale
 Fran: Pet: Thomæ Messianēsi. S. P. D. superuacaneū esse Cūras hoīum i lōgū protendi i ætate breuissima.

Quid ad litteras tuas dicā? Vereor ne humanoꝝ torrēs rapi
 q̄ diffimus erroꝝ amicū nostꝝ fūdo aluei rotatū cum uniuerso rapiat. Senescit (ut uides) inter ludos: atq; p̄stigia fortunæ: multa sibi promittēs: quæ (mihi crede) nūquā uenient. Vna tamē excusatio est. oēs idē fere morbus habet: quē iuēies: qui nō spe craftinæ quietis hodie labore. Hæc fælicitas: hæc mortaliū uita ē. Mirus furor: nec minor ideo quia publicus. Hiare i uentos: & certis bonis abiectis icerta sectari. Ignorāt hoīes: quātum lucri sit spes inanes & fallaces p̄dere. Nulla grauior sarcina. nulla tamen tristius deponitur. Vsq; adeo malis etiā propriis delectamur. laborat ille quidem & suspirat: & anhelat supuacue. & cōtra flacci sētentiā: Terras alio calentes sole p̄mutans breui fortis iaculatur euo multa. Non accuso i aliis: qd̄ in nobis excuso: tulit & nos multa uidendi ardor p̄ terras ac maria: & nūc maxie ad extrema terræ ea me uoluptas traxit pellēte hīc rediore: morūq; odio quo rursus dura necessitas retraxit: nudius tertius applicui: & cum multa inde tibi scripserim: reuersus puluerulentū calamū tuo primū nomie deterfi. Amicus autem noster: nō ut doctior redeat nullum mundi litus iaccesum sinit: & oī uento caduce frondis more circumuoluitur. Suspirioꝝ eius nullus (ut auguror) finis erit nisi qui uitæ. Hoc sibi uerbis meis dicito. raro quidē p̄meditata succedūt: sed finge succedant: crescit cum fælicitate miseria. Id haud difficile p̄suaderi posset ex p̄to: nisi cōsuetudo pessima aures salutaribus uocibus obstrueret. Sed ipse de se uiderit. tu uero ceptum tene. & ne turba delirantium aīum a proposito cōuellat caue. Sænece: imo uero ipsius naturæ uerbum est. Nec multo opus est: nec diu. Vale.

Præmeditata nunquā succedere.

Fran: Pet: Stephano Colūnæ Iuniori. S. P. D. Vti uictoria nesciēti: Frustra esse q̄ uicerit: Exēplo Hānibalis Pōpei: Cyri. Allexandri: Agamemnonis: ac Scipionis africani.

Oruisti uir fortissime uincere. Scito sapientissime uir uti uictoria. ne quis unquā nostꝝ tibi possit obiicere: qd̄ cānen si quondā die Maharbal hānibali. qui si consilio obsecutus: recto calle ab acie romā sanguie nostro rorantia signa uertisset: qnā sit hystoricoꝝ opinio nō ignoras. Sed illius ip̄iis ausibus obstitit italiæ fauens deus. idē pios adiuuans conatus: aciē tuā comitabitur: uestigia diriget: se duce uictoria signa nō deseret. Ille tibi nunc p̄

petuam uictoriā: ultimumq; tuorū hostiū exterminium pollicetur. qui de tot oli barbaricis legionibus piā paucitatē Theodosii p̄cipis saluā fecit. Et tu profecto iustissimā causam foues. & qui illius tunc iustitiæ fuit: tuæ nunc testis est x̄ps: deuotissime tibi diebus ac noctibus inuocā dus: ut pagat quod incepit nō equidem procul ille: sed tecum est. & te cum erat (mihi crede) dum uinceret. Alioquin quonāmodo cum paucis tantum fudisses exercitum? Atq; unus duos sup̄bissimos hostes ica utusq; idē ac prope semiermis p̄meditatos illos & instructos iopino Marte tam celeriter oppressisses? Aderat proculdubio celeste p̄sidium. Ad eritq; quotiens nō mutata iustitia partis tuæ: pie reuerenterq; postulabitur. I tanto securus duce: & de cesorū sanguine renascentē puerē ecclesiæ spoliis oneratum p̄dam uerius scito esse quam p̄liū. prior nempe uictoria ut gloriosa sic iops fuit. hæc tam opulenta quam facilis: uade igitur ad certam uictoriā: potius iam ad ambiguum certamē: & uade non tam propriis uiribus quā diuino sisus auxilio. Ipsa pro te etiā elemēta pugnabūt q̄ p Theodosio pugnauerūt (qđq; ait Claudianus) Tibi mittet ab astris eolus armatas hyemes tibi militat ether: & cōiurati uēiēt ad classica uēti. Nā & tu quoq; cū crucis hostibus: licet x̄pi nomē usurpātibus: bellū geris. qđ sic esse nouus eugēius ex agno lupus: tyrannus ex clerico: oppressit ac nudate p. italiam testantur ecclesiæ. Te nō tuarū magis quam suarū iudicē offensarū poscit lesa diuinitas. Noli geminæ deesse uictoriæ: neq; i his quæ gesta sunt sp̄e usq; adeo posueris: ut quæ sint gerenda: non uideas. Aliquid est actum: imo multum imo plurimum: imo nihil cum p̄cipio finis desit. Ne q̄lo cum uictoria uti possis frui malis: qua in re nostro quidem optimo sed pessimo facto suo errasse tantus ille militiæ magister arguitur. Quamuis autem unum illud oībus belloꝝ ducibus: qui sunt: quicq; erunt oībus seculis abunde cautionis ac documenti præstare debeat ne tamē in tam magno negotio. unius exempli cōmemoratione mouearis: & nostra & pegrina subiiciam. Magnus Pōpeius ad dirachium uictor iuliū Cæsare prope captum dum retinere posset: abire p̄misit: siue ignorantia rei bellice i duce probatissimo: siue fortuna familiari suo i extrēis necessitatibus opē ferens: siue (q̄ uulgatior fama est) mira p̄sens atq; uti nam felix humanitas illa fuit: ex qua mox in thessalia calamitas publica: & i ægipto ducis ipsius mors miserabilis cōsecuta ē: & i africa Catonis simul ac libertatis iteritus: & i hispania tristis reliq; strages: & Romæ spoliātū ærariū: oppressæ leges: atq; ibidē succictus ferro abdito senatus: & uictor i Capitolio quod quattuor triumphis ornauerat interfectus: hinc perusii ac mutinæ grauis obsidio: & crudelissima parmensium clades. cuius in phylippicis Cicero meminit: & pharsalia nostro sanguine rursus infecta: & sub leucadio: atque etneo uerticibus: illa ingentia bella naualia. Postremo inde usque in seculum nostrum

Fortunā
Cæsari fa-
miliarem
fuisse.
Incómo-
da ex Cæ-
saris uicto-
ria.

Cyrus p[ro]p[ri]a tantor[um] series malor[um]: ut & ip[s]o[m]b[il]is enumeratio sit & amara memo-
 & rex Ale ria: nec d[um] miseriae finis ullus appareat. Quid de ciro rege p[ro]p[ri]a loq[ui]t[ur]
 xader ma qui (ut p[ro]p[ri]e dicā) uictor i[n] p[ro]lio i[n] uictoria uictus fuit. Quid de Alexan-
 cedo. dro macedone? qui bello i[n] columis i[n] cōuiuio p[er]iit. Agamēnō famosū

illd ac sup[er]bū ylio strauit. Africanus mior: noster (ut ita dixerim) policer-
 tes: Carthaginē atq[ue] numatiam funditus euertit. Vterq[ue] i[n] bello quam
 post uictoriā tutior: militiae q[ue] felicior quā domi. quos nō minus mo-
 ribus quā locis: t[em]p[or]ibusq[ue] distātes sciēs i[n] hac breuis epistole parte cōiū-
 xi. q[ui] p[ro]p[ri]e par fatū: atq[ue] idē abor[um] exitus uideretur. uictores hostiū. quib[us]
 q[ui] sua p[ro]domita: ac subacta barbarie iter āplexus nefādiffimae cōiū-
 gū p[er]iere. Nihil hac (fateor) ad nostrū p[ro]positū. Itaq[ue] rē oēm ad unū fi-
 nē deduco: ut ostēdā multa etiā uictoribus metuēda. Nusquā igitur

Sic Luca gestae rege fiducia subsistēdū. p[re]cedēdūq[ue] lōgius assidue. ac more Cae-
 nus. Semp sareo: urgēdū ipigre successū: istādūq[ue] fauori nūinis: credēdūq[ue] nihil
 nocuit dis actū dū agēdum aliquid sup[er]sit. Alioquin multis bello suspectiorē fu-
 ferre para isse uictoriā: & uerēdū ualde ne melius fuerit nō cepisse quā ceptū me-
 tis. dio procurentis facti calle deferere. Vale.

Frā: Pet: Stephano Colūnae iuniori. S. P. D. Reddit eū Certiorē de qui-
 busdā & carmine & soluta oratione ad eum missis litteris.

E uniuerso rege tuae statu quid sentire: breue quiddā tibi
 bellacissime uir: materno pridē sermone cōscripserā: ut pos-
 set militibus ēt tuis inotescere: tecū i[n] partē laboris & gloriae
 profecturis. Subinde aut[em] pariēte noui aliquid sēp i[n] genio:

eidē tibi carmen ex meo alienoq[ue] cōtexui ea lege: ut primus meus: se-
 cūdus alicuius probati poete uersus esset. atq[ue] ita ut legētē: nō sentētia
 rū modo artificiosa cōnexio: sed uerbor[um] quoq[ue] cōsonātia delectaret.

Qua i[n] re ceu noui poematis (tenui licet iuētioe) gloriabar donec mis-
 so iā carmine deprehēdi alios ante me hoc genus attigisse: uerūq[ue] qd

Nihil sub hebreus sapiēs dixit. Nihil nouū sub sole. quod & ait comicus poeta: ni-
 hil nouū

hil dictū: quod nō sit dictū prius. Nouissime p[ro] nūtiū Stephani senio-
 ris magnanimi patris tui: quo plures uirtuti stimulos incuterē scripsi

oratione soluta & libera. quā si habes: nihil est quod mutē: nihil quod
 adiiciā. quāuis enī multa se offerāt: tamē sapiētē monuisse satis ē Vale

Fra: Pet: Eidē: Salutē. P. D. Solitudinē nō oratione laudari posse: sed
 experientia probari.

Ostulas tibi statū uitae solitariae quē hac aetate sequutus uideor
 p[er] (ut asseris) p[ro]pter morē hoīum nostror[um] breuib[us] uerbis exponi

Vtq[ue] imitādi: an irridēdi auidius nescio: tu scis: Ceter[um] quā ma-

gnā rē inter āgustias cogi: ac breuiter dici uelis forsan ignoras. Sunt de hoc ipso disertorū hoīum libelli: nec tamē (quātū mihi uideretur) a quoquā sufficienter adhuc laudata res est. de qua saepe mihi (fateor) scribere aliquid īpetus fuit: & fecissem nisi. quia nōdū: aut īgenio: aut stilo: aut re: notitiā satis fido. Quod ad te pcesq; tuas attinet. Ego qdē (ut nūquā equis auribus laudatorē uitae huius audiā nisi qui primo dulcedinē eius aliqua ex parte gustauerit: cū innumerabilibus bōis hac affluat quae nec audiēdo: nec legēdo deniq; nec aliter quā expiēdo discūtur) sic frustra: quēquā doceri uelle rear nisi eadē experiētia magistra. Quid enī refert quāto eloquio res agatur: aut nō intellecturis: qui audiēt. aut minie credituris? Tu itaq; si te solitudinis meae admiratio & imitadi studiū trahit (ut p̄dicas) Noli me curis aliis itērum fatigare. Noli narrationē iparē rebus exposcere. Sed si modo tu (quod ego quia ualde uereor: saepe repetō) pura mēte discendiq; nō tentādi anio īterrogas: ueni & uide. quodq; ipse tibi debere potes: alteri ne debeas. Desine tuage auriū pruritū: alieni sermonis unguibus scalpere. leuiores fabellis idē cōsequi nō prohiberis. idq; fiet honestius: quā si tractatum rei gradis extorqas: ad nihil aliud: aut ānuēti profuturū: aut petēti quā ut legētis itētio culpari possit: & sint scribētis uerba cōtēptui. Vale

Fran. Pet: Stephano Columne iuniori. S.P.D. De summo bono disceptatio & quae uere dici possit sūma fālicitas.

Vid ī q̄stioē pposita sentiendū putes: ipse uideris. Nec atas q nec librorū lectio: nec re: expiētia defuerit. Apud me qui dem re: nō honestas: uel sola cōsultatio turpis est. si sentētiā extoques. absit a me nō modo summū: sed (quoniā & ī hac opinione stoycus quā Peripateticus & ī oībus Stoycus multo quā Epicureus esse malī) ne aliquid quidem bonum ī diuitiis: aut ī uoluptate reponere. Cōmoda sunt haec & adminicula uitae mortalis. itaq; illd fortunae: hoc corporis bonum uocant. Bonum uero quod q̄rimus ī aīo est: nec corpori seruiens: nec fortunae. Caetera uocari bona fateor: sed nō esse cōtendo: Ne ue me forsan errore lapsū putes ī aduertēter: hoc dicere. nō sū nescius quid de hac re Aristoteles. quid Epycurus sētiat. sed philosophātium auctoritas nō īpedit iudicii libertatem. Mihi illa phylosophorū diuinorū ueriorq; sententia uidetur. beatos esse nō posse qui bona diuidant tripartito. Vnū bonum est: unum quod fa licet faciat. Vestra quidem nimis iops & emendicata fālicitas est. ad quam nō modo forma corporis & prosperior ualitudo sed diuitiae ēt admittuntur: seu potius exiguntur: nimis fugē īsidiis exposita nimis de niq; sollicita semp ac trepida: quo nihil est a fālicitate remotius. Nā

Quod sit
summum
bonum.

illa Epycuri i uoluptate cōsistens nō solū nulla fālicitas: sed extrema miseria est. quid enī hōi miserius quā humanum bonum: bono pecudis: hoc est rationē sensibus substrauisse? Sed nō ne ego parē sani capitis uidebor: qui iter tantas partes: sup. lite tā dubia iudex nō electus accesserī? Credat igitur quisq; qđ credidit: dux ē enī ab iueteratis opinionibus auelli. extant de his phylosophorū tractatus uarii quorū nix noia epistole clauderentur angustis. Extat integer Cicerōis liber: qui de fine bonorū & malorū īscribitur: quē cū legeris nescio an quicquā uel auribus uel īgenio relictū sit: qđ requirendū putent. Sed quoniam a me nō quid uerū (id enī forte abditū est) sed qđ mihi uideretur postulasti: breui rē oēm fine cōcludo: noli iniquis consultoribus: aurem p̄bere. neq; famā neq; salutē tuā diligunt id tantū cōsulunt: quod uel sibi eligerent: uel tibi gratū putant Tu uero nihil prāter honestum cogitare nihil ī bonis numerare debes. At utile lucrū est. Ita pr̄sus si cum honestate cōiūctū sit. Alioqui nil noueris esse posse dānosius. Vulgatum est: quid de hoc ipso ī officialibus libris Cicero idē disputet. Sed magna pars legentiū: rerū negligēs: solis uerbis inhiat. & prācepta uitae iudicio auriū quasi totidē fabellas āplectitur. Tu memēto illic nō liguā sed ai negotiū agi. hic ē: nō rethoricos: sed phylosophicos ēē sermones. Ster āte oculos id qđ athēis olī atticis uotū fuit: & themistoclis cōsiliū & Aristidis īterptatio: & iudiciū cōcionis. p̄ide quāuis uulgus irrideat: ac demū lege emolumentū nō asp̄nor si nihil p̄bri mixtū affert: si secus nō aliter auge quā scopulum uitabo. Auge enim ut ait plautus: multa multis saepe suasit perperam. deniq; (ut eodem cum auctore cōcludam) Non ego oīo lucrū omne esse utile hōi existimo. Vale.

Fran. Pet. T. M. Regio cōsultori. S. P. D. Mediocritatem oībus ī rebus esse appetendam: & prācipue a regibus.

Vāuis nō sim nescius quanto plus sub multorū quā sub unius īperio: Romana res creuerit: multis tamē & magnis uiris uisum scio fālicissimum rei. P. statum esse. sub uno eodēq; iusto p̄cipe. Ita pugnare simul auctoritas & exp̄iētia uidentur. sed maior est questio quā ut tam breui sit explicanda litterula: Certe ut nostrarū regē p̄sēs statū est: ī hac aīorū tam īplacata discordia nulla prorsus apud nos dubitatio reliquitur: mōarchiam esse optimā relegendis: reparandisq; uiribus ytalīs. quas lōgus bello ciniliū spar sit furor. Hāc (ut ego noui fateorq;) regiam manum nostris morbis necessariam sic te illud credere non dubito. Nullum me regē malle: quā hunc nostrū cuius sub ditiōe uiuimus: adeo suauiter: ac tranquille: ut nec Pyrrhi humanitatē nec fortunam Alexandri: nec zalēti iustitiam: Nec (ut Romanis potius exēplis utar) Romuli ardorē. Nec numā religionē: nec Tulli militiam. nec Anci magnificētiā. nec Tarquini ha

bitum: Nec Seruii puidētiam requiramus. Et profecto si regē a tyranno sola iustitia discernit. Iste rex uerus est: quemlibet tyrannum uocēt uerissimi oīum tyranni qui se patres patriæ dici uolunt: cum quibus nullus salaris: nullus Agathocles: nullus dyonisiū: nullus deniq; Gaius. aut nero oīumq; fædissimū Eliogabalus possit de ipudicitia & feritate cōtendere.

Sane quoniā prudētis est nō tam quid delectet quam quid expediat aduertere. Inq; hoc ipso non pīcipia regē. sed exitus cōteplari. tibi cuius ille consiliis agitur: optimo consilio: cuius de prudētia & fide dubitari nusquam sinis: tibi iquam amice: cui aīus meus notus est: hoc rusticum forte: sed fidele cōsiliū dedisse uelī ut sua deas sibi fines suos satis patere: siue opes siue gloriam spectet. Cupiditati nihil ē satis. Illa eum nō fallat. pmissis igetibus: aurea mediocritas ē i oī fortuna. humana quidē fælicitas: nullo sibi sine pposito pgradiendi auida: & i infinitum tendēs: ut sollicitudinis plurimum sic nihil solidi: nihil certi: nihil quieti habet. Ideoq; semp mihi placuit Africani modestia iunioris. qui cēsor iustrale carmē: quo ad iis romanæ fælicitatis augmentum poscebatur: uelut nimie cupiditatis plenum: & ipis iportunum deis mutari. & ex illo non aliud quam status q tūc erat stabilitatē solā iussit exposci. Sobrie quidē ac prudēter: si & mortalia cōsistere scirēt & ab oīpotēti deo petitū esset: qd a diis fallacibus petebatur. Multa hic dici posse uideo: sed quid opus est uerbis? Vides aīum meū quid cupiam: & quid metuum nosti. Audio illum nouas res moli ri: opto fæliciter: si pgit: sed malo desinat: tutior enī uia est. Oppone te oro pīcipiis. Ingere sibi illud abstinentissimi ducis. Romanos nō tā auge habere quam iperare auge habentibus uoluisse. Id si de auro recte dicitur qd abdi potest. quid de terris atq; urbibus. Itēq; si de hostibus recte dicitur quid de amicis dices: quos nō coacto: sed spontaneo morderis impio? quoq; nō terris modo: uel auge sed corpora sed aīos pleno iure possideas. cum honestius tū tutius est amicos habere: quā patrimoniū amicorū. & ubi uolētibus possis: stultum est uelle nolentibus iperare. phylosophorū: qui potius naturæ uox est: nihil uiolentū diuturnū. Modestos regni fines: facile tueare. Inmēsū impiū difficile qritur: difficillime custoditur. Vale.

Fran: Pet. T. M. S. P. D. Et tristē præteritorū memoriā deponendā & futuroꝝ pædictoribus non credendum esse demonstrat.

Biiciamus oro (si possumus & tristē præteritorū memoriā: & anxiam sollicitudinē futuroꝝ. torquēt enī de nihilo: & geminis uelut aculeis uitæ nostre requiē hic ide pturbāt. qd āhelamus? qd affligimur? nec trāfacta mutari possūt: nec uēiētia p uideri: Quid mathæaticis opus? aduersus quos: nō mō sãctoꝝ sed phylosophorū: & poetarū: & oīum uera sētiētū: clamat auctoritas: & (ut pluriū phylosophica prætereā) puulgato marōis testimonio: Ignaras

Nō quod delectet sed quod expe diat elige re pruden tis est aī.

Aduerte Africā iunioris modestiam.

Nil diuina tionibus esse credē dū. ex Ac tii: Pacu uii: Esaiæ & Maro nis aucto ritate.

Vatu mentes quis ignorat? Scitū est illud Actii. Nihil inquit credo au-
 guribus qui aures uerbis ditant alienas: suas ut au ro locupletent do-
 mos. Nec minus illud pacuuii uetustissimi poete. Nā si quæ uentura
 sunt p̄uideant: equiperetur ioui. Nec tu poetā a philosophia putes hac
 i re diuersum. Sic enī ait Esaias. Annūtiare q̄ futura sūt i futuris: & scie-
 mus quia dii estis uos. Fauorini igitur doctissimi uiri ciceronianū ma-
 gna ex parte cōsiliū: quo nos uterq; ab his oībus p̄stigiis atq; fallaciis
 dehortatur: nō admittendū modo sed āpliandū censeo. Aut enī pro-
 missores hi: qui uenturi notitiā pollicentur: aduersa falso p̄nūtiāt: &
 frustra nos inani terrore cōpleuerit. Aut uere & ante tēpus miseris fe-
 cerint. Rursus aut læta uere: & duplex est icōmodū. Fatigatio expecta-
 tionis: quā nescio an ulla sit maior: & deliberatio gaudii cū uenerit: si-
 ue (ut ipse uocat p̄floratio. quod quidē ante quā ueniat spando & mē-
 te p̄occupando iam dudū fere cōsumptū sit. aut falso: & inanē p̄fecto
 ne mortales torq̄ri. ridiculūq; letitiā: certū est spei p̄ditæ dolore: mixtoq; simul pudore de-
 sinere. Audiendi ergo penitus nō sunt ip̄possibilia quidē sibi nobis ēt
 iutilia promittentes. Quid uero quisq; sibi dixisse xpm̄ putet. qd̄ am-
 phitrioni uero iupiter apud plautū. Bono aīo es adsum Amphitruo
 auxilio tibi: & tuus. Nihil est quod timeas. Ariolos aruspices mitte oēs:
 quæ futura: & quæ facta eloquar multo adeo melius quam illi. nō qui-
 dem quia sum Iupiter (ut ait ille) sed quia sum deus. Ille sane multa no-
 bis: ad aurem cordis assidue loquitur: quem si audire uoluerimus: faci-
 le poterimus horū circulatorū promissa cōtemnere. mors certa est. ho-
 ra mortis incerta: ut oēm horam uelut ultimam expectemus: hæc salutā-
 riter nosse satis est. Quæ igitur horū ipudentia: q̄ nostra dementia. ut
 multa caligine obfisi: soli q; deo cogniti. uenturi t̄pis denuntiatioe nos
 crucient. Est unū fateor in hac tota uanitate mirabile. q̄ cū i reliquis
 ualde ueridicus quisq;: uno isigni mendacio: subeat mēdacis infamiā.
 hic quantumuis mendax: una fortuita ueritate: ueridici famā cōsequi-
 tur. Miratur hoc Cicero: aliis licet uerbis in eo libro: quo exiguo i spa-
 tio diuinationem edificat eueritq;. Augustinus aut̄ & sæpe aliter & i
 libro diuersarum questionum: maxime aduersus eos loquēs: qui nūc
 (ut ipse ait) appellantur mathematici uolentes actus nostros corpori-
 bus celestibus subdere. & nos uendere stellis: Ipsumq; p̄cium quo uen-
 dunt a nobis accipe: rationem affert. Cū aut̄ multa uera iquit eos præ-
 dixisse dicatur: ideo fit quia nō tenent homines memoria falsitates er-
 roresq; illorum. sed non intenti nisi i ea quæ illoꝝ responsis prouene-
 runt ea quæ nō puenerit obliuiscuntur. & ea cōmemorātur q̄ nō arte il-
 la (q̄ nulla est) sed q̄dam obscura rerum sorte cōtingunt. quod si peritie
 illorum uolunt tribuere: dicant artificiose diuinare etiam mortuas
 tra Mathematicos. erit. Quod si non arte: de codicibus exit sæpe uersus futura p̄nūtiāns

quid miror: si etiam animo loquētis non arte sed forte exit aliqua prædictio futuroꝝ. Hæc ultima quidē Augustini sūt: quæ hinc auctoritas hoīs cōmēdat. hic fides. Hōꝝ uero fallaciis oībus: quid putas aliud uia fecit nisi uulgaris inscitia: & infinita cupiditas (ne dicā rabies) sciēdi ea tantū: quæ nec sciri possunt: & scire nō expedit. Tu ergo: genus hoc hoīum: temerarium & procax: ac tranquillæ uitæ cōtrariū: fuge ut quā tū possibile est: breuissimū hoc tēpus: sine superuacuis & inanibus curis agas. Sic enim habeto: donec superstitionū pōdus abieceris: Beatā uitā poteris optare: nō assequi. cōtraria se uicissim trudent. nūquā metus & fælicitas cohabitant. Vale.

Frā: Pet: T. M. S. P. D. In quot icōmoda homo ebriosus icidat ostēdit.

Aceo quæ aduersus ebrietatē copiosissime dici possunt: quā t
feda: quam piculosa: quam tristis egritudo est: quantusq; furor: scienter obruere: atq; enecare spumāti dolio rationem: quod singulare ac præcipuū habet hoīs natura. neq; pedes neq; linguam: neq; aīum ī potestate habere: tremulū caput: instabiles manus: stillantes oculos: grauē corporis odorem: & pridiani meri reliquias crastino insultantes. Taceo libidinis regnū: uirtutis exiliū: uulgi fabulā: ac risum bonoꝝ odiū atq; contemptū. mutationē repentinā fileo & quālibet doctoꝝ instatiā: ac cuiuslibet ætatis infantia oīum iocis ac fraudibus: oīumq; ludibrio expositam. rimulas quoq; mentis oppresse ac futulif: & graui pondere fatiscentis. unde secreta esuūt: sæpe cū propria: sæpe cū aliena pntie: quæ multis mortis & extremæ miserie causa fuit. luctū p̄terea: & inane gaudiū: & contentiones: & iurgia & p̄cipitiū: & incautos cōgressus inermiū cum armatis. Hæc ut nota inquā: & uulgata p̄tereo. Est apuleii madauerensis liber qui inscribitur floridoꝝ. Ibi qd primus crater agat: quid secundus ac deinceps faceta narratione differitur cuius sententiā nō muto sed extēdo. Nescio enī: cur: aut quomodo plus hodie bibitur: quā olim. Vtināq; hic luxuria: modus esset. quocūq; te uertas: fragiliores ad uirtutē: fortiores ad uitia facti sumus. secundum me igitur. primus crater pūnet ad siti secū dus ad letitiam. tertius ad uoluptatem. quartus ad ebrietatē. quintus ad irā. sextus ad litigium. septimus ad furorem. octauus ad sōnū. Nonus ad morbū. Hæc illi Marco Bibulo college non Iulii Caesaris: sed tuo cuius assidue cum uitiiis lasciuias litigas. si pro: utura credideris. meis uerbis dicito. Si forte sibi irreprehensibilis uidetur: eo q; nōdum: ad ebrietatis extremā peruenerit: sciat plus esse e sobrietatis: ac modestiæ fastigio: uel modicum descēdisse: quā ubi semel labi ceperis ī fundū

excidere. Gradatim subeunt uirtus & nequitia: nemo uel optimus: uel pessimus sit repente. Vale.

Franci Peti: M. T. S. P. D. Hortatur eum ad Belli iminentis perfectionem simulq; nō pauca de felicitate in breui uitae spatio multis exemplis commemorat.

Ideſ ſilentiū interrūpit. caritaſ loqui cogit: teſtor xpm: co-
 actus ad ſcribēdum uenio: quā ſi eodē aſio lecta fuerit: quo
 ſcribuntur poterunt & mihi apud te beniuolētiam augere:
 & tibi gloriā apud gentes. quoniam enī modo diſſimulā
 re poſſum: ſi non falſum amicitiae nomē gero. quin te magnis piculis
 circumuentum: uel dormientē excitē: uel cōmonefaciam uigilantē: ui-
 deſ quam graue bellum iter gallum britannūq; reges oritur. Nulla
 proculdubio tanta res ab auog; noſtro; temporib;: certē nec ab ata-
 uis proauog; in europae finibus apparuit. aut tam laſus gloriā campus
 fortibus uiris oblatuſ eſt. Cancti reges: ac populi ſuſpenſi ad tante cō-
 tentionis euentum praecipue: qui ab alpiſ bus italiae ad oceanum inco-
 lunt: quos ingens uicini tumultuſ exciuit fragor: in armis ſunt. Tu ſo-
 luſ tanto ſub turbine rex dormiſ. Te quidē uergiliana praemittit incre-
 patio. & tibi celo miſſuſ nūtiuſ exclamat. poteſ hoc ſub caſu dūcere
 ſonos? Nec quā circūſtent te deinde pericula cemiſ? proſecto ſi nihil
 aliud quā pudor obſtreperet: debebaſ celeriuſ expergiſci. quā enim
 frōte: quo animo: ceteriſ ad aſtium ſolē ſub galea & umbone degē-
 tibus: tu procul ab agmine uiro;: ſemineaq; circūſtipatuſ acie: conq;-
 ſitiſ paſtuſ epuliſ: & molli ueste conteſtuſ umbra torpeſ & ocio? ho-
 mo olim (ut putabā) auiduſ honoris & gloriā. homo poteſ & no-
 bilis: homo iuueniſ & Robuſtuſ. Quid oro te impedit? Munditiaſ a-
 maſ: refugiſ laboreſ. ſed audi fortiſſimi uiri uerbuſ a ſaluſtiao relatuſ
 Munditiaſ mulieribuſ labore niriſ cōneire. Sitiſ metuſ: & calleſ hare-
 noſoſ & ſerpenteſ ſub leone terribileſ? Sed alteriſ & ſi minus belli-
 coſi: nō minus fortiſ uiri dictū accipe: Serpēſ Sitiſ ardor arene dulcia
 aūt labo- uirtuti gaudet patientia duris. At morte gladioſq; formidaſ? Sed &
 reſ cōueni- hic uerbū illud occurrat. Alteriſ uiri fortiſ. Mors ultima pena ē: nec
 re ex Salu- metuēda uiriſ. Nō pluſ iquā metuēda: quā ſomnuſ aut requieſ. Quid
 ſtii aucto- enī iter moriſ: & originis diē reſert? imo uero largiteſ. Ille noſ huma-
 ritate. nae uitae labōrib; inuoluit: hic liberat. Hinc ille moſ: ex intimiſ phy-
 ſoſophiae penetralibuſ eductuſ: i ſuo; ortu lugētū: atq; i morte gau-
 deētū. Sed ne ab opinionibuſ uulgariū recedamuſ a quib; tamē ſi ad ſa-
 nec uiriſ luteſ pgimuſ: quā longiſſime recedendū eſt. detur timendam eſſe mor-
 metuēda:

re. & illud uulgatissimū Aristotelis audiatur: mortem esse ultimū ter-
ribiliū. qui & ipse quoq; cōsulto nō maximū dicere uoluit. sed extre-
mū. sed esto sit maximū: putas ne illā ideo uitare quia bello abstines
aut mari? Notum & illud alterius poetæ. frustra cruento Marte care-
bimus fractisq; rauci fluctibus hadrie. Frustra per autūnos nocētē cor-
poribus metuemus austrū. Quālibet exactā curā nostri corporis habē-
tibus moriendū est. Sed prolata de mortis studium solet esse morta-
libus: fateor: & excusationē publicæ ibecillitatis agnosco. primū oro-
te: quātula ista dilatio est deinde quot & quā duris casibus exposita
quā multis uixisse nocuit: & uitæ gloriā iminuit mors dilata? Quoti-
dianis exēplis abundamus. sed reuerētius antiqua cōmemoro. nostra
quoq; libentiū quā externa. Si paulo minus Tullus hostilius uixis-
set: ictus fulmine nō fuisset. paucos annos detrahe Tarquinio rex mor-
tuus erit ille nō exul. Appio claudio uita lōgior cecitate. Mario car-
cerē: & degenerē fugā: latibulūq; limose paludis attulit. Quid Pōpeio
magno clarius nisi splēdorē tanti noīs uitæ diuturnitas: & quæ il-
lā secuta est mortis indignitas obscurasset? Quid de duobus Africanis
dicā: quāto melius putas Alter ante menia carthagini: Alter āte por-
tas Numatiæ piisset? Nō primus ingrātā patriā exilio indigno & famo-
so epygrammate. Secundus inultæ mortis iniuria condemnasset. Ip-
se Cæsar Augustus: quem ex omnibus fælicissimum iudicares: quan-
to fælicior moreretur: priusquam filiæ iam senescentis adulteria: &
quas execrari solitum accepimus: uomicas suas inciperet numerare.
Omitto Regulū & Catonem & reliquos: quos nobilis mors illu-
strat. quamuis in Catone diuersum a nostris sentire cogar. de Cice-
rone loquor & Seneca. Nolo ante ciuile bellum obierit: ne constan-
tiæ suæ testes fidedignissimi detrahantur. labor ac discrimen. Miror
intrepidum: miror colluctantem anguib. Miror harenis libicis ob-
errantem: laudo robur animi. contumaciam. laudo libertatem: accer-
sitam mortem desperationēq; non laudo. Ne autem me forsan: extre-
ma putes exēpla negligere. Clarior Pyrrhus: clarior Hannibal: moritu-
rus erat: si sepulchrum ambobus ytalicum cōtigisset. ifaustus utriq; re-
ditus ī patriā fuit. Clarior etiam Cyrus si ante moreretur: quā scithicos
fines. Clarior Brēnus noster si prius quā delphicū limen attingeret.
Quid uenenū Mitridatis? Quid uarietate Alcibiadis? Quid Themisto-
clis exiliū? quid Aristidis cathanas? quid incendium Cræsi loquar? Ra-
ro uita longior coequēuā fælicitatem habet. quæ ubi occidit: non sus-
ficit infælicem esse. nisi præsens calamitas transactæ fælicitatis me-
moria recrudescat. Et si nihil nobis accidat uiuendo: tamen mul-
ta spectare cogimur in nostris. quæ nos beatos esse non sināt: fælix hīc

Raro lōgi
orē uitam
fælicitatē
subsequi.

abisset priamus: fœlix peleus: fœlix. Nestor. si filios præcessissent. Et (ut
 alterius generis exēpla nō desint) Nō Socratē uenenatus calix: nō
 euripidē canes: nō demosthenē ac Ciceronē gladii cōsumerēt. Non
 obliuio Messalā: non plotinū lepra puaderet. si oportuna mors instā
 tes miseras præuertisset. Exēplorū uero iā satis est in rē presertim nō
 ambigua. uides igitur: ut longioris uitæ cupiditas ceca est. bona mors
 optanda est in qua falli neminē posse cōstat: neminē penitere. Sed
 quoniā usus obtinuit: nocitura passim: & in caput nostrum recasura
 cōcupiscere: liceat optare cū populō: an tamē ignauia semita speras
 ad optatū prouehi? large quidē falleris. quā multos sopor imodicus
 oppressit quos labor & uigilia præseruascent. quā multos uel necauit
 crapula: uel suffocauit ebrietas: qui ieiunio salui forēt. Vulgatū ē: plu
 res cenā occidere: quā gladiū. Quocūq; ciboꝝ genere nutritos: quo
 cūq; terræ angulo latitantes: mors inueniet. & tributū suū inexora
 bilis repetet: exiget extorquebit: frustra tergiversamur: si ad mortem
 nō ierimus: illa nos sequitur. Cogita ergo quid honestius quid uiro
 dignius: an delitescere & fugere: quod euitare nequeas. an occurrere
 uenienti & offerre quod debeas. atq; ultro fortunam sequi nē si resti
 teris ui traharis. O miserāda breuissimæ suauitas moræ: quisquam ne
 usq; adeo uiuendi cupidus: ut non statim mori malit: quā unius aī
 spatio uitam cū dedecore prorogare? præteritoꝝ oīum annoꝝ deco
 ra corrūpens. Quanto erit obscenulus: metu mortis idēcoꝝ aliquid age
 re: ubi ne dicam anni unius: sed nec diei totius certitudo promittitur
 Et quod ipse tecū cogitas. Irem nisi mortis adire piculū timerē: tunc
 utrūq; dici posset: si sine periculo maneres. Nunc autem nō ne: uel re
 pentina febricula: uel pestis alia (est enim multiformis humanōꝝ ca
 suū: & mira uarietas) uitam tibi quā regi tuo negas: fortassis eripiet.
 Quæ cum ita sint: hortor atq; obsecro: ut iam tandē caput attolēs cir
 cūspicias. Videbis imēsa molē: tātis regū & populorū apparatibus nu
 tantē: ruiturāq; quo eā fortunæ uis impulerit. Nō est dissimulatōi lo
 cus. Hostes tui uigilāt. & regē iugī obsequio circūstant: cui si uictoria
 cesserit: sōnū tuum in tāto nūc eius discrimine cōtemplanti: & præter
 hoc: ab olim tibi si nescis infesto: quid illū aī habiturum ireris? Sin ali
 ter successerit (oīa enim rotat ad libitum fortuna) an forsā tibi ex p
 senti ocio securitatem in illo ardore uictorie partam speras? Tu uero
 non quia uolueris sed quia timueris cessasse uideberis: teq; comunis
 ruina cū uniuersitate pariter inuoluet. Crede mihi pars utraq; specta
 torē te certaminis uocabit paratū ad fortunæ nutū: atq; ad uictoris ar
 bitriū circūuolui. Ita nusquā fauor: undiq; piculū. Meminisse p̄fuerit
 Meti ducis Albanorū: qui quadrigis in diuersum actis ab hostilio
 Romanorū rege discerptus est: q̄ iter armatas acies se mediū p̄buiisset

Expergiscere oro uelociter: & dū adhuc tempus est: neglectum hactenus ad officiū redi. Mundo enim tremēte dormire: nescio quid mortū similius: quam sopori est. Vale.

Fran. Pet. T. M. S. P. D. De ui amoris sermō habetur.

A gna prorsus amoris: & mira potentia est: qui tam ualide: tāq; tenaciter inuisibili qdē: sed haud qquā: insensibili nexu minima nectit imēsis: & quorum nulla paritas: pari regit impio. Quid ni autem hoc iuris habeat in animis hominum sensu & Ratione uigentibus: qui certis federibus surda & aduersa inuicem elemēta conglutinat: non flammis aer: nō terra fluctibus hereat: nō ripas fluiui: nō equor litora: nō semitas suas astra cognoscerēt nisi omnipotens: & (ut eum uocant) sacer orbis amor: uniuersa cōnecteret. Qui cælum igitur ac terras equo iure moderatur. Is inter humilitatem meam & tuā altitudinē nō discernit. habet hoc ille prācipuum: equare nouit inequalia: amantēq; fideliter uix patitur nō amari. Sensit olim claritas tua nullis quidem meorum actū argumētis: sed solo (ut dici solet) mentis augurio: habent enim & suos oculos animi: quibus se se mutuo superatis corporeis uelaminibus intuētur. Sensisti inquit uir clarissime: quānam erga tuū nomen deuotio mea sit: ut amanti uicem referas: amor cogit. Id cū sēpe multis indiciis: tum ex duabus nuper epistolis tuis: quas mihi Iohānes haretinus: cancellarius tuus ostendit iocundissime recognoui. In quibus mirū dictu cum pro tot illū tātisq; rebus huc miseris: nō de Romanæ curie statu quo nihil hac tempestate deformius: nihil incredibilius. non de maiorum fortunis amicorum: nō de ipsis regē tuarum succesibus: postremo nihil omnino nisi de me meisq; rebus interrogas. Atq; illū increpitas: q; curiosius in reliquis id unum quod singulariter præq; oībus nosse dīderas tacuisset. Ac ne quis te fortuito locutū putet: bis idē per litteras questus es. Mitto alias iis fortasse mirabilia qui nescirent. q; familiariter olim cunctorū dominus Augustus Cæsar Vergiliū ciuem tuū rusticanæ originis sed minime Rusticani uirum īgeniū dilexit: & Horatium libertinum patre: sed ingenuum stilo. quiq; principis illius: ad eosdem hūiles amicos: uelut ex equo missas: & sēpe dulcibus blanditiis refertas epistolas: non legissent: Quorum recordatio quantum miraculo adimit tantum adiicit letiæ: dum talibus exemplis me misceri sentio: tanteq; laudis mihi adiutum aperiri: quoniam ut alter ex his cæsareis amicis ait. Principibus placuisse uiris: non ultima laus ē. Enimuero nouū hic miraculū emergit: ut enim multa illis sic mihi fateor nihil est quo placere debeat. quomodo enim sperem aliis placitum qui mihi ipse nō placeo? Fortunatam

sane dicimus uxore: nō q̄ formosa est: sed q̄ uiro suo uidetur. Fortuna
tū seruū: nō cuius est opera nobilior: sed in quē amor domini propē
fior. Sic ego q̄squis uere sim: si tibi aliquid uideor: opinione tua me fa
licē dixerim. & si nihil habeo quo placere merear: tamen si placeo satis
est. Agerē gratias tibi: nisi humanitatem tuā uerbis meis equari posse
diffiderem. In his quidem quā loquentis ingenium excedunt: tacere
consultius. Vale.

Fran. Pet. Marco suo. S. P. D. Adhortatur illum ad diuinum amo
rem: polliceturq; suū erga illū nunquā defuturum.

Nimum tuū: qua uisibilis fuit optime uir: aperte satis in lit
teris ostendisti. Neq; enim loqui taliter quisquā potest: nisi
qui taliter est affectus. sentio aculeos stili: magnus tibi amor
uerba dictauit. occurroq; auide: & pulsanti amicitia: meae fo
res latus aperio. Quid loquor aperio: quā tibi suauissime postulati: iā
ante quadrienniū patuerūt? Agnosco Marcū meū amplectorq; cū gau
dio in his litteris tuis: ad me longo (ut ita dixerim) silentii postliminio
redeuntē: & nunc illius floride indolis tuæ fructus uberrimos: gratissi
mosq; pcipio. Semp equidē spauit: rātus de tali adolescēte uir fieres.
Sed id fateor: tā cito fieri posse nō credidi. puenit spē meā p̄cox eoq;
gratior uirtus tua. Cæteq; & ardentissimi propositi tui memini: qd' mi
hi nō paucis olim uerbis i ip̄o amicitia: nostræ primordio fidētissime
reuelasti. Idq; nunc: uel mutatum: uel (qd' magis auguror) dilatū esse
nō doleo: modo mihi illud exhibeas: qd' optimo principio pollicitus
es: ut in oī fortuna deū ames. Illi inherēas. illū colas. Atq; ad illū totius
aī intentione suspires. Nō impossibilē tibi legē statuo: qua te ire iubeo
trita est uia. quā multi uiri clarissimi magna cū gloria: p rei. p. tēpesta
tes: ad heremitici portus silentiū puenerunt. quā multi etiam procul i
de iactis anchoris nauigatiōem uitæ præsētis felicissime cōpleuerūt.
Nouit figmentū nostrū figulus ille sydereus. Scit quid nobis expediat
& aīe nostræ sæpe inenarrabilibus modis quibus se tramitimus adiri
uelit: insinuat. Tu igitur ne desperes: quasi deuiū: & (ut pithagorici uo
cant) leuū iter ingressus sis: aut quasi tuorū cura ciuiū: quam geris di
uinæ quā petis gratia: sit aduersa. pge age: ne titubes: ne subsistas: neu
saluti tue desis. Aderit ille qui tps tuū: qd' q̄le disposueras: nondū ue
nit: præuidit infallibiliter ab æterno. Nec est quo te interim inutiliter
natū putes: si patriam tuā his præsētim tēporibus tui egentē: quā (ut
Plato uult) ortus tui partē sibi iure suo uēdicat: ope cōsilioq; adiuuas.
Notū est apud Ciceronē Celeste illud Africani mei dictū. Oībus q̄ pa
triā cōseruauerint: auxerint: adiuuerint: certū esse in cælo definitū lo

Cælo eos
frui: q̄ pa
triam tuta
ti fuerit.

cum: ubi beati euo sempiterno fruuntur. Et qđ sequitur. Nihil enim est inqt: principi illi deo q oēm hūc modū regit qđ quidē fiat ī terris acceptius: q cōcilia: cētusq; hoīum iure sociati: q ciuitates appellantur. Sane cū exoptatū tibi amice tps aduenerit: ut te ipsū humo tollere: nō tantū ut Maro: uel Ennius: sed ut Ambrosius: uel Arsēnius possis alif ad uolatū ualidis. Facies tandē re ipsa: qđ aīo iā pridē facis: eodē adiutore: q inspirator fuit: & facies ut spero securius: aetate integra maturoq; cōsilio: quā si id incōsulto rēpentinoq; ipetu iuueniliter attentasses. si cut enim per terram latrūculis uacuā: atq; purgata per planū ac solidū callē: sub tranquilla cēli tēperie: tutū uiatori iter est. sic sedatis passiōibus firmatoq; pposito: & primenae insolētiā timore cōprāssio per modestiores: atq; sereniores aetatis annos tutissime pgitur ad salutē: quāuis nulla aetas repulsa: nullū (ut dixi) genus hoīum: eorū qui in aliq; honesta exercitatione uersantur: ab hoc tramite sit exclusum. cōstetq; iuxta plotini sentētiā nō purgatoriis modo: purgatiq; iam aī: sed politicis quoq; uirtutibus beatum fieri. (Vt enī aliquid more nostros loquar) Actiuosa Marthae sollicitudo nō spernitur: quāuis sublimior cōtemplatio sit mariae. Habes ergo carissime quātū inter huius temporis angustias licuit. Vnū d' postulatis tuis: qđ fuit: ut tibi p informatiōe uitae aliquid scriberē. habes hoc inq; pro unius antelucanae uigiliae spatio breue quidē sed in se (ut arbitror) absolutum. Si illud addidero. Compendiosā semitā ad uirtutē uisā esse philosophis: ut tales effici studeamus qles cupimus apparere & illud quo nihil reor efficacius: quoniā ut eis dē placet: tota doctorū hoīum uita: nō nisi cōmentatio mortis est. Hactenus hāc: quā nō ut te doceā: sed ut admoneā: ac memoriā excitē dicta sūt. Reliquū erat ut te memori aīo cōmendatū haberē. (Iuuat enim uerbis etiā tuis uti). Id uero iā dudum factum esse cōfidito: ex quo te p mūm uidi ymaginē tuā ex adamāte purissimo: ī mis pæcordiis indelebiliter affixi quā nulla reuellet dies: nullus locus excutiet. Extremū est ut & uirtuti & fortunae tuae gratuler: quibus tāti principis affinitatē: ac beniuolentiam meruisti & pro caritate huic impenſa seniculo: grates agm. Vale.

Frā. Pet. Io. Columnae uiro religioso. S. P. D. docet illum quo pacto podagricum morbum curet: ibiq; ex nō insuauī fabella podagrā cū diuitibus solum habitare contemnit.

Nilē tibi fabellā: sed ex re (ut Flaccus ait) garrio. Aranea iter agens forte obuiam habuit podagram. & quo, inquit tam mæſta proficisceris? Rusticum ait illa: & hirsutum hospitem nacta eram: qui me fame ac labore perpetuo cruciabat

qui cū a mane ad uesperam me inter glebas: & saxa tenuisset: uix seru puluerulentam atq; inopem domū repetebamus miseri. Nunquā inter gris calceis: nunquā sine fasce grauissimo: illic infelicē diē nox haud quaquā felicior sequebatur. tristi quidem ille me cēna: mucidi ac lapidosi panis ueteribus fragmentis: alioq; & præduris oleribus solabatur: aceto turbidā super infundens aquā. Saturnaliū dies erat: quotiens caseus sardus accesserat. Sic exceptam: agresti demū & ipsius agelli duritiem superāte grabatulo componebat. Ad aurorā inde confurgens: Rursus in campū & ad inuisum cogebat opus. Sic diem dies urgebat. nulla interim quies nulla spes quietis. Festo enim die: aut domini laubabat opes: aut Riuo uiam præparabat: aut sapem noualibus prætendebat. immortale malū: & domū meis moribus aduersam perosa diffugio. His auditis Aranea. heu inq; q̄ diuersa cōditio mea ē. Hospitē habui effeminatū: & mollē: apud quē nō sūmū mō sed solū bonū uoluptas erat. Raro pedem domo efferebat. cenā ad aurorā: prandiū trahebatur ad uesperā. reliquū sōpnus habebat: purpureis accersitus stratis. q̄ conuiuīis luxuriæq; superfuerat: quieti datū. Conquisitæ intus epulæ peregrinæ species odorū. Bacchus alienigena. Vasa aurea. gemmata pocula. serico uestitus paries. ostro tellus instrata: hæc inter sollicita semper familiarium turba discurrens: locis omnibus aderat. Nulla domus pars neglecta. nullus angulus inaccessus. dū uerritur solū scopis. dū de laqueatis trabibus puluis excutitur: uix usq; artificii mei telas sinebar ordiri. & (quo nihil est tristius) si cepissem: primo rerum apparatu spē caducam: & labores meos irritos uidebam. Agebar infelix: præceps ei ciebar: querebā latebras: nullæ erāt: solidus niueo murus ex marmore: nulla mihi miseræ diuersoria relinquebat. Fugi igitur a facie persequētis: ubiuis quietū exiliū: domesticis sine fine laboribus prælatura. Hæc cum illa dixisset: respondit altera. heu quā multa sunt bona: quæ uel ne sciēdo: uel negligendo perdūtur. Ignorātia cecitas mentis est: negligētia torpor est animi: aperire oculos oportet: & quæ salutaria se se offerunt: non differre. Ecce nūc ex his quæ dixi quæq; audio: cū pessime sit nobis: erit optime: si permutemus hospitia. tuus mihi: tibi meus hospes aptissimus fuerit. Placuit consiliū. mutant domos. & ex illo obtinuit: ut podagra inter delicias: & ipalatiis diuitum: Aranea in squalore & pauperum tuguriis habitaret. Domum tuam amice podagrā subintrasse audio. Miror: non putabam illi locum esse in domo tā sobria: uereorq; nequid ibi sui iuris inuenerit. quod si uerum est non malum magis quam mali causam horreo. Malo iam hospitem habeam Arancā principiis resistendum est. nulla melius resistitur ope: quam uigiliis labore: ieiunio. Vidi ego puer iuuenem podagricum: eundem senem podagra liberū reuidi. quæsiui causam. Nullam mihi aliam reddidit:

Quid sit
ignorātia
quid item
negligen
tia

quā q̄ se uino penitus abdicasset. Refert Cicero: & post Ciceronē alii: quosdā diuites podagra inutiles: cum pauperes facti essent sanitati red ditos. Non audeo iubere: ut sis paup. quīs iubere nō sit necesse si sapi s. Inter cætera p̄fessus es: (ut audio) spōtaneā paupertatē. An mēti or? certe intra religiosum limē: & p̄sertim intra cellulam mēdicantis: nullus diuitiis locus est. Opulētia enim & mēdicitas nō habitāt simul. Si pau ptas excluditur: uereor ne nō tā aux: quā quod ait Apostolus: thesau rizes iram in die ire. de hoc tamen ipse uideris: qui federū: q̄ cum xp̄o habes optime meministi. si oblitus es relege pactor̄ chyrographum. Inuenies quid tu illi p̄miseris. quid ille tibi. ego inquam nō iubeo: ut paup sis. nō quia uel tibi non expedit: uel me non decet: & amplecti fi dele cōsiliū & dare. sed quia piget uerba profundere: & in cassum loqui. Video enim ipsum paupertatis nomē horrendum & infame. quod li cet āplexus sis deponere sponte nō potes. Illud saltem cōsulo. Viuas ut paup. hęc est illa quæ a philosophis frugalitas dicitur uolūtaria paup ras. Hanc tibi suadeo. Hęc tibi unā uia corporeæ salutis ostēdo. alter ti bi adsū Hyppocras: amaḡ forte: sed salubre pharmacū offertur. Si uis sanus esse: uiue ut pauper. latens aux in arcula: aīo tātum nocet. Victus delicatior: & aīo nocet & corpori. Proinde si pellere uis podagram: pel le delitias. si malum oē uis pellere: pelle diuitias. Vale.

Quid pro
prie sit fru
galitas.

Fan. pet. T. M. S. P. D: Excusat se q̄ pecunia: illius indigentiā releua re nō possit: multa q̄ ibi de laudibus paupertatis.

r Egum cēruicibus impositum pecuniæ iugum: liberrima idi gnatiōe reiicio. Nō sinā (si deo placet) metallis seruire aīum ad maiora dispositum. Illa igitur quoniā p̄esse phibeo: sub esse nō patitur: & quē seruū habere nō potest: dominum dēdignatur. Minus loquor. Superbior est quā dixi. Nec me dominum uult habere: nec comitē. Recusat imperium: amicitia nō admittit. fran git uestes. soluit nodos: spernit arculæ meæ serā. dum clausisse illam ui deor: nescio quibus rimulis inuisa dilabitur. Id sane mihi: ut sæpe mo lestum: sic gloriosū semp existimo. Dū circūspicio quibus illa mācipi is: & quor̄ soleat hospitio delectari. his ita se habentibus: signosces: si (quod multo mihi: quam tibi grauius est) p̄sentē indigētiam tuam: pecuniaria ope nō releuo. At ne nihil putes te scribēdo profecisse. Sci to copiam pignor̄ optimor̄ paratam tibi apud me. quam ut ad te p ferret nuntius tuus nullo sibi persuaderi quiuit ingenio. Iube illum ad me: sed exorabilē reuerti. Alioquin meus ad te ueniet. & si uulnus no strum nulli nisi medico reuelatum uelim. Prætera his illud addiderim ludicræ potius: quā iocunde: litteris utriq̄ cōsultum. mihi enim cōdi tiōis meæ solamē additum nō in angustiis te comite delectet: sed q̄ in

EPISTOLARVM

me indignari nō sit fas qđ cōe mecū habeat tantus uir. tibi uero laborē excusatiōis adēptū. nisi eni tu p̄occupasses: iā calāus erat i manibus. ac neqđ nostrae regē: feneratoris auarē limē attigeret: interpellare dēcreuerā: ut tu necessitatibus meis accurreres. qđ uis dicā. uberrimū p̄bia: locū copiosissimāq; materiā nō ignoro: ubi cōtra tela fortūae i qbus n̄ ultia ē paupertas: armātur aī q̄ licet i nostris finibus nō habitat. qā tamē (ut eleganter ait Flaccus) Curte nescio qđ semp̄ abest rei. & hic quoq; multa: nō tantū nobis: sed in cōe salubria dici possunt. q̄ sciēs sileo: ne publicū seq̄r morē: p̄ rebus uerba p̄stantiū: facilis amicitia est: p̄ petito auxilio cōsiliū dare. Certe ego i his casibus: qui domi meae crebri sunt: essentq; rarissimi: nisi me rei familiaris incuriosum cura generosior effecisset: cū multa remediōe genera: uel ipse mihi cōficiā: uel a doctioribus cōfecta repiam. tū illud in primis efficacissimū expior. qđ licet oīs fortuna suas habeat molestias sitq; uerissimū: qđ ueritatis inq̄sitoribus uisum est: oēm uitā etiā q̄ salicissima uideatur eē tormētū. molestissimus tamē & occupatissimus: & si p̄fundius ispicias: uerē miserrimus ē diuitū status. Cōtra autē: dura qđ ē sed tutissima & expeditissima est paupertas. Mediocritas optima: & iter rarissima dei dōa: hanc nobis cōtigisse gratulor. Si quid iterdū deest: accidit ut unico defectu: multoq; nos munere suore liberalitas celestis admōeat: & breui gustu amaritudinis p̄speritatē nostrā: nobis efficiat dulciore. Qui si multa: qui si oīa deessent. hoc aīo tamē sum: ut felicius rear laudabiliter egere: quā turpiter abundare: nec nosse uerā opulentiam eos: qui honeste mendicitati in honestas diuitias anteponunt. Vale.

Frā .Pet. T.M.S.P.D. Exortatur eū ad bonoꝝ amicoꝝ cōq̄sitiōem: & ut malos tanquā maritimos fluctus fugiat. probatq; bonos uel paucos: uel nullos eē: malos autem quam plurimos.

Tudeto bonis oībus esse carissimū neq; uerēdū ē: ne nimios habeas amicos: aut nimīū tibi negotii obiiciā. Ita dico. si oēs bonos amicos tibi feceris pauci erunt. Rari quippe boni numero uix sunt totidē quot thebae porte: uel diuitis hostia

Raros inueniri qui uere amici sunt

nili. Quis iquis hoc loquitur? Quid refert: si dictū p̄bas: qđ q̄ris auctore? oē uerū (ut ait Augustinus) a ueritate uerū est. Ego hāc loquor. an forte tu negas? loquitur expiētia q̄ mētiri nō solet. loquitur ueritas q̄ mētiri nō pōt. Qui si mortalē poscis auctore. loquitur hāc pitissimus rerū taliū iuuenalis: quiq; p̄fundissime mores hoīum nouit. Si sibi nō credis: audi aliū: cuius ore loquitur: qui nōmō nouit: sed & creauit hoies. Is ergo quid ait? nō est qui faciat bonū: nō ē usq; ad unū. poeta paucos: p̄pheta nullū: & scđm suū sēsū uterq; uerissime. Tu uero (quoniā despandū nō est) aliquos bonos repiri posse arbitrare ne cū de oībus despare cepimus: de nobis etiā necessario despemus. Cogita quosdā nō mō

bonos esse sed optimos. & per concordiam hanc discordantiam finire. Flaccum uelut arbitrarie pronuntiare audi. Nam uitium nullo sine nascitur: optimus ille est: qui minimis urgetur. Sic est perfectio: Stoici licet obstrepant: qui omnem morbum ex animis se radicibus auulsuros spero. perclarissimi medicorum: modo quod pollicetur impleret: sed in uita hominum: id quod nobis amicitiae deligende sunt expi-
 meto compositum est nullum animi quatuorlibet seruitute tranquillum: leuibus saltem interdum perturbacionibus non moueri: quibusdam humanarum turbinibus agitari. Ceterum sicut armata nauis in alto fluctuabitur: non succubet. eaque ut nauis: sic animi precipua laus erit. Ita sit (quod stoicis non placet) ut in hac uita cui nihil scimus interesse perfectum sanitatis locum teneat leuis ac medicabilis egritudo. Igitur ut ad rem oratio reuertatur ex hoc genere hominum: non quorum nulla sint uitia sed quorum uitia uirtutibus cedant (quod ipsum noueris esse rarissimum) amicos tibi quibus potes artibus effricito: poteris autem nullis melius: quam imitatione morum: ac similitudine studio. Contra autem malis: quorum innumerabilis multitudo est nec amicus esto: nec hostis: certe nec cognitus. Vultum tuum aspiciant: animi ignorent. sequere illius consiliu: qui monet: ut ita omnia dissimilia sint: Frater populo nostra conueniat. putent illi te agere: quod uulgo agitur. Tu uero tuum aliud negotium: & aliquid semper tecum maius agito. Sic enim maxime iter mundi discrimina securus euades: paucis carus: multis ignotus: odiosus nemini. Ne ueniam hodie de nihilo philosophatum putes: audio te aduersus improbos in gens bellum: & inexorabilem simultatem suscepisse. quos an corrigere: an delere cogites incertum est. utrobique enim par impossibilitas: nisi quod aliquanto facilius arbitror deleri posse: quam corrigi. generose indignationis aculeos laudo. Certamen irritum & studium inane non laudo. Si enim laborem superuacuum declinare consilium est: quid de eo labore censeas: cuius unicus fructus est odium? Cane itaque receptui obsecro. Alioquin scito multis tibi legionibus opus esse. Vale.

Fran. Pet. T. M. S. P. D. Consolatur eum ut in aduersis se uirum prebeat: cum animi uirtus maxime in calamitatibus dignoscatur: exemplo militis & nautae: quorum alter in praelio: alter in tempestate probatur.

Quam multa nunc ad litteras tuas dici possunt. sed nec mihi otium: nec tibi uerborum auxilio est opus. aliud cogito remedium generis. magna est enim fortunae uis: neque minor celestis. interim sane omnium quae uel ex libris: uel e media uita hominum occurrunt: quae sunt multa & uaria: haec summa est: dura sunt fateor: & grauiora: & inamena quae pateris. Unum est difficile leuamen: patientia. si humana dispicias: si te non ad delicias: sed ad laborem in hanc uitae palestram descendisse memineris: Si magno nisu aduersa substuleris: memor in praelio militem in tempestate nautam: in rebus malis bonum animum probari. Vale.

Neminem
 sine erro-
 re nasci:
 optimum ta-
 men illum
 qui mini-
 mis urge-
 tur.

Contra sto-
 cos finia: quod
 omne ani-
 mi mor-
 bum extirpa-
 re poslice-
 bantur.

Frān. Pet. T. M. S. P. D. Cōquæritur q̄ ad id ifalicitatis tempora de-
uenerint: ut hoīes nihil nisi ingratitude polleant

Go uero absit ut dissuadeā petitiōi haud iniustæ morē gerere:
sed illud mōeo: ut ī frōte oculos habeas: quos ego hactenus in
tergo habui. Nihil iocūdius. Nil dulcius: quā benemeritū: & e
gētem auxilii cōpotire. Cōtra aut̄ iexpectato īgrati uitio: nil tri
stius. magne quidē est nō solū prudētiæ: sed fortunæ: iter tot pectorū la
tībula: pueros aīos: fucatosq; discernere: & quanti q̄sq; sit prius q̄ expia
ris: agnoscere. cuius honeste p̄ces: ac miserabiles lachryme. cuius ficta ne
cessitas: simulataq; blanditiā. Magne parti hoīum illud inest: ut ad īpe
trāda q̄ cupiunt: memores atq; solliciti: ad referendam gratiam segnes
obliuio siq; sint: tanta & tam repentina mutatio īuadit aīos: ut quē p̄cā
tē mane uideris: sero uoti cōpotē nō agnoscas. de his ī ecclesiastico do
q̄ cupiant nec accipiāt inq̄: osculantur manus dantis: & ī p̄missiōibus humiliant
uocē suā. & ī t̄p̄e redditiōis postulabit t̄p̄s: & loq̄tur uerba tedii & mur
muratiōum. Nosti cætera. At quoniam iter īgratos uiuitur: nō ideo de
finendum. Alioquin uirtus uitio uicta uidebitur. sed aliquanto cauti
pro meritis gratiā agendum reor. Tu uale. & quicquid acturus es: dum mutandi t̄p̄s est co
gita. post enim deliberatio sera est.

Frān. Pet. Fratri. S. P. D. sola hac cupiditate se teneri ostendit: ut. s.
āti quoq; scripta auidus p̄quirat: hortaturq; eum ut diligēter oēm etru
riam inuestiget si aliquid scriptorum antiquorū inueniat.

Vod sæpe olī: uel obliuio: uel torpor abstulit: attingam frā
ter. si gloriari licet apud te gloriabor ī illo: ī quo solo gloria
ri tutum est. iam ex oībus humanarū cupiditatum ardoribus
& si nō ī totū: magna tamē ex parte: diuina me pietas eripuit: e
cælo enī est. seu id mihi naturæ bōitatis: seu dies p̄stiterit. Multa q̄dē ui
dēdo: multūq; cogitando itelligere tandē cepi: quanti sint studia hac
q̄bus mortale genus exæstuat. Ne tamen ab oībus hoīum piaculis imu
nē putes una iexplebilis cupiditas me tenet: quā frenare hactenus nec
potui certe nec uolui. mihi enī iterblādior: hōestæ reg. nō ī hōestā eē
cupidinē. Expectas audire morbi gēus. libris satiare neq̄o: & habeo plu
res forte quam oportet. Sed sicut ī cæteris rebus. sic ī libris accidit. q̄rē
di successus auaritiæ calcar est. quinimo singulare quiddam ī libris est.
Aug: argentum: gemmæ: purpurea uestis: marmorea domus: cultus a
ger: pictæ tabulæ: phaleratus sonipes. cæteraq; id genus: mutam habēt
& sup̄ icariā uoluptatem. libri medullitus delectant. colloquuntur.
cōsulunt: & uiua q̄dam nobis: atq; arguta familiaritate iūguntur: neq;
solū sese lectoribus quisq; suis īsinuat sed & aliorū nomen īgerit & alter
alterius desiderium facit. Ac ne res egeat exēplo Marcum mihi uarro
nem car: & amabilem Cicerōis Achademicus fecit. Enni nomen ī offi

ciorū libris audiui. p̄mū Terētii amorē ex tusculanaq; q̄stionū lectiōe
cōcepi Catōis origines: & Xenophōtis Economicū: ex libro de senec-
tute cognoui. Eandēq; a Cicerōe trāslatū: i iisdē officialibus libris edi-
dici. Sic & Platōis thimeus. Solōis mihi comēdauit ingeniū: & Plato
nicū phedrōem mors Catōis. & Ptolemei regis iterdictū Cyrenaicum
hegesia: & de Cicerōis epistolis: Senecae prius: quā oculis credidi meis.
Et senecae cōtra superstitiones: librū ut q̄rere icipem: Augustinus admo-
nuit. & Apolloni argonautica seruius ostēdit. & rei. p. libros: cū multi-
tū p̄cipue Lactātius optabiles reddidit. & Romanā plinii Tranquillus
hystoriā: & Aulus gellius eloquiā fauorini. Itēq; annei. flori florētissi-
ma breuitas: ad iquirēdas Titī liuii reliqas aīauit (ut notissima & uulga-
tissima illa p̄tereā. q̄ teste nō egēt. & tamen cū accesserit testis illustrior
altius i aīum descēdūt) q̄lis est i declamatiōibus Senecae laudatus ille
Cicerōianae faciūdi p̄cipatus igeniūq; singulare p̄coniū. Et illud i sa-
turnalibus multiforme Maronis eloquiū ab eusebio demōstratū. Et il-
lud Statii Papini Poetae reuerens submissumq; testimoniū de Vergi-
liana Eneide: cuius longe sequēda & adorāda uestiga: thebaydē suā in
publicū exitura admonet. & illd' ab horatio flacco. imo uero ab oibus
cōcorditer delatū homero Poetae principi. Pluribus ago q̄ necesse ē.
Nā illa q̄dē lōga nimis recordatio Prisciāi grāmatici iuuenilis lectio:
quot mihi librorū pegrina noīa cōgesserit. quot postmodū plinius se-
cūdus. quot nouissime Nonius Marcellus. quotiesq; saluā excitauerit.
Nemo ergo mirabitur (ut redeā unde digressus sū) uehemēter his aīos
i flāmari atq; cōfigi: quorū singula suas scintillas: suosq; aculeos palā ha-
bent. aliosq; clāculū i sinu gestāt: quos sibi iuicē subministrāt: Itaq; pu-
det eq̄dē: sed fatendū igenue: & cedēdū uero est. excusabilior semp mi-
hi cupiditas uisa est Atheniensis tyrāni egiptiūq; regis quā nostri ducis
aliquātoq; nobilius pistrati primū deīde Ptholemei Philadelphi stu-
diū: q̄ crassi auge. & si multo plures imitatores Crassus habeat. Sed ne
Romae Alexandria: uel Athenae: & Italiae grecia: uel aegiptus isultet: &
nobis studiosi p̄cipes cōtigerūt. liq; tā multi: ut eos: uel enumerare
difficile sit tāq; huic rei dediti ut iuentus sit cui phylosophiae q̄ iperii ca-
rius nomē eēt. & studiosi iquam nō tā librorū: quā libris cōtētae rex.
Sūt enī q̄ libros (ut caetera) nō utēdi studio cumulēt: sed habēdi libidiē
neq; tā ut igeniū p̄sidiū: quā ut thalami ornamentū. Atq; (ut reliquos si-
leā) fuit Romanae bibliothecae cura diuis iperatoribus Iulio Cæsari &
Cæsari augusto: tāteq; rei p̄fectus ab altero pace demetri phalerii dixe-
rim: qui in hac re clare apud aegiptios nomē habet: nihil iserior ne dicā
lōge supior: Marcus uarro ab altero Pōpeius Macer uir & ipse doctissi-
mus. Sūmo quoq; grecae latineaq; bibliothecae studio flagrauit Asini-
us pollio: orator clarissimus qui primus hanc Romae publicasse tradi-
tur. Illa enim priuata sunt: Catōis isatiabilis librorū fames: cuius Cice-

Rōani p̄ri
cipēs stu-
diosi

ro testis est. Ipsiusq; Cicerōis ardor ad inquirendos libros: quam multe restantur epistole ad Atticū. cui eam curam nō segnius ipōnit: agēs sūma instantia multaq; p̄cū ui: quam ego nūc tibi: q; si opulētissimo īgenio p̄mittitur libroꝝ patrociniā mēdicare. quid putas licere īopi? Hęc p̄ excusatiōe uitii mei p̄q; solatio tantorū comitū dicta sint. Tu uero si tibi carus sum: aliquibus fidis & litteratis uiris: hanc curam ipōito. Etruriam p̄quirant: religiosorū armaria euolant. ceterorūq; studiosorū hoīum si qd usq; emergeret: leniēdā dicā: an irritādā sitis meā idōeū. Ceterē & si nō ignoret: qbus lacubus piscari: qbus ue fruticetis aucupari soleo. ne q̄ tamē falli q̄as. his seorsū litteris: quid maxie ueli iter serui. quoq; uigilātor fias: scito me easdē p̄ces amicis aliis ī britanniam galliasq; & Hispanias destinasse. Necui ergo fide uel industria cessisse uidearis enitere Vale.

Fran. P. T. M. S. P. D. Homines nec experientia quidē ab infelicitate deterreri multis exemplis ostendit.

Deo p̄tinax & fixa mortaliū spes ē aduersus īfelicitē expta: ut
 a neq; sterilitas agricolā: neq; tēpestas nautam: neq; testorū casus
 architectū. neq; patrē familiā sobolis acerbis interitus deterre
 at ab īcepto. Hinc illa coia: ut famelicos serere: & naufragos nauigare:
 & ruinis uix elapsos: noua sup̄ eiisdē fundamētis edificia moliri: & or
 bos senes inter sepulchra filiorū aliis p̄creandis itendere uideamus. Pi
 dia ex hoī scatores frigoribus & fame cōfectos hic ante oculos habeo: miꝝ & p̄
 ratio flac sus incredibile: totos dies ieiuni ac nudi noctesq; ad auroram īfōnes
 eo sumpta agunt. cū iterim uel retia tētantium: una eadēq; fors est. nihil agere: fru
 stra torq̄ri: t̄ps aliquanto forsan utiliū: cōsumēdum p̄dere. Neq; tamē
 obstinatis ad īceptum aīa a fatali gurgite diuelluntur. Vsq; adeo etiam
 amari exercitii cōsuetudo lōgior dulcis ē. Infaustā harenam imo uerrē
 tes alueo: quam fugiunt egestatē: iter undas & scopulos iueniunt. nunq̄
 forte qd tantope satagunt repturi. Illa qdē dictu minora: nescio an ma
 iori admiratiōe digna sint. Ferax studiū totiēs uacuatīs cubilibus non
 lentescit. Nouis fetibus pariendis alēdisq; p̄oris raptu nunquam segni
 or tigris redit crebri partus solatio destitutā nihilo moderatior: ī reli
 quū ardor est. Phylomena postquam pastorali furto: p̄ditos nato: lon
 go gemitu & p̄dulcibus q̄rimoniis p̄secuta est: nidum ab eodē ramo se
 quētis puerpii fortunam tēptatura suspendit. Rem dicam nouam tibi
 sed oībus uallis huius notissimam incolis. Aquila iam pridem ī his mō
 tibus habitat. Subulcus aduenā: nedum quos pascit suis: sed hirsutis
 etiam apris aspior: clam nido īfidiatus est: neq; aīam suam pluris ex
 stimans: quam ualet de altissima rupe q̄ fōti Sorgie: nubibus par impē
 det: ancipitis fūne demissus cuius: rei uel meminisse horror ē ad aetiam

domum temerarius p̄dator accessit. & sollicitæ genitricis: spem generis pullos i plumis abstulit. Id semel: Idq̄ iteq̄ ausus: nil amplius aquilam mouit: quam ut nup̄ tristi domicilio d̄serto: nidum dumosamq̄ supellectilem in alterâ rupis partem parump̄ auexerit. Illic mō sepius amisit se sobolis spem refouet. Nihil solito letius ut reor. Si q̄dem saxens iste suus hostis exigui lucri cupidus: uitæ p̄digus: iam restem nodosq̄ p̄parat quibus p̄ iane suspensus & de i solito specu solitas p̄das agat. Iam sensim ad minimam regē ratiocinando descendimus. Nec apibus quidem p̄cepti mellis iniuria mellificandi dulcedinem. Nec formicis sub terra latentium horreorū iundatio graniferi laboris experientiam: frequentisq̄ cursus: ac recursus iminuit uoluptatem. Nō enim despant infelicitate tentata: retentari posse felicius. Alioquin si cū successibus regē aiorū simul spes itereat: torpebunt æstus ii quos undiq̄ cernimus actionum uariarū quotidie interpellantibus fatis: & uitam situ marcidam exitus inglorius manebit. qd̄ ne forte cōtingeret aiantibus cunctis: & p̄sertim hoī: dura p̄positiq̄ tenacia pectora data sunt. Urbem Romam: (ut retro iam facili saltu: ab imis regē ad altissima cōscendamus) a gallis senōibus i censam restituere maiores. q̄ i re Camilli auctoritas: tribunis cōtra nitentibus: omine etiam adiuta præualuit. Iidem illi maiores nostri post Alliā: post Ticinum: post trebiam: post trasimenum: i aciem redierunt. post caudine pacis ignominiam gloriosissimas uictorias retulerunt. Et post Cānas grauissimum ac pene mortiferum rei. p. uulnus: ne ab ignauis ciuibz derelinquæretur italia contra sniam Cecili metelli fulgens Africani gladius obtinuit. Qui nisi inuicta spes unius eiusdemq̄ admodum adolescentis: multorū senū labātes firmasset aios. actum erat d̄ impio. Nulla hodie Romani noīs memoria: nulla Romanæ potētiae uestigia supeffent. Faciēte enī (ut flori hystorici uerbis utar) d̄ italia Africā Hānibale: p̄fecto nō latini sed Afri coloni italiā possiderent. Et si quis forte mansisset italici sanguinis: tantis sup̄stes cladibus: nōn aliter quam dulcis aque riuius pelago mixtus in peregrinos mores: uicticemq̄ barbariē cōcessisset. Quod nō sumus igitur: & qd̄ sumus fateamur ingenue. spei bone duntaxat unius hominis debemus: & d̄ nobis quidem hactenus. Quid lacedemonios: quid ue Carthaginēses memorem? qui sperare non prius quam esse desiderunt. Quid sagūtinis qui dum sera a nobis auxilia sperāt: extremas a crudelissimo hoste miseras acceperunt. longum est per cuncta discurrere. Itaq̄ ut unde ē ortus illic sermo desinat: ultima iactare naui anchora spes est: quam si quis in hoc p̄celloso mari laborantibus absciderit nulla est ad uitam uia. Nullus ad requiem portus. nullus redditus ad salutem. Miraris nunc quid tā longa sibi uelit oratio. Scilicet unū ago ut amicū tuū subscribas exēplo: turbæ: raras & sorte uanas: sed firmas spes habētē

Et hæc mihi quidē curiosius explicanda erāt: ut affectū scribētis agnosceres: cætera in silētio intelligis. Vale.

Fran. Pet. Lelio suo. S. P. D. Excitat illū ut scribat: remq; suā in calce epistolæ illi commendat.

Epe te litteris ad colloquiū elicere nisus sum: inefficaciter ad hāc diē. pergā silētiū tuū interrūpere. pudebit amici tot clamores tacitū audire. Labellū clausū: uel in indignationē forte uel in risus aperiā uel in uerba. Nō magnifacio quid rescribas: modo loqui incipias: uictor sum: si occupationes te ueteres tenent: nouas ingerā. Si segnitie calamū amisisti: sedulitate restituiam.

At si forte supbia extolleris. & (quod suspicari ne tenuiter quidem possum) amicis affatibus idignū cēses: humilitate mihi ab illo aī fastigio detrahendus: & in equū capū amicitiae retrahendus es. Itaq; sic tibi psuade. Inculcare quærelas & lamenta nō definā: donec mihi uel antiquū inter nos comertiū litterarū restituas: quā diu saltē tā propinqui sumus: ut nūtiog; penuriā prætere neuter possit. & quasi per manus ab altero ad alterū sit epistolarum transitus: uel probabilē cām tate mutationis expedias. Nuntius alter: alterius uestigia urgebit: litterarū mearū acerui ante oculos tuos erunt. Amici digitum & anulū nostri. itactas abiicere amor & uerecundia nō sinent. Aperies (licet nolis) ipse tibi blandientur: ut perlegas. Ita qui breuis scripturæ laborem fugis: longe lectionis fastidiū non euades. Si quid igitur mihi credis oculos tuos digitorū auxilio libera: & ignobiliores corporis tui partes: nobilioribus feruire doce. Arripe calamum: nō insueta suadeo: calamus ab infantia gladius tuus est. Adulta ætas: & patriæ status: ad alia te deinceps arma rapuerunt. demum ad Romanorū pōtificum quietiores aulas retrahē te fato: & ad antiq; studia rediisti. Quid igitur peto? Fac quod quotidie facis. scribe aliquid. fac itidē quod nunquā facis. scribe mihi. mox nempe subsistam. & uel rarius scribam ipse: uel breuius. Vicisse: & de ista silētiū tui arce: te deiecisse sufficiet. Hic tamen (scio cui loquor) ueteri illo & uulgari clipeo testus occures. Quid quæreris frater? Nihil habeo qd scribam. Ego uero & si in tāta rerū copia talibus ingenio eloquio ue nūquam defuturā scribendi materiā crediturus fuerim: facile psuaderi mihi patiar: quālibet seu ueram seu fictam cām potius: quā obliuionis nebulam: tibi silētiū induxisse. hoc igitur saltem. quod multi ab amicis petierūt: sed eorū quos ego legerim p̄mus oīum Cicero: scribe te nihil habuisse qd scriberes. hoc ip̄um scribe: sed aliis tamē uerbis: alioq; (qd itentiois meæ nō fuit) breue nimis: & aptum euadēdi tibi iter ostendi. Euades (si te noui) saltu unico: & te uno uerbo redimes: auctore me. Sic ego (quod multis accidit) consilio meo ludar. Sed iam sat

Quæ dica
tur uere
fælicitas .

Verfus ex
publici mi
nis.

Verba : af
fectōnum
ai notæ
sunt: qd in
subigunt

positis. Idq; qd' magis in aures tuas itret: nescio an & i thoro: certe apud
 toru accidit. loci dominus nobilis dicā: an rusticus: luuenē ipsum: quē
 graui & atiquo odio psequitur: ad capitale suppliciū uocat. Mulier fac
 tū excusat: nihil se cōtra quā optauerit passam dicens. & pmissas amā
 tis nuptias efflagitat. Annuit ille si liceat: sed carcere cōclusus: sub iniquis
 simo iudice causam dicit. Ceterum ubi cōpedes amoueātur: soluti am
 bo: & ætate: & animis: & fortuna pares: optatissimas nuptias celebrabūt
 hæc ut ad me indignantis primū populi uocibus: deinde etiā amicorū
 p̄cibus & lachrimis plata sunt tu primus oīum occurristi. a quo morbi
 talis auxiliū peteretur. Et nos aliquādo frater arsimus. & opē ferre de
 cet ardentibus. dominū aut nostrū: & si talia sublimē eius aīum non
 attingāt. nō tamē usq; adeo ferreū: aut inhumanū reor: ut humanis nō
 miseratur erroribus. Nec ē qd' parcius ardere ruricolos suspicemur. i oē
 genus hoīum par impiū habet Arcipotens ille puer. Scio apud Vergi
 liū scriptū esse: qd' subita incautum demētia cepit amātē & seqtur. igno
 scēda quidē: sed terret qd' i fine subiungit: scirēt si ignoscere manes. ue
 reor enim ne durior ille bellorophon nihil humanitatis habens: insu
 per ira accēsus: sit sanguinis sitiētior quā oportet. Vt cūq; succedat nos
 partes nostras implebimus. ego apud te tu apud dominum: ut ipse a præ
 fato tori domino gratuitum munus: captiuū illum p litteras suas pe
 tat. Cuius nomē & rei gestæ seriē uillicus hic noster ob hoc unum ad
 te missus exponet. nihilo narrator urbanior: quā amator is cuius amē
 tiæ modo ueniam postulamus. Vale.

Fran. Pet. Lelio suo. S. P. D. Eloquētiā plurimū ualere ad mitigandōs
 efferatos aīos exēplo maiōr: qd' suū uillicū mitigauerit admiratur

Verba cō
 cinne p̄nū
 tiata esse
 rarissimos
 etiam aīos
 molliuif
 se.
 Vid tibi uis dicā? sic est ut audierā & legerā. Nullum ē tam a
 spum īgeniū qd' nō mox uerborūq; dulcedie mitigetur. Sic
 Africanus meus ille supior Siphacē regē barbaræ: atq; (ut li
 uii uerbis utar) Romanis moribus īsuetum. & (qd' mirabilius fuit) has
 drubalē quoq; Carthaginensium ducē: nō barbaræ mō sed etiam imi
 tem Romani nominis inimicum intercenandum suauī cōuictu: & co
 mi mansuefecit alloquio. Sic Iulius Cæsar: Amiclam: algis & equoreis
 spumis aspsit: nudumq; & inopē piscatorē: tā leniter fando cepit: &

Iulius Cæ
 sar.
 illius Cæsareæ faciūdiæ retibus circumuoluit ut iaudito uerborū sono:
 & ignoti hospitis admiratiōe suspensus: cōfestim iubente illo fragilem
 atq; iparē pelagi minis cibā: de tuti litoris statiōe dissolueret: parēdiq;
 studio sciēs ac uolēs ad iteritum pperaret. Ac ne semp Africanos & Cæ
 sares loqmur. Ille philosophi princeps Plato Dyonisiū cōciliare sibi
 potuit siracusium tyrānum. Archelaum uero macedōiæ regē Euripi
 des poeta. Nec aut illi tyrannici sp̄s rigor: aut huic immanitas obstitit
 Euripides
 Poeta.
 barbarica: utranq; duritiē: īgenio & eloquentia molliuerunt. & qd' hu

ius generis oīa mōstra trāsgreditur. Orator Aphthonius: seu os carni-
 ces ad se occidēdum missos: & iam strictis mucronibus irruētes: blāda
 oratiōe cōpescuit. uicissetq; crudelitātē eloquētia nisi unus ex eo nume-
 ro qui eum loquētē nō audierat: ceteris iam digressis supueniens: ue-
 lut aspis icantatoris uoce nō audita: uirus ī illū scelestis ministerii effu-
 disse. Sed quid hoīum exēpla cōgrimus? ursos uidemus pardos: ac leo-
 nes: atq; alias truces & prauas beluas blanditiis delinitas: parui do-
 mitoris impium patienter exciperē: nexu insup: carcerē: minas & uer-
 bera. Volucres cālo uagas cōtraprimeuam naturā sue: legē: humanam
 societātē antepōnere libertati: uitam ī uinculis agere: opto capite: p̄p̄p̄
 toq; etiā patriā natalis aspectu: famē suam nutritoris arbitrio mōdera-
 ri: dī illius manibus cibum sumere: uocē iubētis agnoscere: clamoribus
 obedire: ire ad emittētis arbitrium & reuerti. opimasq; p̄das nō sibi sed
 domio reportare. De piscibus nihil tale (qđ mēinerim) legi: nisi qđ Del-
 phines nescio q̄ humano generi familiaritate cōiunctos ferunt. Vnde
 & Ariōem q̄ndam tergo huius piscis īsidētē p̄ tumidos fluctus maris e-
 uasisse hystorica (seu potius) fabulosa narratio est. Vētorē ipsum fidi-
 bus canētē faciunt. quo nauigatiōi faciliōr fides sit mulcētē auras mu-
 sica & nauigium subleuante. Visum est enī fabulā nō admitti: nisi co-
 lor mēdacio q̄reretur. gubernaculū: malus: uela: remi deerant. p̄ his oī-
 bus unius musice suauitas subrogata ē. Sed quorsū hāc tā pegrina p̄cō-
 taberis? ut itelligas me īgēiū tuū sūmis īserere: q̄ nō hoīes: nō feras aut
 uolucres: sed aq̄ticū hoc aīal educatū iter fōtes & flūina: escā d̄ scopulis
 eliciēs: cōtactu ac sermōe: ī amicitia pellexisti. Rediit eqđē ad me sui ī
 mēor: tui mēor cū multa de domio: multa d̄ amicis q̄rerē: nil nisi d̄ Le-
 lio respōdebat. Illius formā. illius mōres. illius linguā. illius deniq; do-
 miciliū: atq; habitū admirari. Illū mihi q̄si incognitū ruralibus: & terri-
 crepis uerbis extollere: d̄ illo mihi sēpe licet īterrūpētī lōgissimas nar-
 ratiōes texere. Cūq; sēpe Terētianū illd̄ obicerē. hui mihi illū laudas?
 ille eo magis: ab exordio cūcta retexere. Quid plura? intellexi illico te
 tuis artibus meū mihi uillicū abstulisse: nec idolui fateor: neq; uidi: sed
 obstupui plus te una hora q̄ me toto decēnio potuisse. Mix est nisi tu
 colloqis tuis aliqd ēt magice artis īmisceas. Nūc igitur captus amore
 tui cū his litteris iteꝛ ad te redit simul & p̄ te dominice īteruētiōis au-
 xiliū sp̄ans: p̄ qđ amicū suū de quo pridie tibi scripsi: iā extremis fortu-
 nāe laq̄is arctatū expediat. nisi iudicis aīo (qđ iam ab initio uerebar) ad
 suppliciū obstinato nō sit p̄cibus locus. Fama enī est eū dolore simul
 & inuidia delibati uirginei floris īsanire: ad quē ipse sitienter (ut me-
 morant) aspirabat: īdignantē grauiter: plus in amoris regno pauperis
 blanditias: quam suas ineptas diuitias ualuisse. Quod si acci-
 dat ut obstructis auribus uerba fundantur: domino tamen partus erit

Aphthōi
us orator

Arion d̄
phine uec-
tus.

integer misericordiae suae: tibi beniuolentiae tuae fructus. Iste quoque agrestis amicitiae suae debitum me opitulante persoluerit. Ille autem amator infelix: si aliter esse non potest: amoris sui dulcedinem (quod multi fecerunt) mortis acerbitate pensabit. Hunc sane quoque nam humilium amicoque loco numeres: tuum erit. Ipse te dominorum suorum inter primos numerat: aliquantulumque mihi de tua gratia iam quam de ueteris amici uita uidetur sollicitior. Itaque ut se tibi prorsus insinuet: & allegorico munusculo: animum suum suauissime tibi deditum ostendat. Liqueor omnium molliissimi: olei uasculum tibi affert. quod sponte sua: & (ut aiunt) uirginitate seruata: nullo praemense defluxit e baccis arborum nostrarum: quae in collibus istis sunt: ubi posthabitis athenis repertricena oleae minervam habitare dicerem. nisi eam iam pridem ianueni litoribus: ad portum ueneris: atque hericem collocasse in Africe meae libris. Vale.

Eiusdem Francisci Pet. De rebus familiaribus Liber quartus Incipit

Franc. Pet. Io. Colunae. S. P. D. Vetus cuiusdam galliae montis descriptio

Letissimum regionis huius montem quem non immerito uentosum uocant: hodierno die sola uide di signem loci altitudinem: cupiditate ductus ascendi. Multis iter hoc annis in animo fuerat. Ab infamia enim his in locis ut nosti fato res hominum uersante: uersatus sum. Mons autem hic late undique conspectus fere semper in oculis est. cepit impetus tandem: aliquando facere quod quotidie faciebam: praecipue postquam relegenti pridie res Romanae: apud liuium forte ille mihi locus occurrerat. Vbi Phylippus Macedonum Rex: is qui cum populo Romano bellum gessit. hemum montem thessalicum conscendit e cuius uertice duo maria uideri Hadriaticum & Euxinum fame crediderat. Verum ne an falso satis comperti nihil habeo. quod & mons a nostro orbe semotus: & scriptorum dissensio dubiam rem facit. Ne cunctos euoluam: Pomponius mela: cosmographus sic esse nihil hesitans refert: Titus liuius falsam famam opinatur. Mihi si tam propterea montis illius experientia esset quam huius fuit: diu dubium esse non sinerem. Caeterum ut illo omisso: ad hunc montem ueniam excusabile uisum est in iuvene priuato: quod in rege sene non carpitur. Sed de socio cogitanti (mirum dictum): uix amicorum quisquam omni ex parte ydoneus uidebatur. adeo etiam inter caros exactissima illa uoluntatum omnium morumque concordia rara est. Hic segnior: ille uigilantior. hic tardior ille celerior. hic mestior ille letior denique hic stultior: prudentior ille qui

Concordia
et inter ca
rissimos
raram esse

uellē: huius silentiū illius procacitas. huius pōdus ac pinguedo: illius macies atq; imbecillitas terrebat: huius frigida incuriositas: illius ardēs occupatio dhortabatur: q̄ quāquā grauiā: tolerāter dōi (oīa enī suffert caritas: & nullū pōdus recusat amicitia) ueꝛ hęc eadē sunt in itinere grauiora. Itaq; delicatus aīus honesteq; delectationis appetens: circumspiciēsq; librabat singula sine ulla quidē amicitiae lesiōe. tacitus quicquid proposito itineri p̄uidebat molestū fieri posse damnabat. Quid putas: tādē ad domestica uertor auxilia; Germanoq; meo unico minori natu: quē probe nosti: rē aperio: nil poterat letius audire gratulatus q̄ apud me amici simul: ac fratris teneat locum. Statuta die digressi domo: Malausanā uenimus aduerserā. locus est in radicibus montis uersus in boream: illic unū diem morati. Hodie tandem cum singulis famulis montē ascendimus: non sine multa difficultate. est enī p̄rupta & pene inaccessibleis saxose telluris moles. sed bene a poeta dictū est. labor oīa uincit improbus. Dies longa. blandus aer. aīoꝝ uigor: corporeꝝ robur: ac dexteritas. & (si qua sunt eiusmodi) euntibus aderant. sola nobis obstabat natura loci. Pastoreꝝ exacte ætatis iter cōuexa mōtis inuenimus. qui nos ab ascensu retrahere multis uerbis enixus est: dicēs se ante annos quinquaginta eodem iuuenilis ardoris īpetu supremū in uerticē ascendisse: Nihilq; inde retulisse preter penitentiam & laborem: corpusq; & amictū laceꝝ saxis ac uepribus: nec unquam aut ante illud tēpus: aut postea auditum apud eos quēquā ausum esse similia: hęc illo uociferante: nobis ut sunt animi iuuenū monitoribus increduli crescebat ex prohibitione cupiditas. Itaq; senex ubi aniaduertit se nequicquā niti: aliquātulum progressus: inter rupes arduū callē digito nobis ostendit: multa monēs multaq; iam digressis a tergo ingeminās. Dimisso penes illū si quid uestiū aut rei cuiuspiam impedimento esset soli dūtaxat ascensui accingimur alacresq; cōscendimus. sed (ut fere fit) ingenrē conatum uelox fatigatio subsequitur. Non procul inde igitur quadam In rupe subsistimus. Inde iterum digressi: prouehimur. sed lentius & presertim ego mōtanum iter gressu iam modestiore carpebam. & frater compendiarīa quidem uia per ipsius iuga montis ad altiora tendebat: ego mollior ad ima uergebam. Reuocantiq; & iter rectius designanti: respondebam sperare me alterius lateris faciliorem aditum. nec horrere longiōrem uiam: per quā planius incederem: hanc excusationem ignauiaꝝ prætendebam. Aliis q; iam excelsa tenentibus: per ualles errabam cum: nihilo mitior aliunde pateret accessus: sed & uia cresceret: & inutilis labor ingraueret. Interea cum iam tedio cōfectum perplexi pigeret erroris penitus alta petere disposui. cumq; operientem fratrem & longo refec

EPISTOLARVM

tum accubitu: fessus & anxius attigissem: aliquamdiu equis passibus in-
 cessimus. Vix dum collem illū reliqueramus. & ecce prioris anfractus
 oblitas iterum ad inferiora deiicior: atq; iterum peragratis uallibus dū
 uiarum facilem longitudinem sector: in longam difficultatem incido
 differebā nempe ascendendi molestiam: sed ingenio humano rerum
 Naturā re natura non tollitur. Nec fieri potest: ut corporeū aliquid ad alta descē-
 bus huma dendo perueniat. Quid multa? non sine fratris risu: hoc indignāti mi-
 no ingenio hi ter aut amplius: inter paucas horas contigit. Sic sepae delusus:
 auferri nō quadā in ualle cōsedi. Illic a corporeis ad incorporea uolucris cogitati-
 posse. one transiliens: his aut talibus me ipsum cōpellabam uerbis: Quod to-
 tiens hodie in ascensu mōtis huius expertus es. id scito & tibi accide-
 re & multis accedentibus ad beatam uitam: sed id circo tā facile ab ho-
 minibus non perpendi: quod corporis motus in aperto: sunt animo-
 rum uero inuisibiles & occulti. Equidem uita: quā beatam dicimus:
 Cōparat celso loco sita est: arcta (ut aiunt) ad illa ducit uia. multi quoq; colles in-
 ascendēdi tereminēt: & de uirtute in uirtutem preclaris gradibus ambulandum
 iter ad be- est. In summo finis est omnium. & uiā terminus: ad quem pegrinatō
 atā uitam nostra disponitur. Eo peruenire uolunt omnes. sed (ut ait naso) Vel-
 suo itineri le parum est: cupias ut re potiaris oportet. Tu certe: nisi (ut in multis) in
 hoc quoq; te fallis. non solum uis: sed etiam cupis. Quid ergo te reti-
 net? ni mihi nihil aliud: nisi per terrenas & infimas uoluptates plani-
 or: & ut prima fronte uidetur expeditior uia. Verūtamen ubi multum
 erraueris: aut sub pondere male dilati laboris: ad ipsius te beatæ uiæ
 culmen oportet ascendere aut in cōuallibus peccatorū tuorū segnē p-
 cumbere. & si (quod ominari horreo) ibi te tenebre & umbra mortis ī-
 uenerunt eternā noctē in perpetuis cruciatibus agere. Hæc mihi cogi-
 ratio incredibile dictū est quantum ad ea quæ restabant: & animū &
 corpus erexerit. Atq; utinā uel sic aio peragam iter illud: cui diebus
 & noctibus suspiro: sicut superatis tandem difficultatibus hodiernū
 iter corporeis pedibus peregi. Ac nescio an non longe facilius eē de-
 beat: quod per ipsum animū: agilem & īmortalem sine ullo locali mō-
 tu in ictu trepidantis oculi fieri potest: quam quod successu temporis
 per moribundi & caduci corporis obsequiū: ac sub graui mēbrore fa-
 sce gerendum est. Collis est omniū supremus. quē siluestres filio-
 lum uocāt: cur ignoro: nisi quod per antirasim ut quedam alia dici su-
 spicor. Videtur enim uere pater omnium uicinoꝝ montium: illius in-
 uertice planities parua est. illic demū fessi conqueuimus. Et quoniam
 audisti quenā ascēdentis impetus ascenderint curæ. Audi pater & reli-
 qua: & unam præcor horam tuam relegēdis unius diei mei actibus tri-
 bue. Primum omnium spiritu quodam aeris insolito: & specta-
 culo liberiore permotus stupenti similis steti. Respicio: nubes erant

sub pedibus. Iamq; mihi minus incredibiles facti sunt Athos & Olipus dum quod de illis audieram & legeram in minoris famae monte conspicio. Dirigo de hinc oculos radios ad partes italicas quo magis inclinatus animus. Alpes ipse rigentes ac niuose per quas ferus ille quodam hostis romani nominis transiit aceto (si famae credimus) saxa perumpens iusta mihi uise sunt: cum tamen magno distent intervallo. Suspiravi fateor ad italicum aerem: animo potius quam oculis apparentem. atq; inextimabilis me ardor inuasit: & amicum & patriam reuidendi. ita tamen ut interim: in utroq; nondum uirilis affectus mollietate increpare quauis excusatio utrobique non deforet magnae testium fulta praesidio. Occupauit inde animum noua cogitatio atq; a locis traduxit ad tempora. Dicebam enim ad me ipsum. Hodie decimus annus completur ex quo puerilibus studiis dimissis bononiam excessisti. & o deus immortalis: o immutabilis sapientia: quot & quantas morum tuorum mutationes hoc medium tempus uidit: infinita pretereo. nondum enim in portu sum: ut securus praeteritarum meminerim pcellarum: tempus forsitan ueniet quando eodem quae gesta sunt ordine uniuersa percurras praefatus illud Augustini tui. Recordari uolo transactas seditates meas: & carnales corruptiones animae meae: non quod eas amem: sed ut amem te deus meus. Mihi quidem multum adhuc ambigui molestique negotii superest quod amare solebam: iam non amo. mentior. Amo sed ue recundius: sed tristius. Iam tandem uerum dixi. Sic est enim: amo sed quod non amare. memini: quod odisse cupiam. Amo tamen sed iuitus sed coactus: sed maestus: & lugens. & in me ipso uersiculi illius famosiissimi sententia miser expior. Adero si potero. si non iuitus amabo. Nondum mihi tertius annus effluxit ex quo uoluntas illa puerilis & nequa quae me totum habebat: & in aula cordis mei sola sine contradicte regnabat: cepit aliam habere rebellē: & reluctante sibi: iter quas iam dudum in capis cogitationum mearum de utriusque hominis imperio laboriosissima & anceps etiam nunc pugna cōferitur. Sic per exactum decennium cogitatione uoluebar. Hinc iam curas meas in anteriora mittebam & querebam ex me ipse. Si tibi forte contingeret: per alia duo lustra uolatilem hanc uitam perducere tantumque pro rata temporis: ad uirtutem accedere: quantum hoc biennio per congressum noue contra ueterem uoluntatis ab obstinatione pristina recessisti. Nonne tunc posses: & si non certus at saltem speras quadragesimo aetatis anno mortem oppetere: & illud residuum uitae in senium abeuntis: e qua mente negligere? Haec atque his similes cogitationes in pectore meo recursabant pater. De prouectu meo gaudebam: imperfectum meum flebam. & mutabilitatem comunem humanorum actuum miserebar. & quae in locum: quam ob causam uenisse quodammodo uidebar oblitus donec ut omissis curis quibus alter locus esset oportuior respicerem: &

uiderem: quæ uisurus adueneram. Instare enim tempus abeundi: quod inclinaret iam sol: & umbra montis excresceret admonitus: & uelut expergefactus: uerto me in tergum: ad occidentem respiciens. limes ille galliarum & hispaniæ pyreneus uertex inde non cernitur: nullius quæsciam obicis interuentus: sed sola fragilitate mortalis uisus. lugdunensis autem prouinciæ montes ad dexteram. ad leuam uero massiliæ fretum: & quod aquas mortuas uerberat aliquot dierum spatio distantia præclarissime uidebatur. Rhodanus ipse sub oculis nostris erat. Quæ dum mirarer singula & nunc terrenum aliquid scaperem nunc exemplo corporis animû ad altiora subucherem: uisum est mihi confessio num Augustini librum caritatis tuæ munus inspicere. quem & conditoris & donatoris in memoriam seruo: habeoque semper in manibus. pugillare opusculum: perexigui uoluminis sed infinitæ dulcedinis aperio lecturus quicquid occurreret. quid enim nisi pium & deuotum posset occurrere? Forte autem decimus illius operis liber oblatus est. Frater expectans per os meum ab Augustino aliquid audire intentis auribus stabat. deû testor: ipsūque qui aderat: quod ubi primū dixi oculos scriptum erat. Et eunt homines admirari alta montium: & ingentes fluctus maris: & latissimos lapsus fluminum: & oceani ambitū & girof siderum & relinquunt se ipsos. Obstupui fateor: audiendique audium fratrem rogans ne mihi molestus esset librum clausi: iratus mihi met quod nunc etiam terrestria mirarer: qui iam pridem ab ipsis gentium philosophis discere debuissem nihil præter animum esse mirabile cui magno nihil est magnum. Tunc uero motem satis uidisse contentus: in me ipsum interiores oculos reflexi & ex illa hora non fuit qui me loquentem audiret donec ad ima peruenimus. Satis mihi negotii uerbum illud attulerat: nec opinari poterā id fortuito contigisse. sed quicquid ibi legeram mihi & non alteri dictum rebar: recolens quod idem de se ipso suspicatus olim esset Augustinus quādo in lectione codicis apostolici (ut ipse refert) primum sibi illud occurrit Non in comestationibus & ebrietatibus: non in cubilibus & impudiciis: non in contentione & emulatione: sed induite dominum yesum xpm. & carnis prouidentiam ne feceritis in concupiscentiis uestris. Quod iam ante Antonio acciderat quando audito euangelio ubi scriptū est. Si uis perfectus esse uade & uende omnia tua quecumque habes: & da pauperibus: & ueni sequere me. & habebis thesaurum in cælis. ueluti propter se hæc esset scriptura recitata (ut scriptorum rerum eius Athanasius ait) ad se dominicum traxit imperium. Et sicut Antonius his auditis aliud non quesuit. & sicut Augustinus his lectis ulterius non processit. Sic & mihi in paucis uerbis quæ premisi totius lectionis terminus fuit in silentio cogitanti quanta mortalibus consilii esset ino-

pia qua nobilissima sui parte neglecta diffundantur in plurima: & in
nibus spectaculis euanescent. quod intus inueniri poterat quærentes extri
secus admiratiq; nobilitatē aī nostri: nisi sponte degeneras: ab originis
suæ primordiis aberrasset. & quæ sibi dederat in honorem deus: ipse i
opprobriū cōuertisset. Quotiens putas illo die rediens & intergū uer
sus cacumē montis aspexi: & uix unius cubiti altitudo uisa est pre alti
tudine cōtēplationis humane: si quis eam nō in lutum terrenæ fedita
tis immergeret. Illud quoq; p singulos passus occurrebat. Si tantū su
doris ac laboris: ut corpus cælo paululū proximus fieret subire nō pi
guis. quæ crux: quis carcer: quis aculeus deberet terrere animū appro
pinquantē deo: turgidūq; cacumen insolentiae: & mortalia fata calcan
tem & hoc quoto cuiq; accidet: ut ab hac semita: uel durarum metu re
rum: uel molliū cupidine nō diuertat? Onimium fælix: si quis usquam
est: de illo sensisse arbitrer poetam. Fælix qui potuit rerum cognoscere
causas: atq; metus mortis: & inexorabile fatū subiecit pedibus strepitū
q; acheruntis auari. O quanto studio laborandum esset: nō ut altiorē
terrā: sed ut elatos terrenis impulsibus appetitus sub pedibus habere
mus. Hos inter nudosi pectoris motus: sine sensu scrupulosi tra
mitis ad illud hospitium rusticū: unde ante lucē moueram profunda
nocte remeui: & luna pernox gratū obsequiū præstabat euntibus. In
terim ergo dū famulos apparādæ cenæ studiū exercet: solus ego i par
tem domus abditam perrexi: hæc tibi rapti & ex tempore scripturus:
Ne si distulisses pro uarietate locorū mutatis forsan affectibus scribē
di propositū deferueret. Vide itaq; pater amātissime: quā nihil in me
oculis tuis occultū uelim: qui tibi nedum uniuersam uitā meā: sed co
gitatus singulos tam diligenter aperio. pro quibus ora queso: ut tam
diu uagi & instabiles: aliquando subsistant: & inutiliter per multa iacta
ti ad unū bonū uerum certum stabile se conuertant. Vale.

Fran. Pet. Dyonisio suo. S. P. D. Congratulatur illi quod ad Ro
bertū regē uocatus accesserit: ibiq; nō pauca de diuitiarum cōtemptu
De beatæ uitæ desiderio: ac de laudibus regis cōmemorat.

Il dulcius audierant aures mee: postquā uocem tuam audire
desierūt. quā q; ad regem uocatus accesseris. Rationē i quis
expecto. Nō possum breuiter. Itaq; longius incipiam. Opta
uit aliquādo tibi genitrix lōgitudinē diē: innumerabilibus
periculis & calamitatibus obiectam. Aliquādo diuitias: humanarum mē
tim: nō mediocrem laqueū: ac funestam sarcinam libertatis. Aliquan
do formā corporis: deformitatis anime: plerumq; materiam. Quid de

Diuitiæ
humanæ
mētis fūe
sta sarcina

sodalibus: quid de nutricula tua dicam? Muliercularum omnium una lex est. inepta cupiunt. ridenda formidant. de patre libet altiora credere. Optauerit ergo filio. quod ait Satiricus: Eloquium: & famam Demosthenis: aut Ciceronis. quæ quanti sæpe periculi plena sint: utriusque exitus est testis. Multis & inanibus uel tuis uel aliorum pro te uotis fatigate sunt aures dei. horum tibi aliquid anxie non opto. quare? quia stultum est uehementer appetere: quod potest pessimo fine concludi. illud bonum tibi cupio quod mihi: beatam uitam: ad quam multi suspirant: pauci perueniunt. Est enim salebrosum iter atque angustum & difficile. & amæna ac prona circum deuia. Est autem ut in sagittando sic in alia qualibet operatione mortalium: aberrare per facile: signum attigere is demum artificii finis est: Iccirco difficilior quia ad illud: una tantummodo: ad errorem innumerabiles sunt uia. Hæc sane quæ dico beatam quæquæ ingeniosissimis atque doctissimis uiris forte aliter uisum sit. in hoc corporis ergastulo mereri quidem utcumque potest labor humanus: & sperare: amplecti autem ac tenere non potest. Hoc ergo studio decurritur. finis est ubi quiescit intentio. Neque nobis hoc solis persuasum est. Quid enim aliud Cicero sentiebat. ubi ait. quod hæc uita uia est in cælum. habet tamen iterdum illi eternæ quiddam hæc mortalis uita simillimum. Ut & si beata nondum sit (id enim beatum est dum taxat: cui nihil ualet accedere) iam tamen humanas miseras longe infra se uideat. & in imo stans adhuc supernæ felicitatis luce resplendeat. Hoc sanæ non diuitiæ prestant. non infanientis uulgi plausus. non potentia: non uoluptas: sed uirtutum comitatus: atque animi tranquillitas: ad quam adipiscendâ: diuersum fortasse aliis uidebitur: sed quantum opinio mea fert nihil eque adiuuat: ac nobilium ingeniorum familiaritas & clarorum uiroꝝ cōuersatio. Cernis (ut arbitror) quid intendam. dicam tamen expressius. Quis in grecia clarior Themistocle? ut ait Tullius. Ego fidentissime. Quis in italia: imo uero quis in Europa clarior Roberto? In quo sæpe cogitas soleo non tam dyadema: quam mores: neque tam regnum quam aium admirari. Illum ego uere regem dixerim qui non subditos modo sed se ipsum regit ac frenat. qui exercet in passionibus suas imperium. quæ sunt animo rebelles illum si cesserit oppressuræ: ut nulla est quidem clarior uictoria quam seipsum uincere: sic nullum regnum altius quam seipsum regere. Quomodo ille mihi rex erit in quem regnat ambitio? quomodo inuictus: quem sternit aduersitas? quomodo serenus quæ meror obnubilat? quomodo magnanimus quem minimarum etiam rerum pauor exanimat? & (ut fulgida uirtutum nomina taceamus) Quis mihi liberum dicet eum: qui cupidinum uariarum iugo premitur multiplici? Infra omnia ista descēdam.

Quare ad
uirtutes quæ
ad uitia difficili-
or
uia sit.

Robertire
gis laudes

qua fronte hominem dicimus:quem scimus ex homine nihil preter nudam effigiem retinere:beluarum moribus deformem:& seuorum animantium feritate terribilem? Mira ergo:licet publica demētia:Regem eum dicere:qui nec rex nec liber.& saepe ne homo quidē sit.Magnum est regem esse:perexiguū regem dici.Rariores sunt reges quā uulguſ existimat.non est tituluſ iste uulgaris:minus gēmarum atq; eboris scepra consumerent si soli reges illa portarent. Veri reges ita se gerunt quod eos uenerabiles facit:semotis licet satellitibus:& abiectis insignibus:reges sunt. Ceteros cultus exterior facit horribiles:Robertus uere inclitus:& uere rex est. qui quam sit imperiosus in se ipsū exempla inaudita patientiæ:& moderationis indicāt de quibus alter forte dicendi locuſ fuerit.quam uero late regnet in alioſ:dissonātes lingua & moribus populi:& disiunctissimi regionum fines ostendunt. Seneca tuus in quadam tragedia:quid regem faciat:& quid non faciat egregie recollegit his uersibus:Regem non faciunt opes. Non uestis turie color.non frontis nota regie:non auro nitide trabes.Rex est qui posuit metus:& diri mala pectoris.Nec longe post.Mens regnum bona possidet:nil ullis opus est equis nil armis & inertibus telis quæ procul ingerit.Parthus cum simulat fugas.Admotis nihil est opus:Urbes sternere machinis longe saxa rotantibus.Rex est qui metuit nihil.hæc ille. Ad hunc itaq; regem (ut principio cōueniat finis) uocatus iuisti quod ut ille iuberet:& ut tu pareres:quid aliud quā studiorum:sūma conformitas fecit? Ille quidem quantum curis suis solamen ascieuerit dicerem: si apud alium loquerer. Tibi certe ad interni hominis pacem:quam uti saepe querebaris tuscarum rerum fragor impulerat q̄ cōpēdiosius pgeres nō erat.Cōgratulor ergo seu prudētiæ seu fortunæ tuæ & uocē q̄ tūc mihi fuit i ore: aliquanto nunc fidentius repe to. Vbi enim fama primum:deinde per litteras tuas accepi te florentia digressum isse Neapolim. & mecum & cum amicis dixi .dyonisi us noster ad tranquillitatem animi magnis passibus contendit:& ad beatam uitam rectum iter ingressus est. De me autem sic habe breui te consequar. Nosti enim quid de laurea cogito. quam singula librans preter ipsum de quo loquimur regem: nulli omnino mortalium debere constitui. sitanti fuero ut uocer: bene est. Alioquin singam nescio quid audiisse: uel epistole suæ sensum:quam ipse mihi summa hominis incogniti & familiarissima dignatione transmisit quasi dubitans in eam potissimum partem traham ut uocatus uidear. Et Regio quidem stilo quiddam modo plebeium reddidi: fulgore attōitus:nec equis igenii uiribus & lira ut aiunt lōge ipari.Vale

Quis iure
dicatur rex
ex Seneca
tragedia q̄
est hercu
les furens:

Fran:Pet.Roberto Siciliae Regi.S.P.D.Quod mortem neptis tā cōstāter laudauerit admiratur:nō nullaq; de aīe īmortalitate:multa aut de regis laudibus interfert.

Restrinxit oculos meos fulgor insolitus. fœlix calamus uisus est:cui talia crederentur. Quid primū mirer? eximiā breuitatē? an maiestatē sententiarum:an diuinā eloquii uenustatē? nūquā rex inclite(fateor)credidi:rē tantam dici posse tam breuiter:tā grauius:tā ornatē.nec iā tale aliquid ex humanis ingeniis expectabam.Equidem ut constaret te corda hominum ī manibus habere quo tota illustriū oratorum suspirat intentio:legentis animū tam uariis affectibus impulisti:ut sine luctamine:in oēm partē stili tui uestigia sequeretur uolubilitate mirabili.Ecce enim ī prima sobrii frōte sermonis dum sūmā humanæ miseriæ:acerrimasq; molestias laborū & necessitatē mortis acerbissimā tracti ex radicis labe ramis ac frōdibus obrepentem magnificentissime deplorasses mouebar usq; adeo:ut crebro inter legendum suspirans:& ineluctabili sorte perterritus totumq; hoc nomen hominis perosus.pene nec natus esse:nec unquā nasciturus optauerim. Actum erat:& mihi iam tranquillitas omnis exciderat nisi quæ letale uulnus inflixerat manus:eadem mox remediū attulisset.Sensi unū & repentini meroris & cōsolatiois artificē.Nec unquā certius quid eloquētia posset agnoueram.tam potenter enim paucorum ope uerborum:sub immortalis animæ:futuraq; reparationis obtentu:ægrum atq; labantem animū erexisti:ut gaudio mihi fuerit genitum esse mortalem.Nam quid beatius excogitari potest quā exitum ueste corporea:& de cōpedibus istis explicitum:ad illam diē exactis temporum curriculis peruenire:quæ nos absorta morte īmortalitatem induat:reparans indissolubiliter:ac reformans putrem & semesam tineis:atq; undiq; fluentem tunicam carnis nostræ? Quam spem & si philosophorum gentiliū nullus attigerit:uetustissima tamē est immortalitatis opinio.nec nostris solum:sed illis etiam probata:quibus xpī nomen inauditum est.Preter Epycurum enim:& nescio quot ex illo infami grege:immortalem esse animā:nemo est qui neget.de qua re(ut Pherēcidem primū apud syrios sētentiae huius auctorem:discipulumq; pherecidis pithagorā totamq; pithagoream familiā:& Socratem omnesq; Socraticos preteream)plato ipse summus uir clarissimū uolumen edidit quo uticensis cato moriturus:suprema illa nocte sua pro consiliario usus perhibetur:ut ad contemptum uitæ huius animosior:& ad amorē decretæ mortis accederet.quā sententiam postea Marcus Cicero:& in tusculano suo:& in septimo rei publice diuio genere orationis asseruit.Nec non & in dialogo.Lælii:qui de amicitia

Opiniōe
philoso
phorum
de anime
īmortali
tate.

uera est: & in eo libro: qui cato maior inscribitur: defensionem continens senectutis. Aliisq; preterea tam multis in locis attigit: ut ualde mihi quidem sollicitus uideatur: ne quem ueritas tam comperta pretereat. Sed cui hæc insipiens loquor? profecto non modo regum nostri temporis: sed philosophorum regi. Ignosce autem queso: sic hactenus me dicendi calor euexit: ut regium dogma cui plurimum me debere fateor: nō amplecterer solum: sed testibus adhibitis confirmarem: qd̄ ita mihi animū affecit: ut securus iam ac spei plenus formidatum gentibus diem mortis expectem.

Hunc diem transuecta neptis tua quam finis epistolæ canit ac predicat: inuidiosa potius: ut mihi quidē uidetur quam miserabili sorte defungitur. quāuis enim ab ipso ætatis & formæ flore subtracta sit: publica fere totius orbis querimonia: multisq; precipue populorū utriusq; regni: & unde ortum: & in quod translatum illud rarum & eximiū decus erat lachrimis ac lamentis. Ipsa tamen sælix est. non solum quod ad eternæ uitæ delicias per horrificum illud mortis limen ingressa est. sed etiam quod tu eam nobilissimo elogio omnibus seculis illustrasti. quis enim mortuam: imo uero quis nō gloriosissime uiuentem dicere audebit quam deus in cælo. tu interris uiuere uoluisti? O inquam sælix mulier! O iterum felix: quæ pro una temporali uita: eademq; breui: & incerta: & mille semper casibus exposita duas eternitates (ut ita dixerim) cōsecuta est: quorum alteram celesti: alteram terreno regi: illam xpo debeat: hanc Roberto. Ingentia duo munera a munificentissimis largitoribus accipiens: eo felicius uideri debet quod in cælo & in terra gratiam dignissimis relatura est. plurimū enim ex persona tribuentis: muneribus ipsis accedit multum interest a quo beneficium acceperis: & cui proinde sis obnoxius. Sane quesitā illi celitus immortalitatis conditionē beatissimāq; uitæ mutationē sileo: ne ineffabilia prosequentem destituant uires. quāta demū gloria est quam tu sibi supremis laudibus peperisti. Certe dum illud tuum: siue epigramma: siue epitaphiū dici mauis: quod æternæ māsuum esse confido: nuper defuncte neptis memoriam celebrabit: semper illa tecum: & cum clarissimis omnis æui nominibus uiuet. Erūt qui mortem immaturam: & iacturam modici temporis tali cupiant compensasse panegirico. quiq; quod de Achille dixisse fertur Alexander macedo suspirantes dicant o fortunata q̄ talē preconē tuæ uirtutis iuenisti. sed iā metuo ne p̄lixitas ī fastidiū uergat: elegātissima quoq; breuitas tua ne lōgius uager ammonuit. Subsistā igitur deū orās: cū ceterosq; celicolas: ut serenitatē tuam geminis tā bellorum quam studio rū laureis ornatā diu iubeant in statu sælicissimo florere. Vale.

Fran. Pet. T. M. S. P. D. Consulit illum Romæ ne an parisii assumendā sibi laream putet: cum utrinq; litteris accersatur.

Multum
mūeribus
ex p̄sona
tribuentis
accedere.

Ncipiti in biuio sum. Nec quo potissimum uertar scio. Mira
 quidem sed breuis historia est. hodierno die: hora ferme ter
 tia: littere senatus mihi reddite sunt: in quibus obnixè admo
 dum: & multis persuationibus: ad percipiendam lauream po
 eticam Romā uocor. Eodem hoc ipso die circa horam decimā: super
 eadem re ab illustri uiro Roberto studii parisiensis cancellario: cōcine
 meo mihiq; & rebus meis amicissimo: nūtiū cū litteris ad me uenit. Il
 le me exquisitissimis rationibus: ut eam parisiū hortatur. Quis ūquā
 oro te euentorum tale aliquid: hos inter scopulos diuinasset? & sane
 quia res pene incredibilis uidetur utramq; epistolam illesis signis ad
 te misi. Hæc ad orientem: hæc ad occidentem uocat. Videbis quā uali
 dis hinc atq; illinc argumentis premor. Scio quidem in rebus huma
 nis fere omnibus nihil solidi inesse. magna ni fallor in parte curarum
 actuumq; nostrorum umbris eludimur. Tamen ut est animus iuuenū
 gloriæ appetentior quam uirtutis. cur non ego quoniam apud te fami
 liariter gloriandi prestas audaciam: tam hoc mihi gloriosum rear:
 quam sibi olim potentissimus Africæ regum Syfax: quod uno eodēq;
 tempore duarum toto orbe maximarū urbium: Romæ atq; Carthagi
 nis in amicitiam uocaretur? Ni mirum id regno eius atq; opibus tri
 buebatur: hoc mihi. Itaq; illum inter aurum ac gemas: superbo solio
 subnixum & armatis stipatum satellitibus: sui supplices repperere. Me
 soliuagum mane in siluis. sero autem in pratis Sorgie ripis obambu
 lātem inuenerunt mei. mihi honor offertur. ab illo auxilium posceba
 tur. Sed quoniam letitia inimica consilio est: fateor ut lætus euentus
 sic dubius animi sum. Vrget enim hinc nouitatis gratia: hinc reueren
 tia uetustatis. Hinc amicus: hinc patria. Vnū ab altera lance preponde
 rat. quod rex siculus in italia est: quē e cunctis mortalibus: equiore aī
 mo ingenii iudicem pati possum. Curarum mearum fluctus uidet. tu
 quē ad earum gubernacula manus porrigere nō puduit: fluctuantem
 animū consilio tuo reges. Vale.

Fran: Pet. T. M. S. P. D. Suum optimū consilium de assumēda laurea se
 executurum ostēdit.

Onsilium tuum nō tātū suscipio: sed āpiector. magnificū ē
 enī tuarū sapiētia & humanitate dignissimū. Nec me terret
 q; patriæ sis amicus: es enim amicior ueritati. Ibo quo iubes
 si quis electionē forte mirabitur: ratōes primū: deinde etiā no
 men tuū miratibus obiiciā. sæpe auctoritas pro ratōe suscipitur. Id mo
 do negotii restat. quibus me uerbis excusē Roberto meo: ut non ipse

tantū cui nobiscū facile cōueniat: sed illa quoq; īgēs uniuersitas: si forte res ī lucē uenerit factū sibi satis existimet. sed de his corā latius. Audio enī ipsum aduētare eo pposito: ut me patisiū trahat. qđ si ita ē res iter p̄fētes trāfigetur. Ad id sane qđ ī fine litterarū tuarū ex me q̄ris: donec diu rē cū aīo meo tractē: nisi fabulā texere uoluerō: respondere aliqd nō possū. pegrina hystoria meis moribus ē. & qđ me huic iterrogatōi alienissimū facit: p̄sus diuerse me iteri exercuerūt cure. Vexq; ē illud salustianū. Vbi itēderis ingeniū ualet. p̄terea atiq; res ē. & a memoria mea multorū ānorū spatio remota. Itaq; ut ait plautus. Lōga dies aīum icertat meū. Sed de hoc etiam presens loquar. Vale.

Fran. P. T. M. S. P. D. Quod romā sit petiturus pro adipiscenda laurea: quo ue die eā in Capitolio sit assumpturus eum certiozem reddit.

f Ortunæ insidias nō hodie primū intelligere īcipio. Nō iua
dit nos tātū illa: sed spargit: ac separat: ne lētis scilicet & ad
uersis ī rebus alter alteri solatio sit. Norat illa: quātā olī meū
cor urerēt curā. quibus ad plenū mederi: te p̄ter nemo pote
rat. Tūc ergo miq; ī modū cōquisitis causis: te ī illo pectoris mei aestu:
refrigerium unicū auectum ab arctho rediēs iueni. Itaq; tā & si romam
tuam propriam & comunē oīum: mihi uero ante oēs semper: tunc au
tem & se ipsam propter gemino desiderio exoptatam patriā petiisses:
tamē consequendi difficultas: mestū atq; deiectum animū habebat. ut
cū ubiq; exul mihi sine te uidear. tum preserti āxius atq; amore ardēs
& romā tibi inuiderem. & te Romæ: quo in statu: eadem illa iuuenilē
animum frenante fortuna: pauci anni quibus abinuicem: sic distracti
uiximus multorum apud me uicē seculorum tenuerunt. Veni tādē (ut
uidisti) hieme bello pelagoq; tonātibus. Oēs nempe difficultates fre
git amor. Utq; ait maro. Vicit iter durum pietas. dūq; suum uenerabile
ac predulce obiectum querunt oculi. nulla maris fastidia stomachus:
taliū licet in patientissimū natura: nullam brumæ: terreq; duritiem
corpus: nullas periculorum minas animus sensit. Sic ad te enī totus to
taq; mente pergebam: ut te unum cogitans presentia non uiderem. te
iūeto nulla mihi longe uiæ memoria supeffet. Ecce aut nūc eundē
illa laqueū: aliorū licet obuertit: ut me romam petente te uasconia &
occidui litoris extrema possideant. & tum maxime distrahamur: dū
maxime te presentē cuperem: oīs meæ gloriæ sūmū decus. sed sic eūt
fere uota mortaliū: ut qđ uehemētius cupiūt egrius assequātur. Cæterū
ut meliore tui parte: illic ī t̄pē p̄fēs sis: scito me lauree delphyce cupidi
ne: qđ olī clarorū cæsarū: & sacrorū uatum singulare & precipuum uo
tum fuit: nunc uel spernitur: uel nescitur: mihi sane noctes plurimas

inſonē fecit: & de qua ſæpe multa tecū egi: quāq; cū me tantillū: certatim due maxime urbeſ expoſcerent: Roma atq; pariſiuſ. Altera mundi caput & urbium regina: nutrix altera noſtri temporis ſtudioſū. poſt uarias deliberationeſ. ad extremū non alibi quam Romæ: ſuper cineribus antiquorum uatum: inq; illorum ſede percipere: ingenti ante alioſ fratre tuo ſuaſore & conſultore diſpoſui: hoc ipſo die iter aggredi: In quo pluſculū tēporis exigitur. Adeūduſ enim rex: uidenda Parthenope: inde iter erit Romā. Illic aliquot dierum morā uideo. deniq; niſi fallit extimatio: paſcali die: ad. vi. Iduſ. Aprilis in capitolio reſagetur. Queris quo hic labor: hoc ſtudiū: hæc cura. An doctiorem: an meliorem factura ſit laurea? Notiorem forte: & plurium inuidiæ expoſitum. Scientiæ autem & uirtutiſ ſedes eſt animuſ. Ibiq; nō in frondofiſ ramis auicularum more nidificāt. Quorſum igitur hic frondium apparatus? Quid reſpondeam queriſ? Quid putat? niſi illud ſapiētis hebreorum. Vanitaſ uanitatū: & omnia uanitaſ. ſed ſic ſunt mores hoīum. Tu Vale. & fauenti oro ades animo.

Fran. Pet. Roberto Siciliae regi. S. P. D. Gratiaſ illi reſert: q; laurea ſe dignū eſtimauerit: quo ue ritu eam romæ ſuſceperit: oſtendit. ibiq; contra uetereſ laudatores: præſentia contemnentē inuehitur.

Vantū tibi liberaliū & honeſtarum artium ſtudia deberent q; regum decuſ quarum te quoq; regem induſtria feciſti: aliquanto (niſi fallor) quam temporalis regni dyademate clariorem: olī mūdo natuſ erat. Nouo nup beneficio deſertaſ puerideſ obligaiſti: quibuſ hoc meū quātulūcūq; eſt ingenium ſolēniter cōſecraiſti. Ad hæc & urbē Romā & obſoletuſ capitolii palatiū iſperato gaudio: & inſuetiſ frondibuſ decoraiſti. Parua reſ fortāſſe dixerit quiſpiam: ſed proſecto nouitate conſpicua. & populi Romani plauſu ac iocunditate percelebris. Lauree morem non intermiſſuſ more tot ſæculiſ ſed ibi iam prorſuſ obliuioni tradituſ: aliis multuſ diuerſiſ curiſ ac ſtudiis in re publica uigentibuſ: noſtra ætate renouatuſ te duce: me milite. Scio quedam & per italiā: & apud exteraſ nationeſ ingenia clariſſima: quæ nihil ab hoc propoſito: niſi deſuetudo longior & ſæper ſuſpecta rege nouitaſ arcebat. ea deinceps poſtquā i meo capite piculū fecere breui cōſecutura: & Romanæ lauroſ: certatibuſ ſtudiis dēcripta cōfido. Quiſ enī metuat Roberto auſpice cū ſtatū aiſ ſigna cōuellere? Iuuabit i hac acie primū eſſe: i q̄ eē ultimū nō ingloriū reor. Ego quidem non inſicior: tanto impar oneri fueram: niſi mihi fauor tuuſ: q̄ reſ: atq; animoſ addidiſſet. Atq; utinam diem feſtuſ

ornare serenissimæ frontis tuæ præsentia potuisses. quod profecto (ut ipse se dicere solebas) nisi ætas non sineret nequaquam maiestas regia uetuisset. Senti quidem multis inditiis: Augusti Cæsaris quosdam mores tibi admodum probari. Atque illum in primis quod Flacco libertino homini & qui prius aduersaræ partium fuisset: tam non placatum modo sed beniuolum familiarēque se prebuit. & Maronis sui ingenio delectatus: plebeiæ originē non despexit. preclare. Quid enim minus Regium: quam in his quos aut uirtus: aut ingenium commendat: dū & uera nobilitas non desit & nobilitare ipse possis: suffragia aduētitiæ nobilitatis exquirere? Nec sum nescius quid aduersus hoc litteratores nostri temporis respondeant. superbum & segne genus hominum Maronē: & Flaccū sepultos esse nequicquam modo de his magnifica uerba iactari. excellētes uero uiros pisse tolerabiles nup & (ut fit) in imo fecem substituisse. Quid dicat & quid cogitent noui: neque passim obluctor. Videtur enim mihi unum plauti dictum non tam illi ætati quæ uix eius rei gustū ceperat cōuenire quam huic nostræ. Ea inquit tempestate flos poetarum fuit: qui hic abierunt in comunē locū. Hoc profecto nos dignius lamentamur: tūc enim nondum uenerant quos abiisse cōqueritur. Iniquissima uero horū intentio est. Neque enim id agunt: ut interitū scientiæ defleant: quas extinctas: ac sepultas cupiūt: sed ut coetaneos suos quos imitari nequeunt: desperatione deterreant. Sane illos desperatio sua retrahat: nos impellat: & unde illis frenū ac uincula: nobis impetus: ac stimuli accesserint: ut studeamus fieri: qualem illi nullū opinantur: nisi quem antiquitas illustrauit. Rari sunt: fateor: pauci sunt: sed aliqui sunt. quid autem uetat ex paucis fieri? Si omēs raritas ipsa terruerit: breui quidem non pauci erunt: sed nulli. Enitamur: speremus: dabitur forsitan ad ista pertingere. Maro ipse ait: possunt quia posse uidentur: & nos (mihi crede) poterimus si nos posse crediderimus. Quid enim putas? Plautus ecce suam deflet ætatem: Ennii forte seu neuui mortem dolens: ipsorum quoque Maronis ac Flacci ætas: nō equa tantis ingeniis fuit: quorum alter diuini spiritus poeta dum uixit: emulorum bellis sine fine uexatus: ut alienorum operum deflorator carpitur. Alteri uitio datur: quod uisus esset antiquos parcius admirari. Fuit hoc eritque perpetuū: ut ueneratio uetustatē præsentia comitetur inuidia. Tibi uero regū optime: nec minus philosophorum: ac poetarum maxime (ut ex te didici) illud eiusdem principis altius insedit: quod tranquillus ait: Ingenia sæculi sui omnibus modis fouit: & tu modis omnibus sæculi tui foues ingenia eisque humanitate & clementia tua faues: exptus loquor Recitantes & benigne: & patienter audis: Nec tantū carmina & hystorias: sed & orationes: & dyalogos. Cōponi tamē aliquid de te nisi & serio & a præstatissimis offēderis. In omnibus his augustum imitatus: auersatus autem illos qui cuncta fastidiunt: nisi quibus prætiū

Veneratō
uetustatē
inuidia præ
sentiā com
itatur.

fecit impossibilitas cōsequēdi. His tuis moribus: hac facilitate aī cū multi saepe: tū ego nuper hortatus sum: singulari quadam: & sine meritis fortuna. Neq; hic (ut dixi) substitisset regia dignatō: si aut remotior senectus: aut Roma propinquior fuisset. Verū hic maiestatis tuæ nūtiū qui pro te oībus iterfuit: quid nobis uel Roma: uel inde digressis: seu gaudii: seu piculi acciderit: uiua uoce narrabit. De reliquo autē nouissimū uerbi tui: ut ad te quā primū redeā sine intermissione meminero: testor deū nō tā aulae regiae splendore captus quā ingenii. Alias quidē: quā q̄ spari a regibus solēt ex te diuitias expecto. Precor autē ut aī uitaē tuæ proget. & te demū ab hoc folio mortali: ad eternū trāfferat is apud quē fons uitæ est: Vale.

Fran: Pet: Barbato fulmonēsi regio secretario. S. P. D. Quo tēpore laureā Romæ magno cū populi fauore assumpserit illi certum facit.

Dibus aprilis: Anno ætatis huius ultimæ: Millesimo trecen-
tesimo quadagesimo primo: i capitolio Romano: magna
populi frequētia: & ingēti gaudio: peractum ē quod nudius
tertius de me: Rex apud Neapoli decrenerat. Vrsus angu-
lariae comes: ac senator: præalti uir īgeni regio iudicio probatū laure
is frondibus insigniuit. Manus Regia defuit: sed nō auctoritas nec ma-
iestas: illa nō mihi soli. sed oībus p̄ses fuit. Defuerūt oculi tui atq; au-
res: aīus enī assidue mecum est: defuit magnanimus Iohannes quē a
Rege transmissum & miro studio festinantem præter Ananiā excepe-
re hernicorū insidie quas eū euasisse gaudeo: licet expectatus in tēpo-
re nō adesset. Cætera supra spē & supra fidē successisse noueris. At ut
recēti expimēto cognoscere: quā sēper latis iuncta sint tristitia uix mæ-
nia urbis egressi: ego cū his qui me terra & pelago secuti erant: i latro-
nū armatas manus incidimus e quibus ut liberati & Romā redire cō-
puli fuimus: quātusq; ibi ob hāc causā populi motus. & ut die postero
certiori armatorū fulti p̄sidio discessimus ac cæteros uix casus si expli-
care temptaui: lōga erit hystoria. cuncta igitur ex latōre præsentū
cognosces. Vale.

Fran: Pet. Io. Colūnæ Car. S. P. D. Quod lauream adeptus sit & q̄ par-
mensis a Tirānide liberati sint illi significat.

Oma rediēs: diutius exoptatæ laureæ meæ cōpos: & uelut ui-
ctor laureati cognomē referēs: quod gauisuro tibi uerecun-
de nūtiatū uel: hodierno die quod tibi ad gaudiū quoq; si-
gnifico: duct u& auspiciis amicoꝝ tuorū d̄ corrigia: parmam

unde (ut scis) arcebamur: ingressus sū. Hoc eodē die sibi ipsi restitutā urbē pulso hinc p̄sidio tyrānorū. In quā rēp̄re mutata rege facie: atq; incredibili gaudio liberatæ plebis: pax libertas & iustitia rediere. Hic ergo præcibus eorū uictus quibus ueniā tuā accessurā ipsi sperant: & ego non dubito æstatē agere i aīum induxi. Jurāt enī se p̄sētia mea ad modū egere quod indulgētia nō necessitatis esse certū est. Cui enī u sui i hoc statu rege sim? Nō ego urbanis strepitibus: sed siluestribus silentiis delector. non legū aut armoꝝ curis: sed solitudini & ocio natus sū. Ipsi quidē uoti mei cōscii: mirā mihi quietē pollicētur: cum fragor hic & ardor letitiæ gestiētis: assiduitate tepuerit. quicquid erit mos gerēdus fuit benigne p̄cantibus. Hiemis initio me uidebis. ita dico. nisi uel tibi citius uel fortunæ serius placuerit. Vale.

Fran: Pet: Peregrino messanēsi. S. P. D. deplorat Thomæ messanenensis obitū: simulq; epigrāma ut supra defūcti sepulchrū effigat illi d̄stinat.

G Rauissimā quærelā epistolæ finibus nō cōtētā: differre compulsum sū. nō ē usitatū aī mei uulnus: aut uulcato medicamine releuandū. Altius i p̄cordia descēdit: obseruauit enī nocēdi locū: ac tēpus: & toto pondere ferox incubuit fortuna: Thomamq; meū nūquam mihi sine lachrimis nominādū eximio flore raræ idolis: fructus uberrimos: & magna rege icremēta pollicitū primo (ut sic dixerī) ætatis uere p̄ripuit. Cuius imaturo obitu (ipse mihi fateor) mortalia cūcta uiluerūt. Video quanta rerum nostrarū firmitas quid mihi nūc spandū sit exēplo cōiūctissimi fratris admonēor. Vna ætas erat. Idē aīus. Sūma studioꝝ paritas: incredibilis identitas uoluntatum. Vnū eramus. Vno calle gradiebamur. Vnū terminū petebamus. Vnus labor: una spes. una erat itētio: unus utinā finis eēt. Hāc acerbissimā fati uī: deflere mecū: & p̄fūdissimo simul uulneri meo: paria si pos sū adhibere remedia: meq; ipsum meis litteris: & iusto uoluntate consolari: propositū est mihi. Fecit hoc primus in morte dilectissimæ filiæ: Marcus Cicero: diuino ille quidē et iaccesibili quodā stilo. Fecit idē multis post sæculis i morte fratris Ambrosius. Tentare libet: modo per occupationes liceat quid in amici morte possit stilus humilior. Interī epigrāma: quod postulas udū fletu: accipe. placet ut sup sepulchri lapidē breue carmen: & super amici corpus dolor meus emineat. Vale.

Indolis atq; animi fælicem cernite thomam.

Quem rapuit fati præcipitata dies.

Hunc dederat mundo tellus uicina peloro.

Abstulit hæc eadē munus auara suum.

EPISTOLARVM.

Florentēq; noua iuuenē uirtute repente.

Succidit misero mors inimica mihi.

Anne igitur grates referam pro munere tanto.

Carminibus ficulum litus ad astra ferens :

Anne gemā potius simul indignerq; rapinā.

Flebo. Nihil miseris dulcius est gemitu.

Fran:Pet:Iacobo Messanenſi .S.P.D.Thomæ mes.obitum graui
ter tulisse ostendit.

Fruſtra ea
optari q̄
nobis inte
gra ſint ex
Senecæ di
cto:

Oſt thomam meum: fateor mori uolui nec potui. Speraui:
sed eluſus ſum. Nec ignoro quid ſi hoc audiat: reſponſurus
ſit Anneus Seneca? Fruſtra ſcilicet optari: qđ ī manu poſitū
noſtra ſit. Ego uero in multis hominis ingenium probans
ab eodem tamen in multis & preſertim in hac præcipiti ac temeraria
opinione diſſentio: quam nō ſolum noſtris ſed philoſophorū quoq;
gentilium: teſtimoniis & auctoritatē cōuincere: non operoſa diſputa
tio eſſet: ſed modo non id agimus. Igitur ut ad rem ueniā ī feliciffimis
rumoribus affecto: & optima mei parte amiſſa: uitam ſine illo uere ſo
litariam atq; anxiam peroſo: peroportuna febris: affuit qua duce letuſ
uſq; ad ipſum limen mortis acceſſi. ſed cum tranſire uellem in ſoribus
ſcriptum erat. Noli adhuc: nondum uenit hora tua. continui gradum
& repulſus inde: mæſtus ad uitam redii. Atq; ita ſum: ut facile cernen
tibus appareat: me inuitum uiuere. Viuo tamen. quod omnes metuūt
ſolus ſperans & dolorem meum breuitate conſolor. Scio enim quod
mihi cum morte fedus. quod cum carne comertium. Vtinam ſic mihi
quātulumcūq; uitæ ſupereſt: contingat agere: ut omnibus horis ī prō
ptu & (ut dici ſolet) in numero habēā quod debeo. ſitq; quod ait pſal
miſta. Anima mea in manibus meis ſemper. Vale.

Fran:Pet.Io.Columnæ .S.P.D.Hortatur illum ut mortem Iacobi Fra
triſ forti anio Ferat.

Rget dolor. hortatur caritas: ut ſcribam aliquid. ſola dſpera
tio proſectus dehortatur. Credo enim recētiffimum adhuc
animi tui uulnus: talibus auxiliis nō egere. Vincet dolor: uin
cet amor. cedet deſperatio. Inſitæ deuotionis imperio dam
natum ſepius & abiectum reuertor ad calamū. Sic enim & ſi nihil am
plius tantisper euaporabit iſte: qui me intus urit & pregrauat calamito
ſæ mentis affectuſ. atq; utinam merori tuo: non intempeſtiuus & ipor
tunus cōſolator acceſſerī: Scio irriſos a Tiberio principe ylienſiū le
gatos: quibus cum ad eum conſolandum in morte filii aliquanto ſeri

us uenissent: mandatis expositis respondit: & se illo tum uicem dolo-
re q̄ egregium ciuem hec̄torem amisissent. sed non ea tibi mens est
neq̄ hi mores: notissima tua est pietas: peruulgata humanitas: non in
tuos modo: sed in omnes. Itaq̄ non sum nescius: quot gemitus iam
fortassis: uel animi uirtute compræssos uel tractu temporis parumper
abstersos: hoc sim suscitaturus alloquio. Nunquā & enim casum tuum
uerbis extenuare tentabo. Illud potius fatebor: nullum ex oib̄s quos
ego quidem uiderim: & quibus audierim: aut legerim: plus unius mor-
te fratris amisisse. Vide quātū lachrimis indulgeo: & quā latū suspiriis
iter pando: dum extirpandis si dabitur: totius morbi radicibus sum in-
tentus. fluant interim quacunq̄ libet dum meminerint: iisdem mox
trāmitibus obstruis: non licere amplius niti: & (qui luctuosæ mentiū
mos est) alias atq̄ alias dolori rimulas conquirere. Magnā igitur i pri-
mis quandam & insignem iacturam accidisse tibi uideo: talis & tā di-
lecti fratris interitu. Verum tunc ego infinitam & inextimabilem iudi-
care: quando mors illum extinxisset: & non spatio modici temporis
seperasset. Atqui dum hic fuerat: quantulam uitæ suæ particulam sub
oculis tuis egit? Computa oro tempora (quod auidissime faciunt a-
mantes) & ab ultima repetens infantia: usq̄ ad hanc ætatem memori
animo percurrere. Iam ille procul a patria genitus & sub illo gloriosif-
simo patris exilio productus in lucem primos uagitus edidit in ter-
ra longinqua. Spectatæq̄ indolis puer tenerioris uitæ annos: uel sine
te: uel si tecum egit: ea tamen erat amborum ætas: quæ nec ueri iudicii
capax est: & solidi amoris fundamenta non recipit. Ita uel semper ea-
tenus absens fuit: uel absenti simillimus. Mox ubi adolescentiæ fines:
attigit: incredibili quodam amore litterarū: quarum haud temere quis
quam fuit appetentior nunc per italiam: nunc per gallias longe: lateq̄
peregrinatus est. Ita dū anhelans: ac per diuersa terrarum generosam
sitim satagens extinguere omnibus ferme studiorum fontibus. imer-
gitur: usq̄ ad uirilem ætatem spontaneū ipse sibi indixit exilium. post
hæc sola uirtutis admiratione facillime dispensantæ: ante annos ad e-
piscopatum est prouectus: quē sic gessit: ut tantum uirum non altiori
folio sedentem cernere cunctos bonos puderet: præter eū ipsum: qui
ab omni ambitionis aut auaritiæ ardore liberrimus: & sorte sua lætus
episcopalem gradum insigniter honestabat: atq̄ altiore non modo
non optabat ascensum: quin potius: detestabatur atq̄ oderat: & uelut
præcipitii sedem illud supræme fortunæ fastigium perhorrebat. cuius
rei: cū totius uitæ tenor: atq̄ unus semper secretioris textus eloquii: in
quo celsum illum ac tranquillum animum uidebamus: tum præcipue
testis est grauitatis: ac modestiæ: contemptusq̄ terrenarum rerum ple-
na epistola: quā manu propria nouissimis uitæ suæ temporibus ad te

h

Callida ti-
berii prin-
cipis respō-
sio legatī
iliensium.

Sic 'ouidi-
us: bene q̄
numera-
mus amā-
tes

Scripsit. Quāq; dū relego: nūq; sine iocūdis lachrimis facio. Est enī apd
 me: quē illius & custodia: & respōso dignū credidisti. Nūc ēt & p̄sentē
 spectare: & uiuas uoces audire mihi uideor. Nec magnope ullas requi-
 re philosophorū scolās: tā plene ibi paucissimis uerbis absoluit: q̄ ad so-
 brietate p̄tinēt: & ad beatā uitā. Atq; iter cātera mihi dictū: cū de eo at-
 tollēdo altius assidue ageretur religiosissimo iure iurādo interposito af-
 firmat: se supra q̄ credi posset rebus suis eē cōtētū. Nec ullo pacto altius
 ascēsurū & ī quo tūc erat statu mori se nō sp̄are tātū: sed optare. Ascen-
 disse autem uel inuitus: quo eum & sanguinis claritas & merita trahē-
 bant: nisi olim quæ mentes curialium possidet: obstitisset iuidia. & nūc
 postquā ea iam gloriæ ac uirtuti cesserat: uirentissime iuuentutis cursū
 medio calle mors obuia p̄uertisset. Sed ad ordinē reuertor. Factus ep̄s
 cōmissi muneris exactissimam curam habēs: te quāprimum relicto ad
 sedem propriam maturauit. Nec eum tāta regū locorumq; mutatio ex-
 terruit. Inter Romanas opes ac delicias enutritus: ad pyreneos saltus: se
 renissima fronte: & equissimo animo transiuit. Ita ut aduentu eius nō
 tam sua: quā locorum facies mutata: nec tam ipse in uasconiam: quam
 nasconia omnis in italiam trāsisse uideretur. quod iter ego secum egi.
 & me felicem recordatio sola facit. dum memini: & mansuetudinem
 in ea fortuna: & humilitatem in illis tot naturæ dotibus: & honesta-
 tem in ea specie corporis admirandam. Deniq; dum in animum redit
 illa cerimoniarum oīum iugis integritas: atq; illa iuuenis pōtificis op-
 tanda potius senibus quam speranda grauitas (Sicubi errantem audier-
 is: interrompe: toto quidem illo tempore germanum amantissimum
 non uidisti). At inde rediens substitit fortasse uisurus aliquando fratris
 optatissimo cōuictu. Sperasse quidem id illum reor: nam optasse cer-
 tus sum: sed ea quæ actus hominum dispensat domina prohibuit for-
 tuna. Siquidem & domus & patriæ laboribus ac uocibus excitatus Ro-
 mani coactus est petere: quo & ego qui tunc longe aberā: ipsum (ut
 scis) dulciter euocantem: te uix tandem permittente secutus sū. Credo
 id agente deo: ut gemine uirtutis mirator ac testis: pace belloq; illius
 prouidentissimi pectoris consiliis interesset. Septennio in patriā exac-
 eto: ea pietate. eaq; animi constantia: ut reliquiarum suarū illum unicū
 seruatotem Roma recognoscat. & q̄ in cineres non tota corruerit: illi
 us etiam nunc cineribus se debere fateatur: ad conspectum tuū nouissi-
 me remeauit. Neq; amplius substitit: quam ut tibi suprēmū aue simul
 & uale diceret. Illico enim & desertæ sedis uiduitatem miseratus: & so-
 litudinis auidus: quā diuturnis populorū concursibus compensare de-
 creuerat: aliquando sibi ipsi uicturus: qui patriæ uixerat & amicis: Rur-
 sus ad episcopatum suū se se contulit: ubi multa cum honestate degēs
 & sicut antea cāterorum: sic tunc sui ipsius uiuorū uitam deo: &

Aduerte ī
 uidiā: cu-
 rialiū mē-
 tes obside-
 re

hominibus exemplariter cōmendauit. Anno ibi tandem uix perastor:
iuuenis admodū ab huius uitæ tempestatibus ad quietis portum: & ad
fæliciora regna translatus est. Recognosce mecum singula pater opti-
me: nec de germano colloquio pigeat: cum illo qui i fratre tuo: decus
suū sibi præreptum luget. & tamen (quod infantibus prolapsis nutrices
solent) post tam grauem casum animo suo merenti hæc uerborum ad
minicula qualiacūq; conquirat. Recense mecum igitur fraternæ uitæ
tempus uniuersum: ætatis illū angustissimam portiūculam tecum exe-
gisse teq; germanam eius dulcedinem semper in trāsitu: & uix summis
(ut aiui) labiis: degustasse fateberis. & si hætenus absentem non luxisti:
iam tandem lugere desinito. Ego tamen hinc intelligo & scio: fecit
enim me talium exptum: crebra mortis iniuria. scio quid mihi nunc i
silentio uulneratus: & ulcerosus animus respondet. Tu ne mihi mortis
& absentia parē cōditionē argumentaris? Atqui absētē reuidere cū de-
siderio spabā. Vbinā dgeret nouerā. assiduisq; rūrōribus onus solabar
absētia. Nūc uero & solamē illd: & spes oīs intercidit. Mihi autē fateor
nihil oīo morte similius quam absētia uideretur: nisi i morte certiora
qdā solatia repirē. Vtraq; qdē corpore segregat. aīo neutra disiūgit. ue-
rū suspēdit absentia & semp anxias mentes habet qbus mors oēm sup-
uacua curā demit. Quis enī fratres absentes p̄serti uel amicos habere
& securus esse poterit nisi q casuū hominorū oīo nescius: fortunæ uim
atq; icōstatiā nō attēdit? De se alii uiderint. Ego qdē ex quo hic sū nū-
quā meorū litteras nisi tremēs & pallidus accepi. & postq oēs bene uale-
re nūtiatū ē adhuc curis nō exoneror. Quis enī me certū facit: ne dū p-
alpes ac maria ad manus meas scripta puenerint: aliqd forsan incident
aduersi? (qd i ictu oculi fieri solet) nec pudebit apd te familiariter glo-
riari multū me i hoc t̄p̄is ac studii posuisse: ut aduersus repētinos casus:
armatū ac p̄paratū aīum habere. utq; ad id si quo mō posse puēire: qd
ait Seneca. sapiēs scit sibi oīa restare: qcqd factū ē: dicit sciebā. ego uero
cū i aliis inuēribilibus tū i hoc p̄cipue sētio me nec eē sapiētē: q usq;
ad hoc t̄p̄s hāc unā sarcinā p̄sus dp̄ōere nullo studio ualuerim. Istā so-
licitudinē tibi mors eripuisse debuit. & (nisi magnitudine aī tui fallor)
eripuit. Scis ubi frater tuus est: & q̄liter sibi ē. Neq; iā status sui ueritatē
solitā ptimescis. si iustitia: si fides: si pietas: si caritas uia sternit ad supos.
Si terrenis laq̄is expedita mens liberiore sursum tollitur uolatu. si bonis
& bene creatis spiritibus sed sultia & æterna cælū ē. illuc fratrē tuū ascē-
disse cōfidimus. & si q̄ eū mortalitatis nostræ cōtagia (qd p̄fecto nō sus-
picor): retardassent. in uia est: & iam solutus: atq; alacer festinat ad pa-
triam. Cæterum ubicunq; est: sape ad te oculos reflectit: oratq; ne fæli-
cissimam profectionem eius gemitibus tuis impediās. Nec te uiden-
di fratris desiderū torquere debet. Videbis eum suo tempore multo

Nec mor-
tē qdē so-
latio ali-
quo care-

angustiore solito: multoque letiore. Quid ni? cū ego adhuc eum ui-
 dere non desperem? Alioquin fateor incōsolabiliter angerer. Quis
 enim mihi catholico quamuis peccatori spē negauerit? quam gētiles
 homines habuisse comperio? itelligis quid uelim. De Catone loquor
 & Socrate: quorum in hac parte sententias annotare non attinet: quas
 multo tibi notiores arbitror esse quā mihi. Non igitur mors auferre:
 sed differre potuit fraterni uultus aspectum. quē licet imperpetuū ab-
 stulisset: nō tamen immoderati luctus uiro digna eēt occasio. Nā siue
 illum desles uitae laboribus ac periculis liberatū & uide oro: ne inuidē-
 tiae potius dici possint: quā compassionis lachrimae. Siue te ipsum tan-
 to praesidio spoliatum: & dulcissimo: iocūdisimoque comite: in medio
 peregrinationis huius calle desertum dicis: & uera quidem sed nequa-
 quam sufficiens causa est: ut egregios animos proprie calamitatis affli-
 ctione deiciat. Accedit quod damni tui memoria: quotiēs ante oculos mē-
 tis redit: totiēns diuinā liberalitatis admoneat: equissimum est. Ingra-
 tus enim ē: qui ablati memor: obliuiscitur accepti. proinde ubi animū
 pupugit: acerba illa cogitatio. heu qualem fratrem amisi: leniat illa io-
 cundior o quātum fratrem habui: immo uero quātum fratrem habeo
 & in eternum habebo: licet ille donec sibi simul: & mihi & patriae: &
 mundo necessarium fuit breuem hic moram traxerit. Dum uero sibi
 uni expedientius esse capit: ab his malis seperari: eripuerit illum deus
 ei scilicet consulens & non nobis. Immo forsitan & nobis. Quis enim suf-
 ficat abditas & imperscrutabiles diuinā praescientiae causas: aut exitus
 contemplari? dicente (nisi fallor) apostolo. Sēsūm domini quis nouit
 aut quis cōsiliarius eius fuit? Quis nam hominum iudicare audeat: an
 cuiusque mortem alterius deploranti: non satis proprie dici possit: quod
 in tabellis redito responso: patri olim in morte filii dictum est: tribus
 his uersiculis. Ignaris homines in uita mentibus errant. Et ynōus poti-
 tur fatorū numine leto: Sic fuit utilius extingui ipsiq; tibiq;. Calci-
 aduersus stimulum humana temeritas: & impellēti fato superbiae suae
 cornibus obluatur. nequicquam nisi ut grauius uicta succubat. Quid
 enim ego nunc de uotis inanibus: de gaudio: aut quærelis hominum
 loquar? Latet alte ueritas abscondita. caliginosa nube circūcludimur:
 casu regimur: ceci cecis ducibus initimur: nec quid optandum: metuē-
 dum ue nobis sit per umbram carnis agnoscimus. bonis nostris inge-
 miscimus: miseriis exultamus: sine delectu flemus ac ridemus. Suam
 quisque sententiam sequatur. Mihi errorum maximus uidetur: quod nō li-
 bere nos & nostra deo committimus. quod aliquam in nostris consiliis
 spem habemus totiēns decepti. quod tanto huius caduci corporis amore
 detinemur ut uix aut equanimiter hinc exire ualeamus: aut nostros ex-
 euntes aspicere. quasi ad nihil aliud nati simus: quā ut inter mūdi fluctus

Vitae mor-
 talis uarii
 fluctus.

& ludibria fortūæ:perpetuo turbine iactāde carnis nostre tenacissimo limo:ac sordibus hereamus:qd' profecto nō accideret cogitatibus uo-
torum nostrorū multiforme periculū. Breuis est equidē in primis ui-
ta & fugacissimum uitæ tps. Rex humanæ inquietū aduersis flatibus
& pcellosum pelagus. Rari & uix hoībus accessibiles portus: scopali un-
diq; innumerabiles. Inter quos difficilis & p̄sus ambigua nauigatio ē
Iam uix uni contingit ex millibus:ut integer enataret. sic nos fortunæ
impium exercet i omnes gradus hoīum pari iure crassantis. Ita i qdūis
obuiū ciba fragilis nostre mortalitalis alliditur. Et possumus iter hæc
nobis:aut nostris longiusculā uitā:immo (ut uerius dicā) longius pericu-
lū optare? Fingatur aliquis: tam benigno sydere: tam p̄pitia fortuna: tā
deniq; fauēte deo: iter hoc igressus: ut nihil ei possit aspum molestūq;
contingere. Rē ipossibile & iauditā seculis fingi iubeo. Nec ideo tamē
quāuis piculū absit: aberit metus. Et id circo fortasse nō ifelicius: nec i
cōsultius foret: mō nostri esset arbitrii: sicut in equore suspecto nauitæ
solent circumspecti clauum flectere: diuq; ante solis occasum uela sub-
mittere: sic in uita portum petere: & ad huc florenti ætate: atq; aīo uirē
ti & ualētibus mēbris mori prius quā eo puentū sit: quo saltem uita lō-
gior pducit ad ultimas scilicet angustias senectutis. Inter quas arctati
quidam: & uixisse dolent & mori metuūt: & totiens uotis exoptatū tps
accusant. Deniq; quid uelint & quid nolint: nesciunt: tāta est discordia.
Hæc & his similia cogitantes abstinere decet: ne decretū celeste: seu mor-
tis festinantiam accusemus. Alioquin pro nobis ipsis tantummodo cō-
queri uidebimur: & affligi. Ego enim nō dubito: sacre memorie fratrem
tuū: nec plus uixisse quā necesse sibi fuerit: nec minus: & oportuno tem-
pore reuocatum: & si multis inter quos mihi misero diu ante quā uel-
lemus: aut suspicaremur: abscefferit. Piget opinari in te: ne dicam con-
solari illos mollissimos plebeiarū gentiū affectus. Vt quid tā lōge po-
situm mors abstulit: quare patrio caruit sepulchro. cur uidere nō cōtin-
git expiratē. qualia apud poetā etiā ille uir fortis: sed nimis semp pro-
nus ad lachrimas: uidetur lamentari. Te amice nequiu Conspicere: &
patria decedens ponere terra. uulgata nō ingerā nec quāta sit terræ to-
tius exiguitas: geometricis demōstrationibus nitar ostendere: q; unde
cūq; digressio: una est ad cælū uia. q; nō solū: oē solū forti patria est. sed
oē hoī natale solū. Quis enim ista nō nouit? illud potius dicā: utrūq;
cōsulto diuinā statuisse prouidentia. primū scilicet: ut duabus longe:
licet imparibus urbibus: ab eo dū uixit singulariter exornatis: ambe q;
dē defunctum uiriliter partirētur. & Roma sui Ciuis perpetuā & imor-
talem famā. Lomberiensis ecclesia. ueneranda pontificis ossa feruaret.
Nullum (nisi fallor augurio) celebriorem titulū oībus seculis habitu-
ra. si tamen id illū propriū: ac ppetuū pmiseris. Audio enim te de trās

ferendis romā reliquiis cogitare. quod nec suadere nec dissuadere propositum est. Ne illum aut urbi in qua ciuis: aut ecclesiæ in qua canonicus sum inuidisse uidear. Scd'm ut uno ex nobis astante: qui abeuntis amplexus: sup'maq; uerba p'cipet: cæterorū luminibus parceretur. quoniam sicut expimento depræhensum est: mitiora sunt auriū quā oculorū uulnera. Longior sum in hoc sermone quā oportet. teq; contra oēs in fultus armis longe ualidioribus instructum: nihil in eo qd' laudes p'ter fidē: reperitur sp'o. Sit uero iam finis. Cōquiescant gemitus. arefcant lachryme. sileant lamēta. Noli fratrem tuū mortuū extimare uiuit enī at nos quotidie morimur: nec sentimus: & uel mortē o cecitas: ueræ uitæ principiū formidamus. Vt uiuens itaq; non luctibus: sed cogitationibus tuis: & colloquiis intersit. prohibe in aula tua illud pusillanimitatis silentium: quod pleriq; in luctuosis domibus obseruant: defunctorum nomē ceu triste aliquid abhorrentes. Imo uero nunc resonet gloriosum illud nomē: & late ramos porrectur apud te radices agat. præsertim quia inuidiæ nebulam: quæ excelsos uiros libenter insequitur: sepulchra nō metuunt. & si multos quos domus: ac forum odiosos & obscuros fecerat claros & amabiles bustum fecit. Quid de hoc sperem: cuius & suauissima semper & præclarissima fuit uita? Et (si quid superlatiuo altius) mors quoq; præclarior. Ille ē obsecro uulgaris abusus quē in multis: sed in Romāis meis precipue notauī: atq; interdum castigauī a limine tuo procul exulet. Solent enim nullum defunctum nominare: sine præfatione miserie. Ille infelix ille male ominatus: & subdunt tandē ipsum inexpletum nomen: uix primis sillabis intelletis. At uero germanus tuus sæliciter hic uixit: sælicius hinc abiit: nunc alibi uiuit sælicissime: & ideo pleno ore proferendus ē. Apud lucanum morientis Pompeii uerbum ē. nō fit morte miser. elegāter. Alioquin oēs qui nati sunt miseri: quiq; oībus seculis nascētur postremo unum hoc iterē & iterē admoneo: quosdā uiros egregios quorū nomē tibi iculcanda nō credidi: nulla re amplius laudatos: quā q' suorū mortes forti animo tulerunt. qd' tibi eo studiosius aduertēdum est: quoniam si circumspicis: uidebis actus tuos in exemplum trahi: te in eminenti specula collocatum: atq; in te omnium oculos esse defixos. hoc tibi laboriosum decus: & amplissimi generis maiestas: & retroactæ uitæ moderatio peperere. Vale.

Franciscus Pet. Lelio suo. S.P.D. Conqueritur apud eum de repentino Iacobi Columnæ obitu.

n Imis uiximus Leli charissime. Moriēdum fuerat: antequam

præriperet nobis deus benignissimum dominum: & indulgen-
tissimum patrem nostrum: utilem mundo nobis: necessarium: pa-
triae gloriosum: longevi patris baculum. solamen sororum. fratrum
letitiam. amicorum spem: hostiumq; terrorem. morum specimen. uir-
tutum templum. honestatis imaginem. litterarum hospitem. studio-
rum amatorem: ingeniorum præconem. ac extimatorem rectissimum
meritorum. Nulli inuidum: inuidiosum claris uiris omnibus. pi-
um. mitem modestum: sobrium: affabilem: constantem: fortem: iustū
largum: munificum: magnanimum: circumspectum. Hei mihi lau-
dans deficio: nec inuenio: quid tantis uirtutibus dignum loquar. aut
amore decipior: aut ætate hac præradiantem & conspicuam cleri lucē
festinate nubes mortis obduxit. cuius nuntio accepto: quāta me mise-
rum circumfuderit eclipsis: sensit cor meum. testes sunt oculi mei. Ve-
rum post parentis & fratrum lachrimas: nullas uberiores arbitror
esse quam tuas. hoc mihi & animi tui mansuetudo suggerit: & uetu-
sta deuotio: in qua hereditario iure succedens: & paternis finibus non
contentus longe lateq; processeras. Heu quotiens: quantaq; dulce
dine cogitabam diem illum: quem proximum opinabar. quo scilicet
mitissimus eius litteris obsecutus: & ab Apennino in pyreneum trans-
gressus exoptatissimo eius conspectui: improuisus assisterem: eiq; &
Romanam lauream: quam uertici meo: licet indignus imprimo. quæ
q; iam ante: uel auditu solo. quante sibi iocunditatis: & longinquo ma-
teriam præmisisset: elegantissimum manus & ingenii sui carmen indi-
cat. Insuper & noua Africe meæ fundamenta: duo parua quidem: sed
deuota munuscula uenerabundus offerrem: præuertit omnipotens de-
siderium meum: nec dignus fui tam letum: & tam sælicem diem cer-
nere. Quid uero nunc consilii capiam? quid de me ipso statuam? quid
agam? Sepe mecum hæc cum lachrimis loquor. Quo ire paras infæ-
lix? is quē petebas abiit: quem sequæris? Aulam ne fratris flebilem: &
tanto splendore uiduatam? An bustum ubi sepultæ sunt spes tuæ?
utrobique molestiæ. parum ne tibi meroris attulit casus: nisi gemitibus
tuis obuiam pergas? & uel hinc te merentum agmini mæstus im-
misceas: uel illinc superbi pontificis barbaricas deosculeris manus?
Sic sum donec tu litteris: & affectui meo uela feceris: & consilii
uagum firmaueris: Vale.

Franciscus. Petrarcha Senuto Florentino Salutem Plurimam.
Dicit. Describit illi suos familiares: oratq; eum si fieri potest ut
meliores adinueirat.

Ria mihi seruorū paria siue (ut modestius loquar) humiliū amicorū: siue (ut uerius) familiariū hostiū dōi sūt. primū quidem sic affectū ut alterius nimia simplicitas: alterius sit periculosa calliditas. Secūdū sic: ut hunc pueritia: hūc senectus reddat inutilem. Tertiū uero sic: ut huius furor: illius torpor odio sus sit. & iuxta illud socraticum a Cicerone relatum in epistolis. Alter frenis: alter calcaribus egeat. Ego autem has inter contrarietates: castigator olim nūc spectator sedeo. Nec eorum propositū mirari satis possum: qui seruorum turbas: ceu gloriosum aliquid aspiciunt. & obsideri semp ab his quos pascunt: hoc ē a dōesticis suffosoribus dlectātur. Indigētia tibi meam innotuisse sufficit. puto nō expectas ut depræcer: sic ubi forsitan in humiliori fortuna se ostenderent: animus ætas: mores: ab extremis equo spatio distantes: scito hominem: cui non dicam excellēter: sed tollerabiliter ista cōtigerint: nō mihi seruū eē posse: sed fociū: sed amicū: sed dominum. uereor tamen ne phæniciis inquisitionē tibi cōmisisse uidear: quam nō nisi quigētēssimo anno renasci solitam: ac toto orbe unicam ferunt. & nobis in occidente positis incognitam: Vale:

Phænix
quingēte-
simo quo-
q; anno u-
nica rena-
scitur.

Fran. Pet. T. M. S. P. D. Repræhendit illū: & q; de antiquis scriptoribus nō recte sentiat: & q; nimis inutiliter sibi gloriam quærat.

istū difficile est quātū aures meas uulgari cessas: strepitu: epistola tua bis terq; relecta permulxerit. quæ quāquā tibi uerbosa uideretur (ut ex fine cognoui) Ego tamen in ea nil preter breuiloquiū accusaui. Itaq; cōminatiōem illā ultimā: q; deinceps cōpēdiosior sis futurus: inuitus aspexi. mallē prolixior eēs. ut libet tamen. tu pater: nō te mihi: sed me tibi morem gerere dignū est. Sed ita ne totum in tua manu positum erit. An ignoras: q; sæpe cōsilio dissimilis est euentus? Audies forte: quod uel silentii auidum loq; cogat. Vis quod minitari uideor: iam nūc rebus impleam. Testor in primis eādē me de te opinionē gerere. quā de Aristotele Macrobius: seu illā amor seu ueritas genuerit. uix te aliqd ignorare posse arbitror. Si qd autē uero aduersum tibi excidit: aut minus præuidisse: aut (qd de eodē ait idem) lusisse te suspicor. Népe qd de Hieronymo scribis: te illū sacrorū doctorū ex numero prætulisse: haud nouū est mihi. Vetus ē iam & late cognitum hoc iudicium tuum. Equidem frustra de comparatiuis litiges: ubi ad superlatiua peruentum est: falli non potes. optimum ac maximū erit: qcqd elegeris. licet de hac re inter amicū: tuū: clare memorie: Lombertiēse episcopum Iacobum & me crebro disceptatū eē meminerim. Illo p uestigia tua semp uno ore Hieronymū

me uerò Augustinū iter scriptores catholicos p̄ferēte .& sane si neq; ue-
ritatē neq; te uerear offēdere. dicā pater qđ sētio. Cū multa uaria & hūi-
nosa sint sydera. Vt sit hic Iupiter. hic Arcturus. hic lucifer. Sol ecclesiæ
Augustinus est. Sed hæc (ut dixi) haud magni momenti fecerim quo-
niam & electio tuta est .& libera debent esse iudicia. At quod sequitur
te inter morales Valeriū præferre: quis nō stupeat? si tamen serio perse-
ueranterq; dictū est. & nō iocādi tētandiq; aīo. Si enī ualerius primus
est: quotus q̄so Plato ē? quotus Aristoteles? quotus Cicero? quotus An-
neus Seneca? quē in hac re magni qđē extimatores oībus p̄tulerūt. Ni-
si illud forte Platonē: ac Tulliū excludit. qđ i epistolæ tuæ pte plectum
nouī mihi stuporis cā fuit. Vbi nescio qđ cogitās: illos poetas eē: & poe-
tag choris ānumerari oportere dixisti. qđ si loquēdo cōseq potes: plus
egenis fortasse quā putas. Secūdo Apolline: & plaudentibus musis ma-
gnos duos incolās umbrosis parnasi collibus addideris. At qđ oro te
mouit ut id opinareris aut dicerēs? cū tullius i prioribus libris summus
orator: in ultimis p̄his illustris appareat. Sicut aut ubiq; uergilius poeta
sic Tullius nusquā. quoniā ut i dēclamatōibus legimus. uergiliū illa fæ-
licitas īgenii oratōe soluta reliquit. Ciceronē eloquētia sua i carminibus
destituit. De Platone quid dicā? qui maximorū hoīum cōsensu: philo-
sophie meruit principatū. Cū Cicero & Augustinus: & alii quāplures
in oī sermone: ubi Aristotelē cæteris philosophis præferūt Platonem
semp excipiāt. Nō itelligo quid platonē faciat poetā: nisi unū forte
panetii uerbū a tullio relatū: qđ hōer philosophorū illū uocat: qđ nihil
ē aliud quā philosophorū p̄ncipē: ac talē iter eos q̄lis iter poetas est hōe-
rus. Alioquin quid ipsi Tullio dicemus? qui in epistolis ad Atticū quo-
dā loco Platonē suū deū uocat. oībus quidē modis id agūt ut platoni
diuinitatē ingenii attribuant. hinc & homeri: & qđ est exp̄ssius dei no-
men. Proinde sumpta hinc occasione: mira dulcedine loquendi de re-
bus incognitis i tractatū poetag totus immergeris: quis qđ ætate sit ge-
nitus. quē quisq; stili modū: qđ poetādi genus: quē fame gradū teneat.
longū est singula p̄sequi tā multa nunquā aliis audita: nos oēs discen-
di auidos: facūdis tuis litteris docuisti. qđ si interfari aliqd nō mihi sed
p̄fessiōi meæ p̄mittitur miror qđ ita tibi Neuii Plautiq; nomē igno-
tū ē. ut q̄si barbaricū nescio quid locutū putes: qđ eos litteris ad te meis
īserui: & ausū (ut ait Flaccus) p̄sonā formare nouā: tacita licet admira-
tiōe castigēs. Adeo scrupulose enim in hac inquisitiōe uersaris ut nihil
restet: nisi temeritatē meā cōdēnare: in scenā noua & pegrina noīa p̄-
ducētē. Frenasti tamē ipetū: & tādē ignoratiā tuā culpāre maluisti. Vt
hæc qđē ac modeste. Cæterū aliud uerba sonāt. aliud clamat (nisi fallor)
itētio. p̄rsus mirabile: cū tā familiarē habere Terētiū uidearis. Ille enī
iā statim a principio in ipsius Andriæ p̄hemio .& Neuii & plauti: una

Iudicium
de platōe

cum Ennio: eodem meminit uersiculo. In eunicho: & Neuli itidem & plauti. In adelphis: plauti solius mentionem fecit. Eorumdem quoque simul meminit Cicero in senectute. & Aulus gellius in noctibus atticis: ubi amborum epygrammata describit sermone uetustissimo. Sed quid ago? quis enim quæso unquam poetriæ nomen absque illorum nominibus audiuit? Itaque stuporem tuum stupeo. & cum bona uenia pater obsecro: ne in manus alienas ista perueniant. quo enim clarior fama est tua: eo sibi studiosius consulendum est. Mecum quidem non aliter quam tecum omnia loqui potes. & (quod secum docti faciunt) mutare ac retractare: quæ dixeris. At postquam in uulgus dicta peruenerint: ea demum facultas eripitur & multorum iudicia subeunda sunt. Ego epistolam tuam ad te sub fida custodia remitto: & hanc illi alligatam mitto: cuius exemplum apud me manebit: non ob aliam causam: nisi ut siquid ad huc respondendum duxeris. dum uerba uerbis confero: memoriam non fatigem. Vnum præterea noui & exotici dogmatis inducis: utar enim plena libertate: quando semel non cepisse non possum. Afferis ennium & statium papinium coetaneos fuisse. Quis te oro pater in hanc cronographiam impulit? quis a te nunc ista poscebat? atqui exactius hoc inquirere. Inuenies ennium sub Africano maiore: statium aliquot seculis interiectis: sub domitiano principe floruisse. Habes quibus (nisi fallor) & respondere uelis & tam breuiter ut putabas non possis: unum adderem: si bona fide ueniam daretis: quod olim dum in uasconia partibus adolescens agerem uere: cunde quidem: ut illam ætatem decuit: tibi scripsisse recolo: cum uulgaribus scriptis tuis offenderer: quæ ad eum cuius supra memini labrum de columna interdum ea tempestate mittebas: cuius me amor sicut in eas terras traxerat: sic in ethiopiam traxisset. Sed tunc pene pueriliter: ut qui uix dum ferule manum subduseram. tempus est ut iam uiriliter oratio mea sit. Ita tamen ut dixi: si tu ueniam dederis. Quid ais? rides puto. bene habet: ueniam tribuisti. Audi ergo pater & uide: & inclina aurem tuam: nequa externa auris interueniat: tibi enim loquor: & te rerum tuarum iudicem statuo. quæ accusare uideor aliis accusantibus defensurus. nec tamen ignarus. nimis acrimoniosam: & insolentem filii ad patrem epistolam reprehensoriam uideri. sed amor audaciam excuset. Ita enim mihi clarum nomen non popularis aure suffragio: sed uirtute contingat: ut ab ineunte ætate singularis quædam mihi tui nominis cura fuit. hæc me loqui cogit. ne si ego tacuerim idem ab aliis audias: uel (quod metuendum magis est) tacito iudicio lacereris: & quidam iniqui rerum arbitri amplissimum ingenium tuum: ex his quibus ludens te includis: peregrin-

Ennius a
fricani ma
ioris tēpo
ribus flo
ruit statius
sub domi
tiano prin
cipe.

ne facultatis angustiis metiantur. Animaduerti enim te in scriptis tuis: omni studio ut appareas niti. Hinc ille discursus per ignota uolumina: ut ex singulis aliquid decerpens: rebus tuis interseras. plaudunt tibi discipuli: & omniscium uocant innumerabilium auctorum nominibus attoniti: quasi omnium quorum titulos tenes: & notitia sis adeptus. Docti autem facile discernunt: quid cuiusque proprium: quid alienum: sit & Rursus quid mutuum: quid precarium: quid furtiuum: quid e medio haustum: quid a praetereunte delibatum. Memoriam ostentare: puerilis est gloria: uiro ut ait Seneca: captare flosculos turpe est. quippe quem fructu deceat gaudere: non floribus. Tu uero in hac aetatis parte uenerabilis: & in tua professione clarissimus: imo (ut non semper pungam: sed interdum ungam) solus sine exemplo nostri temporis: earum quibus es deditus litterarum princeps: nescio quo iuuenili aetate: dimissis finibus tuis in alienis pratis ociosus & uagus inclinata iam die: interlegendis flosculis tempus teris. Placet ignota retare: ubi saepe uiam non inuenies: aut uageris aut corruas placet illorum sequi uestigia: qui scientiam quasi mercimonium aliquod: ante fores explicant: cum interim uacua domus sit. Certe tutum est: ad id potius niti: ut sis aliquid plus quam uidearis. operosa semper: & periculosa iactantia est. Adde quod cum magnus uideri uoles: innumerabilia incident quae te non modo ueram ad mensuram redigent: sed infra etiam contrahent. Vni ingenio satis est: unius studii gloriam mereri. Qui multarum titulis artium superbiunt: aut diuini homines sunt: aut impudentes: aut insani. Quis usquam aut grecorum: aut nostrorum id praesumpsisse memoratur? Nouus mos: noua temeritas: gloriosas inscriptiones praeseferunt: propter quas ut ait Plinius uadimonium deserui possit. At cum intraueris: dii deaque quam nihil in medio inuenies. Tu igitur (ut iam tandem sileam) si quid mihi credis: esto tuis finibus contentus: Noli illos imitari: qui omnia pollicentur: nihil praestant. faciuntque ut omnia contrectando: atque (ut ait comicus) intelligendo nihil intelligant. Grecum uetus & salutare prouerbum est. Quam quisque nouit artem in hac se exerceat Vale.

Et oposa
& piculo-
sam semp
eē iactantia

Franciscus Petrarcha. T. M. Salutem plurimam dicit. De eadem concertatione habetur oratio.

Ita est ut putabam libertas iram peperit: ueritas odium: admonitio fastidium. Sed quid agam? Verba non redeunt. Blandior fuissim: si te blanditiis delectari crederem. Immo uero seuerior: & hunc ipsum affectum in uiro forti foemineum: liberior arguissim. Nunc

Iudicium
de Augsti
no & Hie
ronymo

quoniam (ut uideo) amicitiae inimica libertas est. forte consultius age
rem: si tacerem: sed id quoque pmetuo. Est ubi silentium bilem mouet. lo
quar ergo ne rursus offendam. sed tam breuiter ut choactum noueris.
Primum ego te iudicem feci omnium quae dixi aut dicam: tu sententiam breue
fers: errasse me in quibusdam: in multis: in omnibus. Gaudeo equidem me po
tius errasse quam te: eo quod apparentior est omnis in luce deformitas: & error
in sene desperatior. sed tamen est aliquid: quod amplius requiram. A des
ergo: ad tribunal tuum prouoco. Nullis assessoribus opus est. solus sede
tu. Hieronymum praefers Augustino? hoc sciebam. sed eam quam affers iu
dicii rationem: profiteor me non intelligere. Quid enim quaeso sibi uult
quod ais: non te illi perpea praetulisse: quia sit maior. sed quia fructuosior ec
clesiae: quod in quodam opere tuo praebasse te dicis: disputatione longissi
ma: quam uelle litteris inseruisses. sed profecto uel nuntio pepercisti uel
epistola. Quod tamen ad huiusce rei probationem: praecipuum erat addi
disti. hoc scilicet Augustini ipsius auctoritate concludi. sed an ignoras
quod in generali sermone: persona loquentis excipitur? Quid uero inquis
si Augustini apta confessio est sibi Hieronymum preferentis? Quis non ui
det quid ad haec dici debeat? hoc inquam unum est in quo illius sacratissi
mae aiae testimonio non stare: cui insitum scio: ut de aliis gloriose: de se au
tem humiliter: & loquatur & sentiat. Ego quidem fructuosi laboris pal
mam in ecclesia Augustino dabam. haud pertinaciter tamen: uelut is
qui nec opinioni: nec sectae: nec homini: usque adeo sum addictus: ut abi
re non possim ueritate compta. Hoc apud Marcum Tullium: hoc apud ip
sum patrem Augustinum didici quod ipse apud eundem Tullium se didicisse
non negat. Nam apud horatium Flaccum nullius iurare in uerba magri
puer ualde didiceram. Quanti autem ista sint: ipse non dissimulat: qui hac
defensionis parte deserta: mox ad aliam euadis: dicens omnibus excussis:
omnino nihil esse quod te in hac opinionem traxerit: nisi indignam quamdam & singu
larē erga Hieronymum ingratitudinem italicorum. hoc est illud unicum patrociniū
cauae tuae? hoc est id quod illud mihi nulla ex parte intellectum intelligibile argu
mentum. Quanam enim haec ingratitudo est? Sumus fateor: non erga sanctos
tantum: sed erga sanctorum dominum ingrati. Quanam Hieronymo sin
gularior: quam ceteris quaerimonie causa est? aut quanam potius italo
rum culpa: quam hominum? cum nec ipse italicus origine: & saepius in
orientem uersatus sit. Versa te pater hac illac: ratio (ut arbitror) non erit suf
ficiens probare quod intendis: nisi forte quod rationis uice fugitur: instinctus
autem tacitus & pia magis quam examussim trutinata deuotio. Verum ista propter
uehor. tam sacra enim nomina disputatiuiculis peccatoris obsolescere: ac quo
dammodo profanari: sacrilegio simillimum reor. itaque tacere iam de his
consultius fuerit. Nam praeciosarum rerum confectio: atque collisio pi
uiosa est. Ad Platonem ac Ciceronem transeo: quos tu ob duas

fabulas morum doctrina: & (ut de altera Macrobius testatur) tripartita philosophiæ integritate perfectas: ac procul ab omni metro rum lege in mediis politicæ: ac reꝝ publicæ libris insertas: poetarum facere niteris. Frustra Macrobius idem ambos excusat aduersus insultantes: nõ debere fabulam a philosopho confingi. Ego quidem gratulor: & hos & Aristotelem: & Senecam: & uarronem: (si fieri possit) in agmine poetarum cernere. quod forte non ineptius de horum quolibet: quam de Platõe & Tullio dici posset. Nã & Aristoteles poetriã: de poetis: & uarro satiræ libros edidit. Seneca aut tragedias: quæ apud poetarum profecto: uel primũ uel primo proximum locum tenet. Sed cur quæso: nõ & hystriones fecisti: quoniã aliquid forsã in uita ludicrum dixerunt: aut fecerunt? præsertim Tullius cuius tam multa: quæ risum moueat: scripta sunt in saturnaliis: cũ & tyton libertus eius de patroni iocis librum scripserit. Cur nõ piscatores: aut remiges: aut tale aliquid? quia forsã: aut hami iactu: aut remi tractu: insolitudine positi: animũ relaxarunt? Vis ne tu mihi castrẽsem morem: scolis iſſere: ut sicut unũ duellum torquatos atq; coruinos fecit: sic una oratio poetam faciat? pſeueratĩa requiritur. Vnus actus habitum nõ inducit. Hæc hætenus. Nã deennio ac statio: in ultima epistola: nulla mentio erat. Credo annorum numerum indigitos reduxisti. postremo ad illum lógum atq; cõtinuum oratiõis tuæ textum ubi omnibus modis efficere studeas: ut iniuste monuisse uidear: q̃ ingenio tuo: nihil imperuium sit. Nihil aliud dixerim: nisi q̃ bene tibi est: si hanc de rebus tuis opinionem habes: o te tuo qualicunq; iudicio fælicẽ. o utinam hæc me artem: & docere possis: & doceas: qua talia ipse mihi de me nouerim consilare iudicia. Ne scio enim an melius sit interdũ de errore gaudere quã semper de ueritate dolere. Ad id uero q̃ me uelut iurate militiæ desertorem arguis: quoniam cum maxime florere inciperem: studium iuris bononiamq; dimiserim: expedita responsio est: quis tibi & ciuitatem illam: & studium singulariter illustranti: minime ut arbitror placitura. Quoniam itaq; satis exagitaui: id totum silebo: quo factum meum tueri soleo: fuit enim hæc mihi quæstio sæpe cũ multis. præcipue cum oldrato laudensi iuriconsulto: nostra ætate clarissimo. hoc unum est: qd' salua concordia dici potest. Nihil enim contra naturã bene fit. Solitudinis amatorem illa me genuit non fori. Deniq; sic habeto: me aut nihil unquã prouide fecisse: quod magis puto: aut si quicquã: hoc in primis non audeo dicere sapienter: sed feliciter factum est. & q̃ Bononiam uidi & q̃ non inhesi. Vale.

Frã. Pet. T. M. S. P. D. Sũptus pro facultatibus tẽperãdos: potiusq; a frugalitatem quã corporis gloriã appetẽdã esse cõtendit.

Electari te lautiis nō miror: paucorū hęc domorū pestis olim hospita: nūc oīum iugis incolā est: nisi quarum paupertas lī me obstruit. Quā i re nō natura paucis lōge iocūdius uictura quā nimis: sed cōsuetudo multū: multoq; magis peccat imitatio. Quis enim tam frenatā modestiā est: cuius nō interdū oculos auertat uicini sumptus nitor ac gloria? Sed utile cōsiliū ē plautini senis in aulularia pro re nitorem: & gloriam pro copia. Cuius si memissent homines: & profusis sumptibus: & iniquis lucris clauderetur uia: & multo tranquillius uiueretur. Nūc cecitatem cupiditas inuexit: & frenū rationis fregit impetus uolūtatis. Tu autē oro quantum potes enitere ut rationis proprie sectator: potius quā alienā libidinis emulator appareas. Fuge exempla pestifera. nimis malorum dociles animos habemus. Magister unus uoluptatis magno in populo satis ē. Cito luxurie dat terga frugalitas: nisi cogitationū nostrarum aciem ratio inuicta fixauerit: docens sequi uera bona: fucata cōtēnere. Quid nūc uicini tui purpureū latus: atq; intermicātes crebra iaspide digitulos miraris? phalerata fālicitas est. exue hominem: infālicissimum non negabis. Latet sub auro calamitas: & (qd' extremū mali genus arbitror) inuidiosus si mul & miser est. Cōcludam aliter quā conclusit plantus epidicū suū. Hic inquit is est homo: qui libertatem malitia inuenit sua. immo uero hic: malitia opes: potentiam: & regum amicitias inuenit: se suamq; libertatem perdidit. habeat sibi sine inuidia multa illa: & uulgi iudicio permagna. tu tuis bonis: eoq; prācipue quod ille perdidit: fālix ac contentus uiuito. Vale.

Franciscus Pet. T. M. S. P. D. Iocose comiterq; illū reprāhēdit q; obsceno mulierculā amore teneatur.

Ibi quidem amicus: non moribus tuis sum. Quid autem de te mihi: deq; tota tua re familiari uideatur quoniam rogas uerissime atq; breuissime: pro me plautus absoluet: non nisi singulis uerbis ad singula. Primum non mihi placet: amor tuus: animā pondus infāustu. obsceno igne perureris. Quāro autem ex te (ut plautinus seruus in asinaria) num sumus est hęc mulier quam amplexaris? Si cur quāsierim interroges: quia oculi tui semper lachrymantes sunt. hęc tibi. Mulierculis tuis hoc unum quod in ea comedia cui cūrgulio nomen est legisse potes. Mulieres duas peiores esse quam unam. Seruo autem illud eiusdem poetā in epidico. Nimis doctus ille ad male faciendum. hoc ex me addito. Nimis tu facilis ad credendum: nimis pronus ad obsequendum: hęc amice si falsa

sunt: dictum meum argue. sin uera mores tuos corrige. Vale.

Franciscus. P. T. M. S. P. D. Quod errorem fateatur de se optimam spem habere ostendit.

Vod obiectum ab amico crimē non negas: facis ingenue.

q Magnam emendationis uitæ spem præfert erroris proprii uerecunda confessio. Quod autem de seruo tuo taces: caute quidem. quippe quem accusare non potes. At q mulierculas tuas excusas. Urbanitatis ineptæ: uel ceci iudicii dixerim. tu uideris qd de illis sentiendum putes: quarum alteram optimam: alteram tollerabilem dicis. Ego illud plauti in aulularia uero propinquius reor. optimam foeminam nullam esse. alia licet alia peior sit. Vale.

Eiusdem Francisci Petrarchæ: Liber Quintus Epistolarum de rebus familiaribus incipit.

Franciscus Petrarcha Barbato sulmonēsi. S. P. D. Roberti Regis siculi obitum deplorat.

Vod uerebar accidit. quod timebam patior: in dolorem metus: uota in gemitum abiere. Non multo ante quam præfagirem: deseruit nos inclitus ille rex noster. Cuius & si matura ætas esset tamen peracerba mors est. Et heu me miserum Barbate optime: quam uereor: ne illa quoq; præfagia confirmet euentus: quæ mihi suggerit anxius: & malorum suorum semper nimis certus uates animus meus. Ita me reginæ iunioris: nouiq; regis adolescentia: Ita me Reginæ alterius ætas ac propositum. Ita me tandem territant aulicorum: ingenia & mores. Mendax hic utinam sim propheta. Sed agnos duos multorum custodiæ luporum creditos uideo. Regnumq; sine rege. Nam quid ego eum qui ab alio regitur regem dicam: multorumq; seuitiæ expositum? Itaq; si quo die Plato rebus hūanis excessit: sol cælo cecidisse uisus est. Quid illo moriente uideatur: qui & Plato

alter ingenio fuit: & regū nulli aut sapientia secundus: aut gloria? cuius præterea mors tam multis: hinc inde periculis uiam fecit. Secūdet hæc omnipotens deus & sollicitudinem meā: piam magis quā necessariam: rebus probet. At ut aliis cuncta supra spem eueniant: & metus iste superuacuuus fuerit Mihi tamen amice: quis consulet? aut quis me debetur dolori meo? Cui de cætero uigilabo? cui quantulumcūq; hoc Ingeniū aut studiū cōsecrabo? Quis spes collapsas eriget? Quis torpentem animum excitabit? duos ingenii duces habui. utrunq; mihi annus hic abstulit: & de altero quidem nuper dum ad huc esset in italia: utro biq; cōsortem fletus idoneum quærens: nostro cum Lelio q̄stus sum. De hoc hodie tecum queror. querarq; dum uixero: & qui solari alios interdum soleo. Nunc qua me ipsum ratione uel oratione cōsoler nō inuenio. Hinc ergo consolandi desperatio: hinc flendi pudor. Hinc ad utrumlibet stili diffidentia: sed super omnia illico te uidendi spes: silentium iubet. parebo tecum propediem fleturus ex commodo. hæc interea tibi flens ad fontem. Sorgia dictabam: notum procellarum animi mei portum: quo heri ad uesperam solus fugi. cū mane Rodani ad ripam: rumor mæstissimus inuenisset. Vale.

Frācisus Pet. lohā. Columne. S.P.D. Reddit illi gratias pro multis in se collatis beneficiis: non nullaq; pariter cōmemorat.

Ratias ago: cum pro aliis multis: tum pro eo q̄ quotiens rogam peto: toties suberrimo tuarū litterarum fauore præuenior. Agnosco insidias amoris tui: neq; enim ut homo: sed ut angelus excipior. Nihil impigrius est amante. Nunquā tam iugi aquilōe sum uestus ut imparatū aliquid offenderim. Mirarer magis nisi tuis de me iudiciis assuenissem. Consuetudo enim longior: & rerum miracula extenuat & dolores lenit & minuit uoluptates. Quis autem enumerare sufficiat: quibus tu me per omnem uitam honorificentissimis decretis honestaueris? Quæ nā illa ex equo prope: cū sis dominus: conuersationis comitalis? Quenā libertas hominis: sub maioris arbitrio degentis? Quenā secretorum participatio? quenam prærogatiua? quis honor? quanta dignatio? Recordari dulce est. renarrare longissimum. Vnum ex mille referam. quod imo radicatum pectori & medullis ihesisse miraberis. Meministi dum graui olim: inter quosdā tuorum exorto odio: ad arma peruētum esset. & tu iusta indignatiōe flammatus: ut pro tribunali sedens: familiam conuocasses ac dicende ueritatis iusiurandū omnibus detulisses. Iurassetq; etiam acapitus lunnensis ep̄s: germanus tuus: atq; ego iam dextram porrigerem: tu in medio irarum impetu: codicem euangelicum retraxisti: teq; cunctis audi-

entibus simplici uerbo meo contentum esse dixisti: cuius ne aut peni-
tuiffe te: aut impremeditata facti benignitas uideretur: cum sæpe simi-
les casus acciderint iurantibus cunctis nunquā me iurare es passus. Quid
hoc iudicio tanti patris illustrius? quanti uolunt aurum & gemās ex-
timent auari. Hoc extimare non poterunt. Renouasti in me pater om-
nium optime. Xenocratis philosophi antiquū decus: cuius in epistolis
ad atticum mentionem facit Cicero: qui cum testimonium dicturus
iurare secundum leges teneretur: ea sibi ab Atheniensibus spectate si
dei credentibus remissa necessitas fuit. Hoc inquam in me renouasti: ni-
si quod illi maturo eui: id adolescenti mihi. quodq; illi semel accidit:
tu mihi perpetuum fecisti. Et putas me posse talium obliuisci? Ingens
erit hystoria: si similia complecti uelim nec tempus patitur: nec locus.
Magnanimi patris tui uocem audio. extra muros urbis: me licet inui-
tum persecuturus aduenit. Hodierno die apud preneste suum hospita-
tori: ibi me clarissimus ex filio suus: ex fratre tuus nepos expectat. Vale

Fran. Pet. Io. Columnæ. S. P. D. De sua romā neapolimq; uersus profe-
ctione: simulq; Robertum quēdam detestatur.

u T fidem frangerem: & tibi utile: & mihi prope necessarium
fuit. Pollicitus me maritimo itinere profecturum nō aliam
ob causam nisi quia uulgo iam persuasum est: expeditius ac-
citius iri pelago: quam terris Nauim conscenderam apud
niceā uari: quæ prima italicarum urbium ab occasu est: & ad meneci-
portum cælo iam stellante peruenerā. Irasci tacitus illic die postero in-
uiti mansimus: sæpe nequicquā retentato abitu. Postridie ancipiti tem-
pestate funē soluimus: & die toto iactati fluctibus: ad mauriti portū
uix intempesta nocte peruenimus. Itaq; castrum ingredi non fuit: li-
toreum hospitium: nauticum cubile sortitus: cenam ut fames cōdiret
somnia ut lassitudini deberē: ibi indignari altius & ludos maris agno-
scere. Quid multa? Variis per noctem cōsiliis agitatis ad Auroram sta-
tui perferre terrestrem duritiē equoreæ seruituti. Itaq; familia & impe-
dimentis omnibus in nauim reimpositis: ipse uno solo comitatus i li-
tore substiti. & fauit fortuna consilio. Inter ligusticos scopulos: casu ne-
scio quo Theutoni equi uenales aderant impigri atq; preualidi: quibus
ego raptim comparatis propositum iter egi. Neq; tum prorsus nauis
gationis fastidio imunis. Est inter pisanos ad presens & Mediolani
dominū bellū ingens magis (ut uides) de animoq; fascibus quā de ter-
rage finibus se prebente materia. Late enim consinia discreuerat apen-
ninus ut contemnatur atiquis padi limes: sed superbia frenum nescit

Supbia fre & nullis termiis ē cōtēta cupiditas: Dū recto tramite proficisci uellē
 nū nescit: haud procul lauentia: exercitus ambo cōstiterant: Tyrāno grauitē ur
 cupiditas gente: contra pisanis mutronem suum summa ui tuentibus. Coactus
 nullis ē cō sum apud hericem mari iterum me credere: & Coruum scopulum in
 tēta termi gentem a colore nominatū: ac rupem candidam: & macre hostia: ac
 nis. lunam olim famosam potentemq; nunc nudum & inane nomen pre

teruectus: nocte cōcubui: apud ipsum mutronem: in pisanorum castris
 expositus per terram absq; insigni impedimēto reliquum uiā feci. Nō
 prosequor ubi cenauerim atq; cubuerim. quid qualibet in parte uideri
 audierim ue: ad extrema festino. Per pisas relicta ad leuam florē

tia Senas: atq; inde perusium ueni. Inde Tudertum ubi a clara uallē
 sibus tuis magno cum gaudio exceptus per narniam ip̄sis ducibus: Ro
 mā ingredior quarto nonas octobris. & iam bona pars noctis erat.

Ita me hoc tempore nocturnū uiatorem festinatio preceps fecit. uisū
 est tamen magnanimum patrem tuum prius quam me quieti trade
 rem: inuifere. Deus bone: quē maiestas hominis? quē uox? quē frōs

quē facies? quis habitus: quē in illa ætate uis animi quod corporis
 robur. Iulium cæsarem: aut Africanum: spectare mihi uisus sum: nisi
 quia utroq; multum iste longeuior: & tamen idem prorsus aspectu

qui ante septennium erat: dum eum Romæ iterum dimisi. uel qui an
 te annos. xii. dum eum apud auinionem Rodani primū uidi. mirum
 & pene incredibile: uir unus Roma senescēte non senescit. Pauca ibi

(Nam seminudum: & iam in cubiculum euntem illum reppereram)
 de te tuisq; rebus affectu patrio percontatus est. Cætera in diem po
 sterum reieci. Illum diem a mane: ad uesperam secum egi. cuius

ne una quidem hora in silentio acta est. Sed de reliquis coram. Mirū
 in modum exhilaratus est aduentu meo: sperans (ut aiebat) amicos

uestros per industriam meam finem carceris: ac miserie reperturos.
 quam senis spem: falsam esse doleo. Ne enim te longius traham roma
 digressus: Neapolim ueni. Regina adii. & reginarum consilio inter

fui. pro pudor quale monstrum. Auferat ab italico cælo deus genus
 hoc pestis. putabam xpm apud memphim: & babilonem: mecchamq;
 contemni. Compatior tibi mea nobilis parthenope. Vere tu harum

quelibet facta es. Nulla pietas: nulla ueritas: nulla fides. horrendum tri
 pes animal nudis pedibus: aperto capite paupertate superbum: mar
 cidū delitiis uidi. Homunculum uulsum ac rubicundum: obesis cluni

bis inopi uix pallio coniectum & bonam corporis partem: de indu
 stria reagentem: atq; in hoc habitu nō solum tuos sed romani quoq;
 pontificis affatus: uelut ex alta sanctitatis suæ specula insolētissime

contemnentem: nec miratus sum: radicam in auro superbiam secū

fert. Multum enim (ut omnium fama est) archa eius: & toga dissentunt. Ac ne sacrum nomen ignores. Robertus dicitur. In illius roberti serenissimi nup regis locū: qđ unū decus ætatis nostræ fuerat æternū dedecus Robertus iste surrexit. iā miūs incredibile putabo e sepulchro hoīs medulla nasci posse serpentem. quoniā a sepulchro regio: aspis hæc surda profiluit. o. superū pudor: quis nam soliū tuū inuasit Regū optime? sed hæc fortunæ fides est: res humanas uertit pariter & euer- Inspice fortunæ fidē.
tit. Non fuit satis mundo solem abstulisse: nisi atraſ insuper tenebras attulisset: & erepto regi unico non alter qualibet uirtute inferior succederet: sed hæc atrox & imitibſ belua. Siccine nos aspiciſ astorum rector? hic tanto Regi successor idoneus? Hic post dionisios: Agathoclemq; & phalaridē cunctis obſcenior & clā licet imanior fatō debitus: restabat aulae fucula (ut Macrobiū uerbo utar) inclementissimus incubator? qui miro genere tyrānidis. nō diadema: nō purpurā: nō larma sed sſillidū palliastrū iduit: eoq; nō totus ut dixi. sed dimidius obuolutus: nec tā senio curuus: q̄ ipocrisi: nec tā eloq̄o fretus: quā silētio & graui supercilio p regiaꝝ aulaſ discurrit: & bacillo inixus humiliores proterit: iustitiā calcāt. qcquid diuini: aut hūani iuris ē: polluit. qui q̄si nouus typhis. Alterq; palinurus: fluitātis cimbe clauū regit. Cito (si quid mihi credis) ingenti naufragio periture. Multi enī sunt tales: & fere oēs preter unū canalicēſſe ecclesie presulem philippū. qui solus p deserta iustitia partes facit. Sed quid faciat agnus unicus in tanto luporum agmine? quid faciat nisi quam primū fugiat si possit: & ouile suum repetat. quod ipsum meditari arbitror: sed miseratione regni labentis: & ultime obsecrationis regiaꝝ memoria: ceu geminis compe dibus detinetur. Interim quātū in maleſuada aulicorum acie: sana uox unius audiri potest dei & hūm iplorans fidem: obstrepat iniquissimis cōsiliis & auctoritate sua rerūdit multoꝝ ipudētiā eludēs sapiētiā. fortunā & humeros p̄prios submittēs publice ruine. quā differre poterit mutare non poterit. Atq; utinā non & eū pariter inuoluat. Adeo enī inclinata res est: ut iā de humanis auxiliis nihil sperē: presertim Roberto supstite qui tū perfidie principatus: nouitate habitus primū inter monstra curie promeruit: & nomē & locū. Tu uero reprehensione nō carebis. nisi de singulis quæ aliis secretioribus ad te litteris latius scripsi: romanū pōtifice certiorē feceris. Vnū illi meis uerbis ī fine dicito. Si quidē reuerētius ut opinor accepisset exhortatiōes apostolice sedis saracena suscis: aut damascus quam xpiana Neapolis. quod nisi sanctitatis ueneratio prohiberet: adderem Ciceronianum illud. Iure quidem plectimur: nisi enim multorum impunita scelera tulissemus: Nunquam ad unum tanta licentia peruenisset. Verum ego dum uerborū spumis

indignantem stomachū releuare studeo. Vereor ne tibi quoq; bilem mouerim: quæ si nulli rei profutura est & preter indignari nil reliquum nobis. hinc illorum temeritas: hinc patientia uestra fecit. Quid iuat indignitatem rerum: equare uelle sermonibus? quod nec Cicero ipse possit nec demosthenes: & si forte successerit auctori suo tantum damnosum sit ingenium quo scribenti potius animi tranquillitas quàm scelerum impunitas fontibus auferatur. Itaq; finem uerbis imponere consilium est. Ter nisi fallor aut quater ipsum carceris limen ingressus: capuane castrum dicitur. Amicos tuos uidi: nil nisi de te sperantes. quoniam iustitiam sibi suam in qua summum presidium esse debuerat damnosana haftenus experti sunt. & profecto periculosissimū est sub iniusto iudice iustam causam fouere. Accedit quod nullus mihi sero capitalior hostis est: quam qui fortunæ suæ spoliis superbus incedit. si quidem de medio tolli cupit: cui quandoq; repetende rationis esse possit occasio. Ita semper auaritie uicina crudelitas. obseruatūq; est unde insignis patrimonii iactura prouenerit: inde quoq; uite periculum prouenire. Dura fors hominis: cui nec tuto pauperem esse: nec diuitem denuo fieri licet. Id si ulli unquam: amicis modo tuis accidit (de captiuorū enim preda nemo nō partem rapuit) quādo autem aliene libertati: aut saluti fauebunt: rapacissimi predones: quæ cum propria paupertate coniuncta esse uideatur. Itaq; nihil habuisse securius. Sed ita se res habet: damnis grauib; acres inimicitias quesiere. Vidi eos in compedibus. O rem indignam o instabilem: ac precipitem fortunæ rotam. Cæterum ut nihil illa captiuitate deformius: sic captiuorum animis nihil excelsius. Saluo te spem optimam rerum suarū habent: ego quod sperē nihil habeo: nisi aliqua uis maior interuenierit. Si enim consilii clementiam expectant: actum est. squalore carceris cōsumuntur. Regina senior coniunx olim regia nunc miserrima uidua rum: miseretur ut dicit: nihil amplius se posse confirmans. Cleopatra cum ptolomeo suo misereri possent: si photinus Achillasq; permitterent: Ego hæc uideo. quo animo: ne dici quidem opus est. Sed quid agam patiendum est. & quāuis: responsi certus: responsum tamen etiā nunc iussus expecto. Vale.

Fran. Pet. Io. Columnæ. S. P. D. Quæ admiratione digna Baiis & puteolis uiderit hac epistola illi significat.

m Os mihi tuus olim notus: nil ignorare potes equo animo. Ita generosum spiritum inexplēbilis noscendi cupiditas exagitat. Gessi uoluntati tue morem: quotiens Arcthon: aut occasum circūire fortuna me uoluit mea. Nunc mihi diuer

sum iter peragēti mens eadem est: Idem parendi propositum. Atq; ad uentus quidem mei summam uiarūq; casus: & quæ deinceps in capti- uorum tuorum negotiis: apud neapolim gesta sunt: quæ ue in reliquū spes supersit audisti. Audi nunc reliqua: quibus ut irarum nihil sic de- lectatiōis plusculū inerit. Siquidē expectationis inutilis ac diuturnæ tedio affectus: Garganū montē brūdusiūq; portū: atq; illū oēm superi maris tractū lustrare decreuerā nō magis illa uidendi: quā ista linquen- di desiderio: qđ tamen Regina seniore dissuadente cōpescui: & lon- gioris peregrinationis impetū: ad proximiora certe: & mirabiliora cō- uerti. Qui si forte hinc digressio & illa inuisere: anni tēpus nō negaue- rit: laborem ipse meū solabor: q; quāuis eorū pro quibus uenerā nihil fecerī. Multa tamē q; nō putabā uiderī. sed d illius igēti fere totius ita- liae ambitu: ad te rediens: uita nō deferente corā loquar. Visa haecenus quoniā hac citius uia in notitiam tuā uentura sunt scriptis perferenda cōmisi. Baias ego clarissimis uiris lohāne Barrili: & Barbato meo cōi- tantibus uidi. Nulla mihi letior dies & amicorū comitatu & uarietate rerū illustriū: & uicinia multorū tristiū dieꝝ: uidimus illū hibernis mē- sibus pamenū sinū: quē sol æstiuus (nisi fallor) infestat. Nihil enim pre- ter opinionē habeo. Nūquā me hic æstas repit. tertius ānus est ex quo huc primū seuiēte aquilōe: hieme media delatus sum. quo præsertim tempore: iter equoreū seruitus magna est. Itaq; de multis: quæ optabā nihil cominus spectare licuit. Cæterū breuissimo reꝝ gustu tūc incensū animū: & iam antea ab adolescentia calentē hodie demū uoti cōpotē feci. Vidi loca a Vergilio: & (qđ maxime mireris) ab homero multum ante descripta. Vir grauius antiquissimus atq; doctissimus: & nulli secū- dus ingenio insignem: & qualē res exigebat: locū nusquā inueniēs: ab italia mutuatus est. Vidi auerni: & lucrini lacus. Acherontis quoq; sta- gnantes aquas: piscinā infelicis nati seuitia auguste. Gai Caligule super- bū olim nūc obrutū undis iter: & Iulii Cæsaris iniectū pelago frenū. Vi- di sibillæ patriā ac domū: & horrificū illud specus: stultis irremeabile doctioribus inaccessum. Vidi falernū mōtē famoso palmite cōspicuū & hic aridā tellurē morbis salutare fumū ppetuo exhalātē. illic cieꝝ globos & feruētes scatebras haenei istar ūdātis: cōfuso murmure eruc- tantē. Vidi rupes undiq; liquorē saluberrimū stillantes. & cūctis olim morborū generibus: omniparentis naturæ munera adhibita: post medi- corum iuidia (ut memorant) confusa balnea. Ad quæ tamen nunc etiā e finitimis urbibus ingens omnis sexus ætatisq; concursus est. Vidi nō criptam modo: quæ Neapolitana dicitur: cuius ad lucilium scribēs me minit anneus Seneca: sed passim perforatos montes: atq; suspensos te- studinibus marmoreis eximio candore fulgentibus: & insculptas yma

gines: quis latex: cui corporis parti faueat: manu apposita designantel:
 In stuporem me non magis facies locorum quam labor artificum cœ-
 git. Iam minus miror romana menia: romana arces: Romana palatia
 quando tam procul a patria (quamuis excellentibus uiris ubiq; sit pa-
 tria) Romanorum ducum similis cura protenditur: quibus ultra cen-
 tesimum lapidem esse: quasi suburbanæ fuerant hiberne delitiæ. Esti-
 nas enim tybur prestabat: & fucinus & frondentes apennini ualles
 & cimini cum monte lacus (ut ait maro) & aprici umbriæ recessus. &
 umbrosi colles Tusculi. & ex re dictū algidum. & uiui fontes & luci-
 da flumina. Hibernas antium. Anxur: formiæ: caieta: neapolis. Nul-
 la tamen amenior: nulla frequentior: quam baiarum statio. quod &
 scriptorum illius æui fides: & ingentes murorum reliquiæ testantur.
 Et si non sim nescius fuisse magis hoc humanæ uoluptati: quam Ro-
 mæ seueritati dignū domiciliū. Ideoq; & Marius natura uir aspior &
 pompeius: & Cæsar humanis moribus altiores: in montibus edificas-
 se laudantur. Vnde quod decuit non immergi sed subducti effeminā-
 tibus animos munditiis: nauticum strepitum: & Baianas ex alto de-
 spicerent uoluptates. Scipio autem Africanus: uir incomparabilis: &
 cui in uirtute omnia nullum cum noluptate comertium consilio
 reliquæ uitæ simillimo: non tam ex alto despicere: quam prorsus nō
 aspicere decreuit hunc locum suis artibus aduersum. Extra prospectū
 igitur secessit. & literni quam Baiis habitare maluit: quam uillulana
 hinc non abesse scio: nilq; auidius spectassem: si quo duce in loca tan-
 to habitatore nobilia: penetrare potuissem. Cum multa sane mi-
 rabilia deus ille fecerit: qui facit mirabilia magna solus: nihil tamen
 homine mirabilius in terris fecit. Super omnia ergo quæ uel iste di-
 es mihi ostendit: uel tibi hæc ostendet epistola puteolanae mulieris:
 animi ac corporis insigne robur fuerit. Mariam uocant. Singulare
 illi seruate uirginitatis decus. Iugis inter uitos eosq; sæpius armatos
 conuersatio. Nulli unquā tamen (ut constantissima omnium opinio
 est) uel ioco uel serio rigidæ mulieris attentata uirginitas metu ma-
 gis (ut memorant) quam reuerentia prohibente. Corpus illi militare
 magis quam uirgineum: uires corporeæ probatis militibus optande:
 rara & insueta dexteritas. Virens ætas: habitus ac studium uiri fortis
 non telas illa: sed tela. non acus & specula: sed arcus & spicula
 meditatur. Non illam oscula: & proterui dentis lasciua uesti-
 gia: sed uulnera cicatricesq; nobilitāt. præcipua armorum cura est
 animus ferri mortisque contemptor. bellum cum finitimis heredi-
 tarium gerit. quo multi iam ultro citroq; periire. Interdum sola:
 sæpe paucis comitata manum cum hoste conseruit: ubiq; ad hunc

Mariæ pu-
 teolane ui-
 res recēse-
 tur.

dem: uictis preceps in prelium ruere: lenta discedere: animose hostem aggredi: caute insidias texere: famem: sitim: frigus: aestum: somnum lassitudinem: incredibili patientia perferre: sub diuo pernox & sub armis agere. Humi requiescere herbosum cespitem: uel substratum clipeum in delitiis habere. Inter iam continuos labores multum breui tempore mutata est. Quantulum est enim quod me romam: ac neapolim ad regem siculum iuuenilis studium gloriæ attraxit, profecto quam tunc inermem uideram: hodie armata. & armatis septa cum ad me salutandum accessisset miratus sum: & uelut ignoto uiro salutem reddidi: donec risu eius: & comitū monitu pressius intuitus: uix tandem sub casside toruam & incultā uirginem recognoui. Multa de illa fabulis similia narrantur. Ego quod uidi referam. Conuenerant e diuersis mundi partibus uiri fortes & armorum exercitio durati: quos alio tendentes illic fortuna deposuerat: auditaq; mulieris fama experiendi uires cupiditas inceserat. Itaq; magno consēsu omnium in arcem puteolanam ascēdimus. sola erat. & ante templi fores nescio quid cogitans obambulabat aduentu nostro nihil mota est. Instamus orare ut uirium suarum aliquod nobis experimentum prebeat. Illa diu excusata brachii ualitudine tandem graue saxum: ac ferream trabem iussit afferri: quam cum in medium proiecisset ut tollerent atq; expirentur: hortata est. Quid multa? longa ibi (ut inter pares contentio) & magno res acta certamine spectatrice quidem illa & singulorum uires in silentio extimante. Postremo facili iactu adeo se superiorem approbavit ut reliquos stupor ingens me etiam pudor inuaderet. Deniq; ita inde discessum est ut uix oculis fidem dantes subesse aliquid prestigii putaremus. Fama est Robertum summum illum & uirum: & regem his quōdam litoribus magna classe prenauantem permotum talis feminae miraculo uidendi gratia substitisse puteolis. quod ideo apud me ueri faciem non habet quia in tanta uicinitate terrarum euocaturus illam fuisse uideatur. Sed fortassis aliam ob causam cum illuc applicuisset rem nouam spectare uoluit ardens & noscendi cupidum illud ingenium. Verum huiusce rei fides ut cæterarum quas auditui credimus: penes narratores maneat: mihi quidē feminae huius aspectus credibilia efficit: q̄cūq; nō mō de amazonibus & famoso illo quōdā regno scēneo: sed et q̄ de bellatricibus italif uirginibus tradūtur: duce cāilla: cuius iter cūctas celebre nomē ē. Quid enī i multis opinari phibet quod i una? nisi uidissem essem forsan ad credendum segnior. Et illa quidem uetus non procul hinc priuerni:

scilicet tempore iliace ruine: hæc recentior camilla puteolis nostris tēporibus orta est. quam tibi iteri litterulis meis testatā eē uolui. Vale.

Frau. Pet. Iohanni columnæ. S. P. D. Tempestatem quam apud neapolim omnium ingentissimā uiderat: hac epistola describit.

Nsignem tempestatem describens Satiricus: ut multa paucis clauderet: poeticā tempestatem surrexisse ait. Quid enī breuius? Quid expressius? nihil iratum celū aut pelagus potest quod nō equet uerbis ac superet poetarum stilus: & (ne manifesta in re superuacuis utar) homericam tempestatem nostri & alium scopulo ducem: atq; omnem capharei montis insultum: quem imitati nostri poetæ aquarum montes ad sidera sustulerunt. Nihil sane uel pingi eloquio: uel animo fingi potest: quod non externa dies impleuerit: immo procul excesserit. singulare quoddam: & omnibus sæculis inauditum malum. Itaq; homerus graiam. Eoliam maro. lucretius Epirenses. Alii alias tempestates canant. Mihi si unquam uacuum tempus erit Neapolitana tempestas carminis materiam abunde tribuet. quāquam non neapolitana tantum: sed totius superi atq; inferi maris: & uniuersalis quodāmodo tempestas (ut opinantur) fuerit: mihi neapolitana est: quia me neapoli graues moras agentem repperit.

Sane quantum inter presentis temporis angustias & festinationem nuntii loqui datum. hoc tibi persuade nihil unquam horribilius: nihil concitatius uisum esse: preuenerat quidem mirum dictu istā tū mali fama: religioso quodam Episcopo: astrorumq; curioso e uicina quadam insula aliquot ante diebus periculum nuntiante: sed ut fere nunquam coniecturis ad uerum penetrant: non maritimum sed terrestrem motum predixerat: ruituramq; neapolim ad septimū Kalendas decembris. Millesimo trecentesimo quadagesimo tertio. & usq; adeo miris cuncta terroribus impleuerat: ut magna pars populi peccatorum penitentia: & sub mortem mutando uitæ statui intenta: omne aliud negotii genus abiceret. Multis contra uanos metus irridentibus: eoq; magis quod per eos dies: non paruis quibusdam tempestatibus in die erratum: & tota uaticinii fides absumpta uidebatur. Ego nec spei plenus nec: timoris: ut ad neutrum prolapsus: sic ad utrumlibet pronus eram: sed pronior ad timorem. Nam & fere hoc in

Segnius rebus est: ut segnius sperata quam formidata proueniant. & multas spata quā eo tempore cæli minas audieram ac uideram: quæ gelidis in regionibus habitare solito monstri instar hiemali frigore in metum: ac penetrauerunt

in religionē uerteram. Quid plura: nox aderat: quam lux suspecta sequebatur. trepidula seminarum turba periculi potius: quam pndoris memor: per uicos plateasq; discurrere: atq; ad ubera præssis infantibus supplex & lachrimosa templorum liminibus obuersari. Trepidatione igitur publica permotus prima uespera domum redii. Solito quidē tranquillū cælum erat: qua fiducia qui mecum sunt maturius in cubiculū cōcesserant mihi expectare uisum est: cōtemplaturo qua luna fronte occūberet: erat aut (nisi fallor) septima. Institi igitur ad occasum spectantibus fenestris: donec eam obuolutam nimbis: & mesta facie: ante medium noctis: proximus mons abscondit. Tum demum: & ego lectulum meum: dilatū soporē excepturus ingredior. Vix dum totus obdormieram: cum repente horribili fragore non tantū fenestræ: sed murus ipse: saxea textudine solidus ab imis fundamentis impulsus tremit: & nocturnum lumen: sopito mihi uigilare solitum: extinguitur. excutimur stratis: & ī locū somni uicinæ motus mortis igitur. Ecce autē dum inter tenebras: alter alterum quærit: & beneficio dire lucis ostēfos trepidis inuicem nos uocibus cōhortamur. Religiosi uiri quorum in edibus habitamus: & sanctissimus eorum prior: quem honoris causa nō mino: dauit: qui ex more ad nocturnas xpi laudes surgebant: repentino malo territi: crucibusq; ac sanctorū reliquiis armati: & alta uoce dei misericordiā implorantes: thalamum ubi ego eram: prælatis facibus irrumpunt. Reuixi tantisper: omnes inde ad ecclesiam pergimus: ibiq; effusi multis cum gemitibus pernoctamus. cum iam iam affuturum finē & ruitura circum omnia crederemus. Longius eam: si omnem illius infernæ noctis horrorem uerbis amplecti uelim: & quamuis lōge cætera uerum sistat: ueri tamen fidem transcendet oratio: quis himber. qui uēti quæ fulmina. Quis cæli fragor. Quis terrarum tremor. Quis mugitus pelagi. quis hominum ululatus. Cum in hōc statu quasi magicis cantaminibus geminato noctis spatio: ad auroram uix tandem uenissemus & diei uicinitas: magis coniectura animi: quam lucis inditio appareret: amicti sacerdotes sacra altaribus instaurant & nos cælum nondum intueri ausi: in uida: & nuda circum tellure prosternimur. Cæterum cum iam haud dubia licet nocti simillima dies esset: & omnis repēte clamor hominum superiore urbis parte siluisset: sed de littorea regione magis magisq; crebresceret: neq; percontando quid rei esset appareret: desperatione (ut fit) in audaciam uersa: equos ascendimus & ad portum uisuri: morituriq; descendimus. Dii boni quando unquam tale aliquid auditum est? decrepiti naute: rem sine exemplo asserūt. In ipso portus medio sedum ac triste naufragium: sparsos equore miseros: & uicinam terram manibus prendere molientes: unda saxis impegerat. & ceu to-

tūc tēnera oīa dīficerat. totum elīf: & adhuc palpitātibus refertū:
 cadaueribus litus erat. Huic cerebrum: illi precordia fluebant. Hæc in-
 ter tantus uirorum strepitus tantaq; mulierum eiulatio: ut maris cæ-
 liq; fragorem uincerent. Accedebat edium ruina: quarum multas fū-
 ditus uiolentior fluctus euertit: cui nullus die illo limes: nulla uel hu-
 manæ manus reuerentia: uel naturæ statutos fines & litora cōfue-
 ta trā-
 scenderat: & tam moles illa ingens studio hominum aggesta quæ
 obiectu laterum (ut ait maro) portum efficit quam omnis uicina ma-
 ri regio undis obruta. & ubi planum siccis pedibus iter fuerat pericu-
 losa nauigatio facta erat. Mille illic uel eo amplius neapolitani equi-
 tes uelut ad exequias patriæ conuenerant. Et ego turbæ imixtus iā par-
 cius timere ceperam tanta cum acie periturus: dum nouus repente cla-
 mor tollitur locus ipse in quo stabamus: fluctu subter penetrante do-
 mitus ruebat: eripuimus nos in editiorem locum. Non erat oculos in-
 altum mittere. Iratam iouis ac neptūni faciem mortalīs acies non fe-
 rebat. Mille inter capreas atq; neapolim fluitabant undarum mōtes.
 Non ceruleum: aut (quod in magnistēpestatibus solet) nigræ: sed canū
 horrifico spumæ cādore fretū cernebatur. regia iteri iūior: nuda pe-
 des & inculta comas & cum ea semineum ingens agmē expugnata
 periculis uerecundia regia egrediuntur. & ad reginæ uirginis templa
 festinant orantes ueniam rebus extremis. Sed iam tanti pauoris
 exitum pauide nisi fallor expectas. Egre nos in terris euasimus: in al-
 to: nauis nulla par fluctibus inuenta ne in portu quidem Tres massili-
 ensium lōgas naues (quas galeas uocāt) quæ cipro reduces: & tot ma-
 ria emēsæ mane nauigaturæ in anchoris stabāt: illachrimātibus uni-
 uerlis nemine autem ferre auxilium ualente fluctibus mergi: nauta-
 rum atq; uectorum ne uno quidem saluo uidimus. Aliæ quoq; ma-
 iores & omnis generis naues quæ in portum uelut in arcem tutissi-
 mā confugerant pari fine consumptæ sunt. Vna de tam multis sola
 superfuit onerata latronibus: quibus iustum supplicium remissū erat
 ut in expeditionem siculam mitterentur & huic gladio erepti: in illos
 inciderent. Horum ingens quedam & fortissima: & taurinis coriis ar-
 mata nauis cum usq; sub occasum solis uim pelagi pertulisset: tan-
 dem & ipsa uinci ceperat. Illi uero undiq; fatiscenti carine supremis
 urgentibus periculis occurrunt. Erant enim (ut aiunt) quadrigenti nu-
 mero: turba classi: nedum nauigio sufficiens: & erant uiribus pollē-
 tes & qui a morte liberati nil iam grauius formidarent. eoq; perti-
 nacius atq; animosius obsisterent. Itaq; dū differunt sensimq; mergū-
 tur. Vsq; ad proxime noctis partem naufragiū traxere. tū uicti deser-
 tis armis in supiora nauis eruperant. dum ecce preter spem & celi uul-

tus serēari: & fessi maris ira lētescere cēpit. Ita cunctis pereūtibz pessimi omniū euasere: siue quia seruat multos fortuna nocētes (ut lucretius) siue quia diis aliter uisū est (ut uergilius ait) siue ut itelligi detur illos inter mortis pericula tutiores: quibus uilior uita est. Hęc est tēnæ historiæ summa est: quæ ne frustra digitos meos auresq; tuas detinuerit: quamuis humanorum discriminū amplam preferat materiam: de quibus multa quidem sēpe: sed pro rei qualitate pauca sēp a sapientibus dici solent. Hoc unum mihi certe prestiterit: ut te obsecrē ne me unquam amplius uitam uētis ac fluctibus credere iubeas. hoc enim est in quo: neq; tibi: neq; romano pōtifici: neq; patri meo: si ad lucem redeat parere uelim. Aerē uolucris: mare piscibus relinquo: terrenū aīal terrestre iter agam. dum pes meus terrā calcet: nec pharetratum sarmatā: nec ludentem in hospitibus maurū adire renuo. mitte me quo uis: ne indos quidem excipio. Alioquin parce confesso: nō decembribz tantum saturnalibus sed toto anno libertatē utar. quid enī oro mihi amplius suadeas: aut quibus unquā me uerbis aggrediaris ut nauigem? Firmam puppim. doctos nautas elige. at his utrūq; cōtigerat: cum sole portum pete. Noctū anchoram demitte hostis occursum caue: lege litoris orā. At ii diurnis horis in portu. Anchora harenis tenacibus affixa: & pene litus ipsum remigio tangētes inter tot millia miserantiū amicorum periere. Hęc ego nō legi: nō audiui: sed oculis meis uidi. Itaq; desine iā tādē: & i hoc saltē pauori meo pudor tuus ignoscat. Scio quid aduersus hęc a doctioribus dispute tur. Vbiq; par periculum: & si i mari clariū appareat. sit ita. tu tamen ingenue feceris. si in terris ortū: in terris mori pmiseris. Vix ullū iter nō mare ē. cuius nō sēpe naufragus fueri: cū tamē iter laudatā publici sētētias illa sit. Improbe neptūnū accusat q itē naufragiū facit. Vale.

Fran. Pet. Io. Colūnæ. S. P. D. Gladiatorios ludos qui neapoli exercebātur: neapolitanorūq; mores detestatur.

Bsolui grauibus occupationū laqis spabā: & successisset (ut arbitror) nisi cōstrictos pietate aīos serpens ille tabificus resoluisset. Nō ore psillus promptius quam ego auræ uirus agnouī. Institi occurrere: sed iā uereor ne letale malū sit. retētabo tamē dōec ulle spei reliq; superūt. Et forsā heri aduēspā uel repulsæ grām meruisse nisi cōciliū dirēisset festinata nox: & domū maturius coegisset. imedicabilis egritudo huius urbis q multis i rebus pclarissima: unū hoc obscure habet & obscenū & iueteratū malū. Nocturnū iter hic nō secus atq; iter dēssimas siluas anceps: ac piculis plenum est obsidentibus uias nobilibus adolescentulis armatis: quorū licentiā nulla unquā uel patrū disciplina: uel magistratuū auctoritas: uel regū maiestas: atq; i

peritū frenare quiuit. Quid autem miri est? si quid p umbrā noctis nullo teste petulantius audeant cum luce media inspectantibus regibus ac populo: infamis ille gladiatorius ludus in urbe itala celebretur plusquam barbatia feritate. Vbi more pecudum: sanguis humanus funditur: & saepe plaudentibus insanorum cuneis. sub oculis miserorum parentum infelices filii iugulantur: iuguloq; gladium cunctantius ex cepisse infamia summa est: quasi pro re publica: aut pro eterne uitae premiis certetur. Illuc ego pridē ignarus omnium ductus sum: ad locum urbi contiguum: quem carbonariam uocant: non indigno uocabulo: ubi scilicet ad mortis incudem cruentos fabros denigrat tantorum scelerum officina. Aderat regia: & adreas regulus puer alti aī si unquam dilatū diadema suscepit. Aderat oīs neapolitana militia: qua nulla comptior: nulla decentior: uulgus certatim omne cōfluxerat. Ego itaq; tanto concursu: tantaq; clarorum hominum intentione suspēsus ut grande aliquid uisurus oculos intenderam. dum repente quasi letum quiddam accidisset plausus inenarrabilis ad celum tollitur. Circumspicio: & ecce formosissimus adolescens: rigido mucrone transsoffus ante pedes meos corruit. Obstupui: & toto corpore cohorrescens equo calcaribus adacto: tetrū atq; tartareū spectaculum effugi: comitum fraudem: spectatorum seuitiam: & lusorum insaniam identidem accusans. Hæc gemina pestis pater optime: quasi per manus tradita a maioribus ad posteros semper crescendo peruenit. eoq; progressa est: ut iam dignitatis: ac libertatis nomen habeat licentia delinquendi. Sed de his hactenus: nam & tragicum opus est. & multa super his inter obstatos ciues iā pdidi. Minie uero mirabere amicos tuos: tanto auaritiæ premio proposito: in ea urbe uinctos esse ī qua hominem innoxium occidere ludus est. quam licet uitam ex omnibus Vergilius dulcem uocat: non iniqui tamen: ut nunc est bistoniam notasset infamia. Heu fuge crudeles terras: fuge litus auarum. ego qdem & de hac patria dictū illud accipiam. & nisi aliud audieris: ante triduum: uel infectis rebus effugisse me credito in cisalpinam primū galliam. Inde in transalpinam: & ad te qui omne tempus. omne mihi preter equoreū delectabile iter facis. Vale.

Fran. Pet. Iohanniandreae bononiensi. S.P.D. Quid de sōpniis sentiat: quantaq; sōpniis adhibenda sit fides ostendit.

n Oſturno te ſomnio permotum ſcribis: Vſq; adeo: ut niſi quia qđ ſōniaſti ex illoꝝ genere ē q̄ āplius quā ſemel fieri

nequeunt. & uigilantem te uidisse crediturus fueris quod dormiens uideras. & secundo cernere: quod uigilans uidisti. Itaque confestim subsequens euentus (ut memoras) minime iterabilis rei docuit sonum fuisse: quod prius uideras: & an aliquid mihi tale contigerit in uita: quid ue de tota hac re scietiam: quid docti homines censeant queris. Magnus sermonum campus: magna disputandi materia est. presertim quia questio hæc non intra litteratos tantum (ut pleræque) sed in uulgus excutitur: & cuique per se grabatuli sui argumenta suppeditant: ut in tanto disceptantium strepitu uerum inuenire difficile sit. Neque enim uulgus modo sed docti quoque dissentiant: quorum omnium sententias nosti: nisi quia de industria me ad scribendum elicis. Habes macrobii commentum in rei publice librum sextum ubi de somniis clara & breui distinctioe differuit. Habes de his & horum adiacentibus Aristotelicum uolumen. Habes demum Ciceronianæ diuinationis libros ibi quid aliis quid sibi uideatur inuenies. Quid me iubes replicare notissima? Sane post ueterum auctoritatem: opinionem meam audire uelle curiosum est. quippe Curiosa est omnis amicitia. Si quid uero momenti repositum apud te in iudicio meo est: & quid mihi etiam placeat ad rem pertinere arbitraris. cum in multis tum in hoc Ciceroni meo assentior: minime quidem pertinaciter: sed paratus cum eodem mutare sententiam: si quid certius affulxerit: affirmandi superbiam: temeritatemque declinans. Id ipse mihi de Achademix suæ fontibus consilium prebet. Hæc summa est. Si quid de hac re uerbosius agentem audire uolueris. est in manibus liber memorandarum rerum qui si unquam in publicum exierit prima operis pars: de his latius tecumaget. Alienis autem exemplis quæ ibi multa collegi: duo hic mihi ipsi (quoniam id postulas) per quietem uisa subiiciam. Alterum læti: Alterum mæsti: sed utrumque certissimi euentus. Vtriusque testes uiuunt qui ex me hæc inter somnum & somni exitum audiere. sic enim & tibi satisfiet: & dulce mihi fiet amborum recordari. Amicus mihi primus sub annis fuerat quo nihil carius ætas illa uel a fortuna uel a natura datum habuit. Hic repetente graui pressus egritudine nec medicis suæ: nec mihi mee uitæ spem reliquerat. quod unum supererat genus solatii lugebam: & per diem ac noctem lugentes semper mihi supererant lachryme. Nocte quadam usque sub aurorâ puigil sonum triste fatigatis tandem oculis excepi. Imago mox illius affuit: cuius ad conspectum horrendos edens gemitus socios ex ciui: qui (sicut post ex eis didici) ut dormientem me uiderunt: & si graui aliquo somno implicitum cogitarent longas tamen uigilias miserati: turbidam me quam nullam quietem suscipere maluerunt: Eger autem amicus ad me accedere lachrymasque meas leuiter abstergere uidebatur & orare ut dolori quem ex falsa causa suscepissem finem facerem:

Qui de somniis scripserunt auctores.

EPISTOLARVM:

Cūq; ego dictum refellere & multa aduersus fortunā meam dicere pararem interruptentem querelas meas audire illum uidebar & dicentē. tace quicquid dicturus es scio. Sed eni adest: qui colloquiū hoc nostrum dirimat. Illi oro te salutis meae spem restitue. & sic habeto me nequaquam ex hoc morbo perituum esse nisi deseror. hæc inter impulsū cubiculi hostium strepuit. quo sonitu & imago pariter: & sonus euauit. Respicio & iam albescente aurora: unus ex medicis amicior ambobus: qui de illo desperas omne studium ad me solandum sanadumq; cōuerterat. ante lectulum meū stabat. aggredior carissimū & indulgentissimū mihi uirum multis obsecrationibus: ut ad amicū meū pergeret. ne uel aliquid desperaret in homine presertim tam iuue ne dum ille spiritus reliquiae supereffent. Ille autem subtristis inanē & importunam sollicitudinem admirari: curandi nō suscitandi scientiam se professum dicere. hoc est medicum esse non deum. Ego cōtra nocturnis adhuc lachrimis madēs: quid corpore sobrio: licet curis e brius uidissem exposui affusus opem rebus afflictis petii. Quid multa? luctantem impulsi. uit. & mox reuersus nescio quid spei melioris attulit. Inde certatim qui deseruerat omnes rediere. Sic amicus meus ex ipsa mihi morte restituitur. Et quamquā dulcedine captus in rebus propriis sim longior tamen quod sequitur non silebo. Jacobus de columna hic iunior non nostra tantum ætate uir clarissimus: sed ingenio preditus fuit facile quibus uis seculis in altum euasurus. Huic ego dum uixit satis familiariter carus fui. Verum hanc unam asperioris fortunæ leuitatem experior. perraro supremis me doloribus meis interesse sustinuit: de longinquo nocuit: & uulnerasse aures cōtenta pepercit oculis: Multa de illo uiro dici possent. quæ pretereo quoniam & a proposito longe sunt: & de moribus quidem eius: nil tu nouum audire potes qui e cunctis episcopis hunc unum tibi colendum uenerandumq; delegeras. Florenti ætate generosissimi adolescentis eximiam indolem ingeniorum sollertissimus agricola de flore fructū cogitans fouisti. Virtutem mox uirilisi animi optime cognita amasti tandem debitos honores: dignitati ac sacerdotio detulisti. Postremo de procursu tantarum rerum & e mediis uitæ laboribus quamuis ad meliora translatus: tamen humanitatis affectu piis lachrimis prosecutus es dignitate patrem: ætate filium: familiaritate germanum. Sed ad rem redeo. perosus ille igitur uitæ mortalisi strepitum: uerendum genitorem: & fratres. ac patriam fugerat: seq; presul egregius sedē suā repetens in uasconie recessibus abdiderat. Illic cum reliquis ubiq; magnifice: tum partem uitæ extremam uelut instanti presagus termini prorsus epaliter: ac deuotissime transiegit. Ego autem nō paruo terræ spatio distractus: in cisalpina gallia: & hoc ipso in hortulo. Vnde tibi

hæc scribo dulci tunc ocio fruebar. pertulerat ad me fama quosdam e
gritudinis suæ rumusculos. sed ita ut inter spem & metū fluctuans: cer
tiores assidue nūtiōs expectarem. Horresco nunc etiam memorās. lo
cus ipse sub oculis est: enim ubi eum nocte per quietem uidi. Incomita
tus erat: & hunc ipsum horti riuulum transibat. Obuiam ferebar admi
rans: & de multis interrogans. Vnde: quo pergeret. quid tam propere.
quid tam solus incederet: Ille nihil ad reliqua. sed ut erat in sermone
iocūdissimus subridens: meministi aiebat olim dum trans Garūnā me
cū degeres: ut moleste tibi: pyreneæ tempestates erant: illis ego. nūc fa
tigatus: & irrediturus abiens romā peto. Hæc dicens iā loci extremū fe
stinabūduſ attigerat. contra ego ut ducerer instabam. Ille me semel &
iterum manu opposita suauiter repulso: tandem alio & oris habitu &
uocis sono: desine ait: nolo te nunc comitem. Figo oculos atq; exāgui
pallore mortuū agnosco: & metu mestitiq; tactus exclamo: ita ut eo
ipso momento temporis expectatus: accentus ultimi mei clamoris au
dierim. diem signo rem omnem & presentibus amicis narro. & absē
tibus scribo. post uicesimū quintum diem nuntius ad me mortis alla
tus est: collatis temporibus eo ipso die quo uita decesserat: sic mihi illū
apparuisse comperio. Reliquie eius (quod nec sciebam: nec suspicabar
quidem) romā anno demū tertio reportate sunt. Spiritus enī: ut spe
ro: & cupio cælo redditus triumphat. Sed iam satis somniatū est: ex
pergiscamur hoc addito. Neq; quia mihi anxio: uel dominū: uel ami
cū somnus obtulit. Meq; quia hic obiit: ille reuixit. Cæterum i utroq;
uel qđ optabā: uel quod horrebam: cernere uisus sū. & cum uisis meis
fortuna coincidit: iccirco somniis fidem habeo: non magis quam Ci
cero ipse propter unius sui sōnii fortuitā ueritatē, multorū ambagibus
implicatur. Vale.

Fran: Pet. Iohanniandrea bononiensi. S.P.D. Quid de adolescente a
more capto sentiat: hac epistola scribit.

d E adolescente tuo: quid mihi uideatur: & quid sperē? Amo
re noxio: & (quod peius est) turpi atq; omnino malis retribus
captus est. Subirasci interdū potest: uno uero sæpe cogitur.
Hæc natura amoris: hæc amantium uita ē. Irascuntur & liti
gant: & frequens bellū crebra pace concludunt: et uix momēto tēpo
ris unus ppositi tenor manet. Nulla qđ ex oībus uitæ difficultatibus
icōstātia: et fluctuatōe uehementior est. Itaq; rarissime letos: sæpe ma
stos: semp uarios: uniformes nūquā uideas. Illū tu modo dlitiis acriter
insensum scribis. Credo. quin aliter esse non posse certe scio. Quis enī

Aduerte a
moris na
turā amāti
umq; uitā

tam obstinate miser est: ut non interdum oculos aperiat: miseriaeque suas dum uidet oderit. Sed tecum in eo quod sequitur non sentio. Tu enim spem optimā hinc elicis: posse eum a uinculis resilire. Ego ut ē aetatis hominis atque aui nisi praesentissimo dei auxilio intricatū iri magis magisque illum reor. Illaqueate uolueris mos est: ut exagitādo se se arctius implicet: melius sperare: si nō odio amorē ac litigio: sed obliuione ac silentio finiret. Illud sane mentis. hoc lesi amoris inditium est. Timeo illud Terentii in andria: amantium ire amoris integratio est. Timeo illud Senece ad lucilium. Nihil facilius recrudescit quā amor: Timeo nece: & uer Vergilianū illud. improbe amor: quid non mortalia pectora cogis? gillii aucto Timeo quicquid quarto die Cicero de hac re in tusculano suo disputat. d postremū timeo cunctorum hac in parte concordium philosophorum poetarumque sententias. Verū super omnia lenonum: ac meretricum nefarias artes: & inenodabiles laqueos pauesco. horreo syrenum blanditias & uiscum tenacissimē uoluntatis. Importuosam hanc ipsam horreo quā is nunc nauigat caribdim: multorum naufragiis infamē. Denique nihil est: quod rebus sic euntibus: non timeam. Nam quod ille nunc uel atrociter minatur uel iratus secum cogitat. Ego ne illam quā illum: quā me: quā non. & quā sequuntur in hanc sententiam similia. haec omnia: una me hercle falsa lachrimula (ut Terentius idem Eunuchō ait) quam oculos terendo misere uix ui expresserit: restinguet: & se ultro accusabit. & dabit ei ultro supplicium. Magno licet clamore desequatur: seque tumultuose in libertatē asserat. ego si iudex sim secundū murmur aniculæ in seruitutem asserentis: uindictas dabo. Cur queso? quia noui quam sit illud murmur: hoc clamore potentius: quantum ue artes artibus antecellant. Nulla rerum paritas: nulla proportio est. Inde ferrum hinc lutum. inde ignis: hinc stipula. Inde fingendi celeritas hinc facilitas credendi: inde uici innumerabiles: hinc totidem anse sunt. Nosti oīa & quāquam ab his te curis aetas abstraxerit: nil tibi tamen ignotum loquor: parum ne his fidere plautina tibi uidetur anus in asinaria? quā tu midum & minacē adolēscētem sic alloquitur. Fixus est hic apud nos animus tuus clauo cupidinis. Remigio ueloque quantum poteris festina & fuge: quam magis te in altum capeffis: tū aētus te in portum referet. Secura erat ualde mulier uenefica: quā talibus adolēscētium successibus plenam uitam experiēdo didicerat. Ad hāc ego tibi nunc nihil adiecerim nisi hoc unum ut cogites: lapsu temporis iuere quidem urbes: regna transferri: uariari habitus: innouari leges: quā uero naturaliter sunt: non mutari & aīos hominum: & animorum morbos prope oēs eosdē eē qui fuerit dū plautus ista fingebat. Quod ab hoc sane crebro iactari solitū ais: arsisse se quidem sed amplius non ardere: si id passim praedicat: signum in hoc morbo mortiferū est. Scitus ē nasonis uerticulus

Quod in
ditiū pbe-
ant amāti
um ire ex
terētii: Se
nece: & uer
gillii aucto
ritate.

Irati amā-
tis uerba
ex terentii
Eunuchō.

Anus uer-
ba ex plau-
ti asinaria.

Qui nimium: multis nō amo: dicit: amar. Nō uerbis sed operibus: cre
do. hisq; nō statim: sed si pertinaciter institerit cōtraria uita: maculas
uitæ superioris: eluere. Vetus tam egritudinē repēs medicina non adiu
uat. quod longo usu didicimus: longa defuetudine dediscendū ē
Habes de adolescente tuo præsagiū meū: qđ utinam falsum fuisse res
doceat: & certe potēs ē excelsi dextra: mutatione illa dauitica: dicto citi
us ab uno miseriarum fundo misericorditer attollere: sed ad rarissimū
& paucissimorū hominū scito esse. Vale.

Ouidii
uersus de
iis qui se
nō amare
dicunt.

Fran. P. Iohāni andrea bononiensi. S. P. D. quid de libidinoso sene
sentiat ostendit.

Issimilem prime sed iustiore satyræ materiam affers: luxu
d riosum ac lasciuū senē (ut enim declamator ille ait) Adole
scens luxuriosus peccat. senex luxuriosus insanit. Ac profe
cto sic est (ut ait Plautus) deliramus interdum senes: Immo
uero nō interdum: sed sapissimæ. hoc illa iam tunc ætate ceptum erat
Nunc aut reptamus infantes. ludimus pueri: adolefcētes insanimus:
Cōsistamur uiri: deliramus senes. Ita nullā uitæ partem perdimus. sed
omne euū uariis quidē errorum gradibus: immo stultitiæ tenore tra
ducimus. Nescio quid dicam: nisi tātis in tenebris: aliquid æthereæ lu
cis affulxerit. parū absum ab antiquorū sententia: ut nō nasci optimū
fuerit. proximū quā primū mori. Omnium tamen huiuscemodi senū
excusatio una est. imbecillitas ætatis solatio egentis: & iam usu publico
permessa licentia. Sic in asinaria petulantissimū senē suū idem plautus
excusat his uerbis. hic senex: si quid clā uxore suo animo fecit uolupta
tis: neq; nouum: neq; mirum fecit: nec secus quam alii solent. Nec quisq;
est tam ingenio duro: nec tam firmo pectore: quin ubi quicquā occa
sionis sit sibi faciat bene. hæc ille dixit. hæc omnes dicimus: siue adole
scētes: quibus luxuriari gloria est: siue uiri quibus consuetudo est: si
ue senes quibus iam ueniale peccatū est. Quē tu inuenies senē: qui si
qua facultas affuerit: teste submoto: nō statim oblitus uirium iuuenili
ter ruat inuenerem? ipse sibi blandiens: quasi quicquid delectat aut
mulcet: & profit & deceat: & quasi senectutis unicum solamen sit lu
xuria. quæ potius senectutis opprobrium: ac ruina est. Tu uero senem
nostrum ora: ut inducat in animum attendere: quid agat: quo progre
diatur: quamq; aduerso tempore: quam indecora: quamq; ambiguas
& itempestiua uenus sua sit. pudor forsā ac metus efficient: quod ra
tio iam pridem: ac satietas d'buissent. Sin pergit. Vnum hoc illi meis
uerbis dicito breui uel inuitus desinet. Siquidem iuuenilis luxuria se

neſtuti proxima. ſenilis autem ſepulchro contigua eſt. Vale.

Fran. Pet. Barbato ſulmonenſi. S. P. D. quod in hoſtium inſidias apud Regium parmienſium inimicam ciuitatem deuenit illi his litteris aperit.

u T more noſtro fortunas laboresq; meos tecū partiar eſt animus. Ad parmā bellū conſtitit ut noſti. Circūſiſtimur & magnis non ligurie tantū: ſed prope totius italiae motibus intra unius urbis ambitū coarctamur: non quod animus noſtris ad pugnam deſit (quod ſepius aīoſa eruptione teſtati ſunt) ſed ea hoſtis aſtutia eſt: ut nec pacis: nec prelii uiam pandat. durando uincere & debilitare animos lente obſidionis tedio confidit. Itaq; iam ſæpe uariante fortuna: idem ipſe qui obſidebat obſeſſus eſt: nec dū certus eſt exitus. Ceterę ſummis utriq; uiribus res agitur: & (niſi fallor augurio) ſummus fatorum dies accelerat. Nutat animus: ac neutram ī partem totus inclināt: ex quo declinare ſtudens: & inanē ſpem: & ſuperuacuum pauorē. In hoc ſtatu nō iam paucorum nos dieꝝ ſed multoꝝ menſiū premit obſidio inter calamitates bellicas haud ultima. His ita ſe habentibus ſubiit nuper deſiderium libertatis: quā omnibꝝ uotis expoſcere: oī ſtudio amplecti: poſtremū quā terra mariq; fugiētem ſequi ſoleo. Subierat iā ante cupiditas tranſalpini heliconis: quoniam ita helicon bellis ardebat. Ita ergo hīc odio hīc deſiderio agebar. ſed quid agerē? quæ ea ducit ad occaſum uia prorſus inacceſſibilis facta erat. Vertor ad orientem: & ſi enim oīa hoſtīū plena eſſent tutior tamē breuis tranſitus. quam ille ingeſſit per etruſiā circuitus uiſus eſt. Quid multa? Inter hoſtīū ſtationes: cū paucis egreſſus. ſeptimo Kalēdas Martias abeunte ſole carpo iter. Cum prope regiū inimicā urbē ſub nocte media perueniſſem: repēte latronū manus ex inſidiis erūpit magno mortē clamore denūtiāns. Non erat cōſilii facultas: tempus: locus: & circūſuſus hoſtis ſuſpectiſſima oīa faciebat. pauci inermes: improvidi quid aduerſus plures armatos: & ad ſcelus inſtructos facerēt? Vna in fuga atq; in tenebris ſpeſerat. Diffugiunt comites & nocte teguntur opaca. ego etiam fateor: me ipſum morti: & circūſonātibus teſiſeripui. dūq; iam omne diſcrimē euafiſſe crederē. quid oro te: uſquā tutū homini eſt? ſeu foſſe ſeu trūci forte ſeu ſaxi obice nihil enī prorſus cernere ſinebat: illius nubiſe: cecæq; noctis obſcuritas. Equus ipſe fidiſſimus uector meus: cernuus ad terrā ruit: tanto impetu: ut confractus ac pene exanimatus ſim. colligo tamen in extremis animum: & aſſurgo: quiq; multis iam diebus interiectis: ad os manū referre nōdum ualeo: tunc ſubleuante metu in equum reſilui. E ſociis paſſim domū re-

diit. ps uago errore circūmacta īceptū nō deseruit. duo uiagē duces cæ-
 li ac terrarum inditiis amissis fessi ac trepidi inter auia subsistere coege-
 rūt. Vndē ne qd terrificū deesset inimicorū uigilū uoces uicinīs nescio
 qbus ex menibus audiebātur. Ad hæc & seua grādine mixtus īber acces-
 serat: & inter crebra tonitrua famosioris assiduus timor mortis. lōga
 erit historia si eā per singula. Illam ergo uere tartareā noctē sub diuo
 atq; humi iacētes egimus: cū interea magis: magisq; lesi brachii tumor
 ac dolor ingrauesceret. Nō herbosus cespes ad somnū: nō frondose ra-
 mus arboris aut caue rupis fornix: sed nuda tellus: aer turbidus: & ira-
 tus iupiter hoīum simul ac feræ metus. atq; inter tot aspera corpus in-
 ualidum. Vnū quod miraberis forsan: & misereberis solatii genus in
 tantis difficultatibus fuit. equis medio calle transuersis: pro tentorio
 usi sumus. & illoꝝ terga procellis obiecimus: qui paulo ante fremen-
 tes: ac rapidi: mox taciti: & immobiles: nō sine quodā quasi miserie suæ
 sensu geminū nocte illa nobis obsequiū prebuerunt. Sic ad aurorā
 laborando ac trepidando peruenimus. Vbi primū semitā iter uepres
 uicine lucis: dubius fulgor ostendit. prepropere suspecta loca reliqui-
 mus: & amici oppidi Scandianū uocant: menibus excepti didicimus
 nocte tota magnam equitum ac peditum cateruam circa muros: ut
 nos exciperent in insidiis latuisse: pauloq; ante nostrū aduentum pul-
 sam tēpestatibus abiisse. I nunc: & negare aude magnū aliquid esse for-
 tunā: quæ & consilia in perniciē: & errores in salutem uertere potens
 est. Ludo tecum Barbate carissime. De fortuna enim iudicium meum
 tenes: formidabile nomen est. Vt cūq; se res habeat: profuit error
 uiæ: profuit procella: peiora malis euasimus. Illic ergo cum iam illu-
 xisset: celatum casum meum non sine multis comitum lachrimis
 aperio: & quoniam ne ibi quidem tuta uidebatur mora alligatus pro
 tempore montano calle mutinam inde luce proxima Bononiam
 ueni. hic tibi preter solitū alienis digitis ista perscribo: ne aut meo: aut
 rerum statui fides desit. Circa curam corporis sit quantum humano ī
 genio fieri potest. spes est potius certa quam uelox. Estat opem me-
 dici: ego dei omnipotentis auxilium expecto. Interim torpens mihi
 dextra nō obsequitur: animus sit promptior in aduersis. Vale.

Fran: Pet. Andreæ mātuano. S. P. D. Detractorum uerba cōtēnēda
 esse: eorum precipue qui post mortem in aliquem inuehuntur.

Ix unquā aliter iustior mihi querelarum causā. uix uberior
 defēsiōis materia oblata ē. In triuiis laceror. qd agā auctor
 tāgit iūrie. Fama mea ab infamibus carpitur. cōtemnendus

obtreſſator. Cæterũ eo moleſtior: quo uilior: diſſimulare difficile. ſed
decore ſilẽtiũ iuſte quærimonie præferendum. linguas acuant: uerba
non metuo. Si ſcripto egerint: ſentiẽt & me calamũ habere. uiuus ego
uiuorũ ſubruã calũnias. At ſi quid forte poſt buſtũ minitantur: audio
enim eos aſſidue parturire: neſcio quidem an ridiculum murẽ: an ele-
phantem indicũ panturos. quod ipſum ſi conſulto inquam in id tem-
pus trahunt: quo amplius hic non ero: timide agunt: minimeq; inſidi-
as ſtruunt. Quorum conſiliis quid aliud dicam: niſi planci illud in Aſi-
niũ pollionẽ: cuius in principio naturalis hystorie Plinius ſecũdus me-
minit. Cum mortuis laruas ſolere luſtari. Proinde ſi quid habent: pro-
ferant in medium: dum adeſt: qui reſpõdeat. Videbis cõuitiis attritũ
nomen ſplẽdeſcere: Clariorem fecit eſchines demoſthenẽ Catonem
Galba. Saluſtius Ciceronẽ. Emilianus apuleũ. Alioquin iglorum bel-
li genus eligunt: in abſentem loqui: & mutis decertare cineribus quã-
uis (ut eſt ætas) impudenter id ipſum ſperent. Vale:

Franciſcus Petrarcha Andreæ Mantuano. S.P.D. De eadem re ſer-
mo habetur.

Eõ ille: ſiue mauis Bion iurgium querit. Agnoſco ſibillum:
Aspis in proximo eſt. Indigner an mirer: ſi mihi nõ parcat: q
nec ipſi pepercerit homero? puto extimet ut quæ ſibi: ea-
dem mihi uoluptas ſit. longe uero fallitur. Nil mihi gratius
ſilẽtio: poſt illud: nil colloquio dulcius amici. Sin pergit: effugiam. Si
ne id dabitur. Quid ſim acturus interrogas? ſilebo. Si ne id quidẽ? lo-
quar. Quantũ ſane? Nihil breuius. Et quid dicã? Cõminabor i primis
id cõuitii genus: quod nunquã audierit. turbabitur. Congelaſcet. Et
forſan (ut ſit): multa ſibi cõſcius tacebit. atq; hic iurgio finis erit. Si qui-
dem nihil magis maledici linguam frenat: quã mordacioris alterius
linguæ metus. Sine hic tamen deſinet. Culicem hunc quibus armis ex-
cutiam? Vlcifcar aniliter. & quod anus anui dixiſſe traditur. dicam
ſibi. o Vir maxime: omniumq; modeſtiſſime o uirtutum hoſpes o de-
cus ac ſpes patriæ. Certe nunquã tale aliquid audiuiſti. Quid nunc aiſ?
an nõ ſatis pmiſſũ ipleſſe uiſus ero? aut ego fallor: aut & ſi calloſas cõ-
uitiis aures habet. hoc unum haſtenus non audiuit: nõ ex ore amãtis:
non arriforis: non deriforis: non adulatoris quantumlibet impuden-
tis: ſic ut reor inſuetum ſtilum ille mirabitur. tu ridebis. ego interim
euafero. Vale.

Franciſcus Pet ſocrati ſuo. S.P.D. Moram ſemper aliquid periculi
habere: dilationemq; propellendam eſſe oſtendit.

Obsecro: obtestorq; te meq; ipsum simul obsecro: si quis apud utrunq; nostrum præcibus meis est locus. ut si tu nondum pectoris tui curas composuisti. (Ego enim inquietudinis meae: mihi sum conscius) propellamus iam tandem cuncta quibus angimur: & adhuc fluctuantem aiorum nostrorum statum aliquando cōpescamus. nec nos pigeat: quod multum distulimus uel sero aggredi. Neq; enim uiatori: quāquā uel sōno grauis: uel uino obrutus: uel tedio fatigatus: tarde surrexerit: suadebis: ut uiso sole in cubiculū reuertatur sōnum tracturus ad uesperam. Multo satius eē monstrabis: accelerare: gressum ingeminare. & id niti ut quod sopor eripuit reddat industria. Et nos (si recolis) uiatores sumus. & immensum nobis superest iter. & hora iam tarda est: nostrum enim mane dormiuius. quo uigilantius exurgendum est. Ne cunctantes forte nos opprimat. plura res exigit: tempus autē pauciora. & certe intelligēti: uolentiq; satis est dictū. Vale.

Fran. Pet. Socrati suo, S. P. D. seruorum malignitatem detestatur: ex plauti comediis sumpta occasiōe.

Vper dum fugiēdi fastidii & relexandi animi gratia: lepidissimas fabellas apud plautum legerem: curisq; mordacibus tantillum tēporis uetustissimi uatis auxilio cor furarer: mignidictu quot ibi elegātes nugas inuenerim. quas seruiles fallacias: quas aniles ineptias: quas meretricum blanditias: quam lenonis auaritiā: quam parasiti uoraginem: quam senum sollicitudinem: quos adolescentium amores. Jam minus Terentiū nostrum miror: qui ad illam elegantiam tali usus est duce. Sed de cæteris suo tempore. Nam & copiosa: & ocio affluentibus: si unquam id nobis forte contigerit: pamenares est. Nunc unū qd hodierno die tempestiue admodum se obtulit interferam. Est illius comedia: cui nomē est casina. ibi uir & uxor de nuptiis ancillule discordāt. bellū domesticū: & plus quā ciuile dixeris. Ita intra cōiūctissimos disiuncta sunt omnia. prorsus nihil cōuenit. Omnia inter cōiunctissimos esse disiuncta pater familias propriis: mater filii studet amoribus. Serui duo competitores pertinacissimi: certatim ad puellæ cōnubium aspirant. hic a patre subornatus: hic a matre. Herilis ergo concupiscentiæ minister: ut incepto absisteret præcanti domine inexorabilem se præbens: a domino qui forte supræma uerba contentionis acceperat: iterogatur quo cum litiget. Cum eadem iquit qua tu semper. Cum uxore igitur mea respondet senex: quasi circūlocutione rem intelligens. Enimuero adhæc seruus neq; seruiliter neq; illepide respondet. quod dum hodie legerem: mihi quodammodo dictum credidi. Quā tu mihi uxorem inquit? quā si uenator tu quidem es. dies atq; noctes: cum cane ætatem exigis. Hæc

Aduerte
feruorum
mores:

ille feruus. Mihi uero quid cōueniētius dici potest? Vxorē nempe uita nostra nō recipit. multis licet obiecta tempestatibus: sed ab hac caribdi libera: & imunis. Vex aliud molestiæ genus est: cui & illius feruuli uerba cōueniunt. Et rē qdē olim experiebar. uerba non aderant. Sciebam me cū canibus uiuere: uenatorem esse nisi admonitus nesciebam. Serui uocantur: canes sunt: mordaces: gulosi: latratores: cuncta præter ultimum ferre possum: lattatus enim tranquillitati quam quærimus nimis aduersus est. Sed ex omni canum grege: duo mihi prorsus importabiles sunt: ceteros adhuc ferre propositū est. horum alter ē quē ad te multis cum litteris amicorum hodie mittebam. Vnde hanc tibi superaddere epistolā Plautus obtulit. hunc tu ergo: uel tibi habeto. si uenator fieri cupis: uel ī nemo: uel in Macellū mittito modo ne unquā ad me redeat. Alter est rabidus senex ille quē nosti optime. Illum depellere pudor prohibet: neq; tam eius quam ætatis sue ac lōgeuæ familiaritatis intuitus. Itaq; quādo me mihi uenatorem plautinus feruus ostendit: faciam quod ingenii uenatores solēt: domi inueteratum canē quāuis senio & scabie inutilem: latratuq; molestissimum nō expellam. Cæterū quē fugare nō licet: fugiā: dimissaq; sibi domo uacua: in alias oras ibo: de quo quia nondum fixa mihi sententia est: secretiore epistola ppositum meū leges. summa est. Ad fontem sorgie: ut nunc est aius piscator esse potero: certe uenator amplius nō ero: neq; cū his saltem canibus ætatem agam. Vale.

Franciscus Petrarcha Socrati suo. S.P.D. Exhortatur illum metaphoricis ut ad beatam uiam consequendam euigilet: in qua summa capitis consistit.

IN campum Martiū oēs qui nascimur uocati sumus: quidam tamen nō nisi ad strepitū numerūq; cōplēdū: quiddā uero ut honores: & laborū præmia p̄cipiāt. quorū ex agmīe ut simus oprandū enitendumq; nobis est. De euentu uiderit ille cuius in manu nos: & nostra cōsistimus. Velle quidē nostri erit arbitrii. Itaq; firmare ppositū: & candidatos adesse cōueniet. ac supræmi imperatoris: & amicorū eius implorare suffragia: nō enim de consulatu: aut prætura: sed (ut plautinus adolescens ait) de capite nostro sunt comitia Vale.

Frā. Pet. Guidoni Ianuensi. S.P.D. Quod tardiuscule ad eū scripsisset se excusat.

Pistolā sub tuo noīe descriptā pdidi. hoc mihi: & nūtiū lōgior

expectatio: & sociorum præceps fauor attulit: qui dum affiduo nouarum rerum desiderio: & (ut solini uerbo utar) impatientius potius quàm studiosius: per bibliothecam meam more solito uagantes: in illam incidissent: legerunt & tulerunt ignorante me: ueriti (ut afferunt) ne sicut amicis indignantibus: & incuriositatem meam dānantibus: mihi plerūque contigerat: illius etiā paret exemplum. Ego recognita ut mihi redderetur instabam. Illi autē festinabant. Quid te moror? Vesper est quod ait quidam: male cūcta ministrat impetus. dū enim oēs habere cupiūt: nullus habuit: dūque oīum cōsensu: uni scribenda traditur: ille eam oīum cū dolore: uel amisit: uel amisisse simulauit. qualiter nescio. nisi quod ad oculos meos uultra nō rediit. Vnū fatebor: nec erubescam testimoniū tuū. Nunquā credidissem quod res ulla tam parua: tam magnæ mihi foret perturbationis causa. Raro uquā alias fragilitatē meā sic euidenter agnouī. Torquebar enim & per multos dies noctesque perditā querebā: simul & quærebar. & nunc te merariā sociorum fiduciam: nunc leuitatē meā increpabā. Illis exprobrās quod plus equo stilū hūc mirātes importūe agerent: mihi quod immaturā gloriā e primitiis studiorum querens: amicis fierem fortassis asperior.

Quantalibet sane plaga animi tempore mitigatur. Iam dolere desii: sic seruius doloremque pudor expulit. pudet tam grauius doluisse. Nunc quoniā sulpitius illius nulle mihi reliquie supersunt præter amantem memoriam (ut ait nullus dolor est quē Augustinus) pierit quidem illa sed calamo superstitē. Interim ergo lor est quē dum reuertor ad solitum scribendi morem: intermissionis causam tibi esse uolui ne insueto silentio mouereris. Vale.

Franciscus Petrarcha Guidoni Ianuensi Salutem Plurimam Dicit. Quam ob causam amissam epistolam tantopere lugeat demonstrat: ibique multis exemplis deformem artificem formosum opus effingere posse contennit.

Non sum nescius mirari te: quid ita debiliter fortunam Verā gloriam ex factis non ex dictis oriri ueram gloriam: ueræ philosophiæ non dubitant sectatores. Illam inquam gloriam: non quam prædicat uulgus a quo laudari magnis animis pene fastidiosum est sed quæ ex sobria: & iocunda recordatione bonorum operum inpectore uiuorum excellentium uiget atque alitur. cuius sine theatro strepitu: sine fauore uulgari: des & conscientia testes sunt. Hæc est equidem illa uerax gloria quæ in solo stabili actis alte radicibus casum nescit. Illa uero in hominum fundata fermunculis. Primum diuturna non est: & persacile proteritur: & quibus attollitur

flatibus eisdem semper agitur: ut corruat. Deinde si esse posset aterna: uulgaribus tamen ac minime generosis artibus quaesita: nunquam ingenuos animos delectaret seruilis operæ uilis merces. Idque ego mecum cogitans fateor & mirabar: & mihi non mediocriter indignabar. Ex diuerso autem dum reminiscebar: quam mihi dulcis epistolæ illius lectio fuerat. flectebat: ut omni culpa desiderium eius absoluerem. Nec satis scio: uero ne an falso: sed persuadebam mihi multis rationibus: nullius me uentose laudis ambitu perditam deflere. sed quæ eam mihi utilem senseram: tantamque fiduciam dabat: non ars: non ingenium: sed uerus ille magister artis ingenique largitor: ut auderem sperare litteras illas tanti peccatoris digito contextas: legentibus nedum placituras in quo nudum nomen uertitur: sed forte etiam profuturas. Multa ibi contra hominum & præsertim mei ipsius molliem inuectus fueram: multisque ad uirtutem exhortationibus: nec paucis indignationibus in seculum nostrum: & uitia toto nunc orbe regnantia: uelut alternis stimulis: utrumque illi latus armaueram. Adeo ut ad eam rediens uix ingenii mei opus credere & plus ei quam scriptis meis soleo uenerationis impenderem. De phidia & apelle: nusquam lectum est fuisse formosos. operum tamen illustrium: Alterius reliquie stant: alterius ad nos fama peruenit. Itaque tot iterlabentibus sæculis utriusque artificis præclarissimum uiuit ingenium: Varie licet pro uarietate materiae. uiuacior enim sculptoris quam pictoris est opera: hinc est ut in libris apellem. phidiam in marmore uideamus. Idem de parrasio & Policleto: & de zeusi & Praxitele censuerim. Cæterisque quoque corporeæ formæ nulla mentio est: operum decor eximius. & fama percelebris. Atque (ut a ueteribus ad noua: ab externis ad nostra transgrediar) duos ego noui pictores egregios nec formosos. Iottum florentinum ciuem: cuius inter modernos fama ingens est: & Symonem senensem. Noui sculptores aliquot. sed minoris famæ. eo enim in genere impar prorsus est nostra ætas: Cæterum & hoc uidi & de quibus fortasse alius plura dicendi locus dabitur: opera singulorum ab auctoribus suis multum differentia: longeque distantia si quis ab eis causam quaereret. Responderent puto non ut olim Mallius pictor: qui ab amicis interrogatus super canam: cur tam deformes filios genuisset: cum tam pulchras figuras pingeret. Quia in luce inquit pingo: in tenebris fingo. faceta responsio illius. horum uerior: si dicerent: & formam corporis: & ingenium quæ forma est animæ unde opera hæc quæ laudamus: ac miramur uelut e fonte procedunt: munera dei omnipotentis esse non hominum. & sumenda esse non tantum equo: sed & grato aïo seu largius prouenerint: seu parcius: cum gratuita sint & humanum meritum semper excedant. Nec ab homine quaeri rationem oportere cur plus minusue aliquid ab illo fiat: cuius uoluntas ipsa est ratio: sum

Faceta
Manlii re-
spōsio iii
q ab eo de
filiis de-
formitate
sciscitabā-
tur.

ma & inaccessibilis: & ad quam frustra perse ipsum nititur humanus labor. quia quanto accedet homo ad cor altum: tãto exaltabitur deus: & mortales intuitus consilii sui profunditate frustrabitur. In hanc ego narrationem: cum præterire possem sponte incidi: quæ eo spectat: ne miseris: si mihi quoq; cõtigerat: ut pulchram scriberem epistolam turpis ego. & si in ea (ut Gregorii uerbo utar) pulchrum depinxi hominẽ pictor fedus. Proinde species ea qua sorores suas illa uincebat: & sibi p̃eundi & mihi dolendi fuit occasio ut intelligerem non solum in corporibus: sed etiam in scripturis excellentem formam interdum nocere: & mediocritatem in rebus omnibus expetendam. Sic epistolæ meæ quam ipse mihi non adoptaueram sed genueram: pereunt: & tunc exequiarum quasi quoddam genus lamenta persolui: & nunc memorans anniuersarium diem ago. dolens de medio tam cito subtractam: & (ut ita dixerim) in ipsiſ cunabulis extinctam. Eoq; mihi huius rei cõsolabilior ẽ quærela: quo minor est spes. De illius ossibus: quasi de phoenicis cineribus alteram suscitãdi. Nulle eius apud me reliquæ remãserunt. Præter morem enim meum totam cartæ credideram: memorie nihil. Idcirco nec eam in memoria requirens inuenio: nec ullum uestigium abeuntis agnosco. Tantum illud teneo: dulcem mihi fuisse dũ scriberem: dulciorem dum legerem: amarissimam dum recordor. Nec aliter euenisse quã si cui saporiferi Fauis mellis labiis admotus repente subtraheretur amotaq; dulcedine: sola quidem amara dulcedinis recordatio superesset. His ego perculsus diu a scribendo cessauit: oderã enim uigilias meas: & unius euentu ceteras metiebar. Tandem per me metipsum admonitus: esse consilium ut unius naufragii metu nauigatio relinquatur. aut unius anni memoratrum dannet agricola: ad calamũ redi. Sed quid iterum faciam? Epistola tua etiam mihi periit. & comitem secuta est. Quantũ suppetit memoria: duplex inde mihi gaudium fuit. Gaudeo quidem ut mos est hominum: tecum solito benignius agere fortunam: quamuis non ignorem friuolam esse letitiam quæ de fortunæ facilitate concipitur: quæ nulli amicior unquam fuit nisi ut familiaris falleret. Neminem euexit nisi ut altior casus eẽt. Verum hic unus ex humanis erroribus est: qui sunt innumerabiles. quosq; ut Ciceronianũ uerbo utar: cum nutricis lacte suxisse uidemur: & quos utinã uel i seio d̃põamus. Certius gaudiũ ex epistolæ tuæ sine p̃cipio: ubi & fortunã nosse: & ad oẽs casus paratũ mihi uideris aĩum: habere hoc ẽ qđ optaui: hoc ẽ qđ sp̃aui: hoc ẽ qđ deũ rogaui ut & mihi & amicis fortẽ aĩum cõtẽptorẽ rege mutabiliũ præstaret. Neqd enim in uita sentiamus aduersi nequicquã poscitur. Vt quicquid euenierit feramus patienter dignissime p̃ces sunt. Equidẽ (nisi fallor) In uerbis tuis aĩum tuũ uidi & dixi mecũ. Iã uir est. humo erigitur. celũ spectat Vale.

Fran. Petrarcha. Guidoni ian. S.P.D. petenti de conditione sui status hæc respondet.

E statu meo quem nosse desideras: breuiter sic habe. Et si inter uere philosophantes: unum sit hominis bonum: & non tria: id scilicet. quod in aîo est bene cælitus instituto: & possessione generosi habitus insignito. quoniâ corporis ac fortunæ: non bona sed cōmoda quedam ac leuia adminicula dici debēt. quia tamen credo uelle te de omnibus audire: geram morem uoluntati tuæ. Qualis sit animus meus nec plene scio: nec asserere meū est. Sūt enim (ut ait Augustinus) & iste plangē de tenebre: in quibus me latet facultas mea: quæ in me est: ut animus meus de uiribus suis: ipse se interrogans: non facile sibi credendū existimet. Quatenus aut effari possum? Vndiq; me habent angustia: in luto carnis: & in uinculis mortalitatis meæ adhuc aut sedentem aut iacentem. Videor tamen (nisi forsitan hoc ipsū uideri: idē ego mihi mendaciter fingo) libentissime surrecturus. Sed ponderibus meis premor: & inualuit in me durum inueteratæ cōsuetudinis iugum a cuius seruitute quis liberabit me miserum nisi dominus ille qui soluit compeditos & illuminat cecos? Fortuna contra me hætenus perpetuum bellum gerit. Ego autem sciens quod communiō discordias parit: ut in pace uiuam ne quid commune secum habeam laboro. Imperia: regna: diuitias: honores: cæteraq; eiusmodi: sua sunt: & sibi habeat. Nihil est horum: quod me moueat. Mihi linquat: si qua sunt animi mei bona. Hæc sui muneris non fuerunt: & ne sui iuris sint flagito. Quid sentit? Quid minatur? nimis diu debitor suus sum. calculū ponamus. auferat quæ sua sunt: nimis diu d'positum eius seruo. quid cogitat? nulla mora est: nullū luctamen: tollat quicquid id est: & nunquā reuersura discedat. & certe iā partē nō exiguā tulit: & id quātulūcūq; qd' restat: odio sum onus est humeris ad altiora nitētibus. Quod ad corpus attinet nō sum quem reliquisti. Hospes corporis mei secum male cōcordans: implacabilem litem agit. Hæc iugis sollicitudo: faciē meā mutauit ante annos: ita ut iam uix primo me cognoscas occurso. huius tamē rei me cura non tangit. Adhuc enim integer domitiano principi credideram nihil gratius decore: nil breuius. Ad maiora uero genitus sum: quam ut sim mancipiū corporis mei. Seneca inquis hoc dixit. Quis negat? Et ego dico: & multi dicent post me: & ante eum multi sorte dixerūt: & quis id dixerit: modo ne mentiatur egregium magnificūq; uerbū dixerit. Ego & illud dixi & quod sequitur dicam: & in utroq; scio q' nō mentior: utinam nec fallar. Absit a me ut amore corporis: aut huius lucis desiderio: diem mortis: horrescam: quoniam & hoc ab alio

uerissime dictum in usus meos uerti: quod hæc nostra quæ dicitur ni-
ta mors est. Vale.

Franciscus. Petrarca Clementi Sexto Romano pontifici maximo
Salutem Plurimam Dicit. Fugienda esse medicorum collegia: si ualitu-
dinē reparare cupiat.

Ebris tuæ nuntius beatissime pater: tremorem membris me-
is & horrorem attulit. Nec iccirco blandiloquens: aut simi-
lis dicar illi: de quo satyricus ait: flet si lachrimas conspexit a-
mici. & iterū. Si dixerit estuo sudat. sed illi potius: qui (ut ait
Cicero) de salute populi romani: extimescebat in qua etiam suam in-
clusam uidebat. Mea quidem ac multorum salus: in tua salute fundata
est: non igitur simulatus est tremor: neque enim alieno periculo permo-
itor sed proprio. Omnes qui de te pendemus & in te speramus: te
egrotante sani forte uidemur: sed non sumus. Verum quia tum sem-
per tum præcipue in hoc statu breuem decet eē sermonem: qui in diui-
nas aures humano ore transfunditur. Pauca tibi nunc animo affusus
& uenerabundus loquar. Lectum tuum obsessum medicis scio. hinc
prima mihi timendi causa est. discordant enim de industria: dum pu-
det noui nihil afferentem alterius hesisse uestigiis. Nec est dubiū (ut
elegantè ait Plinius) omnes istos famam nouitate aliqua aucupantes
animas statim nostras negociari: & in hac sola artium euenire: ut
cuicunque se medicum profitenti statim credatur: cum sit periculum in
nullo mēdacio maius. Non tamen illud intuemur: adeo blanda
est sperandi pro se cuique dulcedo. Nulla præterea lex quæ puni-
at inscitiam capitalem. Nullum exemplum uindictæ: discunt peri-
culis nostris. Et experimenta per mortes agunt. Medicoque tan-
tum hominem occidisse impunitas summa est. Horum turbam
uelut inimicorum aciem clementissime pater intuere. Instruat te
illius infausti epygrammatis memoria inscribi iubentis in sepul-
chro hoc solum. Turba medicorum perii. In ætatem nostram po-
tissime uidetur incidisse illud Marci Catonis senis uaticinium: quan-
docunque greci ad nos litteras suas præsertim medicos transmis-
sent: omnia corrupturos. Sed quia iam sine medicis uiuere
non audemus: sine quibus tamen innumerabiles nationes: forte
melius: atque salubrius uiuunt. & populus Romanus ætate florentis-
sima: eodem teste Plinio: ultra sexcentimum annum uixit. Vnum
tibi de multis elige: non eloquentia sed sciētia & fide conspicuum.
Iam enim professionis sue immemores & dumetis propriis exire ausi

poetarum nemus & rethorum campum petant. & quasi non curaturi sed persuasuri: circa miserorum grabatos: magno boatu disputant: atq; illis morientibus hypocraticos nodos tulliano stamine pmi: centes: sinistro quauis euentu supbiunt: nec rerum effectibus sed inani uerborum elegantia gloriantur. Ac nequid a me hodie fictum medici tui putent: quem saepe nomino pliniū q̄ is & d̄ medicinis multa & de medicis plura quam quisquam & ueriora diceret: in omnibus fere huius epistolae partibus ducem. Ipsum ergo audiant palam inquit est: ut qsq; inter istos loquendo polleat. imperatorem illico uitae nostrae necisq; fieri. Sed ego longius quam destinaueram: metu calamū urgente prouectus sum. Vt uero iam desinam medicum consilio: sed eloquio polentem: uelut insidiatorem uitae sicarium aut ueneficum uitare debes. huic quidem iure optimo dici potest: quod loquaci coco: Plautinus ille senex in aulularia. Abi inquit: opera hic cōducta est uestra nō oratio: ad hanc & exactam tui custodiam: & (quae ad salutē corporis miris modis adiuuant) spem bonā ac letū aium habeto. si te: si nos omnes: si tecū egrotantē ecclesiam saluam cupis. Vale.

Eiusdem Francisci Petrarchae De rebus familiaribus epistolarum Liber Sextus.

Frā. Pet. Hānibali Tusculanensi episcopo Cardinali. S.P.D. Auaritiā ceteris uitiis esse potiolem: eamq; in Romanos pontifices plurimum imperii habere ostendit.

Infelice inuidiam dixit Maro: nec imerito. Quid enim infelicius quā suis malis: alienisq; simul bonis affligi? Non ineleganter quidem in mutium nescio quem: apprime inuidum atq; maliuolum: luxisse legitur publius quidam: cum enim tristior solito uidisset. Aut mutio inquit: nescio.

Aduerte i uidi mo-
ref Mutii bit incōmodis. & (ut ait Flaccus) alterius rebus Macrescit opimis. Magna miseria: non aliter saturitate alterius quam fame propria torquatur: atq; alio pinguescente: nō secus ac se esuriēte macrescere. Sed haud temere definierim an non inuidia tantum: sed uitiis omnibus infelici

Quid iter or auaritia sit. Inuidia enim mesta saepe: sed ociosa est. Auaritia tristis sit iter iui- & occupata. Superbia dum se aliquid magnum putat falsa licet opidiā & aua- niōe delectatur. Auaritia semp se famelicā: & egenā scit. Neq; fallitur. ritiam: Verissimū enim est poeticum illud. Semp avarus eget. Nā si avarus

est: cupit. quod ipsum uitii nomē indicat. Sane quod ait Seneca: nō q
 parum habet sed qui plus cupit: pauper est. Et hoc inde concluditur: q
 non paucitas rerum inopem facit. cum paucis natura contenta sit: cui
 qui rite satisfecerit: diues est: & nihil ei deest: sed cupiditas inexplata:
 quæ indicat sibi tantū deesse: quātū cupit: cupit autem omnia: & optā
 do superuacua fecit necessaria. Ita egestatem minimam: cui. p. per faci
 le succurri poterat: irremediabilem: atq; immensam fecit. Rursus enim
 & illud est uerum quod phylosophis placet. Auaro tam quod habet d
 esse: quam quod non habet. nisi quod mihi quidem magis uidetur a
 uaro deesse: quod habet quam quod non habet: ex illo enim nil pter
 sollicitudinem perpetuā & ueros metus. ex hoc non nunquā breue fal
 sum gaudiū capit. dum sibi arridet & optatum bonū: spe fallente præ
 occupat. Ita nunquam satiatur: fera quadam (ut aiunt) & inhumana
 dulcedine. Auaritia uero nunquam. Nam & successibus inardescit: & sa
 tyricū illud uerum est. Crescit: amor nummi quantum ipsa pecunia
 crescit & minus hunc optat qui non habet: Cuius rei causam unam
 nam plures excogitari queunt: i. epistola quadam ponit Anneus Sene
 ca Neminem inquit pecunia diuitē acit. immo contra: nulli nō maio
 rem sui cupidinem incussit: & sequitur: quæris quæ sit rei huius causa.
 Plus incipit habere posse: q plus habet. uenio ad reliquas pestes. & eius
 quidem: quā accidia nostri uocāt: eadē ratio est quæ inuidiæ fuit. Gula
 aut ac libido sæpe suis fruuntur delitiis: quibus exultant: & gaudia fu
 gitia picipiūt: Auaritia nulla re fruitur: nisi curis auarissimis. Dū enī
 quæredis inhiat: & illa non habet & quæsitā non uidet: nisi ad suppli
 cium: hinc trepida: inde sollicita. Quæ cum ita sint. iure Auaritia sorore
 omnium pestilentissima dici potest: quā radicē malorū oīum uocat a
 postolus. Nec sum nescius te mirari quid hodie tecū: hac (ut aiunt: i. por
 tuna philosophia) pter solitū uti ueli. Ego aut nō te magis: quā morta
 les fere oēs: & p̄cipue tuū genus alloquor: inter quos maxima: & solū
 posuisse: & uexillū fixisse: uictrix mihi uidetur: & i. periosa cupiditas: qd
 eo idignātius miror: quo mīor uobis cupidinū causa ē. cui enī hos auri
 cumulos aceruatis? legitia qdē uobis negata posteritas. Vos parcus & ex
 ignus cultus decet. Reliq; pauperū xpī sūt: quos fraudare: p̄dariq; nō ti
 meris. domino illoꝝ spectāte desuper & minitāte uindictā. & nescitis
 cui uestrū crimē utile sit futurū. qd uobis iterim laboriosum: pestiferū
 q; & funestū ē: multi se ppter filios excusant: & uitio aī uelū pietatis ob
 tenditur. Sic leena sicut tigris fit enixa ferocior. & animalia mansueta
 nouæ prolis amor exasperat. Vobis excusatio nulla: uelamen uitii nul
 lum est. ante totius orbis oculos nudi estis: digitoq; monstramini po
 pulorum oīum: cū ex pbratione mordaci. Ecce uirtutis inquirunt præ
 cones: qui cum de uita æterna deq; animi libertate: multa magnifice

loquantur: sine cā tamen & temporalibus addicti & auaritie serui sunt. Re enim uera: & si de oībus dicat: nō ne de uobis tantū sensisse uidetur dicit ubi ait uniuersa uanitas oīs homo uiuens. uerūtāme ī ymagiē pertransit homo: sed & frustra conturbatur. & ut rabiē pontificalis auaritie tot post sēculis futuram notaret expressius. Thesaurizat inquit & ignorat cui cōgregabit ea. Hęc utiq; uobis ante alios: auari pontifices dicta sunt. Parentes qdē thesaurizantes filiis: & legimus & uidemus quāuis saepe fortuā paternis uotis obstante qd' aliis partū erat: ad alios deuoluatur. parentū tamē intētio nota est. Vestra intētio qnā quæso? quid agitis? cui thesaurizatis? nisi diabolo: & angelis eius: qui sollicitē uos obseruāt: numerant dies: & hereditatē uestrā auidiissime p̄stolantur. gratissimā trophea: uestris īscripta nōib; in limine tartari: de manibus spoliatorū pauperū erecturi. Sed admirans p̄contabere: cur hodie potius ista: quā alias: an uel hactenus: nos nō auaros. uel auaritiā uitii nō fuisse: uel te nunc primū oculos aperuisse crediderim. qui prius ista non uideris? Respondebo admirationi tuæ. Et sciebam uos auaros: & auaritiā uitii esse: nemo usquam est qui nesciat. & in utroq; non nūc primū oculos aperio: sed cū forte nudius tertius uenissem ad te: altaria tua: imo uero altaria dñi uirtutū: argento atq; auro & gēmis onusta cōspexi: atq; insanis fulgoribus percussus obstupui. & dixi mecū: ecce noua auaritiæ arma: nouū pereūdi genus. Auaritia nobis nostra nō sufficit: nisi auarē quoq; xpm facimus. & diuos ipsumq; uocamus: in partē predāq; Iouē (ut uergilius ait). Vos quidē diuitias male partas iustificasse uideamini: si p̄dā rapiarūq; uestrarū pauperē xpm: cogitis eē participem: & auro obsidetis inuitū. Nō hic placādi numinis modus. An non legistis apud Senecā: deos tūc ppitios fuisse: cū fictiles fuerūt. At qui deos nūquā ppitios fuisse: nec eē potuisse certū est. Quomō enim propitius aliis eē pōt: qui miserrimus ē sibi? placet igitur: nō hęc senecę sententia: sed uerba: quæ feliciori materiæ: licet inserere. p̄fecto xps semper ppitius humano generi: sed tūc presentior fuit: cū fictilis fuit. Nunc aureus atq; gēmatus irascitur: & p̄ces nostras iustissimā indignatione nō audit. nō aurū odit ille sed cupidos: quibus optādi q̄rendiq; nullus est finis. primi hoīum: qd' erant aperte profitebātur: quærebant diuitias ut abundarent. uos queritis ut ornetis xpm piū opus: si spoliis ille miserorū: & nō potius uirtutibus: ac deuotione fideliū uellet ornari. & si non fictioni iuncta cupiditas: odiosior deo eēt. Aduertit oī tale aliquid: in principibus dñisq; terrarū: q oī studio libros q̄rūt: petūt: rapiunt: mercantur: nō litterarum amore quas ignorant: sed auaritia In ducti: nec animi sed thalami querentes ornatum: nec sciam sed nomē neq; libroꝝ finis sed pretia cogitantes. uerū his colorata excusatio: li-

cet falsa nō deerit. dicent enim sobolem se ac posteros cogitare. & uerbo quidē nondū natis: aut qd̄ uitæ genus eligāt prorsus incertis. uere autē auaritiæ pprie: atq; ignorantia bibliotheca cōgeritur. uobis congerenda: opū quis ē color? Respondebitis: ut xp̄i templa farciatis auro. Sed quid persio dicitis exclamāti. O curue ī terris aīæ: & celestiū inanes. quid iuuat hoc: templis uestros imittere mores? Neue hoc aliis dictum crederetis: audite ut statim uestro noīe uos appellat. Dicite pōtiffices: in sancto quid facit aurū? Respondete pontiffices uobis enim loquitur. Respondete tot senes: uni Iuueni: tot theologi: uni poetæ: tot xp̄iani: uni pagano. Quid dicitis? in sancto quid facit aurū? Si responde re negligitis poetæ: An non saltem respondebitis prophete: qui nō aurū sed alia quedā: a uobis ornamenta tēploꝝ exigit? Apud malachiā legitis. filiū honorat patrē. & seruū dominū suū timebit. Si ergo pater ego sum: ubi est honor meus? & si dominus ego sum ubi est timor meus? dicit dominus exercituū. & ut noscatis: q̄a uobis dicit: sequitur. Ad uos o sacerdotes qui despicitis nomen meum: nisi forte quisquam ē: qui putet. ulla unquā ætate dignius hoc q̄situm quā nunc quæritur. uideo q̄dem ut dixi: uulgus auaritia ardere & fateor: nihil excusat. nulla est enim excusatio peccati. sed natorum caritas: multiplexq; necessitas. & uulgaris ignorātia crimē leuant. uos uero pōtiffices dicite oro: qd̄ sibi uult hæc rabies habendi inter diuitias tā certas? intanta reꝝ diuinarum humanarumq; notitia. in uita solitaria & celibe. & de crastino cogitare prohibita? Illud mihi forte notissimum ingeretis. Aurum habet ecclesia. bene si habet. pessime si habetur. placere possūt diuitiæ uiroꝝ: uiri diuitiarum penitus non placēt: qui cum somnum suū dormierint in manibus suis nihil inuenient: uerius igitur illa responsio: quam per contationi proprie persius ipse subiecit. Cum enim secūdo quesisset in sancto quid facit aurum: Intulit: nempe hoc quod ueneri donate: a uirgine pupe. Faceſſat oro iam tandem aurū templis inutile: & in alia templa dei: hoc est in usus hoīum egentium conferatur. sit xp̄i caritas: quæ seculi pompa est. Nec semper sub obtētu deuotionis ydolatriæ seruiatur. Nescitis: q̄ auaritia est ydolorum seruitus? Nulla tot ydolis gens abūdat: nulli conuenientius dicitur. Cauete a simulacris. Credite mihi pontiffices. Aurum potuit xp̄s habere sed noluit: diues esse potuit dum Inter homines agebat. Paupertatem maluit: corinthiis uasis uti potuit: fictilibus usus est. Nolite pontiffices excusationes friuolas aucupari: aut sub xp̄i nomine pabulum auaritiæ: & uestris alimenta furoribus aggregare. Christus uestro auro non eget: nec uestris superstitionibus delectatur. puri ac nudi cordis est appetēs. piorū actuū. honestarū cogitationū. & humiliū uoluntatum. quis Inter hæc auro locus? Nolite mi

feri curare: quā supbe sacrificetis: quā ornatē: quā splēdide. sed quā pie
 quā hūiliter: quā caste: quā sobrie: sacrificate: qđ disruptis uiculis libera
 tori suo Rex ppheta sacrificat: hostiā scilicet laudis & nomē domini in
 uocate. Sacrificate inquā sacrificiū laudis: sacrificate sacrificiū iustitiæ
 & sperate nō ī auro: sed ī domio. audite psalmistam surdi: diēbus ac no
 ctibus clamantem. Sacrificium deo spiritus contribulatus. Quid hic o
 pus est auro? spiritus opus est. eoq; non nisi cōtribulato: opus est cor
 de: sed contrito: & humiliato. hoc est sacrificium deo gratū: atq; hōi si
 ne terrarum effossione parabile. submisso & immaculato opus est aīo.
 Contra nec terfo: nec rudi auro opus est. Nescio quid amplius dicam.
 & uereor uerba iactare. sed si post prophetam: ipsum quoq; persuā poe
 tam audire non piget. Videte quid ibidem paganus homo pontifici
 bus suis dicat. Quin damus id superis de magna quod dare lance. Nō
 possit magni messale lyppa propago. Et ne dubiū foret: quid ē hoc su
 peris offerendū: quod genere atq; opibus superbi: ceci diuitum filii nō
 possunt subsecutus expræssit. Compositum ius fasq; animi: sanctosq;
 recessus mentis: & incoctum generoso pectus hōesto. preclarum uerbū
 dignūq; quod de xpo dictum esset. Tu uale: & quam fidelibus conui
 tiis aurem præbe.

Franciscus Petrarcha Iohanni Columnæ uiro religioso .S.P.D.
 Per euagationem quandam omnis res Romanas & uetustate: & ma
 gnitudine admirabiles cōmemorat.

d Eambulabamus Romæ soli: meū quidem obambulandi pi
 patheticū morem nosti. placet. Naturæ: moribusq; meis ap
 tissimus est. ex opinionibus quædā placent: aliæ autem mi
 nime. Non & enim sectas amo: sed uerum: Itaq; nunc peripa
 theticus: nunc stoycus sum: interdum achademicus. sæpe autem nihil
 horum quotiens quicquā occurrit apud eos: quod uere ac beatifice fi
 dei aduersū: suspectum ue sit. Ita enim philosophorum sectas amare &
 approbare permittimur: si a ueritate nō abhorrēt. si nos a nostro prin
 cipali proposito: nō auertūt. quod ubi forte tentauerint seu ille sit pla
 to seu Aristoteles seu Varro: seu cicero. libera contumacia cōtēnātur
 omnes atq; calcentur. Nulla disputationum argutia: nulla uerborum
 lenitas: nulla nominum nos tangat auctoritas. homines fuerunt: quā
 tum humana inquisitione fieri potuit: & notitia rerum docti: & eloq;
 clari: & naturali ingenio sælices. sed supræmi & ineffabilis obiecti pri
 uatione miserabiles. & ut qui uiribus suis fiderent: ueramq; lucem non
 requirerent: cecog; in morem sæpe lapsi: sæpe ad lapidem offendētes:
 itaq; sic illoq; miremur igenia: ut ingenii ueneremur auctorem. sic illo

rum compatiāmur erroribus: ut nostræ gratiæ gratulemur. & cogno-
 scamus nos gratuito: sine ullis meritis honoratos: prelatosq; maiori-
 bus: ab illo: qui archanum suū quod sapientibus abscondit paruulis
 reuelare dignatus ē. deniq; sic philosophemur: ut (quod philosophiæ
 nomen importat) sapiētiā amemus. Vera quidē dei sapientia xps est:
 ut uere philosophemur ille in primis amandus nobis: atq; colendus
 est. Sic simus omnia: quod ante omnia xpiani simus. sic philosophi-
 ca. sic poetica: sic historias legamus ut sēp ad autem cordis euāgeliū
 xpi sonet: quo uno satis docti: ac felices: sine quō: quanto plura di-
 dicerimus tanto indoctiores: atq; miseres futuri sumus: ad quod-
 uelut ad sumā ueri arcem referenda sunt oīa. Cui tanquā uni litterarū
 uerarū immobili fundamēto tuto superedificat humanus labor. & cui
 doctrinas alias: nō aduersas studiose cumulantes minime reprehen-
 dendi erimus. & si enim ad summā rei modicū: forsan ad oblectamē-
 tū certe animi: & cultiorem uitæ modū plurimum adiecisse uidebi-
 mur. Hæc incidenter: quantū locus iste capere uisus est dixerim. Pro-
 cedo. Vagabamur pariter in illa urbe tā magna: quæ cū propter spatiū
 uacua uideatur: populū habet imēsum: nec in urbe tantum sed circa
 urbem uagabamur. aderatq; per singulos passus quod linguā atque
 animū excitaret. Hic euandri regia. hic carmentis edes. hic caci spelun- Loca no-
 ca. hic lupa nutrix. & ruminālis ficus ueriori cognomine romularis: stræ urbis
 hic remi trāsitus. Hic ludi circenses: hic sabinarum raptus. hic capreæ memora-
 palus: & romulus euanescens. Hic numæ cum ægeria colloquiū. Hic tu digna.
 tergeminorū acies. Hic fulmine ictus uictor hostium arti exq; militiæ
 Tullus hostilius. Hic rex architector ancus martius. Hic discretor or-
 dinū priscus tarquinius habitauit. hic seruiō caput arsit. hic carpento
 insidens atrox tullia transiuit: & scelere suo uicum fecit infamē. Hæc
 autem sacra uia est. hæc sunt esquilæ. hic uiminalis. hic quirinalis col-
 lis. hic cælius. hic martius campus. & supbi manibus decussa papaue-
 ra. hic miserabilis lucretia ferro incūbens: & in mortem fugiens adul-
 ter. & lesæ pudicitia uindex brutus. hic minax porfena: & etruscus ex-
 ercitus. & infestus erranti dextræ mutius. & Tirāni filius cum liberta-
 te concurrens: & hostem urbe depulsum: ad inferos sequens consul
 & fractus a tergo uiri fortis pons sublicius. & horatius natans:
 & Thiberis reuehens cloeliam. hic erat publicolæ nequicquam su-
 spectra domus. hic quintus arabat dum fieri meruit de aratore dicta-
 tor. Hinc abductus serranus ad consulatum uenit. hoc est ianiculū. hic
 auentinus: ille sacer mōs: in quo ter irata patribus plebs secessit. Hic
 libidinosum tribunal appii fuit: & ferro patris iniuriæ subducta uir-
 ginia. & decemuii luxuriæ dignus finis. hinc coriolanus armis for-

te uicturus suorum pietate uictus abcessit. hoc saxū dēdit Manlius:
 hinc excidit. hic camillus inhiantes auro gallos subito reppulit inter
 uentu: & desperantes ciues: amissam patriam ferro docuit recupera-
 re nō auro. hic descēdit curtiū armatus. hic inuētū sub terrā caput ho-
 minis & imotus terminus: presagium sūmo & stabili imperio fuere.
 hic fallax uirgo armis obruta & suis circūuenta fallaciis. hęc tarpeia
 arx & romani populi census toto orbe collectus. hic anser argenteus:
 hic custos armorum ianus. Hoc statoris: hoc feretri iouis templum:
 hęc fuerat cella iouis. hęc domus oīum triumphorum. huc compul-
 sus est peres. hinc repulsus est Hānibal. hinc impulsus est iugurtha
 (ut quidam opinantur) alii uero in carcere illum necant. hic triumphauit
 Cæsar. hic periit. hoc Augustus in templo reges affusos: & tributa-
 rium orbem uidit. hic Pompeii arcus: hęc porticus. hoc marii cimbrū
 fuit. hęc traiani columna: ubi ille unus omnium imperatorum (ut
 ait eusebius) intra urbem est sepultus. hic eiusdem pons qui sancti pe-
 tri nomen inuenit. & hadriani moles cui ipse quoq; subiectus ē (qd
 sancti angeli castrum uocant) hoc est saxū mire magnitudinis æne-
 isq; leonibus innixū. Diuis imperatoribus factum: cuius in uertice iu-
 lii Cæsaris ossa quiescere fama est. hęc telluris edes. hęc fortunæ do-
 mus. hoc templū pacis: aduētū uere pacifici regis euersum. hoc opus
 agrippæ: quod falsorum deorum matri: ueri dei mater eripuit. hic uin-
 xit nonis augusti. hinc riuus olei fluxit in tiberim. hinc (ut fama est)
 monstrante sibilla: senex augustus xpm uidit infantem. hęc Neronis
 insolentia: & in edificiis seruens luxus. hęc augusta domus uia flami-
 nia: ubi sepulchrum ipsius domini quidam tradunt. hęc antonini co-
 lumna. hoc eiusdem proximū appiæ palatium. hoc seueri Afri septi-
 zonium: quā tu sedem solis uocas: sed meum nomen in historiis scri-
 ptū lego. hoc praxitelis phidiæq; extans in lapide tot iam sæculis d in
 genio & arte certamen. hic xps pfugo uicario fuit obuius. hic petrus
 in crucē actus. hic trūcatus est Paulus. hic assatus Laurentius: hic sepul-
 tus uenienti stephano locū fecit. hic spreuit seruens oleum iohannes:
 hic agnes post obitum uiuens: suos flere prohibuit. hic Siluester latuit
 hic lepram deposuit Constantinus. hic gloriosam calixtus exercuit
 libicinam. Sed quo pergo? possum ne tibi in hac parua papiro Ro-
 mā designare? profecto si possum: non oportet. Nosti omnia nō quia
 romanus ciuis: sed quia talium in primis rerū curiosissimus ab ado-
 leſcentia fuisti. qui enī hodie magis ignari rerum romanarum sunt:
 quā romani ciues? iuitus dico. Nusquā minus roma cognoscitur quā
 romæ. quā i re nō ignorātiā solā fleo: quāquā quid ignorātiā peius ē?
 sed uirtutū fugā exiliūq; multare. Quis enī dubitare pōt qui illico sur-
 rectura sit si cepit se roma cognoscere? Sed hęc alterius tēporis ē qre-
 niri.

Nihil i-
 gnorantia
 peius inue-
 niri.

la. solebamus ergo post fatigationē: quā nobis imēsa urbs ābita pepe-
rerat: sapius ad thermas dioclitianas subsistere: nō nūquā uero supra
textudinē illius magnificētissime olī domus: ascēdere: q̄ & aer saluta-
ris & p̄spectus liber & silētiū: ac uotiuā solitudo nūq̄ magis. Ibi d̄ ne
gotiis nihil oīo. Nihil d̄ re familiari: nihilq̄ d̄ re publica: quā semel fle-
uisse satis ē. & eūtibz p̄ moenia fractae urbis: & illic sedētibus: ruinae
fragmēta sub oculis erāt. Quid ergo? multus d̄ historiis sermo erat q̄s
ita partiti uidebamur ut ī nouis tui: atiqz ego uiderer exptior. & dicā-
tur atiqz q̄cūqz ante celebratū romae & ueneratū roānis p̄cipibz xpi
nomē. Noue aut̄ ex illo usqz ad hāc aetate. Multus quoqz d̄ ea parte phi-
losophiae q̄ mores īstruit hīc nacta cognomē. Interdū uero d̄ artibus
& de eaz auctoribus atqz p̄cipiis. Itaqz die quodā dū ī eā mētionē īci-
dissemus: flagitasti ut dicerē explicite: uide putarē liberales: & unde me-
chanicas initiū habuisse. qd̄ carpti ex me audieras. Feci qd̄ iubebas ha-
ud duriter: q̄ hora diei: & uacuitas iutiliū curae & ipse locus hortaba-
tur ut: sermonē lōgiusculū ordiret: & attētio tua rē tibi admodū pla-
cere inditio erat. Testatus sū tamē me nihil nouū nihil fere meū dice-
re. Imo uero nihil alienū. Oīa enī undecūqz didicimus nostra sūt: nisi
forsā abstulerit ea nobis obliuio. Queris nūc ut qd̄ illo die dixi repetā
ac litteris mādē. Multa fateor dixi q̄ si nō mutatis uerbis dicere cupiā
non possim. Redde mihi illū locum: illud ocium: illā diē: illā attētio-
nē tuā: illā ingenii mei uenā: potero qd̄ unquā potui. Sed mutata sūt
oīa. locus abest. dies abiit. ociū piit: p̄ facie tua mutas litteras aspicio.
Ingenio meo relictae a tergo: res fragor officit. qui adhuc ī auribus
meis tonat. quāuis ob hoc ipsū ī primis inde diffugerit: ut tibi liberius
rīderē: parebo tamē ut potero. possē te ad antiquos & ad modernos
mittere a q̄bus qd̄ poscis accipes. sed ne ita me liberē puidisti dū ro-
gas ut dicā meis uerbis qcqd̄ id ē: q̄ (ut ais) tibi oīa ex ore meo: cū gra-
tius: tū clarius sonēt. Gratiā habeo siue ita se res habet: siue ut accēdas
aīum dicis. Accipe igitur: qd̄ tunc dixi: uerbis forte aliis: sed eadē p̄fe-
cto finia. Verē qd̄ agimus? Nā & nō parua res ē: & epistola hāc abūde
creuit: & nondum cepimus & diei huius extremum est. Vis parumper
digitis meis atqz oculis tuis parcā: differamus q̄ restāt ī proximū diē
& laborem & epistolā partiamur. nec eadem papīro res diuersissimas
iuoluamus. Sed quid rursū cogito? qd̄ ue polliceor tibi diē p̄ximū epi-
stolāqz alterā? Nec diei unius opus ē nec epistolare negotiū. librū exi-
git quē nō p̄us aggrediar si tamē curis maioribus nō retrahor: atqz di-
sturbor: q̄ ī solitudinē meā: me fortūa reuexerit. Ibi enī nō alibi meus
sū. ibi meus ē calaūs: q̄ nūc passī rebellat: & recusat ipiū molestissimis
occupatōibus meis fretus. Ita ille q̄ ex ocio meo: iuge negotiū habet

ex negotio sibi ociū q̄rit. & quasi ipius seruus: ac cōtumax domini laborem in requiē suā trahit. Vbi uero primū fines meos attigero suū ipse iugū subeat cogam. & de eo quod queris seorsum singulari libro quid alioꝝ scriptis: quid meis cōiecturis assequor scribam. Sane ut familiares epistolas ludens: & in ipso maxime uiag̃ discursu: tumultuq; reꝝ scribere soleo: sic ad scribēdū libros: solitaria quiete: dulciq; ocio & magno nec interrupto silentio opus est. Vale.

Fran. P. Io. Col. summæ religionis uiro. S. P. D. Nec senectutē nec paupertatem nec morbos magnificiendos: cum Senectus uenerabilis. hæc salutaris ad beatam uitam sit. morbos autem aliquando cohibendis nitiis aptissimos esse disputat.

Na mihi tecum lis est cum cæterarū reꝝ oīum sit tāta cōcordia. Nimis es quærulū: nimis indulges tibi: fortē propriā deflere: miserari res tuas: excusare te ipsū: accusare fortunā: deniq; nimis molliter humana toleras cum sis homo. Mouit mihi fateor lachrimas epistolæ tuæ principium: quid enim occultare cogitem affectus meos: & ubi cōstātiā tuā requiro: illic propriā dissimulare mollitiē? Certe ubi te lætum esse iubeo: mæstum me fuisse nō inficior: sed est quod mihi interblandiar. Honestiores lachrimæ sunt in alienis calamitatibus quā in nostris: quāquam usq; ad eo sint nostra communia: ut nil proprie alienū dici possit ab altero qđ alterius nostrū sit. Idq; nō modo in tanta amicitia: sed ne in comuni etiam societate hominū dici posse satiricus ait. Vbi uiro bono nullū alienum malum: & humano generi pietatis ad inditium datas a natura lachrimas docet. quod tanto ante comicus dixerat. Homo sum: humani a me nihil alienū puto: enim uero licet id uerē esse: non negem tamen haud dubie in hoc publico diligendi debito: gradus sunt quibus ex amplissima (ut ita dixerim) humanitatis area cognationis amicitiaq; redigimur in angustum: & uniuersalis amor oīum singulari quadā caritate paucorū ac beniuolentia coarctatur: sed quid rursus

Aliquādo occultem tibi quod sequitur? ut lachrimas epistolæ principium: sic risum mihi finis mouit. Aduersa sunt inquires. scio: licet interdum uno de fonte prodeant: Risus & lachrimæ. Nō minus forsitan mæstus erat democritus qui perpetuo risu pulmonē agitare solebat (ut ait ille) quā madēs perpetuo lachrimarū rore diogenes. Nec letior hānibal in calamitate patriæ solus ridens quā populus qui lugebat. Sicut ex diuerso si lucano credimus: nō moestior in morte generi flens cæsar: quā

exercitus qui plandebat. Sed ad te reuertor. Prima igitur episto-
 lae tuae pars id egit ut multarum ac prope omnium congeriem eru-
 narum uni tibi incubuisse diceret: sicut miserabili sic magnifico qui-
 dem stilo: legens lachrimas non tenui: & tuarum lituris (ut dixerat)
 lachrimarum nouas addidi. Nescio enim quomodo casus suos uiri-
 liter: quod muliebriter: lamentantem uirum profundius miseramur:
 Prosequabar intentus animo atque oculis: & ipsa stili dulcedo blandi-
 ebatur ut legerem: quamuis longiuscula epistola esset. Ecce autem
 dum caetera humentibus oculis perlegissem: expectans quid insoli-
 te: & tantis quærelis aequae miseriae patereris: totam malorum sum-
 mam tribus in finem aut quatuor uerbis incluseras: esse te tibi se-
 nem: pauperem: podagricum. Quibus in malis ferre te illud egeri-
 ma: quod tibi nostrae spes ablata praesentiae uideretur. Neque enim te
 morbo uinctum loco moueri posse: neque ausurum de tam longinquo
 ad te amicum euocare: occupationum suarum non ignotis tibi pon-
 deribus irretitum. hoc flebilem epistolam sine concludis. Hic fa-
 teor risi. Et quid? dixerit quispiam: pauca haec tibi uidentur: an leuia?
 Neutrum quidem: sed sunt adeo uulgaria: omniumque communia: ut
 pene inhumanum sit: penitusque ridiculum: talibus incommodis indi-
 gnari hominem uel mirari. Quis enim (ut a primis ordiar) quis homi-
 num unquam uixit qui non uiuendo senuerit? Priscos illos patres
 multis saeculis protendisse uitae spatium legimus. Nunquid tandem
 & senuisse non legimus? mitto illos qui in mundi primordio memo-
 rantur: quos uelut in ipsius saeculi iuuenta editos in lucem: uegetio-
 res atque iuuaciores fuisse: ac prope ad millesimum uitae annum perue-
 nisse confirmant. sed eosdem licet serius: tamen senuisse non negant.
 Hos inquam omitto de quorum aetatibus magna inter magnos so-
 let esse contentio: quæ praesentis nostri propositi non est. Ad illos uenio
 quibus ut minus mira: sic sensibus nostris accommodatior est aetas.
 Senuit Abraham. Senuit ysaac. Senuit Iacob. de quorum primo scri-
 ptum est. Erat autem Abraham Senex dierumque multorum. & iterum
 deficiens mortuus est in senectute bona propecteque aetatis: & plenus
 dierum. de secundo. Senuit autem ysaac & caligauerunt oculi eius &
 uidere non poterat. & rursus: Consumptusque aetate: mortuus est: & ap-
 positus populo senex & plenus dierum. De tertio. Oculi Israel caliga-
 bant pre nimia senectute: & clare uidere non poterant. Audis ecce
 nec senectutem modo: sed oculorum quoque caliginem ac defectum.
 Moses fortasse robustior de quo cum centum uiginti esset anno-
 rum & moreretur ita legimus. Non caligauit oculus eius. nec detes
 illius moti sunt. Nunquid ideo tamen non senuerat: quia solidior

Ois mor-
 tales sene-
 scere pro-
 bat exem-
 plo maio-
 rum.

senex esset? Cuius successorio sue bellator insignis qui tot reges occi-
dit: tot populos stravit: senio obstare nō potuit quin audiret dominū
dicentē sibi. Senuisti & longeuus es: & ipse cōgregato populo diceret
ad eos: ego senui: & progressioris ætatis sum. Ille uir cuius uoci deus
paruit: qui inaudita fiducia: soli ac lune precepit ut starent & steterūt.
Nūquid illū fugacissimæ diem uitæ continere potuit: ne properaret:
aut obuiam senectutē retardaret? Quid dauit rex? non ne & ipse senue-
rat. habebatq; ætatis plurimos dies: cūq; operiretur uestibus non cale-
fiebat. Is cuius & inter homines: & erga deū tantus ardor fuerat breui
adeo refrixerat senectute ut accubantis puelle patrocino uteretur. Qui
de se ipso loquēs. Iunior sui inquit: & confestim addidit: & enī senui.
Habes cui sorte diē numerum inuideas: at nō perpetuā iuuetutem.
Omne quod est ortum necesse est: aut immaturē occidat: aut senescat
mox maturius occasurum. In secularibus historiis: nō æquā huma-
næ uitæ mensuram inuenies. & si quid ibi tale deprehenderis: irritū
non hūquam potius quam historice dictū scito. Quippe supra Ninū
assiriore regem qui habrae cōtemporaneus uidetur de excellenti re-
gestarū memoria (ut macrobio placet) Ne greca quidem extat histo-
ria. omnes igitur historici: qui longissime retrocedunt: a nino initium
scribendi faciunt: multisq; post illum temporibus nostrorū senū inci-
pimus exempla colligere. Itaq; minime mirandū putant quidā: Nam
alii litigant (ut dixi) si senescēte iam mūdo & uita breuior: & fragilio-
ra sunt corpora: & apud exteros quidē: & pauca de multis: sed illustrio-
ra perstringam: Diutissime uixit nestor qui (ut scriptum est) tertiam iā
ætatem hominum uiuebat. Diu Hiero siracusius. Diu etiam Masinissa
numidarum rex: quorū alter nonagesimū annū attigit alter excessit
Laudata solonis: nec illaudata sophoclis senectus: quorū primus nū-
quam intermisso studio semperq; aliquid addiscens senuit. Secundus
morti proximius nobilissimā tragædiā ea quidem scripsit ætate: qua
uix sui cōpotes esse solent qui ad uitā illā ueniunt. Isocrates orator ea-
dem prope ætate: quarto scilicet & nonagesimo uitæ anno cum uolu-
men eximium edidisset quinque annos superuixit: seram uoluptatem
sui opis pcepturus. Homeri nō tātū senectutē: sed & oculorū cecitatē le-
go. sed an senectus: an alia cecitatis causa sit: nescio an tu legeris: mihi
enī nō occurrit. Qualē autē & quā iocūdā credimus homericā senectu-
tem: oībus suis accumulata & instructā curis q̄rū parue reliquiae post
ānorū millia tāta me dulcedie afficiūt atq; pfūdūt. Puto idē aliis acci-
dere ut sæpe mearū īmemor cu rarū oblitusq; pfetiū malorū: totus ī il-
lius ceci senis memoria cōquiescā. Carneades ad nonagesimū. Cleā-
tes ad undecentesimū. Gorgias leontinus ad centesimum ac septi-
mum uitæ annum tranquilla senectute peruenit. Crisippus nono ac
trigesimo anno ceptum miri opus acuminis octuagesimo moriens

reliquit. Qua ætate Symonides in carminum se certamen descendisse commemorat. Etatæ prouectum Socratem legimus & ibat ulterius: nisi uenenatus obstitisset calix. Cuius præclarissimus ille discipulus Plato: uno & octuaginta ânīs expletis eodem ipso natalis sui die obiit. & in eo ipso: cui diutissime animum intenderat exercitio litterarum. Cuius discipulus Aristoteles non nisi ad tertium & sexagesimum accessit: quem periculosum numerum annorum & humano generi: uel morte uel insigni calamitate terribilem ferunt: & cur ita sit rationes quidam: alii obseruationem solam experientiæ longioris afferunt. Vtrumque sane quid uirum habeat ipsi qui attulere discutiant. hunc (si uera memorant) uitæ scopulū humanæ: ne transire posset noster Cicero non senectute sua: sed Antonii crudeli ac nefario imperio effectum est. Et quoniam ad nostros obuio Ciceone peruentū est. Venerabilis apud nos romani regis Numæ pompilii senectus: sed uenerabilior Catonis. Camilli. Fabii. Metelli. ac Valerii coruini. quorū fere oīum una ē ætas cētū ani. Appii quoq; illius cecidit cuius cecitate oīum ciuiū oculi & uniuersa res. p. cōsiliū expectabāt. Gloriosissime senit Augustus. Pōpeius ifelicius. Vex nō de fortuā sed d ætate hic agitur. Certe augustus ipse oīum maximus ac potentissimus monarcha post iceptū (ut qbusdā placet: & q nemo negat) diutissime sūmaq; cū pace gubernatū. iperū inter multas roāoꝝ lachrimas iterq; castissimæ cōiugis āplexus: sexto ac septuagesimo ætatis āno placida morte subtractus ē. Eadē metā tenuit Augustinus: ut noīe sic uitæ terminio imitatus Augustū. Hieronymus uero uiuacior fuit. Origenes ad septuagesimum uitæ ānū uēit. Tertiū & sexagesimū Bernardus impleuit. De Ambrosio Gregorioq; nō ita cōptū teneo. Oēs tamē pculdubio senuerūt: puidēte illo: apud quē sōs uitæ ē. ne hi pagē uiuerēt quoq; uita multū p futura erat ecclesiæ. Ad octuagesimū ānū uēit Asinius pollio. Marcus narro uiuēdo & scribendo: sæculi unius sortitus ē spatium. Multa de sua senectute locutus est Seneca senex aliquanto senior futurus: nisi ferox discipulus uetuisset. pmitte mihi oro te indulgētissime pater pmitte mihi ut narrationē q̄ ualde aiūm meū pmit: huic loco inserā te fauēte: & senectutis adhuc unicū exēplū: humile qdē ac recēs: sed honestū & cui mihi dulcis: ac uenerāda recordatio ē: tot gloriosorū senū illustribus exēplis adiiciā nūq̄ id si apud aliū loq̄rer ausurus. Fuit mihi pater paternus: Vir sctissimus & iūgēio: quātū sine cultura litterarū fieri potuit clarissimo usq; adeo: ut eū nō tātū d re familiari: d negocio d cōtractu: de natoꝝ nuptiis: uicini: aut de re. p. magistratus: qd de Appio ceco: traditū accepimus: sed d rebus ēt altissimis. & ad philosophiam spectatibus litterari hoīes: p̄sētes absētesq; cōsulerēt: oēsq; i illius respōsis & eq̄tatem iudicii & acūmē i genii mirarētur. Viro nomē fuit

Garcus: his modis eaq; pietate predito: ut ad consecrandam uiri memoriam nihil ei preter promotoris auxilium defuerit. Nuper me iam adolescentiam egresso: multi supererant de illo mirabilia narrantes quæ sponte pretereo: hoc ipsum non dicturus: nisi ne fastidires exemplum. Is ergo post innocue: ac feliciter actâ uitam (ut audiebam senes nostros dicere) quarto ac centesimo ætatis anno: ipso etiam ut plato natalis sui die. sed trium & uiginti annorum spatio uiuacior quâ plato: & preterea eodem in thalamo in quo natus fuerat: longe ante prædicta multis transitus sui hora: in gremio filiorum ac nepotum: nulla corporis aut animi molestia: nil nisi de deo: & de uirtutibus loquens interloquendum quodammodo consopitus est. quod ex eius ore sonuit extremum illud dauiticum fuisse ferunt. in pace id ipsum dormiâ & requiescam. Quibus uix uerbis explicitis quiescens obdormuit in pace. Gratias tibi pater amantissime quod me hactenus passus es pro aui mei memoriam repetere: & nomen eius his ad te litterulis occulere. quod nescio an usquam dignius quam inter egregios senes collocandum esset. Sed quid ago? breuis consolatio in longam historiâ uersa est. Dabis autem ueniam si scias quanta cum delectatione uersatus sum cum his optimis atq; lectissimis senibus quibus te iam nunc meq; non multo post ascriptos cupio: & si cæteris in rebus impares: at equanimitate & patientia saltē pares. Ne enim me propositi prorsus oblitum putes. Quis egre ferat se senem fieri dum tales uiros senes factos esse meminerit? immo uero quis non magno cum gaudio: participet sortem beatissimorum hominum & alacri animo comunem sibi cum talibus excipiat senectutem? Quis enim horum seu quis omnino hominum diu uixit: & non senuit? cuius longam uitam legimus non in senium desinentem? At nos uoto contrario: secumq; pugnantē: diu imo semper uiuere cupimus nunquā senescere. Nunquam interire. Scio autem quid responsurus es horum te omnium non ignarum. Illud dolere quod ante tempus senueris. comunis omnium senescentium quærela. Et Numa Pōpilius cuius supra mentionem feci prima ætate canus fuit & uergilius poeta. Tota ætas nostra his lamentis abundat. Ego ipse non tam queri soleo quam mirari: quod canos aliquot ante uigessimū quintum annum habui cum illud nō exciderit: qđ genitor quondam meus in reliquis neq; me sanior. neq; ualidior quia post quinquagesimū ætatis suæ annum consulto speculo supra uerticem sibi unum forte capillum ambigua canitie albescentem uiderat. plenus stuporis & querelarum totam non modo familiam sed uiciniam excitauit. Hoc est quod æuum nostrum dolet. Hoc quod iuuentus nostra conqueritur: multum breui tempore uari-

asse: uiuendi senescendiq; modum. e quibus forte secundum fatear. primum negem. Senescunt solito citius: nec id forsan usq; quaq; uerū est. sed qđ incunctanter affirmem solito citius canescunt. siue id latens causa: siue curarum multitudo efficit. profecto enim nostri maiores melioribus: nos pluribus curis inuoluimur. Nihil est autem qđ magis precipitet iuuentē florem quam curarum anxietas: & labor animi. Cæterum uitæ modus nisi eum casus aut culpa presecuerit: idem prope modum permanet: qui psalmografo prescriptus est carmine. Sed quoniam tua me religiosa modestia certum facit: non te canos conqueri quos potius amplecti. & si intempestiui essent: ac gaudere non dubito si quod stiliconi suo claudianus attribuit. Vultus factura uerendos: canities festina uenit: uerum alia quedam senectutis incommoda lamentari: quæ plura apud alios: apud tullium sunt quattuor. Imminutio uirium: auocatio a rebus gerendis: ademptio uoluptatum. mortisq; uicinitas: multa quidem hoc loco in tuam consolationem dici possent. sed rem a tullio ex intentione tractatam restringere temeritas. habes eius de senectute librum: qui inscribitur cato maior: quo lecto nihil erit quod requiras amplius (ut reor) nihilq; quod nō modo molestam: sed non plane gratissimam senectutem faciat tibi.

Quattuor
eē quæ tri-
stem sene-
ctā reddāt

Nam quantum ad celeritatem anticipatumq; tempus attinet: hoc unum dixerim: Sicut enim ubicunq; mors occurrit. senectus est nostra (quod doctissimis uiris placet) sic ubi uis debilitas corporis affuerit senectus nostra est. Nam ut uitæ terminus est mors. sic floridæ ualidæq; iuuentē terminus est quādoq; incidens mansura debilitas: Siue igitur totius: siue robustioris uitæ finis: dici senectus debet: quālibet ætatis parte se offerat: datum tempus impleuimus & legitima est senectus.

De paupertate quid putas dicam? quis non est pauper nisi qui nihil cupit? hi qui ditissimi uidentur: eo cæteris pauperiores sunt quo pluribus egent: cum necessariis egere ea demum sit paupertas. At isti procul a uero falsis opinionibus acti sibi necessaria fecerūt quæ apud minus insanos uoluptuosa quidem: apud sanctos uero superuacua. postremo autem apud doctos damnosa etiam: atq; omni studio fugienda sunt. Vere itaq; sunt omnium pauperissimi: innumerabilium egeni: & uel affecutione rerum optatarum accendentes indignitatem: uel expectatione torquentes. Nec sum nescius: quid ad ista respondeant. Contempni paupertatem aliquanto difficilius re quam uerbo. Non obluor. dura res est fateor. sed dii boni quam tuta: quam secura: quam expedita: quam libera: quam deniq; si amare illam in animum duxerimus iocunda. Sed desinamus paupertatem laudare. & amare diuitias. & re uera quotus hominum inuenitur: qui cum pau-

Quis iure
dici possit
pauper.

ptatem ualde laudauerit: laudatam tota intentione non fugiat? Victa erit: & in aeternum ab animis hominum relegata: uel potius extincta cupiditas: si quot laudatores habet paupertas totidem habeat amatores. Habebit autem multo plures si inotescere coeperit quid boni habeat: quid quietis ac foelicitatis adducat. Haftenus tamen: ut ætate lucani erat munus dei est: nondum mortalibus intellectum nisi admodum raris. In quibus sunt exempla illa clarissima. Valerius: Cincinnatus: Curius: Fabritius: Regulus: non diutius quam dum leguntur: audiuntur ue & tunc quoque: nō nisi superficietenus: animos cecos auaritia: & cupiditate tangentia. Sed multo maxime sacratissimi senes nostri qui circuiuerunt orbem terrarum. ueritatem ingerendo pectoribus hominum in fame & nuditate lætissimi: uictisq; & calcatis necessitatibus triumphantes. quorum nudis pedibus: non erat tellus digna calcari. Aude te ipsū talibus exemplis inserere. Aude hospes contemnere opes. Non fortuito neq; indeliberare. Aude inquam. plures ad contemptum uitæ: & ad effundendum proprium sanguinem: proiciendasq; animas quam ad contemnendas diuitias suere magnanimi. Aude igitur: & tu hospes qui non habes hic mansurā stationem: deponere sarcinam libertatis amatoribus importunam: tanto tutior ad patriam peruenturus: quanto expeditior incesseris. Aude inquam contemnere opes: & quod sequitur te quoque dignum finge deo. Quis enī dubitet opes potentiamq; contemnere: dum meminerit (ut fileam cæteros) xpi sacram atq; humilem paupertatem: præcipue si huic cogitatio illa succreuerit: quantum calamitatum: quantum ue discriminum iste omnibus uotis exoptate expetitaque diuitiæ secum ferant? certe Salomon is qui apud hebreos sapiens habetur: ut Licurgus apud lace demonios. Solō apud Athenienses: Cato uel Lælius apud nostros: nō diuitias neque paupertatem optat adeo superbiendi scilicet desperā dique materiam. Quid ergo? tātū uictu tribue inquit necessaria. Quē secutus apostolus habentes tūc inquit: & quibus tegamur: his contenti simus. At nos non modo diuitias optamus: sed in his ipsis nihil magis appetimus quā qd nocet luxū scilicet: & excessū. Quid enī oro te. Quid ē ī auaritia qd delectet? nēpe nil aliud q̄ q̄rēdi labor: quā seruari p̄di p̄uor nil īquā aliud quā timere ruinas: icēdia: rapinas: domestici cos & externos fures: ad extremū mures ac tineas: eē sēp occupato aīo ac mesto: oēs curas ipsūque cor uiuentis in auro sepelire. cum sit scriptum. Vbi thesaurus tuus: ibi cor tuum: Vere ergo misera est magni custodia census. Sed hæc nobis accidunt nescientibus (ut ait Flaccus) Quid ualeat nummus quem prebeat usum. Sic affectis si honestus diuitiarum modus accesserit paupertas dura uidebitur. Sunt sine ulla difficultate fortunæ: illi duo diuitiarum gradus a seneca descripti. habere

nihil auaritia inest nisi q̄rēdi labor.

quod necesse est habere quod sat est. Accedat & tertius: quod abunde est & quartus accrescat: quod multum ē: nihil actum putabitur. donec ad id anhelando: & estuando peruenierimus: quod nimium est. Ita nisi nocere ceperint: nisi causas miseriarum & labore: & forsitan festinatae mortis attulerint: diuitiae non erunt. Sed quid rursus ago qui tibi aduersus paupertatem arma conquiro? quaecūque de hac re non tantum dici sed cogitari possunt nota sunt tibi. Vnum erat in animo preter uulgata haec quod tibi non subtraham. equidem ut euacuatio pregrauato corpori sic tibi necessaria est paupertas. Tergiuersentur licet (ut audio) quidam ex uestris & cauillētur paupertatem tamen: uel expresse: uel tacite nouisti: bene habet: tu illā fugiebas: illa te sequitur: Iā quā attigit arripuitque uotis optanda necessitas: quā te cogat implere quod debeas. Xpi seruus es. scis quid illi conuenieris: sile: patientiā habe: non te possum equis auribus audire: perinde mihi paupertatem defles quasi nescias nudū te intrasse in hanc uitam: nudum egressurū. & quasi non paupertatem xpi: sed cresci diuitias sis p̄fessus. Crede mihi pater paupertas saepe multis utilis ad salutem fuit. Nulli unquam inutilis: nisi his qui eam impatientia & lamentis exasperant. Tibi quidem adeo non tantum utilis: sed necessaria & salutaris est: Vt sine illa neque saluus esse. Neque creatori tuo potueris pacta seruare. Hāc in praesens de honesta & sobria paupertate perstrinxi. Illa enim importuna & sordida: quā turpis egestas apud poetam dicitur deo gratias te non tangit: ad quam leniēdā maioris eloquentiae uiribus opus eēt. Iā hinc ad podagrae remedia ueniēdum est. O si quis eo morbo tētus in hanc epistolae partem forte oculos coniecerit: quā putas spē concipiet somēti cuiuspiā: aut pulueris: aut lenitiuū cuiuscūq; cōsili: d'sinat ex me talia sperare. Volo labori suo parcere si ex his litteris hoc spatulēterius nō legat. huius enī generis remedia: medicorū eruditiores magna ex parte despant. Reliquos si consulas nihil hōi diuiti desperādū nihil iopi spādū dicēt: cū tamē saepius diuitū domos haec pestis ī habi-

**Podagrici
morbi re-
media.**

ma peruenierat si unum quod tunc me latebat illis addidero. Credere me diuinitus permiffum: ut podagræ paupertas accefferit: ut ficut ex quibusdam uenenofis animantibus fit remedium ueneni: & ficut apes ex quibusdam herbis amarioribus dulciffima mella cōficiunt: ita tu malis tuis: nō aliunde quam ex tuis malis poffis conflare remedia. Et de paupertate quidem remedioq; quod illa fecum habet hæc nus. De animi autem moderatione patientiaq; longior fermo ē auctoritatibus rationibus & exemplis inſtructus. hic occurrit Marius hic Marcus attilius. hic integre romanæ legiones. Nulla enim gens in hac gloria par eſt. hic ex alio genere hominū poſſidonius Anaxar-
 cūſ. & quo uilius: eo niſi fallor: efficacius exemplū. Seruus afer ultor domini a tito liuiο relatūſ: qui tormētis laceratūſ non modo non in-
 genuit: ſed ſuperante letitia dolores: ſpeciem quoq; prebuit ridentis. Innumerabilia ſunt id genus: e quibus nō modo epiſtolam impleas: ſed librum. Veruntamen ut dixi: poſt Ciceronem: uerecundūſ: mode-
 ſtumq; ſilentium uidetur. Eſt ſecundus illius inter tuſculanas diſputa-
 tiones liber: quē ſæpe ſalubrem in meis doloribus expertus: aliquot inſignes uiros: audiui de libri illius efficacia ſimilia memorantes. Il-
 lum tibi familiarē facias uelim: illum in manibus habeas: quotiēs no-
 tis indi-
 ciis: aduentare podagricum ſenſeris dolorem. quanquam eſt alia multo dulcior multoq; ſuauior & docto: ac religioſo uiro di-
 gnior medicina: in omnibus laboribus: ac doloribus noſtris: quibus carere nequit uita mortalis: meminiffe laboris ac doloris: quos p nobis xps ptulit: meminiffe uulnerum: quibus uulnera noſtra ſanata noſq;
 periculo ſempiternæ mortis crepti ſumus meminiffe clauoris: ac lan-
 ceæ pretioſiffimique ſanguinis quo lauacro ſordibus ablutis recreati
 & clementer admoniti ſumus temporales alto animo calcare mole-
 ſtias: nihilq; niſi æternæ damnationis: & penarū immortalium ſupplicia
 formidare. Illud inſup meminiffe profuerit nō modo xpm cui ppter
 deitatem ſuā ppter icōparabilem gloriā inaccessibilemq; potētiam: oīa pro-
 na erant atq; facilia ſed cādidatū quoq; quē uocāt martyr exercitūſ:
 multosq; ut nos ſumus: mortales hoīes: & (qd miraculi clarioris eſt)
 nō modo uiros fortes: ſed ſæpe etiā mulierculas ac puellas diuino ſpi-
 ritu afflatas illa pertuliſſe. in quoſ cōparatōnem quicquid pateris quies
 atq; ſolatiū dici poſſit. Tria hæc: & tibi i primis profeſſionis tuæ dō-
 to notiffima ideoque diutius nō iſiſto ad ſecretiora feſtinās. Eſt reme-
 dii genus quod tu forte non cogitas quod cum legenti mihi littetas
 tuas ſubito occuriſſet: riſū mouit (ut dixi) Nolo autē indigneris me
 quod in meis ſæpe ſoleo in tuis malis etiā iocari. Nou in doloribus
 tantum ſed in morte iocari ſolitos Viros fortes doctosque com-

pimus. Testes sūt Vespasianus princeps & Socrates philosophus. pate-
re me in pedū tuorū doloribus idē facere: quāquā nō merus sed ueri-
tate conditus iocus est meus. Quid enim putas? recense pater ab ado-
lescētia cursus tuos: & aīum stare nesciū. Videbis ut frenū equo indo-
mito: sic tibi necessariā podagrā. Esset necessaria forsā & mihi ut iam
tandē stare loco discerē: ac mecū habitare. Tibi tamē pculdubio: atē
oēs quos ego nouerī necessaria ē. Isses extra nostrae habitabilis zonae
terminos: transisses oceanū: adisses anthipodas: nullū tibi discurrēdi
finē qua polles in reliquis ratio fecisset. Quid multa? non alio quam
podagrae auxilio sisti quibas. Illa tibi frēnū stringit iubetq; consiste-
re. Quid ais? Parebis uelis nolis: Noli autem iniuriā arbitrari. Nihil
cuiquā tempestiuus accidit. Nihil unquam oportuius. Fluitantem
carinā magister puppis fune: uel anchoris regit: & tibi prope terrā un-
de primū in altū es euectus anchora iacta est: permisit tibi tua sors ua-
gam: ac laboriosam iuuentutē. Nec senectuti daturus ferias uidebaris.
Podagrae beneficio quiescet. Vagum & in stabile iumentum cau-
tus pastor alligat: ubi discursu uetito quiescendi pascendiq; sit facul-
tas. Agnosce pastoris tui prouidentiam. Nō te in perfide: non in ara-
bia: uel aegypto: ubi uelut in suburbano uagabaris tuo: sed in pa-
triam integro membro obsequio reuersum: post peregrinationes i-
numeras & (si te noui) nūquā tuo iudicio dstituras uberrimis & amēis-
simis alligauit in pascuis. Ad cumulū enī gratiae caelestis accedit qđ
nō te Romae clausit: ubi & ppriis & familiae tuae titulis es clarior quā
quieti tuae expedit. Sed nec procul: & extra prospectū dilectae urbis a-
mouit. Quid ergo? Tibur tuo senili ocio deputatum est: prouisumq;
ne fugias. doles: & non potius deo gratias agis? qui te tot terrestribus
maritimisq; periculis: totq; tam longis anfractibus ereptum hac de-
mum uoluit consistere terra (ut ait Maro) Vbi scilicet animae simul &
corporis alimenta non desint. libri tui feruor tuus: ingenium tuū &
purissimi aeris: & nitidissimarum species aquarum & pulcherrimae tel-
luris amoenitas tetricum licet & agrestem animum mulcere que-
ant: ubi semper assit patriae praedulcis aspectus: amicorum modera-
ta propinquitas: submotis tediis: absente fastidio: quae tibi uel in mē-
sae urbis strepitus uel iugis fortasse tot notorum conuersatio peperis-
set. Fruere bonis tuis gratanter: equanimiter: pacifice: melius tibi acci-
dit quam putabas: commodiorem toto orbe locum nequiuissem elige-
re: quam quem tua tibi sors obtulit. Sed instabis: & cur non inquires
sine hac corporis iniuria? lubes respondere quod sentio. animus tuus
uinclis egebat. Id non ad infamiam: sed in partem laudis accipias pre-
cor. quo enim fertilior est ager: eo pluribus abundat compescendis:

extirpandisq; ut seges utilior coalescat. & sæpe quo generosior: atq; ualidior: eo ferocior est equus: & tenacioribus uinculis egens: effes nūc (ut augurior) in aliquo mundi angulo. iam nilum: iam indum aut tanaïm transnatares. iam Ripheos montes aut hericini saltus dumeta transcenderes: uagus semper & profugus super terram. Occurrit pietas illius qui solus morbos nostros: & morborum nostrorum medicamenta cognoscit: Non ideo minus utilia: quoniam amara sunt. Illa magis ingenua uideri potest & humanitate tua digni or quærela quod presentia atq; conuietum meū ualde suauiter requiris. & in quo unice tibi complacebas (ut dicis) tum cum maxime delectaret ablatum luges. Enim uero nihil negotii est hic. Si es amicus: imo uero si pater (neq; enim alium te pietate eximia: & paternis semper affectibus comprobasti) Nullus tibi me locus: nullum tēpus eripiet. Pone me in supremo Atlantis meduseis lumibus durato: uertice: te i rupe Caucaſea ubi uinctus prometheus de ioue conqueritur simul sedebimus: simul ambulabimus: simul cenabimus: simul fabulabimur: simul seria tractabimus. Nihil unquam interueniet qd uici nos cernere: & audire prohibeat. Volucer est amor: nō terras tantum sed cælum transit: & maria: nec podagram nouit ille nec compedes: liberrimus est: & fortuna licet obluante ubi uoluerit presens. Mi raris? Mortis quoq; nescit imperium. & quod illa uidetur abstulisse complectitur. Itaq; uersos in cinerem: apud illum integros inuenies & natum octauia: uirum arthemisia: amicum lælius inuita morte & effractis (ut ita dixerim) tumulis uiuos habent ac presentes. Habe igitur me: nam & ego te habeo: nulla mihi sine te dies agitur: nulla nox nullum iter: nulla confessio: ubiq; tecum sum. Qui si forte (quoniam negare non possum) dulce quiddam & iocundum in se habere presentiam amicorum: modo illud mihi non negetur sæpe dulciorem esse memoriam: & quod nollem: sæpe delicatam esse presentiam. Si ergo ad solatium uitæ tam tibi utilem presentiam meam putas duplex ad id uia est. Nam & ego supra spem tuam ad te uenire: tuūq; & horatii uatis æstium habitaculum uidere. quantumq; desiderio tuo sufficiat manere non renuo. Et tu si ad me uidendum uenire malles (humanus enim animus his dulcius frui solet quæ laboriosius quesiiuit) monstrabo tibi uiam in qua nec pedum uitio tarderis nec terram cogaris plantis attingere. Inter seruorum manus ad animum Tiburtina mænia prelabentem perges. Ibi nauiculæ impositus pro uno alueo descendes donec ad dexterā tiberis occurrerit. Inde iam latiori amne per ipsius urbis romæ mænia ad mare peruenies. Inde etiam dextrorsum sed fortiori alno creditus: thirreni sinus

Amorē ne
mortis q̄
dē iperio
subiacere.

equoris obibis: donec longe relictâ massilia rursus ad dexteram rate fluminea rhodani ostio subuehare. Qua uetus arelas palustribus uadis & lapidosa planitiâ: mox in rupe horrida tristis sedet auenio olim nunc pontifex maximus romanus propriis sedibus desertis obstante (ut arbitror) natura caput orbis efficere nititur. & laterani imemor & siluestri. Inde semper aduerso flumine tribus passuum millibus aut paulo amplius ascendens argenteum gurgitem obuium habebis ad dexteram flecte iter. Sorgia est placidissimus fluuiorum: Cuius aquis. xv. aut circiter passuum millia conscendens nulli secundum fontem lucidissimi amnis originem uidebis & incumbētem scatebris prealtam rupem: ut iam transiri ulterius nec possit nec oporteat. Vt enim dextera & secunda sint omnia illic tandem in terram depositus: ad dexteram me uidebis Vbi enī pcul ab italia possum esse tranquillius? Videbis autem modicis: sed umbrosis hortulis angustoq; contentum hospitio. sed quod tanti hospitis aduentu factum putes augustius. Videbis quem desideras optime ualentem. Nullius egentem rei: nil magnopere de fortunæ manibus expectantem. Videbis a mane ad uesperam soliuagum: herbiuagum: montiuagum: fontiuagum: siluicolam: ruricolam: hominum uestigia fugientem: auia sectantem: amantem umbras: gaudentem antris roscidis pratib; uirentibus: execrantem curas curiæ: tumultus urbium uitantem: abstinentem liminibus superbiorum. Vulgi studia ridentem: a letitia moestitiaq; pari spatio distantem. totis diebus ac noctibus ociosum: gloriantem musarum consortio: cantibus uolucrum & nimpharum murmure: paucis seruis sed multis comitatum libris: & nunc domi esse nec ire: nunc subsistere: nunc querula in ripa nunc tenero in gramine lassatum caput & fessa membra proicere: & (quæ non ultima solatii pars est) neminem accedere nisi perraro qui uel millesimam uaticinari possit suarum particulam curatum. Ad hæc modo obnixum defixumq; oculis tacere. modo multa secum loqui. Postremo se ipsum & mortalia cuncta contemnere. Ecce pater dum te uoco ueniendi laborem abstulisse uideor. si enim hæc plegis & fidem habes abunde me uides: iam tandem dū enim colloqui uideor epistolam me scribere sum oblitus. Vale.

Franciscus Petrarca Iohanni. Columnæ uiro religioso Salutem Plurimam Dicit. Reddit rationem quare in epistolis tot antiquorum exemplis utatur: plurimumque ad uirtutum.

imitationem exempla ualere ostendit.

Xemplis abundo: sed illustribus: sed ueris: & quibus (nisi fallor) cum delectatione insit auctoritas. possem aiunt paucioribus uti. fateor possem. & sine exemplis agere. nec istud inficior. Quippe cum & tacere possem: & forte consultius: sed in tot mundi malis: inter tam multa dedecora: tacere difficile est. Satis patientiæ prestitisse uideor: quod nodū satyræ calamū applicui cum diu ante hæc monstra scriptum uideam difficile est satyrā non scribere. Multa passim loquor: multa etiam scribo non tam ut seculo meo prosum: cuius iam desperata miseria est: quam ut me ipsum conceptis exonerem & animum scriptis soler. Verumtamen si ratio queritur: cur exemplis interdum affluam curioseque in his uidear imorari: Dicam. puto lectorem eo animo esse quo sum ego. me quidem nihil est quod moueat quātum exempla clarorū hominū: luuat enim assurgere. luuat animū experiri an quicquā solidi habeat: an generosi aliquid: atq; aduersus fortunam indomiti & infracti. An sibi de se ipse mentitus sit. Id sane preter experiētiā: quæ certissima magistra rege est nullo melius modo sit quam si cū his quibus simillimus esse cupit admoueam. Itaq; sicut omnibus quos lego gratiam habeo si mihi sæpe propositis exemplis hæc experiendi facultatē dderint: sic mihi gratiā habituros spero qui me legent. Fallor forsan in hac spe: tu tamē in hac narratione non falleris: hæc enim una uera rei causa ē. Altera est qd & mihi scribo: & inter scribendū: cupide cum maioribus nostris uersor: uno quo possum modo atq; hos cum quibus iniquo fidere datum erat ut uiuerem: libentissime obliuiscor. inq; hoc animi uires. cunctas exerceo: ut hos fugiam: illos sequar sicut enim horum grauius conspectus offendit: sic illorum recordatio magnificiq; actus & clara nomina incredibili me afficiunt atq; inextimabili iocunditate: quæ si omnibus nota esset multos in stuporem cogeret: quid ita cū mortuis esse potius: quā cū uiuētibus delectarer. Quibus ueritas responderet illos uiuere: qui cum uirtute & gloria diem obierūt. Hos inter delitias & falsa gaudia exultātes: luxu somnoq; marcidos: uino graues: & si uiuere uideantur: esse tamen adhuc quidem spirantia: sed obscena iam: & horrenda cadauera. Verum hæc inter doctos & i doctos: æterna lis maneat ego sequar inceptum. Habes ergo quod iter rogationi tuæ. quodq; quorūdam qui tecū sunt admirationi modo responsum uelim. cur exēplis abundē uetere illustriū: quod & aliis p. futura spero: & mihi scribenti: ac legenti profuisse admodū certe scio Deinceps (quoniam nihil ab uno homine: quod oībus hominibus

Eos hoīes
uiuere qui
cum uir
tute obie
runt.

placeat fieri potest) mirentur improbentq; si libet. Certe ego: ne propter alienū murmur intermisisse uidear morē meū: inferere huic etiam epistolae: aliquot exēpla nō dīnā: & qd exēpla possint: exēplis ostēdā. Oēs q̄ atē mariū a medicis secabātur: uicini mos fuerat: q̄a enī dolorē corporis animi robore superari nō posse persuasum erat: uinculorum auxilio utebantur. Primus Marius solutus sectus est: sed post eum plurimi. cur quāso? nisi quia exemplum uiri constantissimi: atq; fortissimi ad imitandum animos erexit: & (ut compatriote sui uerbo utar) ualuit auctoritas. Bello latino decius consul se ipsum: pro legionibus: & p̄ populi Romani uictoria deuouit. res dictu quam executione facilius sponte tua mortem appetere ut alteri uictoriam quāras: tam efficax: tamen exemplum fuit & tam ualidum: ut bello Samnitico: ac gallico filius decius: & ipse consul: patris imitator existeret. & noīe patrem uocans: securus irēt ad mortem: quam pro salute suorum ciuium: contēpnere illo auctore didicerat. Quos bello Tarentino aduersus pyrrhum imitatus nepos: tertia tandem uno de grege uictima: & si non eodem insularum habitu pari tamen animi uirtute: eademq; rei. P. pietate procubuit. Nunquam talis uir Themistocles fieret: nisi milciadis exēplis accensus: fieri illi par in animum induxisset. Nunquam Iulius Cāsar illud gloriā culmen ascendisset: nisi mirari & imitari Mariū ab adolescentia didicisset. quin & Alexandri profuit ymago in templo Herculis gadibus comspecta: quā mox ad cupiditatem magnas res agēdi: nō exarsit modo sed (ut ait Tranquillus) ingemuit. Profecto autem si statuae illustrium possunt nobiles animos ad imitandi studium accendere (quod. Q. Fabiū Maximū. & Q. Corneliū Scipionem dicere solitos. Crispus refert). Quanto magis ipsa uirtus hoc efficit: claro dum p̄ponitur: non marmore sed exemplo? Corporum nempe liniamēta: statuis forsan expressius continentur. Rerum uero gestarum: morūq; notitia: atq; habitus animorum: haud dubie plenius atq; perfectius uerbis quam incudibus exprimūtur. Nec improprie mihi uideor dicturus statuas corporum ymagines: exempla uirtutum. Quid d' īgeniis loquar? Imitatio unū insigne par syderum linguā latinā: Ciceronem: ac Vergiliū dedit. effecitq; ne iam amplius grecis ulla in parte eloquentiae cederemus. Dum hic homerū sequitur: ille demosthenē: alter ducem suū attigit. Alter a tergo liquit. In omni hominum genere licet ostēdere idem: sed in eo quod in me repræhenditur arctius: nolim hodie nimius uideri. Vnum etiam nunc exemplum tibi notissimum quo minus interferam temperare nequeo. Siquidem quem uitæ callem arripere diutissime fluctuanti Augustino & Antonii & uictorini rethoris: ac martiis profuit exemplum: nec non & illorum duorum in rebus agentium: apud treueros repentina conuersio quam cum sibi pon

Decius pater & filius uterq; consul alter latino: alter samnitico bello pro patriæ salute se deuouerunt.

Homerū Vergilius demosthenem Cicerone imitatus est.

tianus miles ipatorius enarrasset. Ipsius Augustini uerba tenes octauo (nisi me memoria frustratur) cōfessionū libro posita. Exarsi iquit: ad imitandū. Ad hoc enī & ille narrauerat. Hæc ergo cōsiliū mei ratio est: ppter obseruatores: ac miratores meos sapius iterāda. Video enim quā multis exēpla cōtulerint ad uirtutē. & qd in me agant sentio: & de aliis idem spero. Si fallor: res periculo abest: & quibus exempla non placent: non legant: neminem cogo: & si me rogas: a paucis legi malim. Vale.

Franciscus Petrarcha Barbato sulmonensi Salutem Plurimam Dicit. Deplorat Andreæ Roberti Regis filii indignam ac miserri-
mam mortem.

Eu quā uiolēti: quāq; Ineuitabiles sunt fortunæ exitus: uel præuisi. Sæpe quidē (ut nosti) Barbate amantissime: d fortunā deq; aliis quibusdā loqui soleo ut uulgo: ne in sermone cōmuni singularis appaream: si seorsum interroger respōsus fortasse longe aliter. Sed transeo ne si hereā: acturus aliud de hac re superuacuis disputatiūculis implicer: abstraharq;. Vt aut ceptū sequar & fortuna oipotens: & ineluctabile fatū nō cum uulgo solum sed cum maximis atq; doctissimis quibusdā uiris & in primis cum Vergilio uideri posset: nisi & unus omnipotēs: & fati nomē in ore catholico suspectum foret. At quæcunq; uis illa sit seu dei iudicio: seu permissu: res hominū uersans haud dubie magna uis: & prorsus ineluctabilis est. & aduersus quam frustra inbecillitas nostri conatus accingitur. Nam in cursu facili cōsiliū humanum opprimit mali moles & mortale remediū discutit inuicta necessitas. Id si unquā alias nunc maxime intellectum conspectumq; clarissime est. Rogo quid noui quid inopini accidit? Quis nō ista præuiderat? & præuidisse quid profuit? tam profunde enī totis regni præcordiis se nequitia dirū uirus infuderat: ut iā nisi mortiferū esse non posset. tantū audacia: tantumq; licentia: reprobōrū: tanta pioꝝ desperatio: tantus meror incesserat: erant crebra undiq; uelut īstantiū procellarum signa. Graues frontes turbida nubes obduxerat. & turbida pectora pugnaces urgebant uenti. fulgurabant oculi ardentes. flabant ora minacia tonabātq;: prope erat ut manus impie fulminarēt: equor aulicū iam tumebat: iamq; æstus horrifonus & reciproci fluctus: & obscenæ aues: & peregrina prodigia uestris late litoribus recurfabant. Morte regis mutata regni facies & cum unius uiri anima: omnium uigor & cōsiliū euanuisse uidebantur. Spectabamus hæc omnes futurisq; non secus ac præsentibus angebamur malis. Loqui autem quis auderet ubi uix liberi cogitatus erant? & non tantum uocibus: sed

nutibus parata supplicia. Quãobré in triuuis muti omnes .in thalamis
 murmur ambiguum. moesta præfagia. & impendentium nuntii malo
 rum: taciti augures. metus ac dolor. deniq; sic apertis oculis torpuerāt
 animi: quasi quos uicini fulminis lux horrenda præstringeret. Nemo
 (nisi fallor) unus hominū me apertius timuit. doluitq; liberius. Nemo
 illa curiæ portenta & introspexit acutius: & cōtumacius: aut lingua per
 cussit: aut calamo. heu quāta quāq; euidentis puerbiō fides. Mala uati
 cinetur inquit: qui uates ueridicus fieri uult. Et ite. Raro ulla cala
 mitas sola uenit. Sic ē. sic ab antiquis audiuius sic uidemus. Magna
 semper erumnarū acies: in comitate non prodeunt miseriæ. In multas
 incidisse se nouerit: qui in unam incidit. Equidem ut in tāta malorū co
 pia: miseros multos esse necesse est. sic in tāta bonorum inopia fælices
 paucos. Et sane miseris miserorūq; gemitibus ac quærelis referta sunt
 oīa. Cōtra autē: q̄ sit mortalibus rara fælitas q̄s nō uidet? cū & i hoc
 uitæ tramite: si acriter intueare fortūaq; faleras diligēter excutias: ne
 mo usquam uere fælax: aut uotoꝝ plene compos occurrat: & apud scri
 ptores reg: uix comitē unū procul i ultimis archadū latebris: fælax ille
 habitus Metellus inuenerit. Quibus ita se habentibus: quis miretur ut
 in hominum turbam coniecta spicula: sic in congeriem malorum mis
 fa uaticinia non errare: utq; ad uiuū illa: sic ad uerū ista ptingere. Me
 ministi amice ut olim præsens uerbis uiuo adhuc: mox extincto rege:
 cui soli suum hoc: & propriū nomen fuit absens litteris: nec multo
 post præsens iterum uiua uoce: non sine suspiriis quid sentirem: quid
 ue i posterum prælagirē. quasi iā tunc. uenturi certus explicui. Videbā
 enim subtractum regni fastigio fundamentum: erantq; sub oculis cor
 ruentis regiæ graues casus. Caput adolescentis innocui primum om
 nium hac ruina oppressum iri fateor non uidebā. Nescio quid ob
 stabat feralibus coniecturis: id unum quod in malis pessimum erat:
 abscondens. quamquam (ut meminisse uideor) iam inde primis ad te
 litteris agnum lupis obiectum: utinam non tam certo dixerim augu
 rio. & profecto luporum morsus: ac rabiem. & illa communia perditio
 rum hominum. contemptum: odium inuidiam: dolum. Rapinam.
 carcerem. exilium cogitabam. Talis hominis: talem mortem nec co
 gitare didiceram: nec uereri. Quippe qui nullis ex tragediis: tam nefa
 rias: & tam truces insidias meminissē. Tulit ecce feracissima scele
 rum ætas nostra quo gloriatur antiquitas quo se posteritas conso
 letur. Vtq; omne æuum fiat excusabile: hoc in tempus summa se
 uitia: ac totius inhospitalitatis erupit. O breui multum muta
 ta Neapolis. O infælax Auerfa. Vere auersa nomen ex re sumptum:
 auersa inquam prorsus ab humanitate ac fide: quarum prima hōi secū
 da regi & iusto domino debebatur in te utriusq; spreta reuerentia.

Nemo in
 hac uita
 uere fælax

utriusq; in te sacrū gentibus fractum sedus. In te enim fraude impia pi
it rex: tuus ferro utinam: aut uirili morte alia. ut hominum manibus in
terfectus: non ferarum dentibus: atq; unguibus laceratus uideretur. O
iniquo condita sydere: in fausto signata uomere: cements extructa san
guineis: & uipereis habitata cultoribus: magistra urbs: crudeliū exem
plorum. Abunde impietatis: & criminum erat animantum principis
sacro sanctam effigiem: ad imaginem dei factam: uiolare tam atroci
ter: tam superbe. Nunc id scelus nō in homine quolibet: ausa es: sed mi
tissimum innocentissimūq; hominum: & dominū tuū: & ante annos
tui sollicitū: tui amanantem: rarā idolis puerū: magnæ spei regem tru
culentissime laniasti. Imo non tu sed in te acres: & immites: dicam ho
mines: an beluæ? an quod aduentitii genus monstri qui orbem ytalī
cum barbarica feritate maculantes: tuum suūq; regem: non gladio nō
ueneno: dura licet: at solita regum morte: sed uelud incendiarium: aut
latronem: infami laqueo peremerunt: & cuius uertici debitum ac spera
tum dyadema: diu per idā tergiuersatione distulerant: eius collo restē
& nodos miserabiles iniecerunt. ut exequiarū genere alio: & uita lōgio
re dignissimi corporis ludibria indigna præteream: si nostro forte silē
tio posterorū notitiæ subtrahantur. Tu quidem misera ciuitas hæc per
pessa tuis in penetralibus: quæ omnes terras: & omnia sæcula: tristi sint
inquinatura memoria. Cæterū & culpæ expers: nisi q; patientia crimi
num: sæpe cōsen ui proxima ē: & si nec ob stare poteras: nec ulcisci: mi
seratione potius digna quam odio. At tu xpe sol iustitiæ: cuncta
uidens: & æternis radiis uniuerſa collustrans. ut quid hanc infamiæ
nebulam passus es terris nostris incumbere? Cum posses tam fa
cile: nisi delicta hominū ob starent: uapores noxios odiorum: caligino
se noctis algore concretos: feruido tui amoris splendore perumpere.
Tu autem summe regum nostri temporis Roberte: quem ex aliqua cæ
li parte: res nostras & miserari crediderim & spectare. quibus hoc nefas
luminibus aspexisti? & hanc tātā tui sanguinis iniuriam: quo animo
pertulisti? An non poteras piis præcibus impiū scelus auertere? an po
terās: sed nolebas? subdifficilis cōiectura. Et si enim simillimū ueri sit
te cælesti gaudio repletum terrenis doloribus non moneri. Nunquid
tamen tuorū caritate atq; ingenita pietate non tangeris? Vt cūq; est sæ
licē te. qui hunc diē in corpore habitans non uidisti. quin te superſtite:
nunquā tā flebilis illuxisset dies nunquā tātū inuidiæ licuisset. Fuit enī
uere frons regia regni salus. cōciliatrix aiorū. Iustitiæ altrix: expultrixq;
perfidie. Ac uelut quædā salubris umbra gregibus tuis ut iocunda pa
storibus sic funesta serpētibus. quod si hūana uirtus ob stare decretis æ
thereis non ualet: optanda utiq; & penitus oportuna mors fuit: quæ
oculos tuos: quibus adhuc naturæ legibus horror & lachrimæ inerāt

Criminū
patientia
consensui
proxima sæ
pe est.

tā moesto spectaculo liberaret. Proh dolor: tuū illud eximiū: cap: piū: dulce depositū: quibus seruandū colēdūq; cōmiseras perdiderūt. non fōno aut ignauia uicti: sed flammanti odio: & inuidia stimulatī. O uir- trix scelerum iustitia: neq; illi: aut innocentia: aut sanguis: aut maiestas profuit. Nō hoīum quisquā: aut deorū: nō quæ efficacissima spabatur tui recordatio opem tulit: uoces illas: monitusq; nouissimos pii patris & regis optimi: qbus moriens: quantū mortali consilio datū erat: inlōgū: & familiæ tuæ prospexeras & regno: præruptæ despataq; nequitia uentus tulit: atq; oīs diuini & humani iuris contextit obliuio. Sed iā fle- tuū satis ē. modo ne ubi finem fingimus initium sit. Cum enim (ut di- cebā) & crebra & comitata ueniant mala: cū rara & solitaria bona sint: ex hoc malo nescio quid malorū sequi uideo. qđ ne iterum certior quā uelim mali nuntii uates sim silentio præmam. Meliora cūcta proueni- ant quam spo. Nec rei. P. noceat paucorū furor qui in illis quorū est: in- ultus (ut auguror) nō erit. Et si enim diuina iustitia sæpe misericordiæ succumbat: in his tamen hoc accidit: quos peccati pudet: ac penitet: nō in his qui flagitio gloriantur. hæc tibi quoq; sorgie ad fōtem: quo rur- sus e tanto italiæ naufragio uelut in portum fugi. & pteriti dolens & uenturi trepidus dictabam Kalendis sextilibus intempesta nocte. Vale tui cautus. memor mei.

Fran. P. T. M. S. P. D. Hortatur illū uti hoīem uitiiis pditū repræhēde- re desistat: cū se sciat operam perdere.

Ine illū. linq; eū sibi. ætatē habet. uia patēt. ire licet quocūq; libet: demitte i collū habenas hoī idomito. frustra niteris. re- peto. liquæ illū sibi: eat quo fert aiūs. crede aut mihi nō ascē- det. Vidisti equos ad iter: & ascēsum pigros: ad pugna pau-

dos tamē ipatiētes focū fremētesq; degeneris ai signū ē insultare mīo- ribus: nō posse coitē pati: nocere cū possit occasionē expectare nō cām. Muscæ macros stimulat boues. pauperē peregrinū canis ifestat. Homū- culū nostræ his exēplis ascribito. Vbi uel miserabilis orbitas uel extre- ma paupertas. Deniq; ubi defensiōis est minus: ibi plus seuitiæ nocēdiq; feruentior libido. Qua in re nihil deliberat: nisi an facultas assit: uolun- tas nunquā abest & semp una. Quid castigas igitur? pdis operam. plus aliquid quā uerba requit hoc malū. Da illi parem aduersariū: cōfestim ardor iste tepuerit. semp erit lupus oue conspecta. Admoue lupū: ouis erit. Quid igitur (ut ait Flaccus) obseratis auribus fundis præces? qn- tu sine illum sceleribus obrutū & oppressum suis: supbia tumidū: ardē- tem auaritia iracundia ravidū inuidia tabescentem: libidinibus effe-

Degene-
ris ai ē mi-
noribus i-
sultare.

EPISTOLARVM

ratū gulæ uētrisq; mācipiū: nimio semp sopore cōfectū: & (ut ait Ma-
ro) somno uinoq; sepultum. Quid enim huic facias? quid loquaris?
Dolio loquæris. & quidē pleno: & nil penitus responſuro: nil intellec-
turo: nil etiam audituro. Perproprie in hūc dixisse: licinius Crassus ui-
deretur: modo barbā aeneā haberet. Cætera enim assunt. Os ferreum:
cor plumbeū: utiq; callosas aures: callosūq; aīum habet. Callum mē
daciis superductum uera uerba nō penetrant. Nescio an ex illis sis qui
bus perdere uerba leue est. Illud certe scio: q̄ in homine uerba perdun-
tur: tollerabilis forte iactura: nisi contemptus hinc simul atq; odium q̄
rerentur. Vale.

Franciscus Petrarcha. T.M. Salutem Plurimam Dicit. In hominem
non facundum sed loquacem inuehitur: ibiq; quid facundia quid itē
loquacitas sit ostendit.

Quid iter facundū & loq̄cē in/ter sit
Vod ad studium rei familiaris attinet: coaceruandasq; diui-
tias prouidentissimum hominem: omniūq; quos ego qui-
dem nouerim circūspectissimum non nego: quiq; non in
uultu tantum: sed (ut plautina anus) in occipitio quoq; ocu-
los habet. Cæterū in eo: quod de eloquētia hominis addidisti: longe
dissentio. inter facundum enim ac loquacem largiter refert. Alterum
qualitatis est: quantitatis alterum. hoc ingenium & ars & exercitatio
modesta. illud præceps impetus & impudentia præstabunt. Contra-
ria sunt hæc. plæriq; tamen in discernendo falluntur. Tu illo loquente
si diligētius animū aduerteris fateberis ut nihil promptius: sic nihil il-
lius sermone durius: nihil asperius: nihil intempestiuus: qd̄ non ideo
ut sibi cuius nomen sciens silui eloquētiæ falsam famam: sed ut tibi iu-
dicii errorem eripiam: dictum scito. Vale.

Fran. Pet. T.M.S.P.D. Ut munera pro tribuentis animo nō pro rege
magnitudine recipiat hortatur.

Quam pauper: quam ue sis diues nescio. loquor d̄ arcula. Ani-
mus enim proculdubio diues est: bianteo more sua secum
bona circūferens: nec incendio peritura: nec naufragio. & q̄
bus nihil omnino non prædonum uim: non furum metuit
dolos: nō rubiginem: tineasq;: non morbos: non mortem: non seniū:
non ruinam. De arcula sane ipsa iccirco sum dubius: quia dum animū
moresq; tuos: fortunamq; simul extimo: ut non multis sic non nullis
egere te suspicor. Sicut enim insanorum est innumerabilibus indige-

re sic uerum ē. quod ait xenophon ille Socraticus. Nihil egere est deo
 rum. Quam minime autem proximum a diis. Quamobrem quia de
 arcula ipsa: nuper a conscio quodam nescio quid audiui: pro uirili par
 te succurrendum statui. Ecce itaq; de fortunæ meæ si reliquiis dicā su
 perbius quam uelim. si muneribus: aliter loquar ac sentio. Dicam ergo
 de muneribus: quibus ille me talia non curantem: supra spem: supra
 q; uotum cumulare dignatus est: aliquantulum ad te misi: quod quātū
 hūcunq; est haud dubito dignanter accipies: & in exigua re paruo uelut
 in speculo conspiciens magnum mittentis affectum: munusculi parui
 tatem: animi uoluntate pensabis. Non q; ego sim nescius: quosdā for
 tes: quosdam doctos: ac simillimos tui uiros: & utrosq; magnanimos:
 frustra olim muneribus fuisse tentatos: In quibus ante alios ē Fabritii
 clarum nomen: & Curii Romanorum ducum. Quorum alter pyrri
 Regis: alter aurum contempsisse samniticum laudatur. Clarius uterq;
 contemptus: sed nobilitatus alter etiam claritate responsi. Quamuis
 enim scolastici quidam more suo confundāt hystorias. Respōsum
 tamen illud nobile & famosum Romanos nolle aurum: sed aurum ha
 bentibus imperare: non fabritii (ut uulgus putat) ad regē sed curii ē ad
 sannitium legatos. Xenocrates legatos Allexandri Macedōis cū quin
 quaginta talentis ad eum ab ipso rege transmissos: inuitatos ad coenā
 in uillam achademix: ac mediocri & minime apparato cibo phyloso
 phycaē habitos: cum dimisisset: postridie reuersos: quærentesq; cui nu
 merari pecuniam Regis uellet: sic increpuit. Quid uos inquit hesternā
 cena non intellexistis me pecunia non egere? quo responso: cum moe
 stos factos cerneret: ne munus ac legationem regiam spreuisse dicere
 tur: de magna pecunia: exiguam particulam accepit: reliquum referri
 iussit ad regem. Fertur erga eundem regem & diogenis Cinici con
 temptus: ad quem uersatili dolio habitantem: cum Allexander uidē
 di cupidus uenisset: & miratus hominem quæsisset: an donari sibi a re
 ge aliquid uellet. Cætera inquit alias. nunc ut a sole dimoueas peto.
 Erat enim hyems & forte tūc fundo testæ illius ad Aquilonem obuer
 so: ore autem ad meridiem: apricabatur seminudus: sed feruens animi
 seniculus. Facetum hoc. Durius & prope superbum Demetrii respon
 sum qui missum sibi ab imperatore Romano aurum ridendo ita con
 temptus: ut diceret si temptare me uoluit: toto illi fueram experien
 dus imperio. Calanus indus dum ingenti lignorum congerie ex
 tructa & incensa more patrio nudus ad uoluntariam mortem iret
 Allexandro Macedoni obuio. & quærenti similiter: num se aliquid uel
 let: nihil inqt ē opus: breui te uidebo. Sed hic qdē miri nihil: qd enī nō
 spnat qui ipsā pp quā cætera cōcupiscimus: uitā spuit? Cōtēptus sane

Infanorū
 ē multū e
 gere: deo
 rū nihil. di
 is pximū
 minie xe
 nophōtis
 auctorita
 te.

Qui obla
 ta munera
 spreuerit.

Xenocra
 tis uerba:
 legatis al
 lexandri
 macedōis
 pecuriā of
 ferentibus

Diogenis
 cinici exē
 plum.

miraculum suppleuit uaticinii certa fides. Siquidem intra dies paucos Alexander apud Babilona Cratere illo persarum atq; indorum ultore consumptus est. Urbanus aliquanto Dindimus. Ad quē nudū cū Alexander idē oī fastu regio deposito uenisset in extrema solitudinū e cunctis muneribus ab opulentissimo Rege sibi allatis: nō nisi minima & uilissima rex sumpsit: ne cōtemptus asperior insolētiæ notaretur. Sed hæc singulorum hominum illa publica aīorum & incomparabilis altitudo. pirrhi regis cuius supra memini legatus Cyneas: uir ingenio & sapientia excellens: immensis cum muneribus Romam missus: Senatu primū: atq; ordinibus cunctis ex ordine: nequicquā tentatis: postremo plebē ipsam frustra etiā aggressus: ac nemine prorsus inuento cuius domus aut mens muneribus regiis pateret: cum eo ipso quod auexerat auro ad stupentem regem: stupens ipse reuersus est. Cæterū hi omnes: aut ab hoste rege: uel populo aut a superbo aliquo dōatore tētati sūt. At non Romani senatus: dona Ptolemeus rex ægyptius: non Africani sui munus Masinissa contempsit. Non Africanus alter: munera regis amici: non deniq; populus ipse Romanus munerum licet spretor hostium: pergamei regis: quē amabat: hereditatem testamētumq; despexit. Multū refert. quo animo quid donetur: & a quo. & sicut quidam longe magnificus: sic alter inhumanus atq; insolens est contemptus. Amicus ego: nō tentator uenio: nec (ut uerū fatear) dono aliquid tibi sed tecum partior: quæ scis ipse iam pridem nobis esse coīa. Ac ne munus exiguū magnis uerbis exaggerem. Accipe quicquid id est: & boni consule. quod profecto ne idem ipse qui fert: nec alius quidem quisquam quid: aut quale sit nouit: & ego iam (si quid mihi credis) oblitus sum. Vale.

Franciscus Petrarcha Phylippo Caualicensi episcopo Salutem Plurimam Dicit. Se cum socrate suo iturum ad illū pollicetur.

Eniam ad te: quando ita placere tibi sentio. Et Socratem nostrum deuotissimum tui nominis adducam. Post hodie ueniemus: nec horrebimus urbis aspectum: inculta quā uis & rusticana ueste coniecti. Huc enim pridie raptim ex urbe inquieta & turbida saltu uelut in litus: fracta puppe confugimus: latitandi: ociandiq; proposito: eoq; habitu: qui & ruri & brumæ conueniētissimus uisus est. Ut sumus in tuam urbem commigrare iubes: parebimus: eoq; libentius: quo ardentiore tui desiderio trahimur: neq; magnopere curabimus quales extrinsecus uideamur: cui animos nostros apertos ac nudos esse: & cupimus & speramus illud

tuorū uoto pater amātissime nō negabis si sæpe nos hospites habere uis: ut non apparatus exquisitumq; conuiuium sed mensa nos familiaris excipiat. Vale.

Eiusdem Francisci Petrarchæ Epistolarum de rebus familiaribus Liber Septimus.

Franciscus Petrarcha Barbato Sulmonensi Salutem Plurimam Dicit. Quod sulmonem primo impetu barbari oppræsserint occupaerintq; dolet: polliceturq; illi in calce epistolæ operam suam.

Nter multifidas: quibus obsideor curas: illa non ultima est: quā ex rerum tuarum expectatione cōcipio. Quid enī mihi barbato meo carius? Quid dulcius? Anxia res amor: credula: timida: sollicita: oīa circūspiciens: & uana ē ac secuta: formidans. Ecce qđ iemper timui. Ecce qđ semp scripsi. Ecce quod quotidie dicebam: non poterat tam sedum facinus impunitum esse: & est ultio hæc aliquanto serior quam putauī. Verte autem. deus iram tuam in auctores scelerum. & noxia capita digno supplicio feri. parce piis parce fidelibus. Quid insons meruit plebecula? Quid sacra tellus ausonia? Ecce iam puluis italicus gressu quatitur barbarico: & uictores olim gentium: nunc heu Vincentium præda sumus. siue id peccata nostra meruere. siue iniquum & triste sydus aliquod aduerso limine nos exercet. siue (in quod magis inclinor) integri nunc scelestis additi criminibus plectimur alienis. Sed absit ut italiæ metuum. a qua rebelles potius quod metuant habebunt. Dum nuper urbi reddita potestas tribunitia uigebit: & caput nostræ Rōa nō egrotabit. Pars italiæ sollicitū habet. illa uidet qđ olī magna grecia dicebatur. Brutius: calaber: atq; Apulus: nūc laboris regio: atq; olī p̄potēs capua: nūc regina urbiū parthenope. In has terras amenissimas ab asperrimis danubii ripis p̄ceps ruit exercitus. & coeli nostri serenitatem sedis nubibus sinuoluit: ab aquilone oriens procella: quam uereor ne dum responsum tuum operior: cum ingenti fragore detonuērit. Sic omnia iam in extremum adducta referuntur. Iam sulmonem primo belli impetu calcatum in ditiōem hostium peruenisse fama est. heu generosū oppidum tuam & Nasonis patriā: quibus prosequar lamentis ab his hodie possessam inter quos ille morte grauius putauit exilium? Qui autem adeo miserabiliter non tam de exilio quam de loco exiliū quæstus est: ut librum non exiguum texe

Quid sit a
mor.

EPISTOLARVM.

ret quærelarum: quid dicturus fuisset: si histri populos & id genus ho-
 minum qua uagus sarmata: & arcitenens Gethes: niuosis oberrant col-
 libus: ad occupandam armis patriam suam uenturos ullo tempore
 præuidisset: ad quos se Cæsaris imperio proficisci: tā iniquo tulit ani-
 mo: ut nihil aliud flere: nihil aliud deprecari: nihil aliud loqui posset.
 Te uero frater: quid nunc dicere arbitrer ista cernentem: quæ nec ego
 præsentia sine lachrimis audio nec ille futura sine gemitu cogitasset.
 O sæliciora iam saltem Nasonis ossa externa tellure obruta quæ si
 patriæ pyramidis honore condita huius temporis ludibrio seruaren-
 tur. Iam tranquilliora dixerim sepulchra inter hystrum & Hypanē
 quam inter Irim & uulturnum: Illinc Barbari magno agmine diffu-
 giunt. Huc irrumpunt. At ego dum dolorem animi sequor pro-
 positam excessi & euehebar longius: nisi me expectans: & crebro in-
 terpellans hic nuntius reuocasset. Igitur unde discesseram reuertor.
 Magno super te pauore torqueor. sed nihil in me (quod ipse noue-
 rim) consilii est nihil auxilii. quia tamen plus interdum aliqui possunt
 quam se posse confidunt. si quid in me opis agnoueris: iure tuo utere.
 Gratiam fateor non mediocrem apud tribunum stirpe humili sed ex-
 celsio uirum animo propositoq: & apud populum Romanum habeo
 nullis profecto meis meritis. Sed deus mihi malorum odia bonorum
 beniuolentia compensauit. Non q̄ uel illis nocuerim: uel his profue-
 rim: uel malus esse desierim: uel sim bonus. sed quia malos odisse bo-
 nos amare disposui. & ab illorum turba ad horum paucitatem sæpe
 transfugere uolui si datum esset: & uolo si dabitur. Si quid igitur in-
 præsentis discrimine apud præfatos tribunum ac populum prodesse ti-
 bi intercessio mea potest: ecce animus & calamus præsto sunt. Est
 mihi præterea in longinquo: & ab his motibus: securo italiæ tractu do-
 mus parua quidem. sed duobus unum animum habentibus nulla do-
 mus angusta est. Nullæ illam dānosæ diuitiæ: sed nec paupertas: nec
 cupiditas: libelli autem innumerabiles inhabitant. hæc modo nos ex-
 pectat: me ab occidente reuersurum: quem iam biennio affuisse
 conqueritur. te ab oriente: si fata coegerint: & si libuerit uenturum.
 Quid tibi præter hæc offeram non habeo. Domus autem ad quam in-
 uito te ubi sit nosti. i loco salubri & terroribus uacuo & pleno gaudiis
 & studiis oportuno. Tu quicquid consilii ceperis ad sælicē exitū: deus
 applicet. ego iterum utinam falsa timuerim: & absentia quod naturali-
 ter solet: metum auxerit amantis. Animus quidem meus non quie-
 scet: donec uel te uidero uel per litteras accepero saluum ex his tempe-
 statibus enataffe. Vale.

Fran. Pet. T. M. S. P. D. Veram humilitatem non esse spernendam mul-

his exemplis ostendit.

Oli obsecro amicum ideo spernere: quia humilis: ne contrarius fias dicto irrefragabili quo humilitas exaltanda promittitur. Vera quidē hūilitate: nil minus cōtēptibile: nil minus uera superbia uenerādum. In discretiōe tamē huius rei & aliarū quoq; multarū fallimur. Viles enim timidosq; & abiectos humiles uocamus: magnanimos autē superbos. Cōtra autē ueros humiles: falso credita pusillanimitate cōtēnimus. Insolētes uero ceu ueræ magnanimos ueneramur. Scitūq; ē illud Catōis huius iunioris a salustio relatū. Vera regū uocabula: iam pridē amisimus. Si igitur constat de re: Amicūq; tibi (ut est) humilē fateris uide quāso ne humilitatē altissimā uirtutē: xpoq; gratissimā despexeris ne qd' nūquā fuisti iportunæ & odiosæ supbiæ uidearis. Quis enim uel mediocris ingenii qui utrarūq; factarū .s. ac seculariū scripturarū seriē legerit nō aduertat quātū magister hūilitatis xps hūilia semp amauerit? Vt equidē a primo ordiar ex quā hūili radice nasci uoluit ille cuius faciē uidere sūma & sola foelicitas ē? an nō ex nobilissima q̄libet nasci posset: uel nobilitare q̄ uellet? sed nobilitate cōtēpta hūilitas q̄rebatur. Eggressa ē uirga de radice iesse & flos d' radice eius ascēdit. Cuius sub ūbra reges sedēt: populi rege scūt: cuius orbis totus odore reficitur. Quānā uero radix ista iesse? quā supba? q̄ nobilis? cui Ruth materna auia mulier aduena: inops uidua orba socrū extra fines patrios secuta: & post pueros mēsores: in agrū Bohem ad legendū spicas primū misericorditer admissa deinde & nocturnis quoq; blanditiis in ipsius doi p̄mota cōiugiū. unde iesse pater p̄diit p se ipsū obscuri uir noīs? Ipsū quoq; iesse q̄s nosset: nisi pp eius filiū Dauit? imo quis quēquā nosset eorū nisi pp xpm ex illoꝝ radice surgētē? quorū originē quātū sp̄nere quātoq; cū stomacho & filiū Isai & seruū suū dicere solebat ipse saul cōpatriota supbior nouissima licet familia editus minime tribus israel. quisquis regū libros inueniet ipse Dauit quāuis eximie uirtutis atq; excellentis ingenii: tamen adulescens pastor erat q̄ndo ē electus a domino & sublatus d' gregibus ouīū (ut ipse fatetur) & de post fetantes acceptus i regē: p̄auit israel in ocētia cordis sui. an Mosses forte nobilior: quādo uisionē illā uidit rubi ardētis & icōbusti quādo tot p̄digioꝝ signis illustratus ad liberādū populū israeliticū seruitute egyptiaca dō iubēte p̄fectus est? Certe nō rex: aut princeps: q̄ tāto opi eligeretur: sed hūilis pastor fuit. & (qd' magis stupeas) aliēi gregis. Iā ip̄e pater Abrahā filiusq; & nepos quorū nominibus omnis sacre paginæ plenus est Angulus. quorum tanta est gloria: ut omnipotens ab illis cognomen accipere. & deus Abraham deus Isaac deus Iacob dici uoluerit. Atq; ipse de se loquens eodem ipso

Quæ sit
uera hūi
litas: q̄ ue
ra supbia.

Hūilitas
stirpis re
deptoris
nostri.

Mosses o
rigo hūi
lis

Progeies
Abraā ex
humili lo
co

cognomine usus sit. Putas reges aut tetrarchæ essent? Imo uero uel agricul-
tores: uel pastores ouium fuerunt. A sellis uilibus insidentes stipa-
ti gregibus suis inter filios & uxores sedes mutabant: sed in hac humi-
litate deum merebatur ducem: qui eo ipso tempore potētissimis ac super-
bissimis assyriorum regibus: non modo familiaris eē sed ne nosci qui-
dē uelle dignatus est. Ipse Iacob a quo in scripturis sacris: crebrius
illud insigne cognomen ac familiaris deo est: non superbia originis
sed humilitate sua clarus: qualiter ab illo soceri sui diuturno & graui
seruitio redeat attende. Certe non sceptrum reuehit: non dyadema: non pur-
puram: non currus aureos: non armatos exercitus. Sed ouium & capra-
rum aciem instructa: clam fugiens filiorum turbam ac seruorum & si-
mul duas ducit uxores: ac totidem concubinas: semen gentis innume-
re quarum ex utero: duodecim tribus Israel & tanta populorum multi-
tudo deo fecundante mulierculas: & humilitatem honorante descen-
deret. Fiebant illis in figura: quæ superficiētenus contemptibilia ui-
deretur: eēnt aut in ipsa re ueritate magnifica. si enī non aliter accepta
fuerit quā narratur: quā non audita despiciat? quā si gloria temporalis coram deo cla-
rior foret quā humilitas: quā dubitet: quā in parte iste tantus dei fauor: multo pro-
pensior futurus esset? Confer enim cum his tribus senibus tam famosis:
cumque omnibus illorum gregibus: atque coniugibus tres imensis exerci-
tibus subnixos Romanorum duces. Scipionem Africanum Hannibalis
cornua confringentem: & tributario iugo imperiosæ Carthaginis col-
la subdentem. Magnum Pompeium in septemtrione atque Asia tonan-
tem: & non lacte sed Auro repleta patria: captisque non ouium sed regum gregi-
bus a mari rubro ad meotidas paludes ripheosque montes: uniuersa cal-
catē. Iulium Cæsarem in galliis ac germania fulminantē: perditisque hostibus
ad postremum in uiscera patriæ uictoria pila uertentē. ipsaque tum gentibus im-
perantem Romanam: & in ea terrarum orbem unico thessalico praelio
uincentem. Quanta quidē hæc sit imparitas rerum uides. poterat nati-
tus ex homine dei filius uel ex his nasci uel eos ipsos ex quibus na-
sci decreuerat tales facere. Quippe qui utrosque creauerat. poterat non
Dauid in angustiis iudeæ finibus: sed Augustum in toto orbe regnan-
tem habere stirpis auctorem: uel Dauid ipsum tantum principem facere quantum fe-
cit Augustum. poterat non in Bethlem uico exiguo: sed Romæ: cui Iudea
inter ceteras seruebat: & in thalamo aureo nasci: non in stabulo. Poterat
natus cui coelum sedes est: cuius est terra & plenitudo eius: non in sum-
ma paupie sed in summis delitiis enutrirī: nisi quia nobilitatē & ditias no-
stras spernit. utinam & non oderit. postremo poterat: quod ei succederent: suumque
nomen gentibus prædicarent discipulos sibi litteratos ac potentes:
reges: oratoresque: & philosophos: non piscatores: rusticos inopes &

indoctos eligere: nisi quia ipse deus est: qui supbis resistit. humilibus aut
 dat gratiā. nec potentia nostra egens ad agendū: quoniā ipse dixit &
 facta sunt. neq; ad psuadēdū eloquētia mortali. Viuus est enim dei ser
 mo: & efficax: & penetrabilior oī gladio ancipiti: & ptingens usq; ad
 diuisionē aīæ: ac spiritus: cōpagum quoq; & medullarum: & discretor
 cogitationū: & intentionum cordis. Hoc sermone discipulos suos ar
 mauerat: quando eos ad persuadendū generi humano: toto disperfit
 orbe terrarū: non consulari trabea: non Imperiali dyademate: nō lau
 rea triumphali: nō philosophorum sentētis: non oratorum floribus:
 non aculeis sophistarū: nō deniq; uerbi sapientia (ut ait apostolus) ne e
 uacuaretur crux xpi. Nō inter eos cæsar fuit: qui cogeret: nō plato qui
 doceret: non Aristoteles q argueret: nō Cicero q suaderet: sed hōuncu
 li. pauperes: inbecilles: & inculti: qui nunquā aut scolas intrassent: aut
 litteras didicissent. Ii tamen: inter persequentū gladios: & ferarū dētes
 flammās: ac tortores: persuaferunt publice quod uolebant. xpm dcū
 & hominē natum: passum: descendisse ad inferos: surrexisse a mortuis
 ascendisse in cælū: rediturū ad iudiciū: & cætera oīa: quæ ille mandaue
 rat. qui (ut scriptum est) stulta mundi elegit: & infirma: ut confunderet
 fortia. qui cū prodesse oībus uenisset: elegit (ut ait Augustinus) prodes
 se imperatori de piscatore: nō piscatori de imperatore: quod similiter
 prorsus de oratore ac philosopho dici potest. Idq; non ætate rudi acci
 dit: & ad credendum facili: sed longe magis inueteratis litteris atq; do
 ctis: oīq; illo antiquo: ex inculta hominum uita: errore sublato: lon
 geq; magis: iam doctis hominibus: ac temporibus ipsis eruditis: quam
 ætate Romuli fuerant: de cuius diuinitate credita: Cicero loquens ait
 hæc in sua re. P. & Augustinus rettulit i sua: ut ad fingendū: si tunc uix
 quicquā (ut idem ait) nunc omnino minus esset loci. Antiquitas enim
 inquit: recepit fabulas: fictas etiam: non nūquam incondite. Hæc ætas
 iam exulta p̄sertim eludens: omne quod fieri nō potest respuit. Quæ
 si (ut dixi) ad colorādā falsā Romuli diuinitatem: quæ credi iam cul
 tiore ætate potuerit. Cicero uelut nō parua argumēta cōquirat. Roma
 uix dum cōdita: & unum e septem collibus uix integrum: eūq; nō tec
 tis: muroq; marmoreo: sed dumoso ambitu: & culmis agrestibus: oc
 cupante: atq; adhuc nescio quid pastoriiū redolente. Quid ætate xpi di
 ci debet Roma dante iam iura gentibus: imperantibus: augusto. Tibe
 rioq;: quorū sub altero natus: sub altero xps ē passus? Inter quod tēpus
 & Romuli ætatē incredibilior: q̄ p nūero ānorū: rex mutatio facta erat:
 nō q̄ mediū tps exiguū sit. Si qdē ex quo ppter suā isolēt iā a sēatu Ro
 manō ad capræ paludē discriptus ē Romulus: usq; dum propter pec
 cata nostra in iudeis i mōte Caluatio crucifixus ē xps. Paulo (nisi fal
 lor) plus minus ue septingentorum annorum tempus effluxit: quāuis

enim Cicerō minus sexcentis dixerit: non ad suam ibi: sed ad Africani & cæterorū respexit æratem: quos in eo ipso libro rei. P. loqui facit. Et præterea inter Ciceronis cedē sub Antonio: & xpi passionem sub Pilato: quantū uerisimilibus cōiecturis assequor: septuaginta: uel circiter annorum spatiū intercessit. Longius ferebar: sed nuntius tuus scriben-
ti imminet: & singulos calami tractus notat. Morulasq; medias meti-
tur: & crebro ostiū cæloq; respiciens suspirat. Misereor expertus: quid ē
expectatio properanti animo. & ante destinatum: cogor ut dicā humi-
litem ama. Vale.

Fran. Pet. socrati suo. S. P. D. Sompniū quod de inuento thesauro sō-
pniauerat his litteris illi narrat.

Esternæ noctis sōnium referā tibi. uidebar mihi incertū un-
de. Nihil enim tale uel cogitare sum solitus uel loqui. Vide-
bar iquā in agello meo quem ad fontem forgia habeo: the-
saurum iuenisse: monetæ peruetustæ aureæ: nō mediocrem
cumulū. una spatiabamur soli (ut noster ē mos). Te itaq; cōfestim euo-
cans digito rem designo: ambos (ut sit) gaudiū stuporq; defixerat. Mi-
hi quidē ut erā: nemini enim occurrebat illud Annei. Vitæ quæcūq;
uulgo placent: quæ tribuit casus: ad omne fortuitum bonū suspiciosi
& pauidi subsistite: & fera & piscis spe aliqua oblectante decipitur. mu-
nera ista fortunæ quæ putatis: insidiæ sunt. de hoc ergo consultantes:
parumper hesitauimus læti trepidiq;. Quid multa? Ultimæ insanix ui-
sum est: quod per terras ac maria tantis laboribus tantisq; piculis quæ-
ri solet id oblatū ultro cōtempnere. Mox certatim oneramus auro: do-
mum clam taciti conuehimus. Abditis pro tēpore quæ exportari uno
fasce non poterant. hoc semel: hoc iterū & iterum facimus: & semp aui-
dius. semp enim ut natura rerum habet: cū pecunia sollicitudo: cupidi-
tasq; crescebat. Ferit aures interim murmur intusum. secretū nostrum
nulli licet creditū sponte sua in uulgus eruperat. Nec ita multo post ne-
scio quis maior dominus locorum aderat: uendicās sibi iure thesauri:
obnitimur. Hinc primū longa & inamoena colloquia: inde lis: minæq;
& semper litibus iuncta conuitia. Illo acriter urgente: nobis indignan-
tibus: in nostro reperta: nobis eripi propitiæ dona fortunæ. Mille sub-
inde rerū motus: & mille consilia: nunc matura & cauta nūc temeraria
& acerba: cū iam ad resistendū nos nō tā nostra cupiditas: quam iexo-
rabilis aduersarii superba durities inflāmaret. Iā ab ocio ruris: ad urba-
na negotia: iam a studiis ad arma translati: nouis curarum turbinibus
agebamur. Iam pro intentiōe peruigili & inquisitiōe pulcherrima no-
uarum rerum pernox odiū: atq; ira successerant. postremo iam res a liti

gio ad bellū se uerterat. Ita mutatus animoꝝ status: & sæpe reperti auri penitebat. phylosophabamur in insomnis. Vbi uitā serenā atq; tranquillam linquimus? quis nobis has curarū superinduxit nubes? quis i has procellas nos impegit? An ignorabamus in auro speciosā erumnā & splendidā esse miserā? Necessitas cum diuitiis crescit: & fugit cum mediocritate felicitas. occurrebant aceruatim exempla eorum qui uel in diuitiis infelices uel in paupertate felicissimi fuissent. Spernebatur inutiles opes Cresi: & funestū Midæ auræ: & Dyonisi Crassiq; spolia tēplis auulsa. Laudabatur Cicinati Reguli. Curii Fabritii: foelix & glorio sa pauperies. Accedebat acies hoīum nostrorū: q nudi in solitudine: solibusq; & frigoribus adusti: radicibus herbarū & siluestribus baccis paffi: pro tecto coelū: terrā habētes pro cubiculo: cū uoluptatē torrētē turbidū hauserunt: asperoq; & angusto calle gradientes spe patriæ melioris: oīa prorsus mortalia cōtēpserant. Cæterū quo plura huius generis igerebatur exēpla: eo grauius dolebamus: ea nō uidisse nos in tēpe: sed in tergo (ut aiunt) oculos habuisse. Deniq; sic eramus: ut iam ne cepto uellemus abfistere solus credēdi pudor oblisteret. Et iam supræmi: certaminis instabat alea: cū repēte medio noctis ira metuq; anxius expgiscor. gelidus sudor corpus oē pfuderat. Ita me diuinitas saluū uelit: ut ego pind fessus aī fessusq; mēbroꝝ erā ac si graue: durūq; negotiū: nō sōniās sed uigilās agitaſſe. Nec facile dici pōt: quā letus fui: ubi sēsi me thesauro simul & sollicitudinē liberatū: & tātū habere: q̄tū alit: nō q̄tū: angit: q̄tūq; uitæ sufficit nō quātū affluit. quāq; p sōnū i ea snia radicus sū: quā mihi uigilās psuadeo eē uerissimā. s. plus mali quā boni cupidis mortalibus afferre diuitias. Surrexi demū hora solita (cōsuetudinē meā nosti). Dūq; quotidianis laudibus deo dictis: ex more manū calamo applicuiſſe. hoc primū qd sopitū exercuerat: se se obtulit expreſto: huius ergo sniā te participē facio: q particeps sōnii uidebaris. uale.

Frā. Pet. Iohā. tricastrino episcopo. S. P. D. Quod petierat: & qd ipse pollicitus fuerat exequutioni se daturum dicit.

Eritōis tuæ memor: pmissiq; mei nō oblitus. Italiā: siue (ne grāmatica lite iplicer: quā i epistolis; Cicerōi suo mouet atticus) in italiā uado. Scio qdē & memini: qd me d ipsius Cicerōis libris i ordinē redigēdis: & q̄rūdā (ut dicere soles) ueluti scintillæ lumine d clarandis sæpe rogaueras. Demum quo ineluctabiles præceps essent: ut Romanus pontifex: qui feruoris tui conscius: hanc generosam bibliothecæ sue custodiam ita tibi credidit: ut olim nostri principes: Iulius Cæsar Marco Varroni: Cæsar; Augustus Pompeio Macro: & rex ægyptius Ptolemeus Phyladelphus. Demetrio phalerio commisisse noscuntur. curam prorsus ingenio tuo dignā: ut Romanus. inquam

Erūnā au-
ro inesse
& miserā

pontifex digredienti mihi suam hac in re modestissime indicaret animum: effecisti. Quid facerem? notum licet ignoti poetæ carmē. est ora re ducū species uiolenta iubendi, & quasi nudato supplicat ense potēs. parebo si potero. Nam & sibi parere necessariū & tibi placere delectabile. Cōtraq; præces tuas spernere durum illius iussa negligere: sacrilegum. Totum in hoc uertitur. quam mihi in illis quos poscitis emendatis codicibus reperiendis fortuna fuerit. Nosti enim exptus sæculi nostri crimē quanta sit rerum talium penuria. cum tamen inutiles & sup-uacuae: immo uero penitus dannosæ funestæq; diuitiæ tantis curis ac laboribus aggregentur. Quod in me erit: studium indefessum: ac diligentiam adhibebo. Ac ne moram fortassis accuses scito me reparadis uiribus corporeis: quas morbus imminuit in solitudine mea ad fontem sorgiæ usq; ad autumnii temperiem subsedisse metuētem corpus adhuc inualidū: longe uia cōmittere. tunc auctis uolente deo uiribus atq; æstibus imminutis iter arripiam. Interea utinam scire posses quāta cum uoluptate soliuagus: ac liber inter montes & nemora inter fontes & flumina inter libros & maximorum hominum ingenia respiro: quamq; me in ea quæ ante sunt cū apostolo extendens: & præterita obliuisci nitor: & præsentia non uidere. Vale.

Franciscus Petrarca Lælio suo. S. P. D. Negocium suū si poterit se expediturum dicit: paucaq; in fine de urbis Romæ dilaceratione conqueritur.

Vltā scribere tempus dhortatur: somnus prohibet: noctem iam tertiam insomniæ ago: neq; ueteribus curis liber: & oppressus nouis: quas mihi profectio mea peperit multa in faciem & in tergum curanda denuntians. Cum ex equo despicere omnia in animum iduxero (quod magna ex pte iam feci) tum primum tranquillos sōnos carpere incipiam non aliter quam Eneas ille Vergilianus qui iam certus eundi carpebat sōnos rebus iā rite paratis. Aut enim fallor aut anceps & longa deliberatio plena molestiæ ac laboris est. Dubitandi exitus initiū est quietis. Dici nequit anxia mens & cōsultationibus uagis exercita quantum electione cōsiliū in unum ali quod uersa propositum cōquiescat. Tunc igitur ut occurret. [Nunc semisopitus & uelut insōnis loquar. excusationem tuam quamuis super uacuam amplector: scio enim locorum distantiam ut amantibus odio sam sic honestis amicitis non obesse. ubicunq; ergo erimus simul erimus. De negotio tuo faciam ut scribis: quod mihi scilicet fieri uellem: breuiter expedire: nil enim in me molestius experior quam uerbis trahi. hanc amicis sciens molestiam nunquam feci nec faciam quidē. Pla

cebo si potero. Alioquin ne displiceam prouidebo. Versus tuos excita-
to apud eliconam nostrum ingenio texere meditabor: sed nescio quali-
ter cedula tua: quam decies in manibus habui discedentem me fefel-
lit: & sine me domi substitit. quere eam ibi & post me mitte. licet & si
ne illa scire uidear quid dicturus sum: modo frondosi nemoris uspiam
diuerticulum occurrat. Tribunitiae litterae copiam quam mihi misisti: ui-
di: legi: stupui: quid respondeam non habeo. Fatum patriae agnosco
& quocumque me uerto dolendi causas materiamque reperio. Roma enim
lacerata: qualis Italiae status? Italia deformata: qualis mea uita futura
est? In hoc publico & priuato merore: alii opes: uires alii corporeas:
alii potentiam: alii consilium conferent. Ego quid conferre possim pro-
pter lachrimas non uideo. Vale.

Fran. Pet. Socrati suo. S. P. D. Quam mediocritatis appetitu te-
neatur hac epistola illi significat.

Vnum quidem rerum mearum quas spectate fidei tuae credi-
di nihil detraho: nihil adiicio. Non tantum firmus: sed fixus
etiam in proposito meo sum cuius si meministi super-
uacuum est quicquid de hac re ulterius loquor. Ut tamen me
mei non immemorem scias: breuiter sic habe. Magnae fortunae ap-
petens: nunquam fui: siue id modesti: siue pusilli: siue (quod quibusdam
magnis uiris placet) magni animi est. uera quidem & uulgo etiam no-
ta commemoro: & quorum te in primis testem habeo. & interdum lauda-
torem. Interdum uero pro qualitate temporis: amicissimum reprehen-
sorem. quod scilicet (ut uerbis tuis utar) cepto nimis insisterem: & ui-
dendum esset ne unde famam summam constantiae quererem inde pertina-
ciae nomen: infamiaeque consequerem. Me tamen consilii mei hactenus non
poenitet. Omnis enim mihi altitudo suspecta est. & precipitii admonet omnis
ascensus. Multoque facilius natura duce in illorum consortium declinare:
qui (ut ait poeta) habitabant uallibus imis: quam eorum: qui (ut ait idem)
posuere in montibus urbem. Quae cum ita sint si optata mihi medio-
citas quam iure flaccus auream uocat (ut pridem promittebatur) obue-
nerit. est quod grata intentione suscipiam: & perliberaliter mecum agi
dicam. Sin inuisum illud & graue maioris officii onus imponitur re-
nuo. excutio. Pauper esse malim quam sollicitus: quamuis ut res eunt: &
ut est aius pauper esse non possim. Haec & his similia quaecumque inter
nos in hanc sententiam dici solent tu qui nosti optime: & amicis &
dominis: & dominorum domino: nota fac obsecro. cum tempus ui-
debitur: quamuis a me ipso nec occultata: nec tacita. sed sunt quidam qui
bus ut in animum penetret: saepe ueritas inculcanda est. quod eo nunc

EPISTOLARVM.

minus mirer: quò quicquid de me modo dicturus es: uideri scio & ab ætatis nostræ moribus & ab ipsa uulgi opinione remotius: cum quo mihi ut in multis: sic precipue in eo quod nunc agitur: discordia multa est. Sed incredibilitatem audientium: uigor animi: & facundia loquētis excutiet. Multū Socrati meo de re qualibet: sed multo plus auctoritatis ac fidei fuerit amico de secretis amici consiliis differenti: Multa quoq; de amici ore: quam de proprio fauorabilius audiuntur. Illud in finē ne dissimules. ne quis forte de nostra simplicitate sibi placeat. Non est uera liberalitas dura. non lenta: non difficilis. Nihil respicit: nisi quæ complexa est. Illi morigera est. non iubet illa sed obsequitur. & implet uota non limitat. Scimus ergo: quia petenti modicū immensa porrigere: species est negandi. Vale.

Fran. Pet. Nicolao urbis romæ Tribuno. S. P. D. Quod famā eius imminutam audierit indignatur.

Ecisti fateor: ut sæpe per hoc tempus: illud apud Ciceronem loquentis Africani dictū multa cum uoluptate repeterem. Quis est hic qui complet aures meas tantus: & tā dulcis sonus? quid enim in tanta claritate tui nominis ad tam lætos & tā crebros regē tuæ nuntios conuenientius diceretur? idq; quā cupide fecerim in scriptis tibi: exhortationum mearū liber indicat: stimulis meis: ac laudibus tuis plenus. Noli queso cōmittere: ut dicā quis est hic: qui uulnerat aures meas tantus: & tam tristis fragor? Caue obsecro speciosissimā famæ tuæ frōtē propriis manibus deformare. Nulli fas hoīum est: nisi tibi uni regē tuæ fundamēta conuellere: tu potes euertere qui fundasti. Solet architectus esse optimus propriæ opere demolitor nosti quibus tramitibus ad gloriā ascēdisti uersis retro ue stigiiis inde descēditur: & natura faciliior est descēsus. Latissime enī patet: neq; solum apud inferos locū habet (quod a poeta dicitur) Facilis descēsus auerni tātū ab illo despata miseria: presētis uitæ uarietate differimus: q; quā diu hic sumus cadimus quidē & resurgimus: descendimus & ascēdimus. Inde autē nullus ē reditus. Quid uero demētius: quā cū stare possis: cadere fiducia reassurgēdi? sēp ex alto piculior casus est: & quid oro te uirtute altius ac gloria? quæ i uertice cōscēderas nostris tēporibus iaccesso: tāq; ipigre: & tā isueto calle ad summa pueneras: ut haud sciā usquā formidolosior cui sit ruīa. pedē fingere oportet obnixius: ut cōsistas neq; spectaculū pbeas: ridēdū hostibus lugēdū tuis. Nō q̄ritur gratis clare nomē: nec seruatur quidē. Magnus .n. labor ē Magnæ custodia famæ: pmitte mihi meo uersiculo tecū utiq; adeo mihi placuit: ut eū ex quotidianis epistolis nō puduerit ad Africā transferre: & hāc mihi quoq; durissimā necessitate exime: ne lircus

apparatus tuarū laudū: i quo teste qdē hoc calamo multus erā: dī sinere
 cōgatur i satyrā. Neu me casu in hāc narrationē incidisse: aut d' nihilo
 locutū putes. E curia digressū amicorū litterā cōsecutā sūt: i quibus
 ad me rex tuarū discolor: & primā multū dissimilis fama puenit. Nō
 te populū ut solebas. sed partē populi pessimā amare: illi obsequi: illā
 amare: illā admirari. Quid dicā? nisi quod Ciceroni scribēs Brutus: pu
 det cōditionis ac fortunā. Mūdus ergo te uidebit de bonorū dūce: sa
 tellitē reprobos? Sic nobis subito turbata sūt sidera? sic infesa diui
 nitas? Vbi nunc ille tuus salutaris genius. ubi (ut usitatus loquar) ille
 bonorū ope: cōsultor spiritus: cum quo assidue colloqui putabaris?
 Neq; enī aliter talia fieri posse p hōiem uidebātur. Quid autē torque
 or? Ibunt res: qua sempiterna lex statuit: mutare ista nō possum: fugere
 possū. Itaq; nō parē mihi negocii remisisti: ad te aīo properabam. fleo
 to iter. Certe te alter nō uidebo. Tu quoq; longū uale roma: si hāc ue
 ra sūt. Indos ego potius aut garamātas petam. Sūt ne autē uera hāc
 ? O multum principio dissimilē finē. & o nimiū delicatas aures meas.
 Assueuerant magnificis rumoribus: pati ista nō possunt. Sed & possūt
 falsa esse quā loquor: & falsa sint utinam: nūquam libentius errauerī
 Magna quidē apud me est scribētis auctoritas: sed cognita mihi mul
 tis inditiis: generosa dicā: an aīosa cuiusdā inuidiā: nō parua suspitō
 Igitur & si plura loqui: dolor iperet: renabo tamen ipetum. quod p
 fecto nō posse nisi quia sollicitudinē meā: incredulitate cōsolor. Secun
 det hāc deus: & letiora faciat: quā narrātur. potiusq; me amicorū alter
 mēdacio: quā ipietate alter flagitioq; leserit. Si quidē cōsuetudinē pes
 sima effectū est ut mendaciū: iam quotidianū: & uulgare peccatum sit.
 Proditorē patriā: nullius eui licentia: nulla consuetudo: nulla libertas
 criminū excusat. Potius ergo ille mētiēdo: paucos mihi moestos dies
 quā tu patriā deserēdo moestā omnem uitam feceris. ille si quid uer
 bo deliquerit: uerbo purgabitur. Tuū si (qd' fictū cupio) ue: scelus ē
 quibus unquā piaculis abolēdum speres? Immortale decus ē imorta
 lis infamia. Quāobrē: si (quod opīari nequeo) tuā fortasse negligis: at
 saltē famā meā cōsule. Scis quāta mihi ipēdeat procella: quāta si labi
 cepis i caput meū reprehēso: turba cōspiret Proīde dū tēpus ē (ut te
 rētianus loquitur adolescens) etiā atq; et cogita. Circūspice oro sūmo
 studio quid agas: excute acriter: te ipsum: examina tecum: nec te fallas:
 qui sis: qui fueris: unde: quo ueneris: quorsum inoffensa libertate pro
 gredi fas sit. quā personā indueris: quod nomen assumpseris: quam
 spem tui feceris: quid professus fueris. Videbis te non dominum
 rei publice: sed ministrum. Vale.

Fra: P. Io. aretio. S. P. D. patriā libertati honoriq; suo congratulatur.

EPISTOLARVM:

Mnia optato proueniunt amice: gratulor ergo liberate patriæ:
 pricipū nostrorū gloriæ: tranquillitati ciuiū: religiōis augmento:
 publicæ letitiæ: singulariter honori tuo: cuius māibus turbidæ
 haftenus & tenebroſæ urbi: blanda serenitatis: & pax predulcis iuehi
 tur. Votiuo quoq; successui: familiariū regē tuarū gratulor. perrare ē ut
 Raro læta leta cumulate accidunt: quin fortunæ dulcia semper imixtus aliquis
 oīa sine in amaror inficiat. At si quando plene propitia esse uult ex amaritudine
 foelici ali regē ip̄a dulcedinem insperatā miris modis nouit elicere. Sæpe igitur
 q̄ re eueire dura molliēs & inflectēs: quæ tristitia uidebātur uertit ī gaudiū. Vt edū
 fortunæ muneribus non fidendum. Certe hoc nunc artificio usa est.
 Itaq; quid uis dicā? nō tātum uotiuis euetibus sed casibus ip̄is nostris
 atq; difficultatibus gratulari incipio: uni scilicet motiunculæ illi tui
 corporis qua ingens atq; animi multiplex letitia tēperata est: & uiarū
 mearū impedimētis: multis ac uariis: quibus effectum spero: ut ambo
 simul in patriam reuertamur. Vale.

Fran. Pet. T. M. S. P. D. Cum eo apertas inimicitias gerēdas esse
 qui amicitiam pro iniuria reputet.

*Aduerte e
 legās pro
 uerbium
 quāuis a
 greſte.*

a Greſte puerbium: lectum cani ſternere magnus labor. dicti
 ratio si queritur quia scilicet accubiturus: huc atq; huc in gi
 rum uertitur: ut nescias ubi puluinar colloces. Ludicra qui
 dem cogitatio illius cui primum hoc dicere in aīum uenit:
 & tamen sic est. Idemq; de multis hoībus dici potest: quod de cane di
 ctum rides. Multi enim sunt: quibus nihil rite fiat. ita crebro uolunt
 tur ut quā in partē sint caſuri: aut quid uelint ſeiri nequeat. Cum illis
 placuiſſe credas nihil egeris. Oīs labor: oē perit obſequium. ſi urba
 nas illius offeras delitias: ruris frugalitatē laudent: ſi ex urbe deduxe
 ris: frequētiā querāt: ſolitudinē execrentur. ſi colloquio ceperis: ſaſtidi
 ant: indignenturq; ſi taceas. Abſētes deſiderent. preſentes deſpiciant
 amicos: ſæpe etiam oderint: a talibus ſemp abeſſe cōſultius. Intelligis
 quid uelim: & fruſtra erit quicquid amplius dixerō. Dico tamē nequa
 diſſimulationis occaſio tuæ manſuetudini: meo ſilētio prebeat. Vt
 quid operam perdis generoſe animæ? Longe tibi imparē atq; diſſimi
 lem naſtus. pedem retrabe ab incepto laborioſo & inefficaci: reconcili
 are illum tibi ne quicquā niteris. Inuito amicus eſſe non potes: formi
 dabilis inimicus potes eſſe: quē nunc ille cōtemnit timere incipiet ſi
 aperte incipias irāſci: ſentietq; quiſnam eſſet quem gratis ingrato ani
 mo laceſſendum duxerit. Medicorum morem in hoc egro & infecto
 homine ſequere: oro te experire contraria. Manſuetudine irrita effi
 cax forte ſeueritas fuerit. Odiumq; potentius amore: quem blandien

tem spernit:horrebit ex professo inimicitias exercentem:Moribus aduersum meis:sed consentaneum rebus consilium dedi. Quid enī illi facias qui amorē uocet īfidias:humanitatē putet eē formidinē? Vale

Fra.Pet.Iohanni Anchiseo.S.P.D.Quare potius cisalpinam galliam quam florentiam petierit rationibus demonstrat.

I Itera tuæ plenæ gratissimis atq; dulcissimis reprehensionibus:inuenerunt me circa padi ripam.ix.kalēdas Aprilis ad uesperā.Confer aduentus diem cum illa missione:& uide si eo temporis spatio uenire debuissent ex egipto.uenerunt cum eis & amicorū litteræ:& duorū facie mihi non notorū:sed utiq; illustriū(ut dicis)Iuuenum:ut scripta testantur senum:quales utinam multos haberet ciuitas uestra:si tamē non esset in exilium missura:imo etiam si missura:quorū dispersio reliquas saltē ciuitates italicas adornaret.Sed omitto hāc inexhaustam semper:& ueterē quærelam:& reuertor ad litteras.Oīum fere una sententia est.Arguor post propositum ueniendi florentiā:iter ī Cisalpinam galliam deflexisse:quasi natalis patriæ contemptor & spes ac uota multorū me illic expectatiū elusisse.Possē ad hāc multifariā respōdere.& quid aliorū responsurus sim litteris nedum scio.Respondebo tamē aliquid licet occupatissimus.Rogas enī.Sequar īpetū:dum calamus erit in manibus ille mihi quo se duci uelit:ostendet.Certe cum illis ut stilo scribentiū satisfiat musarū mihi presidio opus erit.Tibi autē cui sine ullo artificio aperta & nuda omnia esse debent.Vnum hoc minime tacuerim:q; neq; uiarū labor:neq; pestis anni huius uniuersum orbē:sed cuncta presertim litora proterens:atq; cōsumēs:neq; animi mei dolor:neq; mala(nisi fallor)& iniqua patriæ tractatio:me a suscepto itinere detorsisset:presertim cum maiore laboris parte confecta iam ianuam peruenissem:Hæc igitur uerior:& potior causa fuit.q; secundum spē:quā mēte cōceperā imo uero(ut euentus docuit)somniaueram:feri nō posse uidebatur:quin aliquem tibi regē nostrarū letiorem exitum afferre.Iraq; dulce erat expectare:donec in locum spei res ipsa succederet.& iā nō cursū mō sed uolatū meditabar:uidebarq; mihi sine ullo laboris sēsu alpes Bononiæ trāsiturus.Apēninum uulgariter alpem dixi.Inde enī improuisus licet nō īexpectatus tuis & amicorū oculis adesse decreuerā. Accedebat quod hinc potissime cepti operis adminicula sperabantur:quibus mora omnis inimica erat.Quippe cum nec celeritas exacta suffecerit.Quid dicam? cio res solidas esse:spes inanes.scio q; qui spem perdit:nihil perdit:minus dixi.multum uero lucratur:& ta-

me exptus loquor: ut nulla minor iactura quā spei: sic nulla molestior causa est: quia sæpe pluri sunt sperata: quā possessa. & sæpe quātum nos spes regē blanda fefellerit: adipiscendo cognoscimus. Hinc est ut quotiēs ante expimētū spes iteriit: graui nos icōmodo affectos extimemus: preuertit ergo cōsiliū meū deus: & curas quas pias arbitrabar supuacuas declarauit: ut uel sic edoctus agnoscerē cogitationes hominū uanas esse. & de hoc quidē hactenus. Sup negotio litis nostræ nil aliud dico. Res ī curia uertitur. Spo fore ut illius pdonis īsidie detegatur. In oēs tamē casus patus est aius. Victor gaudebo: uictus uicta cum iustitia me solabor. Nō nunc primū fortunæ ludis exerceor: didici quibus artibus caducæ spei uulnus eluditur. Eāt igitur res ut cūq; modo ego nō mouear: neq; hercle quo moueri debeā intelligo. Nēpe equo aio possū uel assequi qd meū ē: uel dimittere quod nūquā assequi potui. Diuitiarū uia secundū diuitiis sed cupiditatibus detrahendum. hāc sequi disposui ne ī illud philosopho dūge: ac laboriosū negotiorū iextricabiliū iter icidā. a quo me deus: & ipsa naturæ meæ cōditio manu (ut ita dixerī) retraxerūt. De lite igitur sit quicquid esse potest. mihi paupertas mea nō molesta: nec sordida: ed plus etiā quā uellē inuidiosa sufficiet: cum qua si bene mihi conuenit (ut uidetur Senecæ) diues sum: Vale:

Fra. Pet. Io. anchiseo. S. P. D. Cōgratulatur de aduētate amico.

Redi nō posset: quātū mihi curarū dcefferit: quātū ue letitiæ accesserit: recēti quodā nuntio: qd tecū: quāuis multa loqui locū tēpusq; phibeat: partiri quātālibet breuitate disposui. Frāciscū nostræ aduētare audio. & iā esse Massiliæ. Multis qdē iactatū casibus: & terrestribus maritimisq; piculis saluum tamen: & ad me primum ille nunc recto (ut aiunt) calle festinat. & de uiarū (ut certus sum) plixitate cōqueritur. sæpe Vergilianum illud ī ore habēs Italiā sequimur fugiētē: & uoluimur undis. nec īmerito. putabat enim me ī galliā repire. sed illā curiæ sentinā tolerale nequiuērā. Proximus illi saltus in patriā: tui eum desiderio ardere certe scio: sed mihi crede qd nō scriberē si propositū meum puertere posses ulla puidētia: crede Fortunā iquā mihi de cōsiliis hoīum fortuna iudicat. Inter cogitatus atq; actus de cōsiliis magnus quidā (ut uulgo dicitur) mōs est. Quādo hic erit quē iā iā affu hoīum iu tūge spo: iniiciā manus. Impiosa res est amor: Nihil nō licere sibi existimare: uidebor iure meo uti si quasi reuētum thesaurum domi recondi dero curamque sumpsero ne tā facile rursus eo careā. Id tibi pnuntiatum ueli: quo patientius feras: cum acciderit. Neque enī ut aduentus

fui famam tecum modo partitus sum: sic ipsum quoque partiar amicū. Multo rarior multoque preciosior res est amicitia: quam auge. In qua si quid auidius egero excuset ut cumque possessæ rei pretium duritiem possessoris. Ego quidem te consortem non reiicio: ita tamen ut presentem partiamur. Ut partem igitur tuam feras imo uero ut pro uno duos habeas: uenire te amor agat. Vale.

Fra. Pet. Io. anchiseo. S. P. D. Deflet Francisci amici imaturam mortem

Eu quid hoc est? quid audio? O spes mortaliū fallax: O cura Nihil mor
 h ræ supuacua. O labilis status: nihil homini tranquillum nihil sta talibus tu
 bile: nihil tutum: hinc fortunæ uis: hinc mortis insidiæ: hic fu tum esse:
 gacis mundi blanditiæ: undique circūuallamur miseri: & in
 ter tot laqueos spōdere nobis iocundū aliquid audemus? totiens fru
 strati: toties ludibrio habiti: sperandi cōsuetudinē & milles elusā cre
 dulitatem nescimus exuere: tanta foelicitatis (licet falsæ) dulcedo est.
 Heu demens: heu cece: regūque oblite tuarū: quoties tecum dixi. Vide
 hic: nota: attēde: subsiste: recōgita: ipse me signum fixum: mansue: ide
 lebile. Memento fraudis huius & illius. Nihil unquam speraueris: ni
 hil credideris fortunæ. mēdax ē: uaria: leuis: insida. pōra eius blāda & mi
 tia: Posteriora acerbissima: Nosti iam hoc ferale prodigium: exptus a
 nemine iam docendus: tuis igitur exemplis tibi consule: & ullū cum
 hac inire cōmeritiū caueto: æque promittentē ac negantē de pice: æ
 que rapientem largientemque cōtēne: Hoc decreuerā: hoc mente
 firmaueram: at post tam uirile propositū: ecce rursus: quam muliebri
 ter: quam iēpte decidi: ridiculose dixeris: an uero flebiliter? ridiculose
 aliis fortasse: mihi quidē prorsus miserabiliter: ac miserrime Post tot
 regū speratarū inopinos casus induxi ī aīum sperare ite: atque huic mo
 mētaneo & uelut hyberinæ serenæ noctis credere & ex euentu cra
 stini pendere precepta. temerarius: inconsultus: interblādiri curis mor
 dacibus ausus sū. Ecce iā dilectus meus adierit: Franciscus meus nō mi
 nus mihi iūctus uolūtate quā noīe non minus amore quā sanguine:
 Ecce adierit & forte iā adest: tā uehemēti enī meditatiōe ī eū icubuerā
 ut sæpe uelut ante oculos aspicerē tāto maris ac terrarū spatio distātē
 & heu nūquā āplius ī huius mihi pegriatōis exilio reuiderē. Sed ego
 iure quodā meo (quod amatiū oīum ē cōe) fictis cōgressibus atque collo
 quis iuise moras solabar absētiæ: meque ipsū (ut fit) quidā cū uoluptate fal
 lebā. Quotiens aliquis ex pueris meis quibus ille se fecerat multa more
 suauitate carissimū ad me aliqd nūtiaturus itrauerat: ita erā quasi ille iā
 n iiii

afforet. Quoties quā fores ipulerat fluctuabā: & pastoriū illud in pri-
mis: occurrebat animo. Nescio quis certeē. & Hylas i limie latrat. Cre-
dimus: an qui amat ipsi sibi somnia fingūt? hæc miser amās sūpnia si-
gebam. his angebar curis: his estuabam sollicitudinibus: pascebarq; te-
nui quadam spe: non aliter quā opimis per quietē dapibus sopitus e-
furiens: & latratus canū: & seruoꝝ uocēs: & moti stridor cardinis & pa-
nimentū proterens: ungula cornipedis & oīs oīo strepitus excitabat:
quotiens uel libellos: quibus inhiabam: uel cui inherebā: calamū festi-
nabundus abieci. quotiens surrexi. quotiens prosiui uidendi audius
tenendiq; dilectū meū & curarū mearum predulcissimū participē: neq;
fratrē solū (ut Tullii quibus hoc loco possum proprie uerbis utar) sed
suauitate fratrē ppe equalē. obsequio filiū: cōsilio parētē: quē nescio
an nimis sero cognouerī: an uerius nimis cito: nisi enī amare hoīem
cepissem: nequaquā morte eius i has lachrimas icidissē. Biēnio uix ite-
gro illius cōuictu: & amicitia fretus sū: tēpus heu uix alloqui: ne dicā
amicitiæ satis patēs. sed hoc uno solor orbitatē meā: q; abo certati illi-
us tēporis breuitatē ardētissima hīc illic caritate laxauimus. & qcqd in
amicitia dulce uel factū est (qd i spatioſo euo alii solēt) nos explicui-
mus i angusto: ut iā delectatio nostra diuturnior: amicitia uero fides
certe neq; sincerior: neq; familiaritas arctior esse posset. Inuidit gu-
statā mihi uitæ dulcedinē fortuna. Plurima & magna fidei suæ pigno-
ra: sanus ægerq; suscepi: quæ in aī mei penetralibus adamantina sede
recōtidi. spero itidē de me ille sentiret. eoq; propensius: quo & huma-
niores illum & amantiores natura protulerat. Nunc aut illius tem-
poris memoria: & amara mihi simul & dulcis est. hinc mulcet. hīc cru-
ciat. nec satis expedio malim ne fuisse illi hoī notus an incognitus.
Amicū enim talē: felix & dulce quidē habuisse. sed amisisse miserrimū
atq; amarissimū. Nūquā fere alias me ipsum ut nunc excusserā: qd nō
sine pudore fateor. & affectuū in me plus: & uiriū minus quā opina-
bar inuenio. Putabam enī & dignū erat multa lectione longaꝝ rerum
experientia obduruisse aduersus omnes ictus: & iniurias fortunæ. fal-
lebar infelix. nihil me mollius. nihil eneruatius. Putabam: imo equidē
certus eram me Franciscum meum amare tenerrime. hoc enim illius
erga me caritas & obsequia merebantur. Quantū tamē amauerī. Heu
sero: nec aliter quā pdēdo cognoui. Ideoꝝ nunc intractabilius ulce-
rosa mens dolet: plus se cemens amisisse qua crederet. Qua in re nihil
mihi magis obfuit quā ip̄ meditatio eius qd euenire necesse erat: nō
cogitauerā moriturū. Et profecto si quis in hoc torrente reꝝ humana-
rū ordo esset: ante me mori non debuit post me natus. Accessit feruēs
atq; anxia eius expectatio de qua multa iam dixi. Sic enim ipse mihi
supremo lachrimans digressu: sic deinde per litteras pollicitus. Sic So-

erates meus non futur: iam sed presentem eius nuntiauerat aduentu:
 digressum ex gallia recto ad me tramite in italiā properare. Heu mihi
 nunc recolo: uelut adhuc felix atque iteger proximā abscissionē: & in
 stantes miseras presagire. meque confesti scire optima mei ipsius par
 te caritur: breuissimā felicitatem meā nitebar extēdere: quid fata me
 cū agerent ignorās. Veniet dicebam: prius me quā grandeuū patrem:
 quā dulces fratres: ac sorores uisere. Iniiciā manus: ac tenebo: nec ma
 gnis uiribus opus erit. Opitulatorem ex aduerso iueniā. Amor qui cū
 illo habitat partes mecū faciet. Iā ille crebro mihi dicere consueuerat.
 horatianū illud. tecum uiuere amē: tecum obeā libēs. Sed ecce manus
 quas ego sibi iniicere cogitabā mors iiecit. & (qd ad te pridie breui q̄
 dam epistolā dixerā: de cōsiliis hoīum iudicare fortunam) lōge aliter
 atque ego senserā: interpretata ē. Nūc erepta spe. geminatoq; deside
 rio: quid agā? lachrimis ne atq; suspiriis alar: & in amissi locū merorē
 meum indefinēter āplectar? An uero serenare aīum nitar: & circūstre
 pentibus fortunæ minis in arcem rationis euadere? hoc p̄stat illud pla
 cet. hīc uirtus erigit. hīc affectus icuruāt. & quo me uertā quid ne potis
 simū sequar incertus sum & male mihi est sēpissime cadēti: sēpissime
 resurgenti. Saona nocens atq; ipia q̄ me his āxietatibus iuoluiti. quid
 tibi p̄ meritis iprecer? Abstulisti aīā meā dimidiū: ac florentissima æ
 tate crescenteque iuuenē uirtute: dum adhuc ordiretur: inexorabiliter
 succidisti: & nunc illi pectori: i quo Franciscus meus hospitabatur: uio
 lenter icūbis. Ipse enī abiit: te licet iuita. Nihil i illum iuris habes cor
 pus tātū illius & spē meam simul obruis: p̄ quo quid aliud optē tibi?
 Curuati i arcū colles extendātur: ut i faciē directi & iportuosi litoris re
 daſta iniquā p̄beas classibus statōnē. Corruāt moenia: & māu facta p̄
 fidia: q̄ uētis ac fluctibus obiecisti. Huc uis sirtiū. & euripi feruor. Huc
 scillea rabies: huc caribdis ipetus: & quecūque uasti maris picula trās
 ferātur. Laxet Eolus iquietos fratres: Austr: & reliquos: qui tuis finibus
 iſultare sunt soliti: ut toto orbe tranquilio: te unā ppetuā quatiāt: pcel
 lā. Quicquid uel mortuū: uel morboꝝ p̄ oēs terras: ac maria pestifer
 hic annus effudit: i te solā cōfluat: queq; aliis ānuati: tibi pestis æterna
 sit. Purgetur inſula Sardinia: & quicquid cæli crassioris usquā est. Pur
 gentur stagna: & sulphurei lacus: limosæq; poenitus paludes. Tepescat
 arctos. refrigeretur ethiopia. uacuetur serpentibus suis Africa. Tigri.
 bus hircania. quicquid monstroꝝ & immaniū beluæ: orbis habet. in
 te ex omni terræ parte conueniat. In te tristes nebulae. In te latices fu
 nesti: & inclementes auræ. In te frigora: æstusq; deſeuiant. Deniq; cum
 ſūma hūani generis ſalute: tu ſola depeas. tu locus mortis. tu formidi
 nis: ac terroꝝ regio. tu luſtus: ac miſeriæ domus eſto: te peregrinus te
 mercator: poſtremo te ciues tui fugiāt: te uiator pallidus e ſummis

Saone
 ecratio.

EPISTOLARVM.

mōtiū despiciat iugis. te nauta trepidus ex alto p̄spectet: & ifamē scopulū declinās: opē uelox̄ remis adiciat. Heu quo me dolor ppulit: quid loquor? aut ubi sum? mortalia mortalis tā grauit̄ fleo. & ifōtē terrā: q̄ suū ius recipit execror? incertus ubinā ipse moriturus: atque hunc puluerē terrā redditurus sim. Itaq; iā lamētis & gemitibus absti nēdū est. & pro fratre premisso: dū sup̄sumus orādū. Id potius uiros d̄ cet. Tibi uero ciuitas pulcherrima: quā depositū meū seruas ad me tā dē reuersus gratiā habeo: q̄ in terra for̄ an barbarica iacitur̄ ipsa com plecteris. Vitā quidē breuitas fatalis fuerat: tuū est quod amico meo iuuenū licet: sēsio tamē iā curāq; contigit italicī saltem requies sepul chri: leue solamē: sed multis iam uiris illustribus optatū. Te ni miq; ha stenus ut cupide uidere ipse terrāq; situs amoenitasq; prestabant. De inceps carissimi mihi cineris seruatricē amara quadā dulcedine mul to libentius uidebo. Si enim amantissime olī cōiungi Pōpeiī sui mors & trūcū ip̄ie cadauer harenas niliacas cōmendabat usq; adeo: ut ide nollet auelli. cur nō ego dilecti mei ppetuā sedē: litus italicū amabo? Salue tellus egregia: fraterna; reliquia; custos fidelissima: tu me lar gius flere: tu parcius spare docuisti. Tu aut ante tēpus erepte mihi fra ter qui hāc i me lamēta precipitas eternū uale. Ego qdē ex te gaudiū ac solamē quod in his quibus assidue morimur terris expectabā: ubi neq; gaudiū neq; solatii locus est: multo certius prestante deo: multoq; cumulatius: deinceps in terra uiuentiū expecto. Sed ecce nūc experior quod apud statū legi: dulce loqui miseris. profecto sic ē: quā nulta enī nō sentiens ip̄etu magis quā aī iudicio dolenter effudi nec loquē do satior sed accēdor: nec desinere quidē scio. Abrūpā igitur. Vale.

Fran. Pet. Io. Colūnæ Car. S. P. D. Consolatur eū forti ut animo ferat fratrum & nepotum obitum.

Atebor ingenue. & si enī soluēdo nō sim. bōe fidei debitor
 f sum: fatebor tibi me oīa debere īgeniū scilicet & corpuscu lum hoc quod peregrinus īhabito. & si quid externor̄ obti git bonor̄. Neq; enī minus aula tua aīo meo cōtulit: quam corpori quā fortunis. Sub te nutritus a iuuentute mea: sub te auctus: atq; eruditus sū. quātū uel intercurretiū casuū malignitas: uel ingenii mediocritas passa est. Vt ex merito tenear & hūc calamū: & hāc dexte rā: & hoc quātulūcūq; est aī lumē: ad aī tui solamē refrigeriūq; cōuer tere. Id me i aliis malis nostris pro uiribus obseruasse memini: nec tu reor oblitus es. In hoc uero tā graui: tāq; intractabili: & funesto uulne re quod nobis nōdū fletibus nostris fatiara mors itulit: quid agerē: quid loquerer: uel oīo quid hiscerē: nō inueni. Corruī miser ad primā rei famā & uelut repētino fulminis fragore dirigui. Deinde ubi primū sparsa rationis arma colligere: & prostratū ac iacētē aīum attollere pos se coepi litteras insoeliciissimi rumoris: quē prius ab egregio uiro pa

ganino mediolanēsi: qui hāc urbē regit: dolenter narrāte: moestus au-
dierā poposci. & ostensas nō sine lachrimis legi. Eniuero illic ābagi-
bus pplexā oīa: & nil poenitus certū legebatur. Ab urbe ueteri fama
surrexerat. mox perlata florentiā: & per quorūdā religiosorū litteras
Apēninū trāsgressa: Bononiā primo: idē ad nos sp(ut fit) crescēdo ac
uariādo puenerat. In re igitur dubia (quia natura hoc habet ut audita
q̄ displicēt uix totis p̄cordiis admittātur) malui mihi iterī foeliciora
promittere. Sic egra mens ad melioris spei dulcedinē recurrebat. ea
tamē euanida & uelut sōniantis miseri fugitiua foelicitas erat. Quid
multa? quāuis assidue supuētū nouorū nūtiōrū spes illa decresceret. ni-
hil tamē prius plane cōpertū sciui quam ad me Socratis nostri lachri-
mabiles litterae puenirēt. Ita miḡ tiberinas erūnas ex alio orbe mihi
Rhodanus nuntiauit. Ille uero mihi littere ancipitis spei refugiū pre-
cluserūt quo effectū est: ut id modicū intellectus unde nō nūquā aī
medelā mihi atque aliis elicui. Fletus & q̄stuū p̄odus opprimeret. Nō
cessi tamē: nec cessauī. quotiēs assurgere nifus scribere aliquid uolui?
quotiēs libellos euolui? rubiginē igenii tabescētis absterfi: & in inti-
mas memoriā meae cellulas moestus scrutator introii. Deniq; oīa fe-
ci i cassū tamē. Venerūt ad manus meas epistolae q̄dā: q̄s uisitāte nos
sæpius fortuna p̄ hos ānos utroque stilo ad te miserā. In quibus nihil
oīo meis ne dicā tuis angotibus: nō solū curādis: sed etiā leniendis sa-
tis efficax uisū ē. & pudebat totiēs uulgata repetere. Noua autē cudere
exhausto i primis igenio nō ualebā. ordiri tamē & tētare nō destiti si
forte supra spē orsa succederēt. Possē tria uel quattuor litterarū osten-
tare primordia: diuerso caractere: modisque fere oībus quibus p̄ uari-
etate regē: grauidae mētis affectus: cōceptusq; parturio. Sane quātū mi-
hi illa placuerit cōditor idē & castigatōr calamus trāsuerso liturarum
nulnere idicat. His ego difficultatibus iplicitus silere firmauerā: & pre-
sentē gemitū xpo cōsolatori optimo solādū finiēdūque cōmittere.
Hæc p̄ excusatiōe silētii mei dixerī. Et nūc quod te post tātū tēpus
alloquor nō mutati p̄positi: sed ispati gaudii est. qd̄ pectori meo nup
obstinatius dolēti & (qui miseris mos est) merorē p̄priū amāti eiusdē
Socratis recētiore iuexerūt litterae. quibus aī tui inter tot fortunae im-
petus inconcussam magnitudinem eminentiamque perdidici. & qui
dolorem meum tacitus tuleram superadueniens gaudium ferre non
potui quo minus pias simul i lachrimas & i uerba prūperē. qd̄ me friuo-
lis neq; tētare sermūculis pudor & dolor & reuerētia uetuerāt & id
ab illo celesti artifice factū uidens cui cū p̄ aliis multis tū p̄ hoc p̄cipue
grās agere dignū ē: q; tibi tot regē bellis exercito fortitudinē tribuit: &
cōstātiā exēplarē. Itaq; decus meū: & iā quasi sola spei mee & mul-
toꝝ anchora cōposito tādē statu fatigati pectoris: & sedatis ibribus

lachrimar. qui ubi uehemētius igruerint: serenitatē mētis offuscant:
& cōspectū p̄ripiūt ueritatis: qd aliud suadeā? qd ne aliud rogē? nisi iſi
ſtēdū cepto. & iuncto aīo fortunæ minacis iſultibus occurrēdū: respici
endum ſobriæ ad naturæ noſtræ uiolentas ac ſupbas leges: quid ſu
mus: ubi ſumus: quādiu uel hoc ipſum: uel hic futuri ſumus. Vnde ſu
nē ſoluimus: quem petimus portū: quos inter ſcopulos nauigamus:
quantum maris emenſi ſumus. quantulum eſt quod reſtat: quantum
ſub fine periculum. quā multi p̄ tumidum equor incolumes: in ſauci
bus portus: & in litore perierunt. Poſtremo quam graue iugum ſuper
filios Adā. non ut ſup colla boū alternis horis ac diebus. ſed proſus
oībus nulla eſt immunitas: nulla quies. a die exitus de uentre matris
eor. (ut ſcriptum eſt) uſq; in diē ſepulturæ: ac reditus i matrem oīum:
Hoc nos oēs: non magis graui quā continuo iugo premimur morta
les: quod non genus: non forma: nō diuitiæ: nō ingenium: non ſacun
dia: nō uires excutiant. non arma: non ſatellites. nō amici: non deniq;
legiones & claſſes & exercitus ſed patientia: longanimitas: conſtātia:
Cogitandum quid non liceat fortunæ in eos dico: qui caduca & fuga
cia iſta cōplexi: ſeſe illius iſperio ſubmiſerunt. Reliquos enim territat
quidem: urget & uellicat: ſed nō ſternit: Reuocanda ſub oculis oīs æui
exempla. Quas ſeu prepotentium populor. opes effuderit: ſeu ſuper
illuſtrium regum regna calcauerit. ſeu quid uſquā ab origine mundi
intactum ſuribunda reliquerit. Non uacat hitorias euoluere (quod in
aliis cōſolatoriis epiſtolis ad te feci) & quecūq; poſſem ſtudio cōqui
rere: nota ſunt tibi. Non demiſſe neq; muliebriter agam. Non enim
uel feminam alloquor uel puer. uel unum aliquē e plebe multinola:
ſed uir. fortem: & natura ſemp excellſum: nunc ut ſpero fortiorem ſo
lito & iſpis calamitatibus altiozem. Vir. crebris ſignatū fortunæ uul
neribus. Duratoq; iam uirtutis callo: minas illius & prælia cōtemnen
tem. Non itaq; delinimenta blanditiæ aſperitatibus tantis interſerā
neq; ingerā ſpē nepotum: quāuis & illa deo caſus noſtros miſerante
non deſit. Te ipſum tibi oſtendam. Orabo luſtus tuos numerare. i. a
ſtutas extimare. deſine i ea q̄ reſtat: lumina iā terſa cōuerte. Circūſpice
familiæ tuæ ſtatū. Colūne ſuū domus ſolito pauciores habeat colūnas
quid ad rē modo fundamētū ſtabile ſolidūq; p̄maneat. Vnus erat Iu
lius Cæſar. Fratrē nō habuit: nec filios: & patris nomē occultū ē: quid
tamen unus egerit norūt oēs. p̄ſuade tibi q̄ ſo (qd ueriffimum ē) quo
plus ſeuiit eo minus metuēdā eē fortunā. qd potuit fecit. breui tēpore
& fratres tibi & nepotes: & p̄p̄i quos abſtulit. florētiffimāq; p̄ſapiā re
degit ad paucos. Securus: generoſeq; plenus cōtūaciæ illā itueret: p̄ter
magnanimū genitorē p̄pe iā nihil ē i q̄ arietare poſſit. Et illi qdē ut
huāni niſi ūq; itolerādū fuit. ſic nihil dīceps itēpeſtiuū acidet. mortal

æui metas:longe post tergum liquit.Quem uero senum mihi dabis qui tot uitæ ânos numeret:quot hic noster sælicitatis & gloriæ numerat? Oium pfecto fortunatissimus:quos nostra ætas habuit si aliquo citius abiisset. Cæterum sollicitudo:ac metus non nisi expectâtis aî esse solet. Qui iam suum recepit:in tuto est. Quantum uero solatiû fortitudo tua sibi tribuet inter seniles angustias quibus eû sub uitæ finē ferox implicuit fortuna:& unde illum explicare:nō nisi uel propria uel superstitis filii uirtus potest. Hæc & his similia presentis mali remedia tibi sunt:reliqua enim quæ remedia uidentur stimuli sunt. nō leniunt sed acerbant.mors nec lachrimis redimitur.nec lamentis uincitur.uitari non potest:spem potest. Hæc insuperabilis & ineuitabilis mali huius uictoria sola est.Pluribus agerem nisi scirẽ quod erectus & sui memor aîus loquaci cōsolatore non eget. Deiectû uero & pprie nobilitatis oblitû uerba nō erigût.Perge modo qua coepisti & bona fide quod monstras exterius:intus age.ne forte sub tranquilla fronte turbida mēs lateat:quod periculosissimû multis fuit.dû dissimulatis ulceribus:in publico uelut læti:in cubilibus suis moesti latenti merore tabuerunt. Page sani capitis & in perniciē propriam laborantis est ista calliditas:egritudinem profiteri:& palam flere securus est. Deniq; quod sæpe dixisse memor sum & dicendum sapius existimo. Alto loco situs es unde aspectû & iudicia sermonesq; huius effugere non potes:quo accuratius tibi decoris:ac famæ studium esse debet. Inter multas quidē iurias:unû hoc de te bene meruit fortuna magnâ laudis obtulit materiam:habet qui nobiscum uiuunt.habebunt qui nascentur pōtea quid in te suspiciāt:quod laudent. quod efferant.quod mirentur in fractum malis aî robur & generosâ uere romani spiritus maiestatem. Vale.

Fran.Pet.Bruno Florentino. S.P.D. Amâtû ceca esse iudicia.

Olû:seu solis comitatû curis epistola tua me reppit:laudû meæq; onusta pconiiis.& quâquâ testis ab foret:erubui tamē iterlegēdû fateor:quia uero non propriû aut alterius:non amantis:sed illius amicissimi senis testimoniû secuta i eâ narrationē uenerat:minus attulit negotii. Illud enī oibus:q̄ uel dicta sūt uel in eadē sentētiâ dici possunt respōdisse suffecerit:solere amâtû ceca esse iudicia.Hinc & apud Flaccum. Balbinus agne polipo delectatur:& apud uulgus amatoria fabella est eius qui monoculæ mulieris amore correptus a parētibus tādē morbo cōsulētibus i alias oras missus & post aliquot annos amore deposito in patriam reuersus forte illi quam uehementer amauerat obuius ac repente tristi concitus spec

taculo quesivit: quonā illa casu oculum amisisset. Minime inquit illa oculum amisi: sed tu oculos inuenisti. Grauitē quidē ac p̄clare. Sed ne plura. Si quis usquā est amans: senex noster est amantissimus suorum. In reliquis igitur deinceps (si quid mihi fidei est) sibi nō ut dodoneo ioui: uel delphico apollini: sed ut uiro unice ueridico adhibe aures animūq;. Quotiens ad me quē paternā amat eius mellifluus: & suauis sermo descenderit parcius crede nisi forte (quod nescio an in sapientem cadat) errare non nūquā & decipi dulce ē. Sane carmē egregium quod insertum erat epistolae sine responso mansisset: tacita mei pectoris admiratione cōtentum: nisi obstitisset ingenii tui meritum in tanta presertim uulgaris ignorantiae nube radiantis. Accipies igitur seorsum & quaecūq; est boni consules carmē breue quod in lachrimosa materia occupato nunc animo uix extorsi non tam ut id responsum esset quam ne nihil. Vale.

Fran. Pet. Luchino Vicecomiti Mediolanensi. S. P. D. Accusat nostri temporis principū ignauia ignorantiaq; simulq; eos maiores nostros qui & uirtute & litteris claruerunt extollit.

Vales speraueram: imo quidē quales nec sperauerā: litteras tuas legi. Gratulor iter excellētiā tuā: & humilitatē meā: hoc saltē interuenisse cōmeritiū: talēq; mihi ad notitiā tui aditū apuisse fortunā. In eo sane qđ litterae ipsae ultima pars iubet diligētiā meae cura nō deest. eoq; prōptius enitar: quō plus delectatōis labor afferet. dū hortulanus herbis & arboribus: ego uerbis & carminibus icūbā: iuitate riui murmure: qui. quærulus fugit & dextra leuaq; p̄minētē pomiferā siluā secāt: cuius studii primitias iā nūc degustabis: & si fortasse aium altissimis itētū curis ista nō tāgāt (ut tēpōrū mos ē) Scio tamen illos tā magnos regē dominos: Iuliū & Augustū Cæsares: saepe a rei publicae negotiis bellorūq; laboribus: i nostri tranquillitate ocii quiescere: & rigētes gladiis dexterās ab hostibus ferendis: ad sillabas numerādas: ac uoces aduersis agminibus intonare: interq; tubarū clāgorē: & militarē strepitū exaudiri solitas: ad pierii modulaminis dulcedinē trāstulisse. Neronē transeo: ne p̄clare studiū gloriosaq; noīe illius mōstri cōmemoratiōe cōmaculē. Quā deditū mus Hadrianū credimus? cuius itētio tā uehēmēs fuit ut ne uicia quidē morte lētesceret. Prorsus mihi dictu sub extremū uitae spiritū d̄ aīae discessu: uersiculos edidit. quos iserere: nisi quia uel tibi uel tuorū alicui notos esse cōfido. Quid marcū Antoniū loquar qui cū nō ābitōe: sed meritis ad ipiū ascēdisset. Vetus philosophiae cognomē tenuit: nouū

sprenit: aliquanto maius extimans: philosophū esse quā prīcipē. huius generis exēploꝝ copia īgēs ē. uixq; aliq; prīcipū sine hac litterarū su-
 pellestili se prīcipē imo uero se hoīem eē cēsebat. Sed mutata sūt tēpo-
 ra. Reges terre bellū litteris īdixerūt: atq; credo & gēmas atramētis ī-
 quinare metuūt: aīum ignorātia cecū ac sordidū habere nō metuunt. Sed grauis & piculosa materia ē uiuū potētē uerbis offendere: nec ad
 offensionē lōgo sermōe opus ē. Quisquis male uiuit nuda leditur ue-
 ritate. Mortui autē securius rēphēduntur. Nulli grauis ē pcussus Achil-
 les (ut ait Satiricus) Itaq; hostes litterarū reges nostri tēporis: nō noīa-
 re cōsiliū ē. nō ē enī tutū ī eum scribere qui potest p̄scribere (ut ait Asi-
 nius pollio egregius orator: ī Cæsare Augustū iocās) Cuius ego nūc
 exēplo suppressis reorū noībus: accusationē publicā pegero. ppe enī
 oēs idē error agit: & cum nullus eos quos supra rettuli litterarū ami-
 cos prīcipes sequi uelit: certatī licinium Cæsare imitantur: qui rustica
 nā uir originis ita litteras oderat: ut eas uirus ac pestē publicam appel-
 laret. Vox nō quidē impatore digna: sed rustico. At nō sic marcus & ip-
 se quoq; rusticanus uir: sed (ut ait Cicero) uere uir: quē licet uel occupa-
 tio uel natura litterarū ad studia tardiorē faceret: litteratos tamē hoīes
 amabat p̄cipue poetas quorū sparēt īgenio suarū rerū gestarū: gloriā ce-
 lebrari posse: & ni miꝝ quis ē hoīum: nisi sit idē p̄sus agresti duritiā
 qui & si nō ualde litteris delectetur: clare saltē nō cupiat nomē qđ p̄se
 cto sicut sine uirtute nō q̄ritur: sic sine litteris nō seruatur. Fluxa est ho-
 minū memoria: picturā labiles: caducā statuae. Interq; mortalium in-
 uēta nihil litteris stabilius: quisquis illas nō metuit: oportet ut diligat:
 Oīoq; ueꝝ ē illd̄ claudiani. Gaudet enī uirtus sibi testes iūgere cauās.
 Carmē amat quisquis carmine digna facit. Nostri uero qui nihil: nisi
 satirico carmine dignū gerunt: q̄s metuunt litteras oderunt: itaq; cū
 licinio fētiunt oēs: nemo cum mario: nec cum aliis dicam & (q̄ nulla
 turpior desidia unquā fuit) id qđ p̄ciosissimum habebant: subripi sibi
 p̄ plebeios hoīes passi eo sensim puenere: ut iam iter diuitias suas gra-
 uissima p̄mantur inopia: ita qui pro exiguo cēsu: pro paruo regni an-
 gulo ī aciē descēdissēt: relictum sibi a proauis thesaurū iextimabile p̄-
 iecerunt: inq; ipsā aī regiā p̄miserūt alienigenas īgredi q̄ eos nō purpu-
 reis: sed fidereis uestibus spoliatos īde depellerēt. Vnde illud regale d̄
 decus uidemus plebē doctā: regesq; asinos coronatos licet. sic enī eos
 uocat: Rōani īpatoris epistola qđā: ad frācoꝝ regē. Tu ergo hac aetate
 uir maxie: & cui ad regnū nihil p̄ter regiū nomē desit: e duabus prīci-
 pum sētētis cui potissimum te applices ignoro: sed meliora oīa de te
 spero. Itaq; (ne in lōgū exeam) breue carmē qđ ex tēpore nup occurrit
 iter arbores illas d̄ qbus tibi admodū familiariter partē poscis excellē-
 tiā tuā misi. qđ si placuisse tibi sēsero (ī eo genere posse enī uideor)

Prīcipum
 nostri tem-
 poris i-
 gnorātia
 nō otatur.

Asinii pol-
 lionis io-
 culare i-
 sarē dictū

Fama sine
 uirtute nō
 q̄ritur nec
 sine litte-
 ris serua-
 tur.

EPISTOLARVM.

quā putas: & quam occupatio mea spōdet liberalior appparebo. Vale.

Fran. Pet. Iacobo Florentino. S. P. D. Adulationes admodum se odisse ostendit. hortaturq; eum potius ut carpat non laudet.

Eris utinam laudibus meis plene tuæ nuper ad me litteræ uenire & dulcedine mira permulserē aīum. sic in eis affectū potius quam effectum metiebar. Si enī ab alio mitterentur illud crederem. Nunc de purissima quidē animi tui parte p deutes scio non fallunt: utinam non fallātur: proinde uera tibi uide ri oīa q̄ scribis certus sum. A mori tuo gratulor: cōpatior errori. Nec ta mē hic te parcius errare uoluerim. adeo delectat: quod non sum uide ri tibi. mallē esse quod uideor. Quid si ab alto negatum est. tu tamen ne amicus tibi error excidat caueto. Equidem ego quāuis mihi tēpera re nequiuierim: quō minus ad litteras tuas iterum atq; iterum reuerte rerisensi tamen lectionem ipsam non uacare periculo: sic enim graui ter: sic ornate: sic dulciter: sic deniq; ad persuadendum apposite in p posito uersaris: ut ualde metuendum sit: ne legentem ad credendum quidlibet facile possis ipellere: quod si efficis. habebis opinionis tuæ comitem: nisi quod cum tuus generosus & ingenuus error sit: me ipli cueris errore ridiculo. Itaq; cōsiliū fuerit & si cū labore fiat ab illa de inceptis litterarum tuarū parte oculos auertere. Et si posthac rerum me tuarum iugem ac sedulū lectorē uis efficere. Vide q̄so ut Satirice po tius: quam lirice mecum agas. Larga enim materia est. Si intendere ce peris uidebis in me multa: Amicis licet oculis gratia: & fauentis etiā linguæ non euasura censuram. Hic precor icumbe. Huc facundissimū tuum calamū uerte. ostende me mihi iniice linguæ manum. Arripe. li ga. feri. ure: seca. Tumida comprime. superuacua rescinde. nec ruborē mihi fecisse timueris: nec pallorē. Tristis potio tristes pellit egritudi nes eger sum quis nescit? acriore tibi sum curandus antidoto: non cedūt amara dulcibus: sed amara inuicem sese trudent. Si prodesse uis scri be quod doleam.

Milonianam Ciceronis cū reliquis accepi. gra tias ago. non mihi nunc primum tuæ mentis indulgentia nota est. re scribi faciā & remitā. Comædiā quā petis: me admodum tenera ætate dictasse nō inficior sub philologiæ nomine. Illa quidem procul abest & si adesset quanti eam modo faciam quā ue tuis: ac doctorum ho minum auribus dignam reat ex comuni hoc intelliges amico. Vale.

Fran. Pet. Gilberto Grāmatico Parmēsi. S. P. D. orat illū ut op timis moribus adolescentulum suum instituat. multa que ibi de Sco lastica disciplina interserit.

Adolescētulū nostrū cōsiliū inopē: & ætatis agitatū stimulis
 paternæ sollicitudinis ope cōplectere. Iam ut uides ad Biui
 um pithagoricum uiuendo peruenit. Nusquā prudentiæ mi
 nus: nusquā periculi magis est. Leua quidem ad inferos fert
 ad coelū dextera: sed illa facilis: prona: latissima: & multarum gentiū
 trita concursibus. hæc ardua: angusta: difficilis: & paucorum hominū
 signata uestigiis. Non ego hoc dico: dixit dominus omnium & magi
 ster. Spatiosa uia quæ ducit ad perditionem. & multi sunt qui intrant
 per eam. Arcta uia quæ ducit ad uitam: & pauci sūt qui inueniunt eam.
 Puerum sane nostrum: si hic sibi dimiseris: quid acturum putas? Nem
 pe uel ceci more uulgarē strepitū sequatur: uel ferrato (ut aiunt) ibit i
 rinere: & (quæ grauium corporū natura est:) deorsum suis pōderibus
 feretur. Nunc tu oro uir optime succurre: & incautum ac nutantem
 adiua. Rege: sustenta. Discat te magistro dextrū sequi callē: discat a
 scendere. Quod promptius faciet si peculiariter in eū oculos defixeris
 & adolescentiæ suæ morbis singulatis quædam tuæ prouidentiae me
 dicina subuenerit. Scis quam in partem pendeat. Vnde sit ruinæ proxi
 mus. Illinc oportuno præsidio fulciatur. Verus medicorum regula est
 contraria contrariis curari. In letitiam effuso: triste quidlibet. mestitia
 contracto letum aliquid obiicito. Intensione nimia si obtusum erit in
 genium: more solertis agricolæ: alterna intermissiōe reparabitur: si ru
 biginē situ traxerit exercitio enitescet. Atq; ita fiet: ut labor quietē cō
 diat. laborē quies. Vicissimq; nūc ocio nūc negotio recreetur animus.
 Innumerabiles preterea sunt morum differentiae & tam diuersa reme
 dia: non magis morborum corporis quā animi passionum. ut qd' uni
 pestiferum est alteri sit salubre. In hoc tota discretio præceptoris uerti
 tur. Iuuenilis pauor familiaritate ac blanditiis mulcetur. Insolētia mi
 nis: & seueritate comprimitur. Nec una scolastica censura militiæ est.
 Leuia uerbis: grauiā uerberibus castiganda. Hic laudibus erigendus.
 Hic coercendus infamia: hic opere fatigandus: hic domandus est seru
 la. Generoso animo perseverantiæ studium affecto solatiū: desperan
 ti subsidium. feruor argenti: præcipiti frenum. lento calcar addendum.
 Notissima scienti ingero: ut attritu memoria recalescat. & de cōmuni
 bus magna pars artium constat & aliquando iocundius assueta loca re
 uisimus. & sæpe non tam nouis: quam notis cantibus delectamur.
 Pueru huic (ut ad rem redeam) uel inuito manū iniice: ne corruat: ne d
 uiet ad sinistram. Doce quanto periculo processurus. quanto inde labo
 re. quantoq; dispendio regressurus sit. Ostende illi quanto tutius iam
 hinc rectum iter sequi q̄ spe reditus: quæ multos in abruptum egit:
 ultro diuertere. Facilem casum esse: paratumq; omnibus. In assurgen
 do autem magnis uiribus: magno nisu: magno auxilio opus esse. Mō

fra ei uana esse uulgi somnia : falsamq; de omnibus : sed præsertim de uoluptate sentiam. Nihil ad leuam uia huius nisi sedum : fuscum : fragile : caducum . nihil ad dexteram nisi pulchrum : lucidum : ualidum : immortale. Et quam proprie illam sequentibus conueniat quod scriptum est . Derelinquunt iter rectum & ambulant per uias tenebrosas . atq; illud . Vie eorum & tenebræ & lubricum . & illud uia impiorum tenebrosa . nesciunt ubi corruant. Hanc uero alteram sectantibus illud potius conuenire. Viæ illorum pulchræ . & illud : uia iustorum sine offendiculo . de utraq; autem simul dictum. Vias quæ a dextris sunt nouit dominus : peruerse uero sunt quæ a sinistris sunt . neq; solum uni dictum populo . Ecce ego do coram uobis : uiam uitæ : & uiam mortis . Fac ista consideret fac uideat quam repræhensibilis post tot duces : quamq; error ambiguus : per inextricabiles uitæ breuis anfractus : unde sæpe redeuntibus : seu redire meditantibus mors occurrit. Deniq; dum res integra dumq; ipse suus est : nec dum peccati iugum subiit : doce quanto facilius iugum illud declinare quam excutere . & poeticum illud : teneris auribus frequenter inculca. Hac itur ad astra . & illud . hac iter Elisium nobis . at leua malorum exercet penas : & ad impia tartara mittit. In quo poetæ nostro sapientum hebreorum unus consonat. Sic enim ait . Via peccantium conculcata lapidibus & in finem illorum inferi : & tenebre & poenæ . his hac ætate consuescat monitis . has hauriat disciplinas . Facile quamuis formam recens excipit materia : facile quitiis habitus : nondum duratis mentibus imprimitur : ubi falsis opinionibus aditum præbueris : operosius excluduntur. Insta ergo dum notui spem successus tractabile tempus præfert . & sic habeto : plus te illi pueri hoc beneficio collaturum : quam si omnes simul ingenuas artes in pectus suum sedulo ore transfuderis . Magna quædam res est factor scientia litterarum : sed maior uirtus animi . & si utranq; ex te discipulus docilis sperare quæat. Nosti ingenium quid possit : nosti melius expertus. Ego id unum noui paucorum esse : ut litterati fiant . Omnium ut boni . modo se bonis ducibus exhibeant obsequētes . Fastidiosior quidem est scientia quam uirtus . cum sit illa nobilior paucorum dignatur ingenia . Illa nullius animum contemnit . nisi a quo prius contempta est Vale.

Franciscus Petrarcha Lancelotto æquiti placentino Salutem Plurimam Dicit . Pluribus amicorum litteris se teneri ostendit : & quod a mori remedium conferendum sit docet.

Erebat calamo dextera : scribendi auida : sed incerta quid scribere tā multis : & tā uariis uno prope tpe : nuntiis pulsa

bar. Interpellabat hinc Tyberis. hinc arnus: hinc Rhodanus. Ille mihi in foelicis & de me optimæ merita urbis statum: immo uerius ruinam quam sine lachrimis audire non possum: nuntiauerat. Illæ quorundam ingeniosorum adolescentium quærelas: ad me diuerso quidem stilo: sed una eademque sententia transmiserat indignantium grauiusque tollerantium: quid illic expectatus huc diuiterim: seu quid ita natali solo habitaculum istud antetulerim. Quæ crebra multorum admiratio est. Ille autem curialium litteris amicorum silentio meo in tanto excellentis amici gemitu (quod in leuioribus malis minime solebam: quod non tam iudicio quam stupore cadentis illustrissime familiæ: ac merore suscepi) calcar blandæ sed ualidæ reprehensionis incusserat. Quoniam ergo primum uerterer Romanis amicis miseratio: florētinis excusatio: Transalpinis consolatio debebatur. In hoc triuio hesitanti quartus rumor accesserat. Quidā & nomine mihi iunctus & sanguine (quodque super omnia est) & amore & obsequiis animo meo probatissimus atque carissimus: dum ex galliis ad me uisendi cupidus accelerat morbo: seu laboribus uiarum seu coeli inclementia contracto Saone subsistere coactus acerba mihi morte subtrahitur. Qua in re quibus longeuui parentis: ac miseræ matris orbitatem fratrumque solitudinem ac sororum lachrimas consolarer: qui meas proprias lenire non possem? Itaque turba rerum circumuētus (feci quod in talibus soleo quique mos peculiaris inertiae meæ est) statui ex equo uniuersa negligere: uel si possem etiam obliuisci. Sic affecto tua incidens epistola torporem abstulit: & destitutum atque abiectum calamum restituit tam dulcis grauitas: & tam grauis dulcedo inerat. Sane quod inter cætera scriptum erat Africæ meæ nomen. suspirare uel inuitum compulit: neque enim solus coepta illius exitum expectas. mihi uero promptius sit harenas maris & coeli astra numerare: quam cuncta fortunæ laboribus meis inuidentis obstacula. Finem & ipsæ incertus operior: prorsus ne frustra uigilauerim an mihi saltem studiū mei uoluptas aliqua: quāuis sera seruetur: Quod si rite successerit: ad hoc quaecumque spectaculum ingenii curabo ne quis te præueniat in orchestra. ultimam litterarum tuarum particulam subridens legi. Iuuat enim morbi mei ueteris tales nosse participes. & arbitrari cogor non ignobile accidens: quod in tali confederit subiecto. solamen uero uulgaris eloquii: quod ex me iocose (nisi fallor) exigis: ego ex te si forte aliquid uulnus fado lætesceret: & poscēdū dicerē & spādū. hiscine uersiculis spas tibi posse dolores atque æstus curasque graues e pectore pelli: augētur potius alūturque. alia ē igitur huius egritudinis medicina: cuius quidē (quod fateri ueritas iubet) noster Esculapius auctor ē. herba autē quibus illa cōficitur: uel in hortulo tuo certe nō sūt: uel incognita

EPISTOLARVM.

tibi sunt: uel in amoeno gustu efficiūt ne tangantur. Vale & (quod optimum aduersus omnia uitæ nostre mala remedium reor) quicquid se ad mouendum loco animum obtulerit diligenter examina: & si principio delectaris. finem cogita.

Eiusdem Francisci Petrarchæ Epistolarum de rebus familiaribus
Liber Octauus.

Franciscus Petrarcha Stephano Columnæ seniori. S.P.D. Laudat ipsum q̄ fortunæ tela tam forti acceperit animo. consolaturq; in fratrum: uxoris. filiorum ac nepotum morte.

Stephāi co
lunæ seni
oris lauds
q̄bus me
tello cōpa
ratur

Eu miserande senex: heu uiuacissimum caput quo piaculi genere coelum offendisti? quid fecisti ut tam lōge uitæ supplicio punireris? Metellus alter dicebaris nec immerito. omnia cōueherāt: patria: genus: forma: diuitiæ: aliaq; corporis atq; animi singulares & admirabiles dotes. uxor quoq; clarissima: & uxoris generosa secunditas: & consularis dignitas & in Romanis exercitibus imperii fastigium & uictiarum ac triumphorum tituli. Senectus longæua & incōcussa: usq; sub ultimum. fortuna. si quid enim aduersi intermiscere haftenus ausa ē qualia multa famōsis persecutiōibus pertulisti. Fecit hoc ut asperitate insigni abstergeretur & enitesceret gloriæ tuæ decus. hāc tibi fidē prope centesimū uitæ annum fortuna seruauerat: & tu similiter in orbe terrarum: & in orbis regina urbe princeps natus poteras ubi de foelicitate agitur ea scilicet quæ sperari potest in hac uita rarissimis exemplis tuum nomen inserere. nō ut Sophydus inops & inglorius arator mendaci foelix dictus oraculo. sed ut gloriosissimus omniū nostræ ætatis Romāorum ducum. & (quod prorsus difficillimū ac pene impossibile dixerim) i altissima fortuna foelicissimus: poteras excluso Archade pegrino sedere fidentius Romanus cum Romano. princeps cum principe. Stephanus cum Metello. Nisi q̄ præter religiōis eminētiā: cuius inter paganum xpianumq; hominem comparatio nulla ē credere illum tibi saltē fratrum: ac liberorū numero dignū erat. Fratrem ille nullum habuisse legitur: tibi quinq; contigerant summi uiri & (ut breuiter dicā) nec sanguine nec fortuna: quā uirtutibus & gloria clariores. Quattuor ille filios habuit: prætorios: cōsulares: cēforios: triumphales. Tibi septem fuerant. Vnus Romanæ ecclesiæ cardinalis. Alius uel cardinali maior futurus: si ad legitimam puenisset ætatem. Tres Episcopi. Duo bellorum duces & bellica gloria parenti (ut omnia

simul expediā) prope pares. Illi tres. Tibi uero sex filia. De quarū moribus silentiū breuiloquio præferendum puto. & quānā deus bone quā flores ex utroq; sexu nepotū ac p̄nepotum acies? quam dulcis turba: quam iocunda societas? Quis ille (ne infinita sequar) ex primo genito filio primogenitus nepos Iohannes diuinus quidem & plenus priscæ uereq; Romanæ indolis adolescēs? cui iure optimo columnæ cognomen obtigisse diceres. Neq; enim de columna ut cæteri sed ipsa columna dicebatur: in quam scilicet amicorum spes: in quam domus ingens & antiqua recumberet. Alter iam Marcellinus euaserat. eadem ætas erat: eadem uis animi: par corporis uigor: idem & amor armorum: & equorum studium: & equitandi peritia. Alter quoq; Marcellus in dies: uel si quid Marcello clarius fiebat. Quæ cum ita essent quaquauer sum Romanum resonat nomen: uulgo iam foelicissimus (si dici potest) foelicior ac summis sublimior uidebaris. Sed sapientes expectare finem iubent: quod ille fortunatissimus olim rex lidorum solonis consilio monetur. Re enim uera de mortali foelicitate mors iudicat: & (quod mirabilius) de æterna. Nemo ergo confidat: lubrica foelicitas est. Vis te foelicem fatear? morere: ueri testes uitæ sunt: cinis ac sepulchrum. Aliter enim quo altior es eo grauiori subiaces ruinæ. unicū foelicitatis exemplum eras nostri temporis si qualis uitæ cursus talis exitus fuisset. Nihil mali est quod non secum afferat longa ætas. Vt multorum dierum nauigatio: sic multorum annorum uita est. Non unum coelo sydus. Non una tempestas pelago. Sæpe flectendus clauus: sæpe contrahenda sunt carbasa: & sæpe (quo nil periculosius habet ars nautica) pro uentorum uarietate flectenda sunt. Nunquam expectes ut diu sit immota tranquillitas: aut maris aut uitæ. Mutantur assidue rerum facies: & sæpe serenissimus mane dies: nubilo sine concluditur. Me ne salis placidi uultum fluctusq; quietos: ignorare iubes? me ne huic confidere mōstro? Hoc apud Vergilium ille famosus nauita in mari dicit. Hoc apud seipsum sapiens uir dicet in uita: Nihil me tuit armatus: & iugi meditatione præparatus animus: improuidum & sibi leta omnia promittentem: quælibet aduersa deiciunt. Sed ad fortunæ tuæ uarietatem redeo. Quinq; germanos fratres iam pridē sepelieras. Quem non tantarum columnarum ruina prosterneret? Mansisti tamen inconcussus: & (quod proprium magni inuictiq; animi fuit) in te unum uniuersam domus sarcinam transfulisti. Ex illo quidem: damnum irreparabile: immortali compensabas fama: rerumq; prægrandium memoria solabaris. inq; tot fratrum locum nepotum longus ordo successerat: dilecta tibi interim & amantissima uxor eripitur. Foelix morte sua: nec in hunc seruata dolorem. Multo quidem

EPISTOLARVM

sua morte foelicioꝝ quam uxor Euandria de qua id dictum est. Illi enim ne unius huic ne plurimorum filiorum acerbum interitum uideret tempestiua morte consultum est. Erpitur & natorum maximus cui singulariter incubebas. geminũ graue uulnus tã multa ppresso: mansisti tamẽ iã ruentibus sũdamẽtis. Inde aliis usq; ad iuidiosã magnitudinẽ auctis & mira luce fulgẽtib; fortũæ pepceras: & miscẽs amara cũ dulcibus dũdideriũ defũctoꝝ supstitũ solatio leniebas. Iã sũsim oblitteratus priorũ uulnerũ dolor erat foelix adhuc: & (ut dixi) Metello foelicioꝝ mori poteras: lōga uita pstitit ut fieres Prião similior q̃ Metello. Metellũ qppe sepelierũt sui. suos Priãus sepeliuit: multũ diuersa cõditio. trux fortũa: pauca ne icõstãtiã tuã argumẽta p̃bueras nisi ueteribus ẽt nũc exẽplis Stephanus noster accederet: quẽ breuissimo t̃pẽ uario genere moriendi filiorum ac nepotum multitudine spoliatum de foelicissimo patre miserandum orbitatis spectaculum posuisti. O magnanime uir: o memorabilis Stephane: iam foelicioꝝ apparebas quam qui fieri posses ifoelix. iam comitatioꝝ eras quam qui solitudinem formidares: iam morti proximior quam cui esset mors filiorum adolescentiũ metuenda: extra teli iactum constitisse uidebaris. Sed impotens illa & immitis dea est seu uerius dei ministra & diuinarum uoluntatũ executrix impigerrima sed occulta: miris & incomprẽhensibilibus modis agẽs: cuius ut clandestini semper & uarii sic sæpe moesti & flebiles ludi sunt. & certe nullũ hac ætate clarius suã uarietatis inditium erat. Ideo insidiatam esse & ascensui glorioso fauisse crediderim quo se mundo notioꝝ rem faceret: & post tantum fauoris insignior clades: & ex tam alto terribilior casus esset. neq; enim poteras tam ifoelix. Talium filiorum numerus efficit ut spectabilis orbitas tua sit. heu dulcedo amarissima. Heu laboriosa requies. heu funestã blanditiã. quid metuendũ? Quid optandum? Quid tenendum uitandum ue homini est? Importunum nihil habuisse quod placeat. durum dulcia tot habuisse quã perderes. Vixisti nimiũ fateor sed sic oportuit ut doctior morereris. putasses solidum aliquid esse fortunam: si eius alteram tantummodo faciem aspexisses. O multis iactate casibus. Quid nunc expectas ut dicã? Nolo speres nolo desperes. Alterum uani: alterum infirmi animi est. Quid enim oro te speres? nouos filios: noua coniugia? intẽpestiua est ætas: tam Senectus apta nuptiis: quam bruma messibus. ridiculum ioci genus spõsus senex. Cõtra aut quid desperes? De tot filiis nullum habes. Si habes te ipsum satis est. Nullã diuitiã maiores: nulla clarior possessio quam in potestate animum habere. Inuenimus qui centum quinti decim filios habuerit. Erotimus quidam Rex Arabum mirũ dictu septingentos habuisse traditur. Se ipsum habere paucis contigit. Amisit.

Erotinus
arabũ rex
septigẽtos
habuisse si
lios tradi
tar.

sti colloquia filiorum: tecum loquære. Cum aliis enim omnium: se cum loqui paucorum est. Multa sunt quæ loquaris. Multa quæ respōdeas. multa enim in tam longa uita fecisti: quorum uel meminisse iocundissimū esse potest. Non possunt (ut apud Ciceronē ait Cato) oēs esse Scipiones: aut Maximi: ut urbiū expugnationes ut pedestres: navalesq; pugnas: ut bella a se gesta: aut triumphos recordentur. Tu uero de illoꝝ es acie: quibus rerum suarū recordatio gloriosa est. Recordare quæ gesseris domi militiaq; quæ terra pelagoq; sis passus: quos labores: quæ pericula obieris: quæ tibi clarissima contigerunt. Fateberis credo te & si semper sine liberis fuisses magnū uirū. & nō ociosa quidē foelicitate sed foelicem tamen. Nunc uero nec sine liberis fuisti & tales habuisti quales ut amisisse durum sic habuisse suauissimum sit. Adde q; nihil incauto accidit. ea sapientia tua est ut non modo quæ tibi euenerunt: sed & oīa quæ possunt euenire p̄uideris. possibile enī nihil est i opinabile sapiēti. stultoꝝ ip̄æmeditata sunt oīa. Nō hoc dicere uolo. maius quiddā in aīo est cuius tibi uno uerbo memoriā renouare satis erat: sed nequid eorū quæ ex te audierim effluere mihi putes: dicam ex præssiis. Memento ergo (mihi enim ymago illius t̄p̄is ante oculos ē) dū ante ānos decem Romæ tecū agerē. & forte soli: hora diei iam sera essemus de ambulātes in uia lata quæ a domibus tuis ad capitolii arcē ducit. Cōstitimus tandē illic ubi trāsuerſa illā fecat uia. quæ a mōtibus ad camilli arcū atq; inde ad tyberim descēdit: dūq; in illo q̄driuiō nullo interpellāte multa colloqueremur de statu domus: ac familiæ tuæ q̄ tūc (ut sæpe aliis externis clarior periculis ciuili bello grauissimo agitabatur) incidit (ut sit) unius ex filiis tuis mentio quo cū suggestu maliuoloz̄ reor eo tēpore plus quam paterna iracūdia diffidebas: sed tribuit mihi benignitas tua qđ multis ante negaueras: ut me auctore ille tunc tecū rediret in gratiā. Caterum cum de eo multa mecum familiariter quæstus esses mutata frunte tadē adiecisti hæc fere (nō enim rege modo sed uerboꝝ mihi supperit memoria). Filius meus amicus tuus: d' quo me cogis: ut paternæ sinu affectus: i senectutē meā: q̄ hōestius cōtinuisset euomuit, sed quoniā negare tibi hoc nō possū: p̄teritoꝝ oīum obliuio & (ut aiunt) abolitio sit. post hāc diē nullum mihi uel i uerbo iræ uestigium uidebis. unū nō silebo cuius te t̄p̄s i oē testē facio. mihi qdem obicitur in primis q; contra ætatis meæ decus pluribus me bel lis implicem quam oportet: hanc filiis odiorum atq; discriminum hereditatē relicturus. Ego uero deum testor: nullam me aliam ob causam nisi amore pacis bella suscipere. Quietis auidum me uel senectus ultima: & in hōc iam terreo pectore frigescens animus: uel longa humanorum casuū reddit obseruatio. Verū ita fixum atq; firmatū

Laus a re,
bus gestis

Laus a sa,
piētia.

Parētes so-
lere nō nū-
quā uera
de filiis ua-
ticinari di-
ui uespasi-
ani exem-
plo

Nihil ma-
gis eē no-
strū quam
moriendi
cōditio.

habeo labori terga nō uertere: mallem tranquilliora. sed si ita fors tu-
lerit ad sepulchrum potius pugnando perueniam quam discā seruire
senex. Ad id sane quod de hereditate dicitur. Hoc unum respondisse
uelim. & hic fige in me oculos animūq;. Vtinā hereditatē aliquā filiis
dimitterem: sed aliud uoto meo debitū: aliud fato uisum (qd' moestus
dico). Siquidē confuso naturæ ordine filiorū meorum omnium heres
ero. hæc dicens: undantes lachrimis oculos auertisti. Id quonā seu ani-
mi præfagio seu dei monitu dixeris: incertum: quamuis uaticinari ali-
qua d' natorum euentibus principes solere testis est diuus Vespasianus:
qui alterius. Natorum mortis genus: amborūq; prænuntiauit imperiū.
Ego quidem die illo tanquā uel casu tibi elapsū uel ab indignatione
profectum uerbum contempsi fateor. Neq; tantarū fore uiriū suspica-
tus sum. Post lōgū uero tempus: dum crebris filiorum mortibus quæ-
ri fidem uaticinio uiderē: rē inter amicos rettuli. Inde in uulgus effusa
est. Itaq; sacræ memoriæ Iohānes Romāi decus cardis: & familiæ tuæ
princeps tribus iam fratribus defunctis euicit præcibus: extorsitq;: ut si
bi rem totam ordine narrarem: quod cum iuitus fecissem: ille suspirās
ait. Vtinā genitor noster non tam ueridicus uates esset. Eodem anno
ferali illo primogeniti tui ac nepotum casum magis ac magis horrere
præfagium tuū coepit: donec ipse dolore confectus (ut arbitror) nouis-
sime moriendo dictum patris tristi quidem: sed plena fide compleuit.
Quæ res cunctis qui eam audiuerunt mirabilis mihi uero magis in dies
horribilis ac stupenda est. Meministi omnium non dubito. Ego certe
sic memini ut adhuc sepulchrum illud marmoreū antiquū quod in an-
gulo est: & cui uterq; nostrum cubito insisistebat. Ad hæc & omnis tui ha-
bitum spectare: uocesq; illas tuas his auribus audire mihi uidear. Quæ
cum ita sint non debet intollerabile dānum esse: quod tanto ante præ-
uisum est. Armat enim meditatio animum. Quid pateris: quod non te
passurum scires? Nemo plorat filium se genuisse mortalem nisi sit idē
amens & proprie mortalitatis oblitus: amamus nostri similes filios ha-
bere: nihil uero magis est nostrum quā insita atq; indicta nascentibus
conditio moriēdi: sola oīum inseparabilis inherēsque ossibus ac medul-
lis. Quid ergo dolent homines in funeribus filiorum? profecto nō cer-
tū & publicum naturæ debitū: sed mortis insperatū ordinē. hic tibi (quā-
tū intelligi datur) nec improuisus nec ignoratus fuit. Prima lugendi cā-
sublata est: inopini dolor uulneris. Aut igitur affectus tuos diuino sub-
dis imperio (qd' docti omnes & bene instituti faciunt) & quæcūq; tibi
acciderunt: tam præuidisti equanimiter: quam tulisti. Aut si forte (quo-
niam suum naturæ ius eripere difficile est) gemitum reluctanti pater-
nus amor ui expressit: tantum tamen tempus effluxerit ex quo lugere

primū ceperis: ut iam uerisimile sit lachrimas aruisse. lentescit enim tra-
ctu dolor. lentescit & gaudium. quodq; unum habet bonum humana **Humanos**
rum passionū nulla perpetua est. Sed quoniam magnas res agentibus **affectus u-**
oratio longior inuisa. finem faciam. Ut uero nō inhumani patris fue-
rit epistolae principium (si id pietas coegerit) humentibus oculis legis
se: sic siccis finem luminibus perlegere uiri fortis erit & indomiti. itaq;
totum animum collige obsecro: & ingēri nisu fortunae ruentis in cur-
sum excipe: quisquis primū ipetum pertulerit uictor erit: plures enim
terrore quam ui superat. Sed quid ago? Quod suadeo impleſſe te spe-
ro. Id diuntaxat obtestor ac depræcor: ne unq; forte (ut est animus iæ-
pe curiosior eorum in quibus nullū iam nisi memoriæ ius habet) uete-
ra memorando in nouas miseras relabaris: ac nimis indulgens patrio
dolori rescindas herentium iam uulnē cicatrices. Sine abiisse quæ
ut redeant impetrari nequit. An crucient an delectent in tua potestate
situm ē. Vulgus te orbem senem miserum appellet. tu vulgus ut solet
infanire & te foelicem credito. de utroq; fortunæ dolio gustasti. Scis
quid sapiant: letum te dulcia fecerunt: amara cautum faciunt: ut intelli-
gas quorsum fidēdum sit secundis: uidebas & olim credo: sed hoc nō
negabis: nunquā te clarius uidisse. Nulle sunt certiores scolæ quam in
quibus experientia magistra est. quod a multis audieras uidisti: & auri-
um disciplinam oculis approbasti. Vides eam (de qua omnis fere mor-
talium sermo est) nihil esse fortunam: uides fabulam esse quæ uulgo
dicitur foelicitas: Illamq; amisisti: iuenisti aliam certiores atq; solidio-
rem. Et quam inquires inter tot dolores mihi foelicitatem ostentas?
Quam putas? nisi quam nemo tibi unquam si nolis eripiat. monstro ti-
bi foelicitatem cōtrariam primæ: bonis tuis esse contentum: scire qui-
bus ornatus uidebaris tua non fuisse: discussis demum erroribus ueras
opinionēs affectum licet sero. Ante omnia formidatum gentibus
fortunæ imperium non timere. Quid dicam amplius? In hoc desino.
Nudus intraſti: nudus egredere: & illam humanæ (ut aiunt) rerum do-
minam celfo animo contenne: nocuit usq; adeo: nocere iam non pos-
sit quid tunc etiam cogitat? quid minatur? exhausta pharetram exar-
mata est: nec habet illa quod iaculetur: nec tu habes ubi de cetero
feriaris. Vale.

Franciscus Petrarca Olympo Salutem plurimam Dicit. Quod se-
domum non reppererit dolet.

nihil omni ex parte foelix aut dulce dum uiuimus. Sentio
quā ipropriæ locutus sim. imo uero dū nō uiuimus: cū enī

uiuere ceperimus: nihil nisi dulcissimum ac foelicissimum erit: ecce dum eo lætus ac redeo: exoptatissimum mihi tuum & illius amici optimi conspectum colloquiumque perdidici. uix lachrimas continui domum hodie reuersus: ubi comperi uos simul hic fuisse: mei uidentis desiderio: superatis alpihus atque omni uiarum asperitate calcata: meque non inuento: magna uelut destitutos spe dolentes abiisse. hæc enim & famulorum uocibus perdidici: & litteris uestris: quas inter libellos meos tanquam eximie dilectionis obsides reliquistis: & a rabonem moræ breuis: & pignora redeundi. Sed quoniam dura lenior rem in partem flectere sapientis est. Cogitemus id coelitus actum: ne me ut optabatis inuento congressu amici seruor ille te pescere & animorum: quo nunc (ut reor) per absentiam irritato pro paucorum forte dierum gaudio prærepto: multorum nobis annorum iocunditas compensetur. de hoc tamen illa uiderit: cuius adamantina duritie sæpe humani consilii acies infirma retunditur. Certo ego sic mihi fingo: sic cogito: sic spero: & in hac spe multis obsessus laboribus conquiesco. De quo quid sentiam: quid ueribi suasurus sim: quod & magna res est: & nuntius hic festinat. in diem alium differre coactus sum. Vale.

**Sapientis
eē dura in
lēiorē par
tē flectere**

**Aduerte
fortūæ ele
gātē peri
phrasim.**

Franciscus Petrarcha Olympo Salutem Plurimam Dicit. Quanto Fontis Sorgiæ amore teneatur ostendit. simulque ad uitam solitariā illum inuitat.

Xpetani anxie: nec dum aut patiens nuntius: aut ociosus dies affuit. Itaque simul concepta carptim explico: non quidem ex animi mei sententia. noui enim orationis perpetuæ quanta uis. Ille orientitaliū flumini maxime multis distinctus alueis: uides quā nō mō permeabilis sed et cōtēptibilis factus ē: sed pareamus tpi. sit libitum quod licet: quōdo quod est libitum non licet: & quoniam nuntii huius haud sat explorata fides erat: unam dumtaxat epistolæ tuæ partem exequar: ubi reditum ad fontem sorgiæ dissuades: ut illam tibi sollicitudinem eripiam. Videris enim mihi de hac re non mediocriter curare: nec immerito: quod eo sæpius uocantem Socratem nostrum: non audire non potui. Itaque uictus tandem præcibus spoponderam: si tractata succederent: quibus & honestus illic manendi color: & uitæ necessaria quærerentur. uitæ inquam sodalium: & multorum ad me illic: de more conuenientium. mea enim uita non modo necessariis instructa: sed uereor: ne supernacuis impedita sit

quo sibi libuisset secuturum non ignarus quidem rerum harum & illarum: sed magnum ibi haecenus ducem nostrum & uos omnes esse cogitans: quos mihi reliquos mors fecisset: amoris nostri uelut uncis quibusdam ualidissimis retrahebar. Nunc mutata: sunt omnia: & amicorum turba abiit: & dux noster obiit: & Socrates meus qui solus ibi est quauis unus in me possit omnia: quamuis inueteratae consuetudinis ui & ipse ibi esse: & omnes suos: meque ante alios secum esse desideret: nunquam tamen audebit omni spe abscissa in eas nos terras accersere: ubi omnes prorsus alienigene atque hospites futuri simus. Neque enim ludus est hominibus mortalia & caduca corpuscula trahentibus dicere: quod animae foelices corpore resolutae apud Vergilium loquuntur Nulli certa domus lucis habitamus opacis. Riparumque thoros: & praeta recentia riuus incolimus. Si enim ista sufficerent: posset utique clausa uallis unde forgiae funis erumpit nobis omnibus abunde riuulos nitentes & frondosas domos: & herbosa cubilia ministrare. Sed plus aliquid exigit natura. Philosophos quidem & poetas duos ac saxeos uulgius existimat. Sed in hoc fallitur ut in multis. Carnei enim sunt humanitatem retinent: abiciunt uoluptates: est autem certa uel philosophicae uel poeticae meta necessitatis: quam praeterire suspectum sit. Non est per se sufficiens (ut ait Aristoteles) natura ad speculari sed oportet & corpus sanum esse & cibum & reliquum famulatum existere. Neque enim cantare sub antro pyerio: tyrsum uel potest contingere seu paupertas. atque aeris inops quo nocte dieque corpus eget (ut satyricus ait) magno ac perpetuo apud doctos philosophici poetique dogmatis consensu regitur sed uerborum uarietate multiplici. Igitur clausa uallis (ut ceptum sequar) ad aliquid breue tempus: urbanarum uoluptatum tedio affectis: ut olim diuerticula non inamoena sufficeret: in longum certe nec premitteret necessaria: nec praestaret. Nobis sane si sapimus non in longum modo sed in finem quoque prospiciendum est ut uitemus illud senecae: quod humano generi facit improprium: ubi ait de partibus uitae cogitare omnes: neminem de tota. Vere sic est enim: & hoc est quod consilia nostra praecipit ut inter occupationes tam uarias miserandum simul & ridiculum ignoremus quoniam fluctuantis uitae gubernacula dirigamus. Scio clausae uallis optabilem aestiuo praesertim tempore stationem: & si illi unquam secessus ille gratus fuit mihi fuisse gratissimum: decennis inditio est mora. quod si apud te: immo uero apud alterum me sine iactantia gloriari licet: pace montium ac fontium siluarum: uel: quid usque nunc loco illi non dicam clarius: sed certe notius incolatu meo accidit. Opinari ausim: apud multos non minus illum meo nomine quam suo miro licet fuisse cognosci quod ideo dixerim

Quae ad philosophicam poeticamque uitam sint necessaria.

Neminem de tota sed de partibus uitae cogitare Seneca auctore

Oia hic fe
re sua opa
cōmemo-
rat.

ne quis dubitet me illud rus non spernere: quod mihi meisq; rebus ap-
tissimum semper inueni. ubi sæpe curas urbanas rustica requie pmu-
taui. quod non tantum electione ipsa sed agrestibus muris: & (ut spe-
ro) solidiore cemento uerbis atq; carminibus illustrare pro uiribus stu-
dii. Illic (iuuat enim meminisse) Africam mea cepi: tanto impetu tan-
toq; hisu animi: ut nunc limam per eadem referens uestigia ipse meam
audaciam: & magna operis fundamēta quodammodo perhorrescam.
Illic & epistolatum utriusq; stili partem non exigua & pene totum buc-
colicum carmen absolui: quā breui dierum spatio si noris stupeas. Nul-
lus locus aut plus otii præbuit aut stimulos aciores ex omnibus terris
ac sæculis illustres uiros in unum cōtrahendi: illa mihi solitudo dedit
animum: solitariam uitā. Religiosumq; ocium singula ibi singulis uo-
luminibus perstringenda & laudanda suscepi. Deniq; iuuenilem æstū
qui me multos annos torruit (ut nosti) sperans illis umbraculis lenire:
eo iam inde ab adolescentia: sæpe confugere. uelut in arcem munitissi-
mam solebam. Sed heu mihi incauto ipsa nēpe remedia in exitiū uer-
tebantur. Nam & his quas mecū aduexeram curis incenditibus: & in
tanta solitudine nullo prorsus ad incendium accurrente desperatius u-
rebar: itaq; per os meum flamma cordis erumpens miserabili sed (ut q-
dam dixerūt) dulci murmure ualles coelumq; complebat. Hinc illa uul-
garia iuuenilium laborum meorū cātica: quorum hodie pudet ac poe-
nitet: sed eodem morbo affectis (ut uidemus) acceptissima. Quid mul-
ta? si quæcunq; alibi cum his quæ ibi scripsi conferantur loca omnia lo-
cus ille me iudice hætenus superet. Est igitur eritq; dū uixero sedes illa
mihi gratissima cōmemoratione Iuueniliū curarū: quarū usq; ad hanc
ætatem in reliquiis elaboro. Verumtamen nisi nos metipso fallimus
Alia quædam sunt uiro tractanda quam puero & ego aliud illa ætate
nō uideram: obstabat tamen recto iudicio cecus amor: obstabat ætatis
imbecillitas paupertasq; consilii: obstabat reuerentia ducis nostri: sub
quo eē plurius erat quam libertas. immo sine quo nec libertas nec uitæ
iocunditas plena erat. Nunc & illum & quicquid dulce superat uno pe-
næ naufragio amisimus (quodq; sine suspirio dici nequit) uirentissima
olim laurus mea ui repentine tēpestatis exaruit: quæ una mihi nō Sor-
giam modo: sed ruentiam ticino fecerat clariorem: uelūq; quo oculi
mei tegebantur ablatū est ut uideam quid inter uallem clausam uēne
fini & apertas italiæ ualles: collesq; pulcherrimos & urbes amoenissi-
mas ac florētissimas iter sit. Interq; unicū Sorgiæ fluiū ac fontē & tot
lucidos fūtes: tot uaga flūina: tot piscosos lacus duo longe clarissima
maria italiā curuis & speciosis anfractibus hīc īde uallātia (ut reliq; na-
turæ p̄stātissimas dotes fileā) atq; ī p̄mis igēia moresq; hoīum nō hīc

dicēdi locus est. Et tamen uide quātū primæ impræssiones animis he-
reant: quātū ue cōsuetudo longior possit in rebus omnibus (Vt enim
iuxta perfecte legem amicitia: omnes tibi pectoris mei fluctus aperiā)
sensum hac in parte rōi rebellantem sentio. Et fateor uallem illā: nunc
uel maxime repudians suspiro: meq; uel inuitum: nescio quis loco: a
mor uellicat. Ibam uero nunc longius sed expectantis murmure nun-
tii admoneor ut dicam Vale.

Franciscus. Pet. Olympo. S.P.D. Inuitat iterū illū cæterosq; amicos
ad uitam solitariā.

Mnis amor impatiens more: festinationis appetens: nec ulla
tanta celeritas est quæ non tarditas sit amanti. Multa tibi ex
terno die scripseram: sed quoniā & multa supererāt & exo-
nerari animus ardebat: cum fortuitus nuntius non adesset:
ad domesticos me conuerti. Et singulorum quidem obsequia trutinā-
ti: ut intelligas quam uentri deditus sim cocus primus occurrit: quo
sine incommodo imo uero non sine cōmodo carerē. Cocus inquam
(quod nō te latet) apud maiores olim nostros uilissimum mācupium:
uicta demū asia in prætio haberi ceptū. Nunquam utinam armis Asia
uicissemus: ne unquā suis illa delitiis nos uicisset. Sed ad nostra festino
Cocus ergo nūc mihi pro uiatore fuerit. Villicus pro coco. Scis me ru-
stico apparatu & cibis agrestibus delectari & in tenui uictu solū cū epy-
curo sentire cui in hortulis & holeribus illius a se laudatæ uoluptatis
sūma reponitur. Sæpe quidem rusticitati meæ gratulor: quæ mihi per-
petuū fecit: quod his delicatis ac lautis uicissitudo facit alternū. Quis
est enim tam fastidiose arrogans cui non semel in anno dulce sit uel ī
herbosis aggeribus sub diuo: uel in amici pastoris tugurio discūbere?
quamuis aurate trabes nō impendeāt: quamuis mēsas argentū graue
non oneret: murosq; marmoreos purpurea aulea non uestiant. cuius
tam ambitiosa sitis est ut præter patulam gēmam seu leones aureo ne-
more decertantes: policleti opus poculum omne fastidiat? Aut cuius
tam superba fames quæ non interdum rustico conuiuio sedati quæat?
quamuis peregrinæ colchorum uolucres non assint: nec ignotis lito-
ribus iactatus rombus. Interq; duos pontes captus tyberinus lupus: cui
ueterum opinio: palmam iter pisces tribuit. Hæc ergo quæ his nausea-
toribus nō nunquam raritatis lenocinio tentantur mihi naturæ bene-
ficio semper accepta sunt. Et si quando forsitā alternare libuerit hic
mihi iugis uiuendi tenor placeat. Lautiora non respuā: sed quæ rarissi-
me & magno redeant interuallo. Ne ue me frustra loqui putes: cū lon-
ge aliud sim dicturus ista sic accipies: ne fortassis incōmodo meo con-

Celeritatē
amori iecē

EPISTOLARVM.

fuleris : cocum meum mihi ante remiseris : quam plene consilium ceperitis de summa rerum nostrarum : quæ nunc agitur. In quam quæso : aperite aures & non repugnantes animos adhibete. Quod enim uni dico omnibus dico . & cupio has litteras (si fieri possit) per ora amicorum omnium circumferri : & si quis libit istinc ad occidentem nuntius Socrati nostro nominatim dirigi: ut omnes agnoscant uel sensus meos uel ineptias: Multa quidem altius dici possunt: at non multa (nisi fallor) utilius. de hoc tamen uos uideritis. Ego institutum sequar. Equidem aut omnino nihil calleo: aut nisi iam uiri sumus: nunquam erimus. Nemo nobis blandiatur. Nemo nos iuuentutis appellatione decipiat. Non sumus decrepiti. Esto ne senes simus at profecto nec pueri. tempus est puerilia relinquendi. Tempus est inquam: esset utinam nec transisset. sed mihi crede transiit & magna iam ex parte post tergum est. Sed & aliquid reliquum esse non inficio: id ne pari segnitie dilabatur celeriter occurrendum est. Alioquin eueniet nobis (quod uulgo fere omnibus) : ut adolescentiam respectantes: & in illam oculis ac mente conuersi senectutis in foueam incidamus. Atq; ita dum iacentes illusiq; de naturæ fragilitate deq; aui breuitate lamentemur : & seræ quærimoniæ theophrastum proferamus auctorem. Cicerone ac salustio & Seneca resistentibus magnifice superandum. Quin arripimus hoc quantuluncunq; quod restat: inq; usus nostros uertimus: ita ut secundum ipsius Senece sententiam: quæ Ciceronis ante fuerat: quod facere solent: qui ferius exeunt & uolunt tempus celeritate reparare. Calcar addamus cuius operas ueras opiniones & fugientem hactenus beatam uitam uel sub ipsum uitæ terminum consequamur. Nunquam enim sero fit: quod salutariter fit. Nam & si reprehensionem dilatio mereatur: emendatio tamen laude digna est. Certe quod bonum est intempestiuum esse non potest. Alioquin bonum utiq; non est si tempestiuum esse desinit. qualem esse credimus penitentiam defunctorum ad nihil iam nisi ad miserie cumulum ualituram. cū contra non inefficax penitentia senum sit. Nos uero non pudeat: quod multo ante decuit fecisse uel nūc agredi pudeat potius: ne nunc quidem. uariante capillo turpe est uariantia non firmare consilia. Aggrediamur itaq; iam tandem & cogitemus acriter quo in statu res nostræ sunt. nec nostræ solum res: Sed quorumcunq; mortalium: quid enim quæso: uita hominis: nisi flatus exiguus & tenuis sumi uapor? Sentit in se quisq; quam putre quam debile: quam caducum corpus inhabitet. Sed errore iam publico dissimulamus: & imbecillitatis nostræ conscii: diuturnitatem æternitatis proximam cupida mente concepimus. Sic est. Nemo est qui se

Quæ hūa-
nitati in-
sint mise-
riæ.

moriturum credat: immo uero nemo est qui non se mortalem sciat: sed diem mortis (qui forsan hodiernus est) in longum pro se quisque reicit. Ita cuius maxime praesentiam timemus: eius absentiae maxime fidimus: cum nihil tam ambigue absit nihil tam subito praesens fiat. Fallit miseros Aristotelicum illud. ait enim. Quae longe: ualde non timentur. Sciunt enim omnes quod morientur. sed quia non prope: nihil curant. Haec ille uir tantus in rethoricis. Ego autem & nihil curare mortem homines fateor. & esse quam idem dicit incurie causam non nego. sed eam ipsam falsam esse concedo. Nam quid falsius: quam longe ualde mortem credere quae ne unquam longe sit uitae breuitas facit: ut semper impendeat: supraque caput sit? facit humanorum casuum mira uis: ineluctabilis euentus: infinita uarietas. Nihil ergo homines mortem curant. Non quia est: sed quia creditur longinqua. si enim scirent quam prope est (quod necessario scirent nisi ultro oculos auerterent) puto uel timere mortem inciperent uel ita se uirtutibus armarent: ut eam ceu melioris uitae principium merito non timerent. Nunc uero quem inuenies qui non uirtute abiecta longe uitae spem arripiat? Quae ut non fallat: & ut sit uita longissima: brevis erit: & in fine uitae spes uiuendi: quauis rata quis nihil metita scellerit. Quem inquam mihi reperies qui non coetaneis suis se superuicturum speret? Ita cogitatus nostros actusque disponimus: quasi nullus noster: omnium heredes futuri simus. Cum interim nostra suos expectatores habeat hereditas. & haud dubie falli alterutros sit necesse. Eripiamus nos huic ludibrio & si ratio non mouet: moueant nos exempla: quae undique uel inuolentibus oculis se offerunt. & uel exclusa se ingerunt. uel admissa praecordiis insident. nec facile nisi contemptu impio & obliuione mortifera differuntur. Delectat scire quid simus. & quo imus: quis cunctantes tergiuersantesque manet exitus. Intueamur alios. Non linceis oculis est opus. Aut illius acie qui a lilibeis specula digredientem portu Carthaginiis classem punicam numerabat. Iuxta respicere iubeo uicina Ostia: contiguas domos: urbes ipsas quas incolimus: nimis uagos. Ad proprios lares ac limina redeamus. uidebimus quam repente. uelut somnium ac umbra praeteriit: atque ab oculis nostris euauit: quicquid in terris carius habebamus. Amici qui pro nostra uita ituri ad mortem: si res posceret uidebantur mestam nobis & nimis solitariam morte sua uitam effecerunt. Non illi nos hic perpetuos reliquere: sed eodem properantes praenunire: & sorte sua in tempore usi sunt: utemur nostra nos. nam (ut ait Flaccus) oes eodem cogimur: oium uersatur urna: serius: ocius fors exitura: exiit

EPISTOLARVM

ocius fors illorum exibat nostra serius sed confestim. Nulla mora est: quātulū enī refert senex an iuuenis moriari? si ad finē uitæ respicis: quāultima & cōis oīum est senectus: uerū ē illud. Nemo nō senex moritur. si ad uitæ spatiū nemo nō iuuenis. si ad opiniōes. nēo nō puer. Vex ista prætereo. tam multa enim occurrant: ut uix propositum sequi possim. Piget & impediōr gemitu stringere numeris quos affectus intimos: quādulcia pignora mestus ac pestilens & ex omni sæculorum serie eradendus nobis annus hic abstulit. pauci fateor ex omni grege hominum pauci admodum superestis cum quibus & uiuere eligam & mori. Nō quod ego plures alios ab hac acie secludam: nisi quos a nobis uel coniugium: uel occupatio uel ætas uel difficultates aliæ disiungūt amarique iubent e longiquo. Neque uero nunc de superioribus agitur quoque beniuolentia fortasse aliqua conuersatio nulla ē. obstat enim mutuo conuietui disparitas fortunarum & amicitiarum uirus insolentia. dum uile scere metuētes adorari expetunt non amari. Nos uero quid impedit quominus has uitæ reliquias quātulecunq; sunt simul in pace animi bonarumque artium studiis transigamus? & si infreto uiximus (ut ait Seneca) moriamur in portu. An quod uni quondam domino obsequentes fecimus id nobis uiuentes non audebimus? plusque in nobis potuit seruitutis studium quam libertatis amor potuerit? Et si enim nobis easset uirtus libertate qualibet gratior foret: quod illius uiri optimi & in eo statu minime insolentis affectio: merebatur tamen esse sub altero: parere alteri: alieno uiuere: uideri possunt seruitutis honestioris. Vere autē libertatis utique non sunt. En inuisa licet contigit libertas: aliquantoque citius quam optauimus nostri sumus. Et animos quidem nosse omnium uideor: an fallor? impedimenta rerum fors omnia non nouit & si mihi nihil in uobis occultum reat: Non sumus principes maris & terræ (ut Aristoteles ait) nec oportet ad beatam uitam. habemus autē quod sufficere possit animis modestis: sequē componentibus ad naturam. quod si singulis sat est: quid omnibus euenturum suspicemur ubi uicissim alter alteri manum dabit: & quicquid necessitatis inciderit alterna ope supplebitur? Abundabimus mihi crede: magisque forsā inuidia nobis: quā inopia metuenda est. Quid igitur expectamus? quid mari & montibus fluminibusque distrahimur? cur nō tandem domus una cōiungit quos olim iunxit unitas uoluntatum? nisi quia noua quælibet & insueta re fugimus: multa que pollicitam spem dimittere: uocātemque nos altius fortunam non audire: stultum credimus. cum multo sit stultius contentis rebus certis ac solidis: in umbris inanibus spem habere. Ego quidem non conscientie mee solū sed præsentis epistolæ testimonio in uos culpam omnem retorquæo: quicumque fueritis ad salubre consiliū tardiores. Quin huc solutis seu præfectis occupationum laqueis festi-

nate? neque mihi detur arrogantiae quod trahere uidear non sequi: ad utrumlibet exequo paratus est animus. Si quis usquam uitae nostrae locus est aptior raptim adero: non sum enim qui fidele consilium spernere soleam. Nulli credo mortaliū maior ē uel fides uel auctoritas amicorum. Sin hic uestro iudicio prelatus est (quod nostrae fatentur litterae) quid uos nunc etiā tenet? Nolite cupiditati aurē dare: nūquā dictura est sufficit: semper nescio quid deerit. habet hoc auaritia propriū: ac pessimū. insatiabilis est. & dū promittit absentia presentibus uti uetat hanc habēdi sitis: nūquā plura querendo: sed pauciora concupiscendo sedabitur. crede non mihi sed philosophis: quorum hanc ad ueras diuitias uia ē. Quod ad me attinet cupiditatibus metā fixi. & oraculi loco poeticū illud accipiens Sēper auarus eget. ne ipse quoque semper egeat quod sequitur feci: certū uoto finē peti: eūque iam pridē licet reflātibus fortunae uentis attingi. Nec ueerebor: ne mihi segnitie meus heres obiciat. mihi uiuo non sibi: & rege meae cū amicis dominus nō negotiorum eius qui nondū certe mihi noscitur sum gestor: pro me autē: quid mihi tantopere laborā dū? Expediit expeditū eē ipedito itinere gradientē. Quid nūc etiā iutiles & funestas sarcinulas cogitamus? eleganter ait flaccus. Spatio breui spē longā refeces. id ne autē de breui aliqua uitae particula dictum putes & non de tota uita alio loco ait idem. Vitae sūma breuis spē nos uetat inchoare longam. Ita est: non fallitur. Nihil est uerius. & si enim uitae huius angustias quo possumus modo aetātū scilicet: operosa distinctione laxemus: & in quāta sibi minutias diuidamus. Reduc tamē in unā cūcta cōgeriē: & curiosius scissa redintegrās a primo ad ultimū quāuis longissime uitae diē totū simul mente complectere Fateberis sūmam huius rapidissimi tēporis esse breuissimā. huius ipsius si retro circūque respicimus: bōa pars nobis exacta ē. Colligamus nos igitur ad extrema uiae (quodque non abigitur) duriora abiectisque superuacuis: necessaria teneamus. Quid procrastinamus? quid differimus? dies diem: mensis mensē sequitur. Atque in se sua per uestigia uoluitur annus (ut preclare ait maro) definēdoque reincipit: & nūquam sic definit ut quiescat. Quis igitur expectandi modus? aut quis finis? Canos iam comites senectutis & nuntios mortis aspeximus: quid amplius prestolamur? An ut oculi senio caligent? tremant poplites? terga curuentur? primū quis mathematicus tam longe nobis sponsor est uitae? Esto sit petosiris. sit neclepsy. sit nigidius ex nostris. Sit ueritas demū ipsa. Quanta tamen amentia est: quod iustis in spatiis: & ex commodo fieri potest: inter angustias differre: praesertim: quia ut uini & olei: sic temporis & uitae fex in fundo iacet: ad illam te cum superiora neglexeris referuare ridiculum. Votum solet esse uiatoribus ante noctem hospitari. Accingamur obsecro: & post multos itinerum labor

Sic Salu-
stius sēp i
finita atq;
isatiabilis
ē neq; co-
pia neq; i
opia miui-
tur.

res: illi nos aeterno tandem hospitio praeparemus. In hoc uobis luce mihi cariores fratres. si quid in me opis aut consilii est: si quid oblectationis aut gratiae ex me sperari potest: si quid subsidii ex his rebus quae impropriae meas dicunt: cum fortunae sint. denique me ipsum (quod sine arrogantia possum) libellos atque hortulos meos offero: & si quid est aliud. Sunt autem non pauca: quorum indiget inops haec & mortalis uita quae nominatim stilo inseri decor uetat. Ad extremum ut in uota praecedas definam. Inspiret utinam nobis consolator spiritus in hoc saltē conspirare: ut dum spiramus adhuc: ad requiem aspiremus: & qui tota die suspirauimus respiremus ad uesperam. Vale.

Frācisus Petrarcha. Olimpo Salutem Plurimam Dicit. Iterum proponit illi solitudinē: ad quam capeSSendā apud Sorgie fontē hortatur

Am superiori epistolae annulum impraesseram: dum ecce nondum satiato animo quaedam uenturi dulcedo temporis: quam mente & cogitatione praecocco fatigatum mihi restituit calamus: & cunctante nuntio ne occasionem perderem: sed ultro morae causas exquirerem admonuit. Inuat enim diu colloqui: inuat lateri tuo quos ipse experior stimulos incutere. Si oēs igitur beatam quaerimus uitam: neque ab hoc sine ulla usquam mortaliū secta dissentit: quamquam quibus ad illam tramitibus peruenitur multum soleat humana curiositas altercari. Si inquam nobis est illa: quam licet perdimus: Nec perdere possumus si uelimus: nec perdere si possimus uelle possumus: ipsa cum anima foelicitatis inseparabiliter adiuncta cupiditas. si foelicitatē ipsam scimus sine amicorum solatio plenam hic non posse cōtingere: quid gaudiis nostris obstat? quid ue omnium bonum impedit tarditas singulorum? uenit equidem ad nos ut (ait seneca) ex his quos amamus: etiam absētibz gaudium. sed id leue & euaniidū: cōspectus & p̄sentia & cōuersatio habent aliqd uiuac uoluptatis. Ea ergo quam primum nobis arripienda est. Et enim si obscenae uoluptatis philosophorum aliqui adeo appetētes fuerūt: ut ibi summam boni ponerent: & illam humanorum actuum dominam stantentes: ipsius quoque uirtutis sibi tribuerent famulatum: quis erit tam ferrei pectoris qui honeste uoluptatis nō capiat illecebris? quam uirtutis comes amicitia p̄stare pōt. Nā q̄ oro te uita foelicior: aut letior: q̄ cum illis degere. cū q̄bus te p̄fectus amor & mutua caritas unū fecerint indissolubili quodam nodo: consensu unanimi rerum omnium adhibito? Cum quibus tibi nil dissonū: nil occultum: sed cōcordes animi: serenae frutes: sermo uerax & inelaboratus: apertimque etiam cogita-

tus. Hæc si nobis uita contigerit: nil amplius optabo: & sicubi feneratorum aut hereditam alieno tumidū uidebo: nullā mihi mouebit inuidiam me quidem extimatore pauperrimus. licet (ut Satiricus ait) possideat quantū rapuit nero: montibus aurū exequet: nec amet quēquam nec ametur ab ullo. Vbi sane unū in locum conuenerimus. quid enim & uenturo prohibet gaudere? si quidem hoc meū habitabulum approbare uideamini. nec immerito. Et enim & si non quale habet apud Vergilium rex latinus Augustum ingens: centum sublime columnis at certe iocundum: solitarium: salubre: & profecto paucorum tam bene concordium hospitum late capax. Si quidē ergo uos huc fata cōtraxerit: iaciemus anchorā: portū iuenisse uidebimur: & si forsan ad quietis nostræ famam confluentium amicorum turba succreuerit: non deerit urbe media domus augustior: quam sub hac spe uacuam sino. ego enim: partem eius exiguā non implem: cum omni familia quæ mihi solitudinis audio: turba ingēs est. Ne ue tibi his uerbis iniectas compedes: teq; uni domicilio ascriptum putes. erit nobis hinc bononia studiorum nutrix: in qua primum adolēscētiæ tempus expēdimus: & dulce erit mutatis iam non solum animis sed capillis antiqua reuifere: & firmiore iudicio ciuitatis illius: simulq; nostrorū animorum habitum & ex collatione tēpō quantulum uiuēdo pcefferimus cōtēplari: erit inde pado iminēs placentia: & Antōini tui uenerabilis dōus: cui tu p̄sides: mediocritatem loci non aspernatus multis opulentioribus neglectis. quoniā (ut dicere solebas): uicinitatem meā in prouentibus numeraſti. illic tu omnium hospes eris. occurrent si paulo longius proficisci libeat. Hinc Mediolanum: illinc ianua. Illa terrestrium: hæc maritimæ decus urbiū. Ille tractus lacus habet: & fluuios: hic equor undisonum: tumidū ueliuolū. Illic lariū uidebimus uberē lacū: cui cumū adiacet. Vnde ardua ap̄nis egredi tur. uidebimus uerbanū: qui lacus maior ab incolis dicitur: quem ticinus interfecat. Videbimus unde ollius p̄dit. Nec procul inde Benacum unde mintius erumpit. uulgo lacus notissimos: doctis etiā incognita noīa: uidebimus ip̄edētes lacubus alpes: aerias ac niuosas: æstate gratissimum spectaculū. & siluas astra tāgētes: atq; inter cōcaua rupium: quærulos riuos sūmisq; de montibus magno cū sonitu cadentia flumina: & quocunq; te uerteris: auium murmur ac funtium. In hoc autem tractu altero Apenninus supra uerticem erit mare sub pedibus. Tritones in oculis: & pelagi monstra: Neptumniq; fragor in auribus: & saxorum fletus: & Nereidum quærelæ. Ibimus per eos quibus ultra quam credi possit oblector thirreni sinus equor uacui mordaciū: atq; pūgentiū curæ: & optatū semp̄ ociū: qđ nobile illud amicorū par Scipio ac Lælius post labores bellicos: i Caiete oli Nos in ianuæ litoribus: post labores p̄xeros fortiemur. Si quando au

tem hac terrarū parte pleni erimus. Alia nobis patani nec minus tranquilla: nec minus idonea sedes est. Vbi non ultima portio bonorū fuerit: talis illius uiri meruisse cōuictum: sub quo ciuitas illa nūc multorum serie laborū fessā respirat. Ipsum honoris causa nomino Iacobum carrariensem: quē amare & colere in animū ut inducas uelim. Nam cū omni aetate uirtus amabilis fuerit: nostra eo amabilior: quorarior. Eritq; nobis ad latus oīum q̄s ego uideri: & uidi cūctas fere quibus europæ regio superbit: miraculosissima Venetiæ ciuitas eiusq; dux illustris honoris quoq; causa nominandus: Andreas non minus bonarū artium studiis: quam tanti magistratus insignibus uir clarus. Erit & taruiſiūſ fontibus fluminibusq; circumfluum domus emporiumq; letitiæ. Ita quotiēs identitas: tediū mater offēderit. Aderit optima fastidii medicina uarietas. & quicquid molestiæ obrepserit: alterno colloquio: & locorum talium mutatione purgabitur. Vides nō dubito: quibus te armis aggredior: quibus artibus urgeo. Vt uirilibus monitis: blanditiis muliebres misceo. omnia facio ut persuadeā: quā fideliter: ipse mihi sum testis: quam efficaciter exitus arguet. Quod in me erat prestitisse uideor: poterā forte si uellem hoc ipsum comptius eloqui: sed affectus immodicus sæpe facundiæ officit. dixi ut cumq; qđ in aīo erat: dixi quod intelligeres atq; utinam quod probares. Noli q̄ so qualiter: sed quid dicam extimare: melius consulit balbutiens amicus quā disertus hostis. Nescio finem inuenire & sentio me animi calore longius quā destinaram processisse: unum hoc identidem: quod sine hortatu meo: tibi in animo esse perpendi: inculcare nō definā. Cōueniamus oro impigre in hunc locum omnes: si locus hic oībus placeat. Alioquin e toto orbe terrarū (nullum enim mundi latus: nullā barbariem recuso) eligite qui uobis placeat locum. Ego affectus meos ex uo: uestros induo: modo simul esse liceat bene erit. Eligite ubi quod restat pacifice uiuamus: ubi equanimiter moriamur. Tu interim cura ne sanum consilium corrumpat mora. Vale.

Frācisus. Pet. Bartholomeo heremitico religioso. S. P. D. Carmina quæ ipse petierat se mittere significat.

q̄ Vod professionem tuam decuit: ex Augustini dictis: uolumen ingens per alphabeti litteras collegisti: rem maioris oī peris quam gloriæ. In quo ipso animū tuum miror: qui studio utilitatis publice maiora (nisi fallor) ausurum ingeniū inclinasti cuius ut uotiuus exitus sic prosper euentus sicut decuit fuerit. Siquidem cum ob eam causam clementi Romano pontifici: litte

ratissimo: sed occupatissimo hoī: atq; ob id talium cōpendiorū auuidis-
simo placuisses: patriæ tuæ pōtifex factus: & altiora sperare iussus: quā
uis ut est aī modestia: & religionis humilitas: natalis soli iuncta dul-
cedini nescio an nihil non dico altius: sed gratius inter hæc reꝝ pre-
tereuntiū fastigia sperare queas: & de labore in laborē missus: quod
de Augustino fecisti: de Ambrosio facere iuberis. parebis iam. cepisti
enim & perficies spero: pari utinā facilitate & foelicitate. Parebis in-
quam (si te noui) nō ut altior fias: sed ut gratior. & si enim sorte tua
letum te altioris status cupido non tangeret: equum tamen animum
deceret tam se gratum prebere ultro oblatis: quā optatis petitisq;. Ni-
hil enim eque in omni munere librandum: ac donantis intentio. Sed
ad Augustinum tuum redeo & ad te. petiisti equidem ut in fine illius
magni operis quod sudore tuo de illius opulentissimi patris famili-
as: lapidibus & calce compactum pontifici presenti: sed multo maxi-
me posteris preparasti: aliquot tibi uersiculos subscribendos mitterē.
parui & ipse tibi: cui nil negare uolens: & quāuis iam dudū musis indi-
gnantibus: longeꝝ aliis curis exercentibus animum ab eo studio di-
stractū reuocarunt preces tuæ. Mitto igitur paucos ælegos: eiusdēꝝ
sententiæ totidem si malis exámetros. Vtere uel utrisq;: uel utrisli-
bet. Utrosq; raptim & ex temporali impetu dictatos noueris nuntio
tuo mecum sillabas metiente. ita ut nulla tam breuis fuerit: quæ sibi
non longissima uideretur. Vale.

Franciscus Petrarcha Socrati suo. S.P.D. Quod pestilens annus
& coniunctos & amicos eripuerit conqueritur.

I frater: mi frater: mi frater: Nouū epistolæ principium. im-
mo antiquum: & ante mille fere quadringentos annos a
Marco Tullio usurpatum. Heu mihi frater amantissime:
quid dicam? Vnde ordiar? quonam uertar? undiq; dolor.
terror undiq;. In me uno uideas quod de tanta urbe apud Vergilium
legisti. Nam crudelis ubiq; luctus ubiq; pavor: & plurima mortis ima-
go. Vtinam frater aut nunquā natus aut prius extinctus forem. quod
si nunc optare cogor quid dicturum putas si ad extremam senectutē
uenero? ad quā o utinam nō uenirē: sed ueniā timeo nō ut diutius ui-
uam: sed ut diu moriar. Nosco & enī fatū meū: & sensim intelligo ad
quid in hanc erūnosam & infelicem uitā sim proiectus. Heu mi fra-
ter optime piget ex intimis ac miseret me mei. Quid enim dicēt qui
hæc audient? Tu qui solamē auxiliūꝝ aliis laturus uidebare: qui de te
nobis nil mediocre promiferas: qui malorū usu obduxisse iā callū ad

uersus oēs fortunæ tribulos: oēmque duritiē. seu magis in silicē obri-
guisse debueras: ecce quā molliter sarcinas tuas fers: ecce quā crebris
eiulatibus aures nostras percutis. Vbi nunc maxime professioni tuæ
debita celsitudo aī? ubi uerba magnifica? quæ si ad ingenii laudem
non ad uitæ consiliū referātur: quid nisi sonitus inanis: & curiosæ de
linimenta sunt auriū? prestolabamur ex te carmē heroicū: elegos legi-
mus: historias uiroꝝ illustriū sperabamus: unam cernimus proprii do-
loris historiā: quas putabamus epistolas: sunt lamenta. ubi artificiosas
iuncturas uerborum noua incude percussor: & dulciter intermicātes
colores rethoricos querebamus: nil nisi dolentis interiectiones: atque
indignātis accentus: & lituras aspiciamus lachrimas. Et quis erit mo-
dus aut quis finis? Si oīum fata mortalium deplorare uolueris: unum
tibi pectus & una lingua non sufficit: ingens miser molestūque nego-
tiū suscepisti: superuacū inexplēbile: alio de fonte petendæ lūe lachri-
mæ: semp nempe recētibus: assidueque nascētibus doloris causis: duo
fessi iāq; exhausti: & arentes oculi: paꝝ mesti humoris infuderit. Quid
agis igitur tui oblite? & propria nō contente miseria ac morbo? i quē
sciens uolensq; incideris nisi amicis insuper uenenū porrigas pollici-
tus medicinā? Quin potius uel fle solus: uel disce mortalis equo aī
mo ferre mortalia: teq; non solū neq; cū amicis solis: sed cum oībus
rapi uidens iā tandē inutilibus querimoniis modum pone. Erit aliq; s
indignantior natura: qui moestos apices perosus abiiciat aut concu-
cet cum irrisione mordaci. Abi inquiet in malum sydus: an si tu mulie-
briter uictus es nos saltē uiros esse non sines? Cuncta presentio

Quid ui- nilq; me horꝝ frater fallit. Scio uiri esse primū quidē dolorē propelle-
ro forti in re: proximū extinguere: tertium moderari: ultimum abscondere. Sed
doloribus quid agā? moriar: nisi dolorē in fletum ac uerba pfudero. Illud me
sit agēdū solatur: q; quicquid scripsero: molle quāuis ac friuolum: cum ad tuas
uenerit nō ad alienas peruenisse: sed ad proprias manus meas rediisse
uidebitur. quāobrē nō magis erubescā: dū hæc ate legentur: quā dum
a me scriberentur erubui. Nec me tamē erubuisse negaueri: sensi enim
aīum ac stilum excusso ratōnis freno: extra destinatum iter affectibus
iuncto trahi: quo nil molestius pati possum id pudori meo grauius ī
sultat: q; iam annus integer iamq; alterius bona pars abiit ex quo ni-
hil uiro dignū nō dicā facere: sed ne loqui quidē cōtigat tonante un-
diq; ac fulmināte ferociter fortuna. Quā ī re benigno sub iudice for-
san excuser si ad examē uenerit: illud quoq; nō leue aliquid sed mille
simū trecentesimū quadagesimumoītauum: sextæ ætatis annum eē
quem lugeo: qui nō solum nos amicis: sed mundū oēm gētibus spo-
liauit. Cui si quid defuit: sequēs ecce annus illius reliquias demetit: &

quicquid illi procellæ superfuerat: mortifera falce persequitur. Quando hoc posteritas credet? fuisse tempus sine coeli aut telluris incendio: sine bellis: aut alia clade uisibili: quo non hæc pars aut illa terrarum sed uniuersus fere orbis: sine habitatore remanserit? quando unquam tale aliquid uisum: aut fando auditum? quibus hoc unquam annalibus lectum est: uacuas domos: derelictas urbes: squallida rura: arua cadaueribus angusta: horrendam uastamque toto orbe solitudinem? Consule hystoricos: silēt. Interroga phisicos: obstupescunt. quere a philosophis humeros contrahunt: fruntem rugant: & digitulo labris impræffo silentium iubēt. Credes ista posteritas: cum ipsi qui uidimus uix credamus somnia credituri? nisi experrecti: apertis hæc oculis cerneremus: & lustrata urbe funeribus suis plena domum reuersi exoptatis pignoribus uacuam illam repperiētes sciremus utique uera eē quæ gemimus. O foelicem populum pronepotum: qui has misérias non agnouit & fortassis testimonium nostrum inter fabulas numerabit. Meremur hæc quidē & grauiora non inficior: sed & maiores nostri meriti sunt. atque utinam non & posterī mererentur. Quid est ergo iudicium iustissime: quid est quod insigniter adeo in nostrum tempus ultionis tuæ feruor incubuit? quod est quod cum culpæ non desint: desunt exempla supplicii? cum omnibus peccauimus: flagellamur soli? soli inquam: audeo enim affirmare: quod si omnium sæculorum flagella post archam illam famosissimam reliquias mortalium iformi pelago circumferentem cum præsentibus extimentur delitiæ fuerint: & ludus & requies. Neque enim cum his malis conferri decet bella quantalibet in quibus & remediorum multa sunt genera & (quod ultimum est) uiris saltem fortiter mori licet. Est autē sola men mortis eximium bene mori. Hic remedii nihil prorsus nihilque solatii est: cumuloque cladis additum: mali causas principiumque nescire. Nam nec ignorantia nec ipsa quidem pestis odiosior nugis ac fabulis quorūdam hominum qui professi omnia: sciunt nihil: quorum tamen oralicet assuesfacta mendaciis tandem silent: & quæ impudentia primum ex more laxauerat ad ultimum clausit stupor. Sed ad inquisitionē meā redeo. An uero sicut longū iter agentibus euenit ut aliæ uia pars fationē faciat: alia fateatur: sic nobis accidit ut lēitas tua deus humanis paulatim lassata criminibus & iugi accessione prægrauata nūc potissimum uicta subsederit. Tuque nos uector optime tollerare amplius non ualēs in terga proieceris: atque a nobis misericordiæ tuæ oculos iratus auerteris. quod si est. non nostrorum modo sed paternorum simul criminū poenas damus: an peiores illis nescio sed certe miseriores. An illud fortasse uerius quod magna quedam ingenia suspicata sunt. deum mortalia non curare? Sed absit a mētibus nostris hæc amentia. si non curares illa non

EPISTOLARVM:

subsisterent. Nam de his qui nostri curam non deo tribuant sed natu-
 ræ: quid sentiendum nobis sit ueritatis tuæ studio deditis? Cum Sene-
 ca ingratissimos oïum appelleret q̄ mutato noīe dissimulēt dei munus:
 & cauillando impie superne debitum abnegent maiestatis. Curas pro-
 fecto nos & nostra deus. sed aliquid latitantis & ignotæ nobis causæ
 est cur ex omnibus sæculis dignissimi uisi sumus qui acerrime plec-
 teremur: non iccirco minore iustitia: q̄ occulta est: namq; iudiciorum
 tuorum imperscrutabilis: & humanis sensibus: inaccessa profunditas.
 uel ergo pessimi omnium uere sumus. quod negare uelī potius: quam
 ausim: uel ad futura bona præsentibus malis: exercitatiores purgatio-
 resq; seruamur. Vel omnino aliquid est: quod nec cogitare sufficimus.
 Cæterum quæcunq; sint causæ quātūlibet abditæ: effectus apertissimi
 sunt. Sed ut a publicis ad priuatas lachrimas reuertamur. Anni equi-
 dem secundi uix dum prima pars acta est ex quo Italiam repetens: te
 procul ad funtem Sorgiæ lachrimantem lachrimans dimisi. Non iu-
 beo in longum oculos reflectere. Hos pauculos dies numera. & cogi-
 ta quid eramus: & quid sumus. Vbi dulces nunc amici? ubi sunt amati
 nultus? ubi uerba mulcentia? ubi mitis & iocunda conuersatio? quod
 fulmen ista consumpsit? quis terre motus euerit? quæ tēpestas demer-
 sit? quæ abissus absorbuit? Stipati eramus. prope iam soli sumus. nōne
 amicitia contrahende sunt. unde autem siue ad quid humano genere
 pene extincto: & proximo (ut auguror) rerū finē? sumus quid dissimulē?
 uere soli. credo id agente deo: ut uitæ huius illecebris: impedimentis
 q; suauibus spoliati liberius iam ad alteram suspiremus. En quo subita
 rerum mutatione peruenimus: ut experiri liceat i nobis: an præclaram
 illam Epycuri uocem iure possimus dicere. Satis magnum alter alteri
 theatrum sumus: quod ut uere dici possit a nobis quamdiu tamen dici
 poterit? aut quis augur statuatur quorsum nobis datum sit de huius mu-
 tui theatri stabilitate confidere? Alteri secus nutantibus iam columnis
 quid enim ego de tua uita cērtior hæc scribens quam tu hæc perlegēs
 de mea? Nimis caducum simul ac superbum animal est homo. nimis
 alte fragilibus super edificat fundamentis. e tanta sodalium turba: ad
 quem redacti numerum sumus uides. & ecce dū loquimur ipsi etiam
 fugimus: atq; ūbre in morē euanesceamus: momētoq; t̄p̄is abiisse alter
 alter accipiet: & ip̄e mox p̄uiū secuturus. Quid ergo sumus frater opti-
 me qd sumus? nec desinimus sup̄bire. Suis āgoribus cōsternatus Cice-
 ro in epistola qdā ad atticū ipsi inquit quid sumus? aut quam diu hæc
 curaturi sumus? breuis quidē sed bōa (ni fallor) q̄stio & salutaris & gra-
 uida: atq; utilibus plena sentētiis sub qua multum uere humilitatis: ac
 modestiæ: multumq; contēptus rerum fugitiuæ uigil fossor iueniet.

Quid sumus inquam? quam graui: quam tardo: quam fragili corpore: quā ceco: quam turbido: quam Inquieto animo: quā uaria: quamq; incerta uolubiliq; fortuna: aut quam diu hæc curaturi sumus? profecto perbreuiter. nempe non aliud sonat: quam si diceret. Ipsi quid sumus? & hoc ipsum quam diu futuri sumus. Vtiq; hercle non diu. cum hoc idem nostrum esse: ut diuturnum esse non potest sic nunc possit inter uerba desinere. neq; si accidat: miri aliquid acciderit. Vtrumq; igitur bene & grauius quæris Marce Tulli. sed quæso te ubinam tertium reliquisti & euentu periculosius: & quæsitū dignius? Postquam hic esse desierimus: quid futuri sumus? o rem magnam & ambiguam sed neglectam. Vale.

Franciscus Petrurcha Socrati suo Salutem Plurimam Dicit. eiusdē pestilentis anni conquæstio.

Vpererat hic mihi paululum de fragmētis anni præteriti. Ante alios uir clarissimus & (si quid mihi credis) magni animi cōsiliq; Paganinus Mediolanēsis: q mihi post plurima experimenta uirtutis acceptissimus: nec me modo: sed nobis dignissimus uisus erat. Itaq; iam hic mihi Socrates alter esse coeperat: fides familiaritasq; prope eadem (quodq; dulcissimum habet amicitia) participatio utriusq; fortunæ: apertisq; animi latebris: fida communicatio secretorum. Quantum uero te amabat q̄tū uidere cupiebat quē iternis oculis iā uidebat: q̄tū uitæ tuæ sollicitus erat in illo publico naufragio: ut mirarer ipse hominem incognitum sic amari posse. Nunquam tristiores solito me uidit. quin amice trepidus inquireret. Quid rei est? quid amicus noster agit. Cum uero bene te ualentem audiuiisset: metu posito: perfundebatur alacritate mirabili. Et hic quidem (quod sine multis lachrimis non dico) & cum pluribus dicerem: nisi præcedētibus malis exhaustos hosce oculos: atq; oēs: si quæ sunt lachrimarum reliquias instantibus reseruarem. hic inquam pestilenti morbo qui nūc orbem populatur repente correptus ad uesperam: postquam coenam cum amicis: & quod occidui temporis restabat: in nostro tantum sermone: & amicitiae rerumq; nostrarum commemoratio ne consumpserat: noctem illam inter dolores ultimos imperterritus animo transiegit. Mane autem rapida morte subtractus est. Ac ne quid de funesta consuetudine laxaretur: triquo inexplēto: illum filii: omnisq; familia consecuti sunt. Ite nunc mortales. æstuate. Anhelate. laborate. Apostro- te: circumite terras & maria: ut non secuturas opes: nec mansuram gloriæ ad riam cumuletis. Somnus est uita quam degimus. & quicquid in ea geritur somnio simillimum sola mors somnum & somnia discutit. O si genus prius expergisci datum sit. tu uiue & Vale.

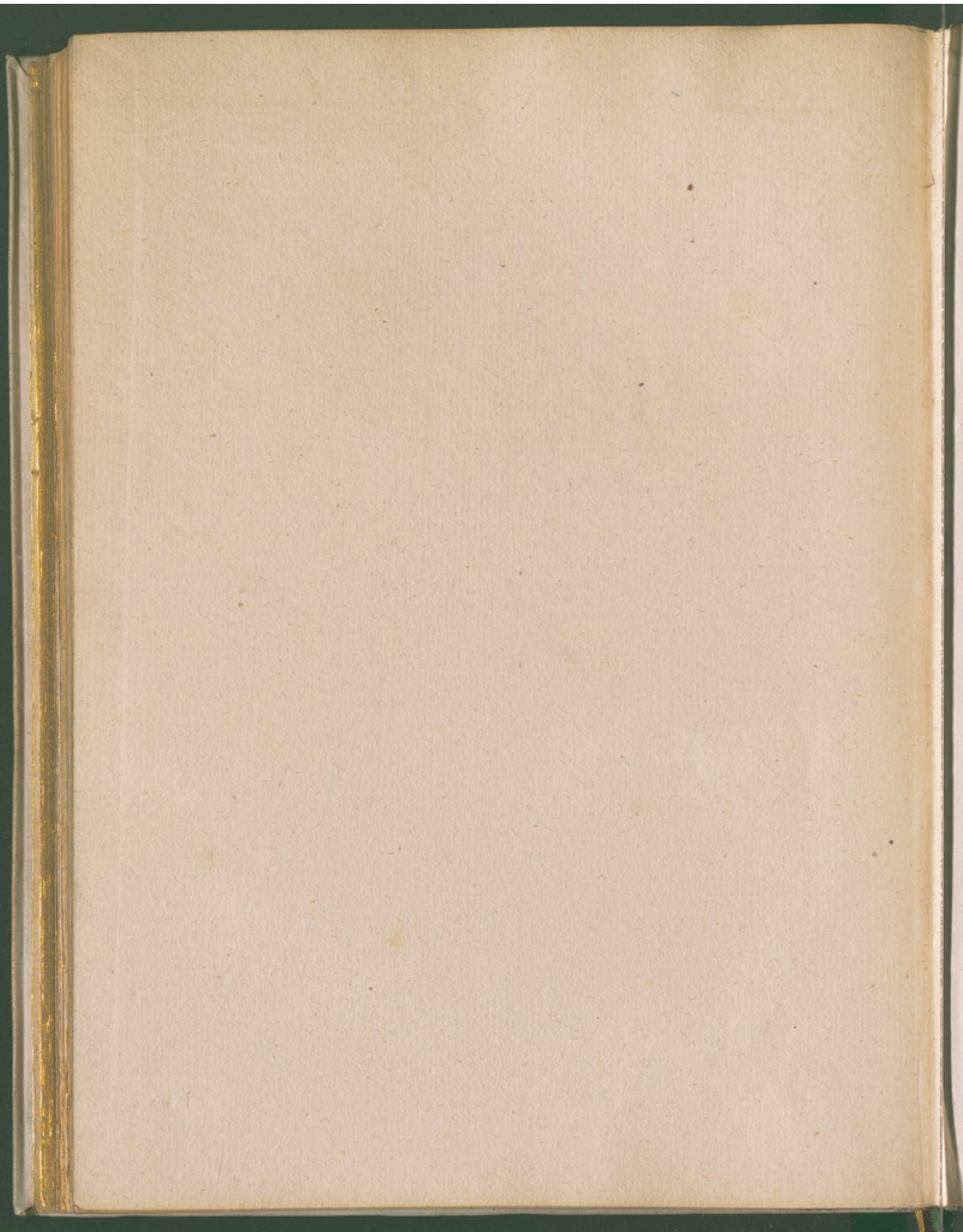
Impresso in Vrbe Venetiarum operi per Iohannem & Gregorium
de Gregoriis Fratres foelix imponitur finis. Castigatum est autē qua
fieri potuit diligentia a Sebastião Manilio Romano Ciui: Viro haud
illiterato. Humanæ restorationis anno Millesimo. cccc. lxxxii. Idi
bus septēbris: Augustino Barbadico Serenissimo Venetiārū Principe
republicam tenente.

REGISTRVM OPERIS.

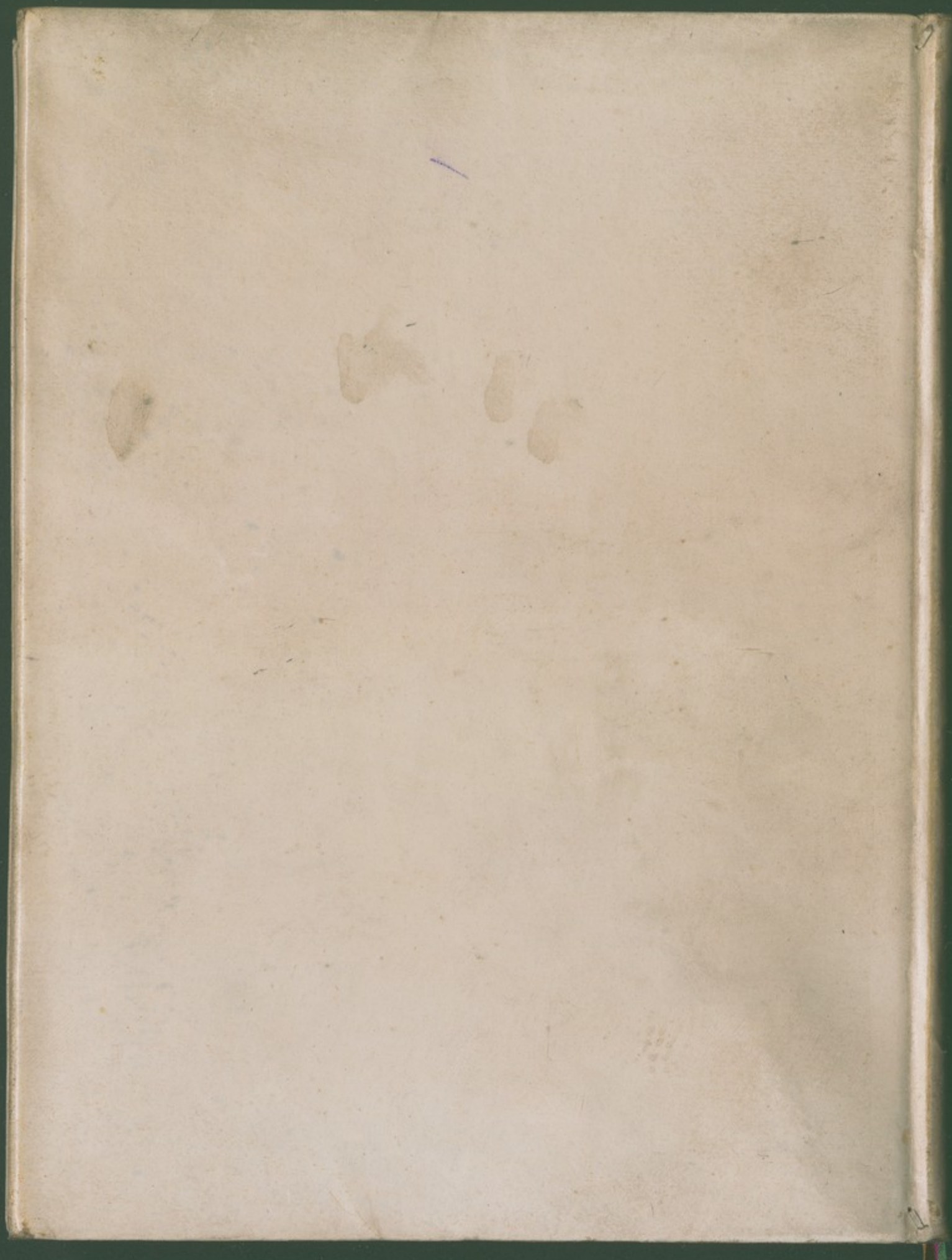
a	f	l
A Elimatissimi	E xpergiscere	rū cōpatiamur
perleges	cum:ubi	la. solebamus
ergo uitæ	quā q se uino	exercitus
noſſē	bonos eſſe	reliquit
b	g	m
uertit humanis	uellem huius	plaeat
noſtroge	sub pedibus	nutibus
lii mei	pia qua	tā moesto
fremere &	qua frōte	re sic nege
c	h	n
quid dicere.	us ueniſſent	cebo ſi potero
At reuocauit	hominibus	apparatus
bus utentem	& ludibria	tem ſpernit
nam &	præriperet	ſui famā
d	i	o
cipit &	entibus	A doleſcentulum
gis extimare	fert. Multum	bar interpellabat
multa patiar	ſū iter	ſimulexpedia
merito te	diē uictis	ſti colloquia
e	k	p
C ollis humilior	Q ui nimiū	nate: neq;
ſunt qui	diit pars	tus. Hæc ſi
des intelliges	obſecro	tiſſimo: ſed
petuam uictoriā	expectatō	

Bael 352

FRANCISCI

PET.

EPISTOLE

FAMILIARES

1492

1492

